Toni Morrison

Caz*

Türkçesi: Nihal Yeğinobalı

*SEL

CAZ*

TONI MORRISON (Chloe Anthony Wofford, 1931-2019), Howard ve Cornell üniversitelerinde edebiyat eğitimi aldı. Tezini Virginia Woolf ve William Faulkner'ın eserleri üzerine hazırladı. Texas Southern Üniversitesi'nde ve Howard'da İngilizce dersleri verdi. İlk romanı *En Mavi Göz*'ün tohumlarını da Howard'da katıldığı bir yazı grubunda attı. Daha sonraki yıllarda editörlüğün yanı sıra akademide ders vermeyi sürdürdü. 1989-2006 yılları arasında Princeton Üniversitesi Beşeri Bilimler kürsüsünde görev yaptı.

National Book Critics Circle Award, American Book Award, Presidential Medal of Freedom, National Humanities Medal ve *Sevilen* adlı kitabıyla Pulitzer gibi pek çok önemli ödüle layık görülen Toni Morrison, 1993 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanarak, bu ödülün verildiği ilk siyahi kadın oldu. *Resitatif*, çoğunlukla roman ve nadiren de olsa deneme türünde eserler kaleme almış yazarın tek öykü çalışmasıdır.

Aşk, Cennet, En Mavi Göz, Katran Bebek, Merhamet, Ötekilerin Kökeni, Resitatif, Sevilen, Sula, Süleyman'ın Şarkısı, Tanrı Çocuğu Korusun ve *Yuva*'nın ardından *The Source of Self-Regard* da yayın programımızdadır.

* **SEL** YAYINCILIK / ROMAN

*SEL YAYINCILIK
Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,
No: 17, Beyoğlu – İstanbul
Tel: (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19/1
Cağaloğlu – İstanbul
e-posta: siparis@selyayincilik.com
Tel: (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 1072
ISBN: 978-625-737-085-1

CAZ
Toni Morrison
Roman

Türkçesi: Nihal Yeğinobalı

Bu yapıtın çeviri yayım hakkı Nihal Yeğinobalı'nın varislerinin temsilcisi Onk Ajans Fikir ve Sanat Eserleri A.Ş.'den devralınmıştır.

Özgün Adı:
Jazz

© Toni Morrison, 1992
© Sel Yayıncılık, 2021

Genel yayın yönetmeni: Bilge Sancı
Editör: Sanem Işıl Aytuğ
Kapak tasarımı: Aslı Sezer
Sayfa tasarımı: İklime Yılmaz

1. Baskı: Kasım 2022

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 44865

Toni Morrison

Caz

Türkçesi: Nihal Yeğinobalı

Roman

RW
ve George için...

Sesin adıyım ben
ve adın sesi
Harfin imgesiyim
ve bölünmenin işareti.

"The Thunder Perfect Mind"
[Gökgürültüsü, Üstün Zihin]
Nag Hammadi Kütüphanesi

Ihh, biliyorum o kadını. Lenox Caddesi'nde, bir sürü kuşla birlikte yaşardı. Kocasını da biliyorum. On sekiz yaşında bir kıza derin mi derin, akıl sır ermez bir karasevdayla tutulmuştu; bu sevda yüzünden öyle hüzünlenmiş öyle mutlu olmuştu ki sırf bu duygu bitmesin diye tutmuş kızı vurmuştu. Sonra bu kadın, adı Violet, kızı görmek için cenazeye gidip o ölü yüzü kesmeye kalkışınca oradakiler onu yere yıkıp kiliseden attılar. O da koşup gitti bütün o karların arasından; evine vardığı zaman da kuşları kafeslerinden çıkardı, uçup gitsinler ya da donup ölsünler diye, pencereden dışarı salıverdi; "Seni seviyorum," demesini bilen papağanı bile...

Koştuğu sokakların karı rüzgârla öyle bir tozutuyordu ki ayak izi tutmuyordu, bu yüzden onun Lenox Caddesi'nin tam olarak neresinde oturduğunu bir süre kimse bilmedi. Ama, tıpkı benim gibi, kim olduğunu, ondan başkasının olamayacağını biliyorlardı; çünkü kızı vuranın kocası Joe Trace olduğundan haberdarlardı. Joe Trace'den şikâyetçi olan çıkmadı, çünkü bu işi yaptığını gözleriyle gören yoktu, ölen kızın teyzesi de, bir işe yaramayacağını bildiğinden, beceriksiz avukatlarla alaycı polislere para kaptırmak istemiyordu. Hem zaten yeğenini öldüren adamın bütün gün ağladığını öğrenmişti ki onun ve Violet'in gözünde bu, hapse atılmak kadar kötüydü.

Neden olduğu acılara karşın Violet'in adı, Salem Kadınlar Kulübü'nün ocak ayı toplantısında yardıma muhtaç kimseler listesine alındıysa da veto yedi; çünkü artık ona paranın değil, ancak duanın yardımı dokunurdu; ne de olsa başında (kendine acımayı bırakırsa) sağlam sayılabilecek bir kocası vardı, ayrıca 134. Cadde'de oturan çocuklu bir ailenin evleri yanıp kül olmuştu. Kulüp, yangınzede ailenin yardımına koşmak üzere seferber oldu; Violet'i de, sorununun ne olduğunu, nasıl düzeltilebileceğini düşünüp bulsun diye kendi başına bıraktılar.

Sıskacıktır bu Violet; cenazeyi duman ettiğinde ellisindeydi ama hâlâ alımlıydı. Kiliseden atılınca –rezillik falan– bu işin peşini bırakacağı sanılabilirdi ama öyle olmadı. Violet kocası Joe'yu cezalandırmak için bir sevgili bulup onu kendi evine almayı hesap edecek kadar hınzır ve albeniliydi. Böylelikle Joe'nun gözyaşlarını silip kendisini az da olsa tatmin edebileceğini düşünüyordu. Sonuç alabilirdi belki, gelgelelim kendi canlarına kıymış olan kimselerin çocuklarını memnun etmesi zordur ve "Beni kimse sevmiyor çünkü aslında yokum," inancına kapılmak için fırsat kollar gibidirler.

Hem zaten Joe'nun Violet'e de erkek arkadaşına da aldırdığı yoktu. Sonunda adam kendiliğinden mi gitti, yoksa Violet mi sepetledi, orasını bilemeyeceğim. Belki de adamcağız zaman içinde, yan odadaki kırık kalpli Joe'ya duyduğu şefkatle karşılaştırıldığında Violet'in becerilerinin sönük kaldığını düşünmeye başlamıştı. Her neyse, bu saçmalığın iki hafta bile sürmediğinden adım gibi eminim. Violet'in bundan sonraki tasarısı –yeniden kocasına gönül vermek– daha doğru dürüst gerçekleşmeye fırsat bulamadan sarsıntı geçirecekti. Violet Joe'nun mendillerini yıkayıp önüne yemek koymaktan öte bir şey beceremiyordu. Zehirli bir sessizlik odaların içinde kocaman bir balık ağı gibi dalgalanıyor, bu ağı, haykırıp yakınarak yalnızca Violet yırtıyordu. Joe'nun gün boyu süren uyuşukluğu ve her ikisinin kaygıyla geçen geceleri, sonunda Violet'i yıpratmış olsa gerek. Hal böyleyken, o da

kaymak gibi yüzünü kesmeye kalkıştığı on sekiz yaşındaki kızı sevmeye, yani hakkında bir şeyler öğrenmeye karar verdi.

Başlangıçta Violet'in kız hakkında tek bildiği adı, yaşı ve çalıştığı ruhsatlı güzellik salonunda çok sevildiğiydi. O da öğrenilecek başka ne varsa öğrenmek için kolları sıvadı. Aşkın gizemini bu yolla çözebileceğini sanıyordu belki de. Bol şans, öğrenirsen bana da söyle.

Violet, Malvonne'dan başlayarak herkesi sorgudan geçirdi: Malvonne üst kat komşusuydu, dairesini Joe'yla kıza, aşk yuvası olarak kullansınlar diye veren ve Violet'e Joe'nun marifetini ilk duyuran kişi. Violet ondan kızın adresini ve kimin nesi olduğunu öğrendi. Ruhsatlı güzellik uzmanlarından onun hangi marka ruj sürdüğünü, hangi tip saç maşası kullanıldığını (gerçi ben kızın saçlarını düzletmeye ihtiyacı olmadığını sanıyorum ya), en sevdiği müzik grubunu (Slim Bates'in Abanoz Tuşları. Vokalistini saymazsanız çok da iyi gruptur ama o karı Slim'in manitası olsa gerek, yoksa o sesle grubu rezil etmesine neden göz yumsun ki?) öğrendi. Hatta yapanları birkaç kez izleyince, ölmüş kızın dans figürlerini bile öğrendi. Hepsi bu. Figürleri iyice kıvırdığında –dizler işte şöyle kırılacak– eski sevgilisi dahil herkes ondan tiksintiyle yüz çevirdi. Ben bunun nedenini çok iyi anlıyorum. Violet'in dansını izlemek, yaşlı bir sokak güvercininin, bir kedinin sardalyalı sandviçten bıraktığı ekmek kabuklarını gagalamasını seyretmekle birdi. Gel gör ki Violet inatçı keçinin tekiydi; ne alaylı sözler ne de pis bakışlar onu durdurmaya yetti. Bu kez de, kızı tanıyan öğretmenlerle konuşmak için 89 nolu ilkokulun kapısını aşındırmaya başladı. 139. Cadde'deki ortaokula da gidiyordu. Çünkü kız, kendi bölgesinde siyahların gidebileceği ortaokul olmadığından bir süre bu okula devam etmiş, sonra ta Wadleigh Ortaokulu'na kadar yürümeye başlamıştı. Violet uzun süre kızın teyzesine de tebelleş oldu. Bu teyze zaman zaman hazır giyim atölyelerine ince dikiş nakış işleri yapan, gururlu, ağırbaşlı bir kadındı ama sonunda yumuşadı, hatta Violet'in ziyaretlerini,

gençlik ve dikbaşlılık konusunda yaptıkları sohbetleri dört gözle bekler oldu. Ölmüş kızın bütün eşyalarını Violet'e gösterdi ve bu arada (benim gibi o da) yeğeninin hem inatçı hem de sinsi bir kız olduğunu açıkça kavramaya başladı.

Teyzenin Violet'e gösterdiği ve sonra birkaç hafta onda kalsın diye verdiği bir şey vardı ki o da kızın yüzünü gösteren bir fotoğraftı. Gülümser değil ama en azından yaşam dolu ve gözüpek. Violet pervasızlığı ele alıp kendi salonundaki şöminenin üstüne koydu onu, sonra kendisi de, Joe da, bu işe şaşıp kalarak fotoğrafa baktılar.

Kuşların gitmiş olduğuna, Violet'le kocasının da bütün gün gözlerini silip durduğuna bakılırsa evin içi bundan böyle pek ıssız, pek kasvetli kalacak gibiydi. Ne var ki Şehir'e bahar geldiğinde Violet bir gün apartman kapısından içeri, kolunun altında bir Okeh plağı, elinde kasap kâğıdına sarılı bir parça etle, iki yana ayırdığı saçlarına dört iri dalga verilmiş bir genç kızın girdiğini gördü. Elindeki plağa bakmak için onu kendi dairesine davet etti ve işte Lenox Caddesi'nde skandal yaratan üçlü sacayağı böylece kurulmuş oldu. Bu kez farklılık gösteren durumsa, kimin kimi vurduğu oldu.

Bu Şehir'e bayılıyorum.

Gün ışığı buraya, binaları ikiye bölen bir jilet gibi eğimli vurur. Binaların üst yarısında sokağa bakan yüzler görürüm; hangilerinin taş ustalarının eseri, hangilerinin insan olduğunu seçebilmek zordur. Aşağısıysa gölgede kalır ve burada, aklınıza gelebilecek her türlü sıradan olay gerçekleşir: klarnet dinletileri ve sevişmeler, yumruklar ve kederli kadın sesleri. Böylesi bir şehir bana da büyük büyük hayaller kurdurur, bir şeyler hissettirir. Son moda şeyler... Aşağıdaki gölgenin üstünde sallanan parlak çeliktir bunu yapan. Nehrin iki yanında uzanan yeşil çimen şeritlerine,

kiliselerin çan kulelerine, büyük apartmanların krem ve bakır renkli girişlerine baktığım zaman güçlüyümdür. Bir başına, evet, yine de üstün, ve yıkılmaz; tıpkı Şehir'in, artık tüm savaşların sona erdiği ve bir yenisinin asla yaşanmayacağı 1926'daki hali gibi. Aşağıdaki, gölgedeki insanlar bu yüzden mutludurlar. İşte en sonunda, nihayet önlerinde bir gelecek uzanmaktadır. Kafası iyi çalışanlar böyle diyor; onları dinleyen, yazdıklarını okuyanlar da hemfikir oluyor: Açılın, "Yeni" geliyor. Gözünüzü dört açın. İşte, kötü şeyler gidiyor. Acıklı şeyler. "Elden bir şey gelmez," dedirten şeyler. Bir zamanlar herkesin içinde bulunduğu o haller. Unutun gitsin. Tarih sona ermiştir, siz, hepiniz, gelecekte bekliyor her şey, en sonunda. Salonlarda, iş yerlerinde insanlar oturmuş gelecek üstüne düşünüyorlar; tasarılarla, köprülerle, yer altında tıkır tıkır işleyen trenlerle ilgili. A&P şirketi siyah bir tezgâhtar alıyor işe. Pembe kedi dilli, koca bacaklı kadınlar paralarını, ilerisi için, yeşil yeşil borucuklar halinde kıvırıyor, sonra da gülüşerek birbirlerini kucaklıyorlar. Sıradan insanlar köşe başlarında hırsızları enseleyip ânında cezalandırıyorlar; eğer aptallık edip yanlış kimseleri soymuşsa hırsızı öbür hırsızlar da dövüyorlar. Gangsterler çevrelerindekilere armağanlar, şekerlemeler dağıtıyor, ilgiyi üzerlerinde toplamayı sürdürmek için ellerinden geleni yapıyor ve heyecan uyandırmaları gerektiğini bildiklerinden giyim kuşamlarına ve ağızlarından çıkan küfürlere dikkat ediyorlar. Hiç kimse Harlem Hastanesi'nde acil vaka olmayı istemese de eğer nöbette siyah bir doktor varsa duyulan övünç, can acısını bastırıyor. Gerçi ilk siyah hemşirelerin saçı, resmi Bellevue hemşire kepi için uygunsuz sayılmıştı ama şimdilerde bu hastanede otuz beş siyah hemşire var, hepsi de işine bağlı ve mesleklerinde çok başarılı.

Buraların güzel olduğunu söyleyen yok; işler kolaydır, diyen de yok. Şehir'in özelliği kesin ve kararlı oluşudur; dikkatinizi ayaklarınızın altında uzanan sokakların planına verirseniz Şehir canınızı yakamaz.

Güçlü kaslarım yok benim, bu yüzden kendimi savunmam beklenemez. Ne var ki önlem almasını mükemmelen bilirim. Bunun temeli çevremdeki insanlara karşı kendimi çok fazla ele vermemekten geçer. İkinci olarak da her şeyi, herkesi gözler, onların tasarladıklarıyla akıllarından geçirdiklerini onlardan önce kestirmeye çalışırım. Büyük şehirle baş etmeye çalışmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak gerekir. Envai çeşit cahilliğe ve suça maruz kalmış durumdayım. Neylersiniz ki benim için bundan başka yaşam biçimi de yok. Şehir'in insanlara, "İstediğim gibi davranırım, yaptığım da yanıma kâr kalır," dedirten havası hoşuma gider. Bu kimseleri her yerde görüyorum; paralı beyazlar, ve sıradan olanlar, kendilerinden daha zengin siyah kadınların tekrar tekrar süsleyip püslediği saray yavrusu evlere doluşurlar ve iki taraf da öbürünü seyretmekten zevk alır. Hafif bir esinti UNIA neferlerinin başlıklarındaki beyaz tüyleri kıpırdatadursun, ben siyah Yahudilerin kendileri gibi olmayan herkese acıyarak bakan gözlerinin, kaldırımda satılan yiyecekleri ve sokak kadınlarının bacaklarını sıyırıp geçtiğini görmüşümdür. Siyah bir adam saksafon çalarak gökten süzülüp iniyor ve aşağıda, iki yüksek binanın arasındaki boş alanda bir genç kız, hasır şapkalı bir adamla içten bir konuşma yapıyor. Adam, parmağını uzatarak kızın dudağındaki kırıntıyı fiskeliyor. Kız birden suskunlaşıyor. Adam onun çenesini tutup hafifçe kaldırıyor. Oracıkta duruyorlar öyle. Kızın, çantasını kavrayan parmakları gevşiyor, boynu tatlı tatlı, bir yay gibi eğiliyor. Adam elini kızın ardındaki taş duvara dayıyor. Çenesinin oynayışıyla başının dönüşünden, ağzından bal damladığını anlıyorum. Güneş, arkalarındaki daracık sokağa gizliden gizliye süzülüveriyor. Alçalırken hoş bir tablo yaratıyor.

Canınızın istediğini yapın bu Şehir'de; ne yaparsanız yapın o arkanızı kollayacak, çerçevesi içine sığdıracaktır sizi. Güçlülerin tasarlayabileceği, zayıflarınsa hayran hayran izleyeceği ne varsa onun kaldırımlarında, arsalarında, arka sokaklarında olup biter. Size düşen tek şey tasarıma dikkat etmeniz; bunun nereye, na-

sıl gitmek istediğiniz, yarın nelere ihtiyaç duyabileceğiniz göz önünde tutularak, incelikle kurulmuş olduğunu anlamanızdır.

Ben uzun, belki de fazla uzun bir süre kafamın içinde yaşadım. Herkes, dışarı daha çok çıkmalısın, diyor bana. İnsan içine karış. Kendimi tecrit ettiğimi kabul ediyorum ama siz de benim gibi, eşiniz başka bir randevuda oyalanırken unutulmuş olsanız ya da eşiniz yemekten sonra yalnızca sizinle ilgileneceğine söz verdiği halde tam siz konuşmak için ağzınızı açtığınızda uyuklamaya başlasa... ee, kendinizi kollamazsanız siz de soğuklaşırsınız, oysa isteyeceğim son şeydir bu...

İnsan canlısı olmak altın değerindedir bu Şehir'de; aynı zamanda hem kucak açıp hem de savunmaya geçmek için kafanızı işletmek zorundasınız: Bir şeyi ne zaman seveceğinizi ne zaman elden bırakacağınızı bilmek. Nasıl yapılacağını bilmiyorsanız kontrolü kaybedebilirsiniz ya da sizin dışınızdaki bir şeyin kontrolü altına girersiniz, tıpkı şu geçen kış yaşanan olayda olduğu gibi. Ortalıkta bir söylenti dolaşmaya başlamıştı; bütün bu cümbüşün ve kolay paranın altında, sokaklarda karanlık bir şeylerin kol gezdiği, hiçbir şeyin güvencede olmadığı söyleniyordu... ölülerin bile. Bunun kanıtı da, Violet'in, bir cenaze törenine uluorta saldırmasıydı. 1926 yılına girileli daha ancak üç gün olmuştu. Düşüncelere dalmış bir sürü insan, işaretlere bakıyor (hava durumu, yılın şanslı rakamı, kendi düşleri) ve bunun türlü felaketlerin başlangıcı olduğuna inanıyordu. Yaşanan skandal iyileri uyarmak, inançsızları parçalamak için yollanmış bir mesajdı. Kim daha ihtiraslıydı –Violet mi yoksa felaket tellalları mı– bilemiyorum. Ne var ki batıl inançlıların büyük beklentilerine kafa tutmak zordur.

Violet cenaze törenini altüst ettiğinde Ateşkes yedi yaşındaydı; 7. Cadde'de dolaşan eski askerler hâlâ kalın asker kaputlarıyla geziyorlardı çünkü parayla satın alabilecekleri hiçbir giysi bunlar

kadar sağlam olamaz ve 1919'da övündükleri şeyleri bu kadar iyi saklayamazdı... Sekiz yıl sonra, Violet'in rezaletinden bir önceki gün, yağan kar, Lexington Caddesi'nde, hatta Park Caddesi'nde, düştüğü yerde birikip tutmakta, ezilip erimek için bodrumlarda soğumaya yüz tutmuş kazanlara kömür taşıyan at arabalarını beklemekte. O kocaman, beş katlı apartmanlarda ve aralarındaki dar ahşap evlerde yaşayanlar, yardım istemek ya da önermek için birbirlerinin kapısını çalıyorlar. Bir kalıp sabun? Biraz gazyağı? Çorbayı bir kez daha çeşnilendirmek için bir kaşık tavuk suyu ya da domuz yağı? Kimin kocası açık bir dükkân aramak için sokağa çıkmaya hazırlanıyor? Kadınların yazıp ona verdiği listeye terebentin eklemek için çok mu geç?

Bu denli soğuk havalarda nefes almak boğazı yakar ama kışın Şehir'de mahsur kalmak ne tarz sorunlara neden olursa olsun bu insanlar katlanırlar. Çünkü Lenox Caddesi'nde perilerden ve onların marifetlerinden uzak, güvende olmak dünyaya bedeldir; çünkü buradaki kaldırımlar, kar kaplı bile olsa, onların doğup büyüdüğü kentlerin ana sokaklarından daha geniştir ve en sıradan insan bile durakta bekleyip tramvaya binebilir, adama beş sent verdi mi canının istediği yere gidebilir, gerçi gitmek istediği pek fazla da yer yoktur çünkü istediği her şey zaten yanı başındadır: kilise, mağazalar, eğlence, kadınlar, erkekler, posta kutuları (gelgelelim ortaokul yoktur), mobilya dükkânı, sokak gazetecileri, kaçak içki satan dükkânlar (gelgelelim banka yoktur), güzellik salonları, berberler, müzik kutuları, dondurma arabaları, bilardo salonları, pazarlar, piyango satıcısı ve aklınıza gelebilecek her tür kulüp, kurum, yuva, dernek, birlik ve topluluk. Çok kullanılan yollar aşınmıştır elbet; çeşitli grupların başka bölgelere akınları yüzünden kimi yollar kayganlaşmıştır; öbür bölgelerde heyecanlı ve ilginç şeyler olduğuna inanılır. Işıltılı, müthiş, yürek hoplatan şeyler. Mantarı patlatarak o buz gibi cam şişenin ağzını kendi ağzınıza dayayabileceğiniz yerler. Başınızı tehlikeye sokabileceğiniz ya da tehlikenin ta kendisi olabileceğiniz yerler; yere yıkı-

lıncaya dek dövüşebileceğiniz, ıskalayan kadar ıskalamayan bıçağa da gülerek bakabileceğiniz yerler. Bunu görmek bile muazzam bir histir. Bu arada ev kadınlarının apartmanlarda açık çarşı pazar aramaya çıkan erkeğe verilecek bir liste hazırladıklarını ve bu karda dışarı asılamayan ıslak nevresimlerin mutfaklarda –Etiyopya kilise okullarının piyeslerindeki perdeler gibi– salkım salkım kurumakta olduğunu bilmek de aynı derecede muazzamdır.

Gençler pek öyle genç değildir buralarda, orta yaş diye de bir şey yoktur. Hiç kimse altmış hatta kırk yaşından fazla yaşama zahmetine katlanmaz. Bu yaşlara hatta daha da ötesine erişenlerse olup bitenleri, cumartesi günleri beş sente üç film gösteren bir sinemadaymışçasına, oturdukları yerden seyirlik niyetine izlerler. Yoksa adlarını bile anımsayamadıkları insanların onları hiç ilgilendirmeyen işlerine burunlarını sokarken buluverirler kendilerini. Sırf kendi seslerini duymak ve dinleyenlerin sıkıntılı yüzlerini keyifle izlemek uğruna. Gerçi bunun birkaç istisnasını görmedim değil. Çocukları, sırf tokatlanabilir oldukları için tokatlamaya kalkışmayan, güçlerini, yararlı bir şeyler için, şayet gerekirse kullanabilmek adına saklayan ihtiyarlar: gülücükler ve ufak tefek armağanlarla dolu o son flört. Ya da tek başına kalırsa yaşayamayacak yaşlı bir arkadaşa özene bezene bakılması. Kimi zamansa uzun yaşamlarını paylaşmış oldukları kişiye neşeli bir canyoldaşı bulmak ve gece için gereken şeyleri ayarlamak için çabalarlar.

Gelgelelim Violet ve Joe Trace'in Lenox Caddesi'ne bakan dairesinde odalar, üstleri örtülü boş kuş kafeslerine benziyor; ölmüş kızın yüzüyse, ikisi için de gecelerinin vazgeçilmezi olup çıkmış. İkisi de sırayla, üstlerindeki örtüleri atıp yatağın o bel vermiş şiltesinden kalkıyor, yerdeki soğuk muşambalarda parmak uçlarında yürüyerek salona gidiyor ve evdeki tek canlı varlık gibi duran şeye gözlerini dikiyorlar: şöminenin üstünden onlara ciddi ciddi bakan, gözüpek bir genç kızın fotoğrafı. Şayet parmaklarının ucunda gelen, karısının yanında yalnızlıktan bunalan Joe ise,

fotoğraftaki yüz ona umut ya da pişmanlık duymadan bakıyor. Joe'yu, onun yakınlığına susayarak uykusundan uyandıran özlem de işte bu sitemsizlik oluyor. Onu suçlayan kimse yok. Kızın dudakları onu itham edercesine bükülmüş değil. Yüzü sakin, bağışlayıcı ve hoş. Ama parmak ucunda yürüyerek gelen Violet ise fotoğraf bambaşka bir hale bürünüyor. Kızın yüzü haris, mağrur ve epey aylak görünüyor. Ekmeğini taştan çıkarmak için asla çabalamayacak olanların süt-kovasının-yüzeyindeki-kaymağabenzeyen yüzü; başkalarının şifonyerlerinde duran şeyleri alıveren, yakalandığı zamansa utanmak nedir bilmeyen biri. Tabağının yanına koyduğunuz çatalı yıkamak için usulca musluk başına süzülen bir sinsinin yüzü. İçe dönük bir yüz; gördüğü her şey bizzat kendisi. "Buradasın, çünkü sana bakıyorum," diyen bir yüz.

Bu şekilde, gecede iki üç kez, sırayla kalkıp fotoğrafa bakmaya giderlerken, ikisinden biri onun adını anıyor. Dorcas? Dorcas. Karanlık odalar daha da kararıyor. Kızın yüzünü görebilmek için salonda kibrit çakmak gerekiyor. Arka tarafta yemek odası, iki yatak odası, mutfak; hepsi de binanın orta yerine düşüyor, öyle ki dairenin ay ışığına ya da sokak lambalarına açılan tek bir penceresi bile yok. En aydınlık yer banyo, mutfağın köşesinden ileri doğru bir çıkıntı yaptığı için öğleden sonra güneş alıyor. Violet'le Joe'nun dairelerini döşeyiş tarzı insana *Modern Homemaker* dergisini çağrıştırmasa da bedenin alışkanlıklarına uygun düşüyor: kişi hiçbir şeye çarpmadan bir odadan öbürüne geçebiliyor ve oturduğu zaman yapmak istediği şeyler dikkate alınıyor. Hani kimi insanlar bir koltuğu ya da masayı sırf güzel duruyor diye bir köşeye koyarlar ya, oysa hiç kimse koltuğa oturmak şöyle dursun, o köşeye adımını atmayacaktır bile. İşte Violet kendi evinde bunu yapmamıştır. Her şey, insanların o eşyayı bulmayı umacağı, ona ihtiyaç duyacakları bir yerde durur. Bu yüzden yemek odasında bir yemek masası ve cenaze evi salonlarını çağrıştıran sandalyeler bulamazsınız. Burada kocaman, rahat koltuklar var, pencere kenarındaki oyun masasının üstünde de, iskambil oy-

nanmak istediğinde kaldırılan zümrüt yeşili bir örtüyle *dracena* ve *doctor* bitkileri. Mutfak, dört insanın rahatça yemek yiyebileceği ya da Violet'in saçını yaptığı müşterilerin rahatça bacaklarını uzatıp oturabilecekleri ferahlıkta. Öndeki oda ya da salon da, hiç kullanılmadan, şanına yaraşır bir düğün yapılsın diye heba edilen odalardan değil. İçeride kuş kafesleri ve kuşlar kendilerini izlesin diye aynalar olsa da kuşlar yok artık. Violet, eline bıçak alıp Dorcas'ın cenaze törenine gittiği gün salıvermişti onları. Şimdi burada yalnızca boş kafesler ve de boş kafeslere bakan yalnız aynalar var. Eşyaların geri kalanına gelince, bir kanepe ile birkaç oymalı tahta koltuktan ibaret; yanlarına da elinizdeki kahveyi ya da dondurma tabağını falan bırakabilesiniz ya da gazetenizi, katlarını bozmadan rahatça okuyabilesiniz diye, sehpalar yerleştirilmiş. Şöminenin üstündeki rafta deniz kabuklarıyla rengârenk taşlar dururdu ama şimdi bunların hepsi kalkmış; yalnızca Dorcas Manfred'in gümüş çerçeveli fotoğrafı, bütün gece onları uyandırıp duruyor.

Huzursuz geçen geceler geç saatlere kadar uyumalarına neden oluyor, bu yüzden de Violet, "baş yapma" seferine çıkmazdan önce sofrayı alelacele kurmak zorunda kalıyor. Eli saç yapmaya yatkın olmakla birlikte herhangi bir kurs görmemiş olduğundan ruhsatsız çalışan Violet zaten kafa başına ancak yirmi beş ya da elli sent alırken şu Dorcas olayından bu yana, gedikli müşterilerinden birçoğu bir bahane uydurup kendi saçlarını kendileri yapar, saç maşalarını kızlarına ısıttırır olmuşlar. Eskiden Violet ve Joe Trace'in saç yapmakla kazanılan bu üç beş kuruşluk cep harçlığına ihtiyacı olmazdı ama Joe işten kaytarmayı huy edineli beri var. Violet elinde alet edevat çantasıyla, birtakım kadınların hamam gibi ısıtılmış dairelerine girip çıkmaya başlamış. Öğleden sonraları uyanıp çaylarına cin katan ve Violet'in yaptıklarıyla fazla ilgilenmeyen bu kadınlar saçlarını her zaman yapılı tutmak zorundadırlar. Kimi zaman o parlak bakışları merhametle gölgelenir ve Violet'e tam tamına bir doları bahşiş olarak verirler.

"Bir şeyler yemen lazım senin," diyor ona kadın. "Şu elindeki saç maşasından daha heybetli olsan fena olmaz mıydı?"

"Aman, sus," diye cevaplıyor onu Violet.

Kadın, "Ciddi söylüyorum," diye üsteliyor. Hâlâ uykulu; sağ elini kulağına dayamışken yanağını da sol eline yaslamış. "Erkek milleti insanı yiyip bitirir, sipsivri kıkırdağa döndürür; fırsat vermeyeceksin."

"Kadınlar," diye ekliyor Violet. "Kadınlar yiyip bitiriyor beni. Şimdiye kadar hiçbir erkek yapmadı böyle bir şey. Ama kadın gibi davranan şu küçük, açgözlü kızlar yok mu! Yaşıtları oğlanlarla yetinseler ya, ama, yok, ille babaları yaşında adam arıyorlar. Dudaklar boyalı, ten gösteren incecik çoraplarla gezinip duruyorlar ortalıkta, etekleri bilmem nerelerinde..."

"Ay, kulağım o benim, kızım, onu da mı ütüleyeceksin yoksa?"

"Özür dilerim. Kusura bakma. Çok, çok özür dilerim." Violet durup burnunu sümkürüyor, göz yaşlarını elinin tersiyle siliyor.

Kadın, "Aman, boş ver," diyerek fırsattan yararlanıp bir sigara yakıyor. "Kalıbımı basarım sen de aynen o bayat, tatsız hikâyeyi anlatacaksın bana: Genç kızın teki nasıl senin ağzına sıçtı, ama erkeğinin hiç suçu yok, çünkü *o* efendi efendi yolunda giderken bu kancık onun üstüne atladı, zorla yatağa sürükledi, falan. Nefesini boş yere tüketme. Ölüm döşeğine sakla."

"Nefesim şimdi gerek bana," derken ısıtmış olduğu tarağı deniyor Violet. Tarak gazete kâğıdının üzerinde kahverengi bir parmak gibi upuzun bir iz bırakıyor.

"Bırakıp gitti mi seni? Kızın yanında mı şimdi?"

"Hayır. Hâlâ birlikteyiz. Kız öldü."

"Öldü mü? Daha ne istiyorsun öyleyse?"

"Kız bir an olsun çıkmıyor aklından. Kafasındaki tek düşünce o. İşe gitmiyor. Uyku uyumuyor. Gece gündüz yas tutuyor..."

"Hmm," diyor kadın. Sigarasının külünü silkeleyip tepesi havada kalacak şekilde dikkatle kül tablasına bırakıyor izmariti. Arkasına yaslanıp kulak kepçesini ovuşturarak, "Senin halin

duman," diyerek esniyor. "Duman olmuşsun sen. Aşkta ölülerle yarışılmaz ki! Her seferinde yenik düşersin."

Öyle olmalı, diye geçiriyor içinden Violet. Joe'yu ölü bir kıza kaptırmakla kalsa yine iyi ama bazen kendisi de bu kıza tutulup tutulmadığını sorgular oluyor. Joe'yu küçük düşürmeye çalışmadığı zamanlarda ölmüş kızın saçlarına gıpta ediyor; uydurduğu yeni küfürlerle Joe'ya lanet okumadığında içinden ölüyle canciğer konuşmalar yapıyor; Joe'nun iştahsızlığını, uykusuzluğunu kendine dert etmediği zamanlarda Dorcas'ın gözleri acaba ne renkti diye düşünüp duruyor. Dorcas'ın teyzesi, kahverengi, güzellik salonundaki kızlarsa, siyah, demişlerdi demesine ama Violet şimdiye kadar açık tenli insanların kömür gözlü olduğunu hiç görmemişti. Ancak kızın kırıklarını aldırmak gerekiyordu, orası kesin. Fotoğrafa ve Violet'in tabuttan aklında kalanlara göre, saçlarının kırıklarını aldırmak gerekiyordu. Saç o kadar uzayınca uçları hemen tiftiklenir. Şöyle, uçlarından hemen bir santimcik alınsa harika olurdu. Dorcas. Dorcas.

Violet, uyku mahmuru kadının evinden ayrılıyor. Kaldırımdaki çamurlu karlar yine donmaya başlamış. Önünde buz tutmuş yedi sokak olmasına karşın Violet saç yaptıracak müşterinin mutfağına saat üçte geleceğine, ondan önce biraz ev işi yapmaya zaman bulacağına seviniyor. Yapılacak birtakım işler var. Çünkü kişinin yapacak hiçbir şeyi olmadan, uğraşlarını sıraya koyup liste çıkarmadan yaşaması zor. Violet, elinde işi olmaz ve bir sonraki işin de bunun hemen ardında beklediğini bilmezse ellerini havada sallamaya ya da titremeye başlayabilir. Mutfak ısınsın diye fırını yakıyor. Beyaz bir gömleğin yakasına su serperken düşünceleri yatağın altında, kasnaktan kopmuş, bir daha yerine geçirilemeyecek kadar parçalanmış karyola ayağında. Müşteri geldiği zaman da, bu yaşlı hanımın seyrelmiş kır saçlarını şampuanlarken ve anlattığı mahrem öykü selini uygun yerlerde, "Vay canına"larla keserken, fırın kapağının rezesini tutan ipi sağlamlaştırıyor ve kira toplayan memurdan her ay olduğu gibi üç

gün mühlet istemek için söyleyeceği sözleri hazırlıyor. Oturup dinlenmeye nasıl da hasret olduğunu düşünüyor; tasasız bir günün öğleden sonrasında aklına esiverip sinemaya gitmeyi ya da kuş kafeslerinin arasında öylece oturup, dışarıda, kartopu oynayan çocukları dinlemeyi özlediğini.

Dinlenme düşüncesi ona çekici gelse de bana sorarsanız hoşuna gitmezdi aslında. Hepsi böyledir bu kadınların. Rahata ermeyi, kendi düşüncelerinin birikintisinden başka bir şeyle doldurmak zorunda olmadıkları boşlukları bekler dururlar. Ama hoşlarına gitmeyecektir. Her zaman meşguldürler, daha da meşgul olabilmenin yollarını ararlar; çünkü ivedi işler içermeyen bir boşluk yıkar onları. O boşluğu doldurmaya gelen şey ne çiçekli kırların hayali ne de güneş ışınlarının usul usul vurduğu sabahların sıcaktan ve sinekten arınmış saatleridir. Hayır. Ne münasebet. Bu kadınlar ellerini ve zihinlerini sabunla, iğne iplikle, sakıncalı çatışmalarla doldururlar, çünkü umulmadık bir işsizlik ânında onları bekleyen şey bir öfke sızıntısıdır. Koyu kıvamlı. Ağdalı, ağır ağır yayılan. Yoluna çıkanlardan hangisini seçip derinlere gömeceği konusunda titiz ve dikkatli. Ya da iki kalp çarpıntısı arasında, usulca, gizlice, nereden geldiğini bilmedikleri bir hüzün saplanır bağırlarına. Bir komşu ödünç aldığı makarayı geri getirmiştir, hem de o upuzun dikiş iğnesiyle birlikte. İkisi bir an için kapı aralığında dururlar ve ödünç almış olan, ödünç vermiş olana, alt kattaki kadınla yaptığı komik konuşmayı anlatır; gerçekten de komiktir anlattıkları, ikisi de güler, biri elini alnına bastırarak öbürü karnını tutarak güler; ödünç vermiş olan kapıyı örter, sonra, hâlâ gülümseyerek, gözündeki kahkaha izlerini hırkasının klapasına siler ve koltuğun kenarına bırakıverir kollarını; gözyaşları öyle hızlı boşanmıştır ki iki eliyle anca yakalayabilir onları.

İşte böyle, Violet gömleğin yakasıyla manşetlerine su serpiyor. Sonra, yaşlı hanımın o bebe saçı gibi yumuşacık ve ilginç bir avuç kır saçını canıgönülden şampuanlıyor.

Bebe saçı ama Violet'in büyükannesinin bir zamanlar sabunlayıp okşadığı ve kırk yıl unutamadığı bebeğin saçları gibi değil. Adını saçından almış olan o oğlan çocuğunun saçları. Violet'in sonradan kadın berberi olması belki de bu yüzdendir: yıllar yılı, büyükannesi True Belle'in anlattığı Baltimore öykülerini dinlemiş olmaktan. True Belle'in Edison Sokağı'ndaki o güzel taş evde Miss Vera Louise'le geçirdiği yılların öyküsü; keten örtüler mavi ibrişimlerle işliymiş ve onların o sarışın çocuğa bakıp tapınmaktan başka uğraşları yokmuş, sonra çocuk evden kaçıp gitmiş ve herkesi o üzerine titrenen saçlarından mahrum bırakmış.

Violet cenaze törenini berbat ettiğinde herkes küplere binmişti, yine de şaşırdıklarını sanmıyorum. Bu olaydan çok, çok önce, daha Joe o kızın varlığından bile habersizken bir gün Violet sokağın orta yerine oturmuştu. Tökezleyip düşmüş ya da itilip kakılmış değildi; durup dururken oturuvermişti. Birkaç dakika sonra yanına iki erkekle bir kadın yaklaştıysa da Violet onların neden geldiklerini ya da ne dediklerini çıkartamadı. Birileri ona içsin diye su vermeye kalkıştı ama o bardağı yere fırlattı. Bir polis memuru gelip önünde diz çöktü ama Violet yan dönüp gözlerini örttü. Polise kalsa onu içeri alacaktı ya, birikmiş olan kalabalıktakiler, "Bırak, canım, yorulmuş işte, biraz dinlensin," diye söylendiler. Onu tutup en yakın merdivene taşıdılar. Violet yavaş yavaş kendine geldi, üstünü silkeledi ve saç randevusuna bir saat geç gitti ki bu da, aşk yapmaktan başka hiçbir şeyi aceleye getirmeyen ağırkanlı orospuların canına minnetti.

Böyle bir olay –sokak ortasında oturmak– bildiğim kadarıyla bir daha hiç yaşanmadı. Öte yandan, örtbas edilmek istenmesine karşın o bebeği çalmaya çalıştığı bir gerçek; kanıtlamanın hiç yolu olmasa da. Bilinen şuydu: Violet geldiğinde Dumfrey hanesinin kadınları –ana kız– evde yoktular. Ya günü karıştırmışlardı ya da ruhsatlı bir güzellik salonuna gitmeye karar vermişlerdi; büyük bir olasılıkla sırf şampuan için; çünkü saçları mutfak evyesinde şöyle derinlemesine yıkamak imkânsızdır. Bu konuda gü-

zellik salonlarının üstüne yoktur, doğrusu: öne eğileceğiniz yerde arkanıza yaslanırsınız, şampuan girmesin diye gözlerinize havlu bastırmanıza gerek kalmaz; çünkü sahici bir güzellik salonunda su başınızın arkasından lavaboya akar, gider. Bu yüzden arada bir, ruhsatlı kuaför Violet kadar becerikli olmasa bile, gedikli müşterilerin sırf şöyle rahatça saç yıkatma keyfi için kaçamak yapıp güzellik salonuna gittikleri olur.

Aynı yerde iki baş yapmak büyük şanstı; Violet de saat on birdeki randevusunu iple çekiyordu. Çalan kapıyı açan olmayınca, belki çarşıdan gecikmişlerdir diye bekledi. Bir süre sonra yine zili çaldı, sonra beton korkulukların üzerinden eğilerek, yandaki evden çıkan bir kadına, ana kız Dumfreylerin nerede olduğunu bilip bilmediğini sordu: Kadın, hayır, gibilerden başını salladı, sonra Violet'in yanına gelerek pencerelerden içeri bakıp tahminler yürütmekte ona yardımcı oldu.

"Evdeyken perdeyi açık tutarlar, dışarı çıkarken örterler," dedi kadın. "Bence tam tersi olmalı."

Violet, "Belki evde otururken dışarıyı görmek istiyorlardır," dedi.

"Neyi görecekler?" diye sordu kadın. Ânında öfkelenmişti.

Violet, "Gün ışığını," dedi. "İçeri bir parça gün ışığı girsin istiyorlardır."

"O zaman Memphis'e geri dönsünler, istedikleri gün ışığıysa eğer."

"Memphis mi? Ben onları doğma büyüme buralı sanıyordum."

"Herkes öyle bilsin istiyorlar, ama değiller. Memphis bile değil, Cottown. Kimsenin duyup bilmediği bir yer."

"Vay anasını," dedi Violet. Pek şaşırmıştı, çünkü ana kız Dumfreyler zarif, şehirli hanımlardı; babalarının 136. Cadde'de bir dükkânı vardı, kendileri de evraklarla kâğıtlarla uğraştıkları iyi işlerde çalışıyorlardı; biri Lafayette'te bilet topluyordu, öbürü de bir muhasebe şirketinde çalışıyordu.

Kadın, "Bilinsin istemiyorlar," diye ekledi.

"Neden?" diye sordu Violet.

"Burunları büyük de ondan. Bütün gün para saymaktan oluyor. Hiç farkına varmadın mı? Hayatlarını para sayarak kazananlar ne diye kurumlanır ki? Sanki para senin değil de onlarınmış gibi." Kadın, perdeleri çekili pencerelere doğru cıkcıkladı, "Gün ışığıymış, sevsinler!"

"Neyse, ben on beş günde bir salı günleri saçlarını yapıyorum, bugün de salı, değil mi?"

"Hem de akşama kadar."

"Öyleyse neredeler acaba?"

Kadın, çorabını yukarı çekmek için elini eteğinin altına kaydırarak, "Bir yerlerde, Cottown'dan gelmemişler gibi hava atıyorlardır," dedi.

"Sen nerelisin?" Kadının çorabını tek elle çekmekteki becerisi Violet'i pek etkilemişti.

"Cottownlu. İkisini de ta eskilerden bilirim. Buraya gelince bütün ev halkı, beni ömürlerinde ilk defa görmüş numarası yapar oldular. Eline süpürge yerine para almaktan oluyor, neyse, süpürgemin başına dönsem iyi olacak yoksa bu beş para etmez işten de olurum. Tanrım!" Kadın derin derin iç geçirdi. "Neden not bırakmıyorsun? Geldiğini söylerim diye bana güvenme. Zorda kalmadıkça konuşmuyoruz biz onlarla." Paltosunu ilikledi, sonra Violet'in biraz daha bekleyeceğini söylemesi üzerine, keyfin bilir dercesine elini salladı.

Violet kapı önündeki yayvan basamağa oturdu, içinde maşalarıyla saç yağı ve şampuan olan çantayı bacaklarının arasına kıstırdı.

Bebeği kucağına aldığında, onun o tereyağı renkli, baldan tatlı yüzünü serin esen rüzgârdan sakınmak için battaniyeyi yukarı doğru çekti. Bebeğin kendini ele vermeyen o kocaman bakışları gülümsetti Violet'i. İçine bir huzurdur çöktü, damarlarında sekerek koşan bir ışık dolaştı.

Joe bayılacak, diye geçirdi içinden. Bayılacak. Ve zihni, dörtnala, yatak odasına koşturdu; yenisini alıncaya kadar beşik niyetine kullanabileceği ne gibi şeyler olduğunu aklından geçirdi. Eşantiyon kutusunda göz yakmayan sabun vardı, demek ki oğlancığı mutfak lavabosunda hemen yıkayabilirdi. Oğlancık mı? Oğlan mıydı ki? Violet başını göğe kaldırdı ve eve gidip çocuğun cinsiyetini öğrenmek için baktığında yaşayacağı heyecana şimdiden güldü. Onun hırsızlığını kiminin gözünde doğrulayıp kiminin gözünde yalanlayan, işte bu –gevşek ve gürültülü– kahkaha olacaktı. Bebek çalan hırsız bir kadın, bebeciğin hasır arabasının hemen yüz adım ötesinde, köşe başında durup herkesin dikkatini böyle kendi üstüne çeker miydi? Peki, ya ablasının bir an için eve dönmesi gerekince bebeği, şöyle bir turlasınlar diye emanet ettiği iyi yürekli, masum bir kadın hiç böyle güler miydi?

Abla, evinin önünde feryat ettikçe yoldan geçenlerle komşuların dikkatini çekiyor, gözleriyle kaldırımı bir baştan bir başa tarayarak, "Philly! Philly gitmiş! O kadın Philly'yi çaldı!" diye haykırıyordu. Bakışlarının kaydığı yerlere koşmaya içi razı olmuyor, ellerini arabanın tutamağından ayırmıyordu; sanki, –içinde, almak için eve dönmüş olduğu, şimdi de küçük erkek kardeşinin boş kalan yastığının üstünde duran bir plak bulunan– bebek arabasını bırakırsa o da gözden yitecekti.

"Hangi kadın?" diye sordu biri. "Kim çaldı bebeği?"

"Bir kadın. Bir dakikalığına gitmiştim. Bir dakika bile olmadı. Ondan rica ettim... şey, dedim... O da, olur, dedi!.."

"Bir plak için yavrucağı hiç tanımadığın bir kadına bırakıp gittin ha?" Adamın sesindeki tiksinti kızın gözlerini yaşlarla doldurdu. "Umarım anan bacaklarını ayırır senin."

Kalabalıktan, art arda yanan kibritler gibi, fikirler, kararlar ateşleniyordu.

"Kuş kadar beynin yokmuş."

"Kim yetiştirdi seni?"

"Polis çağırın."

"Ne diye?"

"Hiç değilse ararlar."

"Baksanıza, bebeği ne için bırakıp gitmiş?"

"Neymiş?"

"Trombone Blues."

"Tanrım!"

"Hele anası eve dönsün, blues nasıl oluyormuş, trombonsuz görecek o!"

İç içe geçmiş bu kalabalık sorumsuz, aptal ablaya, polislere, bebeğin yatıyor olması gereken yerde duran plağa kızıp köpürdükçe, çocuğu kaçıran kişiyi neredeyse unutmuşlardı ki kenarda duran bir adam, "Bu, o mu?" diye sordu. Köşede duran Violet'i gösterdi. İşte tam da herkes adamın parmağını izleyerek döndüğü sırada Violet, az sonra keşfedeceği şeyin heyecanıyla keyiflenerek başını arkaya attı ve büyük bir kahkaha kopardı.

Masumiyetinin kanıtı, demin oturduğu basamakta bırakmış olduğu, berber aletleriyle dolu çantadaydı.

"Senin bebeğini çalacak olsam çantamı arkada bırakır mıydım, ekmek paramı kazanmak için kullandığım aletlerimi falan? Deli mi sandın beni?" Violet'in öfkeden dumanı tüten, kısık gözleri, ablanın gözlerinin içine bakıyordu. "Zaten çocuğu kaçırıyor olsam her şeyi alırdım, arabayı da alırdım."

Bu sözler kalabalıktakilerin büyük bir bölümüne, hele ablayı suçlayanlara, doğru ve makul gelmişti. Kadıncağız çantasını bırakmış, bebeği pışpışlarken, –çocuk bakamayacak kadar aptal olan– abla, arkadaşının istediği plağı almak için evine dönmüştü. Uyuyan bir bebekle bile ilgilenemeyecek kadar şapşal olan bu kızın aklından daha başka neler geçtiğini ancak Tanrı bilirdi.

Ama bu açıklama kalabalık arasındaki bir azınlığa gerçeklikten uzak, bir hayli de kuşkulu gelmişti. Kadın bebeği yalnızca oyalayıp pışpışlıyorsa neden o kadar uzağa gitmişti? Neden, beklendiği üzere, evin önünde dolaşmamıştı? Hem o nasıl bir kahka-

haydı öyle? Ne biçim bir kahkaha? Bu kadın böyle gülebiliyorsa, yalnızca çantasını değil, bütün dünyayı unutmuş olabilirdi.

Adamakıllı zılgıt yemiş olan abla bebeği, arabayı ve "Trombone Blues"u alıp merdivenden çıktı.

Violet, zafer kazanmış ama öfkeli, "Ben de bu sokakta oturanlara bir daha iyilik yaparsam ne olayım! Götü boklu bebeğine kendin bak!" diyerek çantasını kapıp gitti. Olayı bundan sonra hep bu açıdan gördü, onuruna sürülmüş bir leke olarak anımsadı. Bebek için idareten hazırlayacağı beşiği, göz yakmayan sabunu unutuverdi. Ama damarlarında sekerek dolaşmış olan o ışığın anısı arada aklına gelirdi ve bazen kasveti günlerde, odanın kimi köşeleri lamba ışığına direndiği, tenceredeki kırmızı fasulyelerin yumuşamak bilmediği zamanlarda Violet, kollarında taşıyabileceği bir aydınlığı hayal ederdi. Gerekirse kuyu dibi gibi karanlık köşelere dağıtılabilecek bir şavk.

Joe, Violet'in bu uluorta deliliğinden hiçbir zaman haberdar olmadı. Stuck, Gistan ve başkaca erkek arkadaşları olup biteni kendi aralarında konuşsa da Joe'ya, "Violet *nasıl*? Keyfi yerinde ya?" demekten öte bir şey söylemeye dilleri varmıyordu. Violet'in özel yaşamındaki çatlaklıklarına gelince, bunlardan Joe'nun elbette haberi vardı.

Çatlaklık diyorum, çünkü yaptıklarının tam tanımı buydu. Herhangi bir açılma ya da kırılma değil de, günün ışık küresinde beliren karanlık çatlaklar. Violet sabahleyin kalkıyor ve tam bir berraklıkla, peş peşe dizilmiş, güzelce aydınlatılmış kısa kısa sahneler görüyor. Sahnelerin her birinde belirli bir şey yapılıyor: yiyecekle ilgili, işle ilgili bir şeyler halledilmekte, müşteri ve tanıdıklarla karşılaşılmakta, bir yerlere girilmektedir. Ama Violet bunları kendisinin yaptığını görmüyor. Bu şeylerin yapıldığını görüyor yalnızca. Işık küresi her sahneyi kavrayıp aydınlatıyor; ışığın kesildiği kıvrımda sağlam bir temel bulunduğu varsayılabilir. Ama gerçekte temel falan yoktur orada, ancak daracık çıkmaz sokaklar, her gün üstünden atlanılan yarıklar vardır. Işık

küresi de kusurludur. Yakından bakılınca çatlakları, kötü yapıştırılmış kırıkları ve gerisinde kim bilir neler neler gizli olan incelmiş bölümleri olduğu görülebilir. Kim bilir neler gizlidir orada. Arada, dikkat etmediği zamanlarda Violet'in ayağı bu çatlaklara takılır, tıpkı hani o gün, sol ayağını ileri atıp yürüyeceği yerde bacaklarını kıvırıp sokağın orta yerine oturduğu zamanki gibi.

Oysa eskiden böyle değildi Violet. Bir zamanlar laf altında kalmayan, sebatkâr, çalışmaktan yılmayan, bütün kadın berberleri gibi dedikodu meraklısı, sivri dilli genç bir kadındı. Kendi bildiğini okumayı sever ve öyle de yapardı. Joe'yu o seçmiş ve bir sabah onun gün ağarırken cisimleştiğini gördükten sonra bir daha evine dönmemişti. Tenderloin'deki hayatlarını apar topar terk etmiş, kentin daha yukarısında ferah bir apartman dairesi bulmuştu. Başka bir aileye söz verilmiş olsa da, bu katı mal sahibinin yollarını gözleyip kapısında bekleyerek kazanmıştı. İnsanların karşısına geçip yaptığı işi anlatarak müşteri toplamıştı. ("Ben senin saçını hem daha ucuza hem daha iyi hem de sen ne zaman nerede istersen o zaman orada yaparım.") Kasapların, sokak satıcılarının başının etini yiyerek her şeyin en iyisini alırdı. ("Koy şu küçük parçayı da içine. Ben yaprak alıyorum oysa sen sap tartıyorsun.") Joe'nun bir gün dondurmacıda şekerleme alan bir genç kıza gözünün ilişmesinden çok önce de Violet birkaç kez tökezlemişti. Dudaklarında, "ne olursa olsun"ların o ilk tadını hissetmişti. Birbirleriyle bağlantılı sözcüklerin, başka zaman olsa normal sayılabilecek yorumları delik deşik ettiğini duyumsamıştı.

"Bu ay hiç sekiz numara çıkmadı gibi geliyor bana," diyor, gündelik numara bileşimlerini düşünerek, "Hiç çıkmadı. Demek ki yakında çıkacak, ben de her şeye sekiz ekliyorum."

Joe, "Böyle oynanmaz ki!" diyor. "Bir kombo alır, ona göre oynarsın."

"Yok. Sekizin eli kulağında. Eminim. Ağustos ayında, daha doğrusu bütün yaz ortalıklardaydı. Artık saklandığı yerden çıkmasının zamanı geldi."

"Sen bilirsin," diyor Joe bir koli içindeki Cleopatra ürünlerini gözden geçirirken.

"Hatta iki katına çıkarmayı bile düşünüyorum ya, yanındaki o güzel kız kim?" Violet başını kaldırıyor, yanıt beklercesine Joe'ya bakıyor.

"Ne?" Joe kaşlarını çatıyor. "Ne dedin?"

"Şey," diyor Violet, hızlı hızlı kirpiklerini kırpıştırarak. "Hiç... Yani... hiçbir şey"

"Güzel kız mı dedin?"

"Boş ver, Joe, bir şey yok."

Violet, elden gelen bir şey yok, demek istiyor, yoksa bir şey vardı, elbet. Ufak olsa da mide bulandıran bir şey. Tıpkı Miss Haywood'un ona, "Torunumun saçını ne zaman yapabileceksin?" diye sorduğu, Violet'in de, "Saat ikide, eğer cenaze arabası o zamana kadar giderse," dediği günkü gibi.

Violet'in kendini bu tarz çöküntülerden kurtarması zor olmuyor, çünkü kimse üstelemiyor. Onlar da aynı şeyi yapıyorlar mı acaba? Belki. Belki de herkesin ağzında, başına buyruk davranmaya can atan isyancı bir dil vardır. Violet susuyor, her geçen gün biraz daha az konuşur oluyor, öyle ki sonunda, sohbetin kendine düşen bölümünün neredeyse tümünü, "Hmm" ve "Aman Tanrım"larla idare eder hale geliyor. Ne var ki uçarı bir dil belki hoş görülebilir ama haftalardır kayıp olan bir bıçağı bir papağan kafesinde bulup çıkartabilen, başına buyruk bir el o kadar kolay bağışlanmaz! Violet suskun olduğu kadar durgunlaşıyor da. Zaman içinde bu sessizlikler kocasını kızdırmaya, sonra şaşırtıp kafasını kurcalamaya başlıyor, en sonunda da içini karartıyor. Daha ziyade kuşlarıyla konuşan bir kadınla evlidir artık Joe. Ve de bu kuşlardan biri kadına, "Seni seviyorum," diye karşılık vermektedir.

Daha doğrusu bir zamanlar verirdi. Violet kuşları dışarı attığında kendini yalnızca kanaryaların canyoldaşlığıyla papağanın sevgi sözcüklerinden yoksun bırakmakla kalmadı, onların kafeslerini örtme alışkanlığından da mahrumdu artık. Oysa bu, gecelerin vazgeçilmez törenlerinden biri olup çıkmıştı. İnsanın sabaha kadar deliksiz uyumasını sağlayan şeylerden biri. Yorucu, yıpratıcı işler de aynı etkiyi verebilir. Ya da içki. Ve elbette yanı başımızda yatan, tanıdık olmasa da dost bir beden. Dokunuşu gücendirmeyen, can sıkmayan, aksine, güven veren biri. Horultuları bizi kızdırıp tiksindireceği yerde, candan sevilen bir ev hayvanının horlaması gibi gülümseten biri. Uyku konusunda ufak tefek ritüeller geliştirmek de yarar sağlar: kapıları kilitlemek, ortalığı toplamak, dişleri fırçalamak, saçları taramak gibi, ama bütün bunlar gerçekten gerekli olan şeylerin ön hazırlığıdır. İnsanların çoğu uykuya çakılırcasına dalmak ister: gürültülü bir sessizlikle, üstlerinin örtülmesi gerekmeyen boş kuş kafesleriyle, şömine rafından ciddi ciddi bakan gözüpek kızlarla çevrili bir gece geçirmekten kurtulmak için, yorgunluğun yumruğuyla devrilip uykunun içine düşmek isterler.

Kızı birebir olmasa da ancak fotoğrafına ve titiz araştırmalarına dayanarak yaratmış olduğu kişilikten tanıyan Violet için onun anısı eve bulaşan bir hastalık gibi: hem her yerde, hem de hiçbir yerde. Violet'in pataklayıp dövebileceği herhangi bir şey

de yok. İçinden bir şeylere vurmak geldiği, vurmadan edemez olduğu zaman da yastığından ve sararmış bir fotoğraftan başka bir şey bulamıyor.

Oysa Joe için durum bambaşka. Bu kız, son üç ayın geceleri boyunca Joe için en elzem şey olmuştu. Şimdilerde geceleyin anılarını tazeliyor, Violet'in yanında yatarken bir zamanlar bu kızı düşünerek uykuya dalmaktan nasıl hoşlandığını anımsıyor. Kahroluyor onun ölümüne, öyle kederli ki şimdi! Ama belleğinin gün gelip bu sevgiyi canlandıramaz olacağını düşündükçe daha da kahroluyor. Anıların giderek solacağını biliyor, çünkü bu zaten o öğlenden sonra, Dorcas'ı her yerde arayıp da sonunda bulduğu gün başlamıştı. Dorcas'ın, Coney Island'a, canlı müzik yapılan partilere ve Mexico'ya daha sık gitmek istediğini söylemesinden sonra. Daha o zamandan Joe onun o pütürlü toz şekeri tenine, yatarken yastıklara gür, delişmen bir çalı gibi yayılan saçlarına, kemirilmiş tırnaklarına, ayaklarını içe doğru basmasındaki dokunaklı hale can havliyle sarılmıştı. O gün bile, konuşmasını, söylediği o korkunç şeyleri dinlerken, sesinin tınısını ve seviştikleri sırada göz kapaklarının titreyişini daha şimdiden unutmaya başladığını duyumsamıştı.

Şimdi yatakta yattığı yerden, onu ilk gördüğü o ekim öğleden sonrasını bütün ayrıntılarıyla, başından sonuna değin, defalarca geçiriyor aklından. Yalnızca tadına doyamadığından değil, kızı belleğine kazımak, anısını, ileride silinmesin diye, ateşten bir damga gibi zihnine basmak için. Kız da içindeki şu kanlı canlı aşk da solup gitmesin, kabuk tutmasın diye. Çünkü Joe, Violet'le seviştikleri gençlik günlerini, evlenip Vesper County'den ayrılarak kuzeye, büyük kente gelmeye karar verdikleri zamanları anımsamaya çalışınca aklına hiçbir şey gelmiyor. Tarihler aklına geliyor elbet, olaylar, satın alınan şeyler, etkinlikler, hatta sahneler. Gelgelelim o zamanki duygularını yakalamakta zorlanıyor.

Joe bu yitimle uzun süre cebelleşmiş, sonra bunu sineye çektiğine inanmış, yaşlılığın, eski duyguların nasıl hissettirdiğini

anımsayamamak olduğunu kabul etmişti. "Korkudan ölüyordum," deyip de bu korkuyu yeniden yaşayamamak. Coşkun sahneleri, cinayet sahnelerini, şefkat sahnelerini beynin içinde tekrar tekrar canlandırmak, ama dile getirirken kullanılan sözcükler dışında her şeyi tüketmiş olarak. Joe bütün bunları kabullendiğini sanmıştı, ama yanılıyormuş meğer. Sheila'nın Cleopatra siparişlerini teslim etmek üzere çağırıldığında kendini gülüşüp şakalaşan bir oda dolusu kadının ortasında buldu ve o, işte oracıktaydı, kapıyı, o içeri girsin diye açık tutuyordu; dondurmacıda aklını çelmiş olan kızın ta kendisi; şekerleme yiyip cildini mahveden bu kız onu öyle etkilemişti ki gözleri yanmaya başlamıştı. Derken, işte şimdi, kız gökten düşmüşçesine Alice Manfred'in kapı eşiğindeydi, ayaklarını içe doğru basmış, saçları örülü; gülümsemiyorsa bile Joe'yu yürekten buyur ediyordu, Yürekten. Yoksa Joe biraz sonra oradan ayrılırken kapı aralığında onunla fısıldaşacak cesareti, o gözü karalığı dünyada bulamazdı.

Böylesi aşkın bir gözüpeklik, daha önce hiç ihtiyaç duymamış ve kullanmamış olduğu için, ona keyif vermişti. Kapı eşiğinde fısıldaşırken içinden fışkırıveren o şehvet pıtırcığını çeşnilendirmeye başladı. İlkin alıp cebine koydu; orada olduğunu bilmekten haz duyuyordu. Derken, uygun zamanlarda ortaya çıkarıp hayran hayran seyreder oldu. Arzudan, özlemden yanıp tutuşuyor değildi; yalnızca uzun uzun düşündü ve kararını verdi. Bir zamanlar kendi adının ne olacağına, Victory ile hangi ceviz ağacına tırmanıp uyuyacaklarına ve daha sonra Şehir'in yolunu tutma zamanının geldiğine nasıl karar vermişse, şimdi de Dorcas'ta karar kıldı. Violet'le evliliğine gelince... bunu o seçmiş değildi, yine de seçmek zorunda kalmadığına sevinmişti; her şeyi Violet'in düşünmesine, köy hayatından kaçmakta ona yardım etmesine ve yol boyunca onlara yoldaşlık eden o olgun sessizliğe şükran duymuştu.

Virginia, Vesper County'de, bir ceviz ağacının altında tanışmışlardı. Violet de herkes gibi pamuk tarlalarında çalışıyordu o zamanlar; kendi evinin yirmi mil ötesindeki bir ailenin yanında

yaşadığı için pamuk toplama mevsiminden sonra da oralarda kalmıştı. Ortak tanıdıkları vardı; hatta en azından bir ortak akrabaları olduğunu sanıyorlardı. Bir araya getirilmiş oldukları için bir araya geldiler; bu konuda onların vermeleri gereken tek karar, geceleyin hangi saatte, nerede buluşacaklarıydı.

Violet'le Joe, Tyrell'den 1906 yılında ayrıldılar; kasabanın istasyonu Vesper County'den Güney Göğü treninin siyahlara ayrılmış bölümüne bindiler. Tren, Şehir'i çevreleyen nehre yaklaşırken zangırdamaya başlayınca onu kendilerine benzettiler: sonunda buraya vardıkları için heyecanlı, yine de nehrin öbür yakasında kendilerini bekleyen şeylere karşı içleri korkuyla dolu. Hevesli ve ürkek, sallanan bir beşikten daha sarsıntısız geçen on dört saatlik yolculuk boyunca gözlerini bile kırpmamışlardı. Yıldırım hızıyla tünellerden geçerken vagonu basan ani karanlıkta kuşkuya düşüyorlardı: acaba yol ileride, hızla çarpacakları bir duvarda ya da bir uçurum kenarında mı son buluyordu? Onlar gibi tren de bu düşüncelerle ürperiyor, ama yolundan dönmüyordu ve evet, önlerinde sapasağlam toprak bir yol uzandığını görüyorlardı; ve o zaman titreşimler, ayaklarının altında fıkırdayan bir dansa dönüşüyordu. Joe ayağa kalkarak tepedeki bagaj rafına tutundu. Trenin dansını böyle daha iyi hissedebiliyordu. Violet'e de kendisi gibi yapmasını söyledi.

Onlar, taşralı genç çift, orada, rafa tutunmuş, rayların dansına gülerek eşlik ederken kondüktör içeri girdi; nazik, ama bu siyahlarla dolu vagonda sırıtıp durmasına gerek olmadığı için yüzü asıktı.

"Kahvaltı yemek vagonunda. Kahvaltı yemek vagonunda, günaydın. Yemek vagonunda komple kahvaltı." Görevli, koluna bir araba battaniyesi almıştı; bunun altından çıkardığı süt şişesini, dizinde bebeğini uyutan genç bir kadının eline verdi. "Komple kahvaltı."

Görevli söylediğini bir türlü yaptıramıyordu. Artık yasak olmadığına göre bütün vagondakilerin kalkıp yemek vagonuna

geçmesini istiyordu. Hemencecik. Çünkü artık Delaware'den çıktıkları, Maryland'e daha çok yol olduğu için, yemek salonunda siyahları diğer insanlardan ayıran o zehir yeşili perde inmeyecekti. Aşçılar bu perdenin acısını almak, biraz yumuşatmak için, perde gerisine giden tabaklara fazladan yemek yığmak gereği duymayacaklardı: buzlu çay bardağına üç dilim limon, tek dilim görüntüsü verilmiş iki dilim hindistan cevizli pasta. Şimdi, Şehir'in eteğinden geçtikleri şu sırada, yeşil perde inmemiş olduğuna göre bütün yemek salonu siyah yolcularla dolabilir, herkese sırayla servis yapılırdı. Kalkıp geliverselerdi ya! O kutularla sepetleri koltukların altına sokup kese kâğıtlarını bir kerecik olsun bıraksalar, domuz pastırmalı poğaçaları peşkirlere sarsalar ve tek sıra halinde beş vagon ilerideki yemek vagonuna geliverselerdi: buradaki masa örtüleri, en az onların ardıç çalılarına serip kuruttukları çarşaflar kadar beyaz, peçetelerin kat yerleri onların pazar sofralarında kullandıkları peçeteler gibi kolalı, etin salçası onların yaptıkları salçalar kadar pürüzsüzdü; poğaçalar deseniz, onların peşkirlere sarıp getirdikleri poğaçalardan aşağı kalır yanı yoktu. Gel gör ki görevlinin arzusu nadiren gerçekleşirdi. Arada, düzgün giyimli bir genç kadınla iki çocuğu ya da saati köstekli, melon şapkalı, rahip kılıklı bir adam, ayağa kalkıp üstlerini düzelterek vagonlardan geçe geçe, ağır gümüş takımların altında köpük gibi bembeyaz duran masalara doğru ilerlerdi. Ve masanın başında onlara, gururunu zoraki bir sırıtmayla terbiye etmesi gerekmeyen siyah bir adam hizmet ederdi.

Joe ile Violet böyle bir şeyi akıllarının ucundan bile geçirmediler; eksikliğini duymadıkları bir yemek için para ödemek, bu arada mecburen hareketsiz, daha da kötüsü, birbirlerinden bir masayla ayrılmış olarak oturmak. Şimdi olmazdı. Tam Şehir'in ağzından içeri, yol boyu dans ederek girmekte oldukları şu sırada olmazdı. Gülümsemekten kendilerini alamayarak koridorda dururlarken Violet'in kasık kemikleri Joe'nun kalçasına sürtünüyordu. Henüz varmamışlardı ama daha şimdiden Şehir

onlarla konuşuyordu. Onlar da dans ediyorlardı. Kendilerine benzeyen binlerce kişi gibi yürekler küt küt, ayaklar rayların denetiminde, Şehir'i uzaktan görebilmek için pencereden dışarı sarkmışlardı, Şehir danslarına katılarak onları ne denli sevdiğini daha şimdiden kanıtlıyordu. Ve onlar, peşlerinden gelecek binlerce kişi gibi, bir an önce oraya varıp Şehir'i, sevildikleri gibi sevebilmeye can atıyorlardı.

Kimileri daha ağırdan alıp Georgia'dan Illinois'a, oradan Şehir'e, oradan yine Georgia'ya, San Diego'ya gidiyor, sonunda dönüp yine Şehir'e geliyordu. Kimileriyse daha ilk bakışta anlıyorlardı bu Şehir'in onlar için biricik yer olduğunu, başka yer istemediklerini. Akıllarına esip gelenler vardı, neden olmasın, diyerek. Uzun tasarıların ardından, neyin nasıl, nerede, kaça olduğunu iyice öğrenmek için uzun uzun yazışmalardan sonra gelenler vardı. Gezmeye gelip pamuk tarlalarına dönmeyi unutanlar. Şerefleriyle ya da şerefsizce kapı dışarı edilmişler, tazminatlı ya da tazminatsız işten atılmışlar, haberli ya da habersiz malına el konmuşlar... Bir süre buralarda takılıyor, sonunda, buradan başka yerlerde yaşamayı düşünemez oluyorlardı. Kimileri de, bir akraba ya da bir hemşeri, "Abi, ölmeden burayı gör," ya da, "Artık odamız var; bavulunu topla ama postallarını getirme," dediği için buradaydılar.

Hangi yoldan ne zaman, ne diye gelmiş olurlarsa olsunlar, bir kez ayakkabılarının köselesi bu kaldırıma değmeyegörsün... dönüş yoktu artık. Kiraladıkları oda buzağının ahırdaki bölmesinden daha küçük, penceresiz ayakyollarından daha karanlık da olsa kalıyorlardı; kendi kapı numaralarına bakabilmek, bir dinleyici kitlesinin içinde kendi seslerini duyabilmek için; sokakta tıpkı kendileri gibi gidip gelen ve konuştukları zaman da –aksanları nasıl olursa olsun– dili tıpkı onlar gibi, –oynamaları için yaratılmış, karmaşık, yoğrulabilir bir oyuncak niyetine– kullanan yüzlerce kişiyle bir arada bulunduklarını hissedebilmek için. Şehir'i sevmelerinin bir nedeni de arkalarında bırakmış oldukları

hayaletlerdi. 27. Piyade Alayı'nın, uğrunda deliler gibi dövüştükleri komutan tarafından satılmış kıdemli askerlerinin çökük belleri. Bay Armour, Bay Swift, Bay Montgomery Ward tarafından grev kırıcı olarak yabancı ülkelerden getirilen, ardından bu hareketleri dolayısıyla işten atılan binlerce işçinin tiksintiden bönleşmiş gözleri. Bay Mallory'nin beyaz işçilere ödediği 50 sentlik ücreti asla alamayacak Galvestonlu iki bin liman işçisinin yırtık pabuçları. Evlerinin avlularıyla sokaklarına kudurmuş beyazların köpük köpük yayılmasından sonra Springfield Ohio'dan, Springfield Indiana'dan, Greensburg Indiana'dan, Wilmington Delaware'den, New Orleans Louisiana'dan kaçmış olanların duayla kavuşmuş avuçları, hırıltılı solukları, suskun çocukları.

1870'lerin, '80 ve '90'ların yoksulluğu ve şiddetinden kaçan siyahların yarattığı dalga, 1906'da, Joe ile Violet de katıldıkları sırada, çağıldayan bir ırmağa dönüşmüştü. Diğerleri gibi onlar da köylüydüler. Ne de çabuk unutur köylüler! Bir kente gönül verdiler mi artık sonsuza değin severler ve zaman onlara gerçekten de sonsuzmuş gibi gelir. Sanki bu kenti bilip sevmedikleri bir zaman hiç olmamış gibidir. İstasyonda trenden ya da iskelede vapurdan indikleri dakika, o geniş sokakları ve bu sokakları aydınlatan müsrif lambaları görür görmez, bu kentte yaşamak için dünyaya geldiklerini duyumsarlar. Böyle bir kentte yeni biri olup çıkmaktan çok, asıl kimliklerine kavuşmuş gibidirler; daha güçlü, daha tehlikeli kimliklerine. Buraya yeni geldikleri ilk zamanlarda da, yirmi yıl sonrasında Şehir'le birlikte büyüdüklerinde de, kimliklerinin bu yanını öyle severler ki başka insanları sevmenin nasıl bir şey olduğunu unuturlar... bir zamanlar bu hissi tatmış olsalar bile. İnsanlardan nefret ettikleri anlamına gelmiyor bu söylediğim; onlar insanların Şehir'de büründüğü kimliğe gönül vermişlerdir; ilkokula giden kız çocukları nasıl kırmızı ışıkta asla duralamaz ama kaldırımdan yola inmeden sağa ve sola şöyle bir göz atarlar; erkekler nasıl yüksek binalarla minicik sundurmalara uyum sağlamayı öğrenirler; kadınlar kalabalıklar arasında nasıl

yürürler ve East River'ın arka fonundaki görünümleri nasıl da sarsıcıdır. Kandil yağı ve temel gıda maddelerinin üç kilometre uzaklıkta değil de köşe başında bulunduğunu bilen kadının mutfakta gündelik işlerini yaparken hissettiği huzur; pencereyi açıp sokaktaki insanları saatler boyu büyülenmişçesine seyredebilmenin şaşırtıcılığı.

Bütün bunlar aşk yaratmakta pek işe yaramaz, gelgelelim şehveti öyle bir körükler ki! Bir kır yolunda, kendi başına bir çite dayanmış dururken erkeğin kanını kaynatan kadın, Şehir sokaklarında göze bile çarpmayabilir. Öte yandan şehir sokaklarında yüksek ökçelerini tıkırdatarak, çantasını savura savura hızla yürüyorsa ya da bir kapı önünde, elinde bir kutu soğuk birayla ayakkabılarını parmaklarının ucuna takmış sallayarak oturuyorsa, erkek, sert taşa temas eden yumuşak tene, arkasında kalan binanın ağırlığıyla belirginleşen o sallantılı ayakkabının nazeninliğine derhal karşılık vererek kadına gönlünü kaptıracaktır. Ve istediği şeyin bu kadın olduğunu sanacaktır, gün ışığına girip çıkarak sallanan yüksek ökçeli, nazenin bir ayakkabıyla yuvarlak oymalı taşların bileşimi değil. Gerçi bundaki aldatmacayı, bu biçim, hareket ve ışık hilesini ânında fark edecek ama hiç aldırmayacaktır, çünkü bu aldatmaca da büyünün bir parçasıdır. Şu anda o, ciğerlerinin şişip büzüldüğünü hissedebiliyor ya yeter! Şehir'de hava olmasa da soluk vardır ve bu soluk her sabah onun damarlarında gülme gazı gibi dolaşarak gözlerini, sözlerini beklentilerini parlatır. Böylelikle o, köydeki küçük, çakıllı dereleri, ihtiyarlıktan dallarını toprağa seren, meyve toplamak için insanı yere eğilmek zorunda bırakan elma ağaçlarını göz açıp kapayıncaya dek unutur. Bir zamanlar ufuktan taze köy yumurtalarının sarısı gibi kopkoyu kayarak çıkan o kenarı allı turunculu güneşi, insanın kanını kaynatan müsrif sokak lambalarının yanında solda sıfır kalan yıldızları unutur, özlemez olur; acaba ne haldedirler, diye başını kaldırıp bakmaz bile...

Bu çığırından çıkmış daimi büyü çocukları sarar, genç kızları, her yaştan erkeği, anneleri, yeni gelinleri, bar gediklisi kadınları. Her biri, dileklerini gerçekleştirip Şehir'e varabilirlerse gerçek benliklerini, içlerinde eskiden beri var olduğuna inandıkları özbenliği bulmuş gibi olurlar. Hiçbir şey onları bu benlikten koparamaz artık. Şehir tıpkı olmasını istedikleri gibidir: savurgan, sıcak, ürkütücü ve de güleryüzlü yabancılarla dolu. O çakıllı dereleri unutmalarına ve gökyüzünü hepten akıllarından çıkarmadıklarında, bunu günün ve gecenin zamanını belirleyen ufacık bir bilgi kırıntısı olarak görmelerine şaşmamak gerek!

Oysa ben Şehir'in muazzam gökler bezediğini görmüşümdür. Kentten taşınmayı akıllarından bile geçirmeyen tren kondüktörleriyle garsonlar, zaman zaman kırlara açıldıklarında, tren penceresinden gördükleri gökleri uzun uzun överler. Oysa Şehir'in bir gece göğünden yaratabileceklerinin yanında bunların esamisi bile okunmaz. Şehir'in gece göğü bazen yüzeyini siler ve okyanustan daha çok okyanuslaşarak yıldızsız derinliklere gömülür. Binaların tepelerinin hemen üstünde, çok yakın, başınıza giydiğiniz kasketten bile daha yakın, sıkışıp geri çekilen böyle bir şehir göğü, aklıma sevişenlerin yakalanmazdan önceki özgür ama yasak aşklarını getirir. Göğe, ışıl ışıl yanan şehrin üstünde gümbürdeyen bu gece göğüne baktıkça, okyanusun ve beslediği koylarla deltaların dibindeki şeyleri –orada olduklarını biliyorum– düşlemekten kaçınmak kolay gelir bana: burunüstü çamura saplanmış iki kişilik bir uçağın içinde, gelip geçen lüfer sürülerine bakakalmış pilotla yolcusu; bez çantaların içinde tuza bulanmış, sırılsıklam ya da –temelli dayansınlar diye yapılmış– metal şeritler arasından usul usul dalgalanan paralar. Orada, denizin dibindedirler; suböceklerini ve çırpınan yüzgeçlerden kayıp giden yumurtaları yiyen sarı çiçeklerle, ana baba seçiminde hata yapmış çocuklarla, modası geçen yapılardan sökülmüş dilim dilim Carrara mermerleriyle bir aradadırlar. Şişeler de oradadır, şehir göğü gözden sakladığı için göremediğim yıldızlarla boy ölçüşe-

bilecek kadar güzel camdan şişeler. Şehir göğü, eğer canı isterse, kabare kızlarının sırma kostümlerinden kırpılmış yıldızlar gösterebilir bana; elle tutulabilecek kadar yakın, bir o kadar da derin olan göğün altında gizli saklı, şen âşıkların gözlerinden yansıyan yıldızlar gösterilebilir.

Bununla da kalmaz şehir göğünün yapabildikleri. İçinde turuncu bir yürek sakladığı halde mora dönerek sokaklardaki insanların giysilerini kabare kostümleri gibi ışıldatır. Evlerde kadınlar kaynamış kolanın içine gömlek yatırıp, ipek çoraplarını mini minnacık dikişlerle onaradursun, soba başlarında kızlar ablalarının saçlarını düzeltedursun, bir İrokua yerlisi kadar güzel gökyüzü, pencerelerinin önünden akıp geçer. Tıpkı özgür ve günahkâr âşıkların birbirleriyle söyleştikleri pencerelerin önünden geçtiği gibi.

Trenin dansına katılarak Şehir'e gelişlerinden yirmi yıl sonra Joe ile Violet hâlâ bir çifttiler ama bastıkları yer bir dans pistiymiş gibi davranmak ve birlikte gülüşmek şöyle dursun, birbirleriyle doğru dürüst konuşmuyorlardı bile. O günleri yalnızca kendinin anımsadığına inanan ve geri isteyen Joe, o dönemin nasıl olduğunu bildiği halde ne gibi duygular içerdiğinden emin olmadığı için gidip başka birisiyle çift oldu. Ağız sıkılığının kaça mâl olacağını tamı tamına bilen bir komşu kadından bir oda kiraladı. Haftada altı saat satın almış oldu. Şehir göğünün incecik bir buz mavisinden altın yürekli bir mora dönmesine yetecek kadar zaman. Ve güneş battıktan sonra, yeni aşkına, karısına hiç söylememiş olduğu şeyler söylemesine yetecek kadar zaman.

Önemli şeylerdi bu söyledikleri: karanlık çökerken dere kenarındaki amber çiçeklerinin nasıl koktuklarına; o zayıf ışıkta pantolonunun yırtıklarından belli olan sıska dizlerini bile zar zor seçerken, kadının elini görebileceğine nasıl inandığına dair şeyler. Kadın elini çalıların arasından uzatmaya ve gerçekten onun annesi olduğunu sonunda kesin biçimde doğrulamaya niyetlenmiş bile olsa... Bu doğrulama onu utandırsa bile, yine de

Virginia'nın en mutlu çocuğu yapardı. Yani kadın elini ona göstermeye niyetlense, söylediklerini dinlese ve sonra gönlünü yapsa: evet anlamına gelen bir şeyler söylese; cevap hayır olsa bile. Joe aynı anda hem utanca hem de minnete boğulmayı nasıl da isterdi; zira doğrulama her ikisine de neden olacaktı. Kadının eli, çiçekler arasından uzanan parmakları, onun parmaklarına dokunuyor, belki onun da usulca dokunmasına izin veriyor. Böyle bir şey olsa Joe uzanan eli dünyada kavramaz, kadını çekip çalının ardından çıkarmaya asla kalkışmazdı. Belki de kadın bundan çekiniyordu, ama Joe böyle bir şeyi hayatta yapmazdı, ona da söylemişti bunu. Ufacık bir işaret, demişti, bana elini göster, yeter, demişti, bilmek istiyorum, bilmem gerek, anlamıyor musun? Kadının bir şey söylemesi de gerekmiyordu; onun herhangi bir şey söylediğini duyan yoktu da zaten. Konuşması şart değildi; Joe sözcüklere ihtiyaç duymuyor, hatta sözcük istemiyordu; çünkü sözcüklerin nasıl yalan söylediğini biliyordu, nasıl insanın karını kaynatıp sonra da ortadan kaybolduklarını. Kadının, "anne" sözcüğünü ağzına almasına bile gerek yoktu, Joe'nun istediği böyle bir şey değildi. Kadından tek istediği, ona bir işaret vermesiydi; beyaz çiçeklerin arasından uzattığı el yeterli olacaktı Joe'ya "Evet, sensin," demesine... "On dört yıl önce doğurduğum çocuk sensin. Sonra da kaçtım ama pek uzağa değil." Yine de, ortalıktan tam anlamıyla yok olmadığı için herkesi kızdıracak kadar uzakta, herkesi korkutacak kadar da yakınlardaydı, çünkü kamışların arasına saklanıp dolaşıyor, bazen da insanlara dokunup tatlı tatlı çocukça gülümsüyordu.

Belki de yapmıştı Joe'nun istediğini. Çalılıkta kıpırdayan şeyler, dal, yaprak değil onun parmaklarıydı belki, gel gör ki o zayıf ışıkta Joe pantolon yırtıklarından belli olan dizlerini bile zar zor seçebiliyordu; ona, en azından, utanç ve kıvancı bir arada tattıracak olan işareti belki de görememiş ve o günden sonra, bir hiçliğin içine hapsolmuş olarak gezmekten kurtulamamıştı, ta ki 1925 yılının güzünde, bunları anlatacak birini buluncaya dek. Elmacık

kemiklerinin üzerinde nal izleri taşıyan Dorcas adında biri. Dorcas hiçliğe hapsolmanın ne demek olduğunu Joe'nun yaşındakilerden daha iyi anlıyor ve onun hiçliğini dolduruyordu, tıpkı Joe'nun da onunkini doldurduğu gibi, çünkü Dorcas'ı da içine hapsetmiş bir hiçlik vardı.

Onun hiçliği belki daha bile beterdi, çünkü Dorcas annesini tanıyordu, hatta şimdi anımsamadığı bir şımarıklığı yüzünden tokadını bile yemişti. Ama, Joe'ya anlattığı gibi, o tokat dün gibi aklındaydı, şaklayıp acıtması, yanağını yakması. Nasıl da yakmıştı yanağımı, diyordu Joe'ya. Yediği onca tokat arasından aklında kalanı bu olmuştu, çünkü sonuncusuydu. En samimi kız arkadaşının evinin penceresinden dışarı sarkmıştı, çünkü duyduğu çığlıklar o sırada kurduğu hayallerin bir parçası değildi. Kafasının dışındaydılar, sokağın karşısında. Tıpkı bir koşuşturma gibi. Herkes koşuyordu. Su için mi? Kova aramaya mı? Kentin başka bir köşesinde hazır bekleyen o cilalı itfaiye arabasının peşinden mi yoksa? O eve girmenin, Dorcas'ın bir puro kutusunun içinde dizili duran mandal bebeklerine ulaşmanın olanağı yoktu. Ama Dorcas onları kurtarmak için yine de çabalamıştı. Sırtında geceliğiyle yalınayak onları kurtarmaya koşmuş, avazı çıktığı kadar bağırmıştı annesine, "Bebeklerim, bebeklerimin kutusu yukarıda, çekmeceli dolabın üstünde, ne olur, alabilir miyiz onları? Anne, anneciğim?"

Dorcas yeniden ağlamaya başlıyor, Joe sımsıkı sarıyor onu. İrokua göğü pencerelerin önünden akıp geçiyor. Geçerken aşklarını rengârenk boyayarak. Sonra, kısa bir nezaket sessizliğinin sonunda Joe, Cleopatra eşantiyonlarıyla dolu çantasını sandalyenin üstünden alıyor, Dorcas'ı meraklandırmak için oyunlar oynayarak açıyor ama içerideki kavanozların, mis gibi parfüm kokan kutuların altına gizlemiş olduğu armağan hemencecik görülmesin diye yarı kapalı tutuyor kapağını. Bu armağan, ikisinin günlerini birbirine bağlayan ufak bir kurdeledir ve dışarıda şehir göğü, küçük armağanlar gibi birer birer çıkarıp insanlara sunabilmek için, turuncu yüreğini karartarak yıldızlarını gizlemektedir.

Bu arada Dorcas Joe'nun tırnak etlerini itelemiş, tırnaklarını temizleyip renksiz cila sürmüştü. Doğu St. Louis'den konuşurken biraz ağlamıştı ya, şimdi kendini Joe'nun tırnaklarıyla avutuyor. Onu yorganın altında kaldırıp döndüren ellerin bakımını kendisinin yapmış olduğunu bilmek hoşuna gidiyor. Onları yine onun eşantiyon çantasından aldığı bir losyonla ovmuş olması. Dorcas doğrulup Joe'nun yüzünü iki elinin arasına alıyor ve o iki renkli gözlerin kapaklarını ayrı ayrı öpüyor. Biri bana, diyor, biri de sana. Biri bana, biri de sana. Sen bana şunu ver, ben sana bunu vereyim. Ver bana. Ver bana.

Bağırmamaya çalışıyorlar ya, kendilerini tutamıyorlar. Kimi zaman Joe, holden gelip geçenler duymasın diye kızın ağzını avcuyla kapatıyor; yapabilirse, zamanında akıl edebilirse, kendi haykırışını bastırmak için yastığı ısırıyor. Yapabilirse. Bazen yastığın köşesi ağzında olduğu için, yaptığını sanıyor ama sonra soluğunun, ancak kendi yorgun gırtlağından çıkmış olabilecek bir haykırışın bitiminde hırıltıya dönüştüğünü duyuyor.

Dorcas gülüyor buna; gülmekten kırılıyor; onu ata binercesine bacaklarının arasına kıstırıp sırtını yumruklamaya başlıyor. Sonra, kendisi yorgun düşüp Joe'nun yarı uykuda olduğu sırada eğiliyor, dudakları onun kulağının ardında, planlar yapmaya başlıyor. Mexico, diye fısıldıyor. Beni Mexico'ya götürmeni istiyorum. Çok gürültülü, diye mırıldanıyor Joe. Dorcas, hayır, hayır, diyor, tam da olması gerektiği gibi. Sen nereden biliyorsun, diye soruyor Joe. Söylenenlerden duydum; diyorlar ki oradaki masalar yuvarlakmış, üzerlerinde beyaz örtüler varmış, bir de mini minnacık abajurlu lambalar. Joe gülümseyerek, orası senin uyku saatinden çok sonralara kadar açılmıyor bile, diyor. Benim yatma zamanım işte şimdi, diyor kız; Mexico'dakiler gündüzleri uyuyorlar; götür beni oraya. Pazar sabahları kilise saatine kadar kalıyorlarmış, beyazları da içeri dünyada sokmuyorlarmış, çalgıcılar da arada kalkıp insanlarla dans ediyorlarmış. I-ıh, diyor Joe. I-ıh ne, ne ı-ıh'sı, diyor kız. Benim tek istediğim seninle dans etmek, sonra da gidip lambalı, yuvarlak bir masada oturmak. Bizi

gören olur, diyor Joe; bahsettiğin minik lambaların ışığı masada oturanların kim olduğunu belli etmeye yeter. Kız, hep böyle diyorsun, diye kıkır kıkır gülüyor; geçen sefer de öyle dedin ama bize bakan bile olmadı, herkes öyle eğleniyordu ki! Hem Mexico çok daha iyi çünkü masa örtüsünün altını kimse göremez, öyle değil mi ama? Öyle değil mi? Sen dans etmek istemezsen biz de masada otururuz, lamba ışığında uslu uslu müzik dinler, insanları seyrederiz. Masa örtüsünün altını kimse göremez. Joe, Joe, götür beni oraya, ne olur, götürürüm, de. Evden nasıl çıkacaksın peki, diye soruyor Joe. Bir yolunu bulurum, diyor Dorcas ninni söylercesine, bir yolunu bulurum, her zamanki gibi, yeter ki sen tamam, de. Eh diyor Joe, eh, ne yaparsın, elmayı koparmanın ne anlamı var tadına bakmayacaksan?.. Eee, nasılmış tadı, diye soruyor kız. Ve Joe gözlerini açıyor.

Kapı kilitli ve Malvonne, 40. Cadde'deki iş yerinden ancak geceyarısından sonra dönecek; bu düşünce heyecanlandırıyor onları, mümkün olsa sabaha dek birlikte kalabileceklerini düşünmek. Tut ki Violet ya da Alice Manfred geziye çıkmış olsunlar, o zaman Joe'nun Dorcas'a vereceği armağanı gecenin en karanlık saatine, Malvonne'un çamaşır suyu ve cila kokularıyla iş yerinden döneceği saate kadar erteleyebilirlerdi. Oysa şimdi, Mexico'yla ilgili planların ardından, Violet daha akşamki saçları bitirmeden, Dorcas kapıdan çıkıp sekerek merdivenlerden inmiş olacak; saat yedi sularında eve dönen Violet de Joe'nun kuşların suyunu değiştirip kafeslerini çoktan örttüğünü görecek. Böyle gecelerde, suskun karısının yanında uyanık yatmak Joe'ya zor gelmez. Çünkü aklı fikri, bir yandan hayatını gönendirirken bir yandan da onu doğduğuna pişman eden genç kızdadır. Tanrım! Nasıl da genç...

Malvonne gazetelerle ve başka kimselerin yaşamından söz eden küçük kitaplarla baş başa, yalnız yaşıyordu. Çalıştığı ofis binasını temizlikten ışıldatmadığı zamanlarda kitaplardaki öyküleri ken-

di çevresindeki insanlara dair keskin gözlemleriyle harmanlardı. Akşamın altısında, trafiğin ters yönünde otobüse binip işine giden, nüfuzlu beyazadamların çöp sepetlerini inceleyen, masalarının üstlerindeki kadın ve çocuk fotoğraflarını süzen bu kadının gözünden pek az şey kaçardı. Onların koridorlardaki sohbetlerini ve temizlik dolabına, amonyak şişesinden sızan buhar gibi giriveren gülüşmelerini duyardı. Alkol şişelerini evirip çevirir, cep mataralarını yine koltuk yastıklarının altına ve –yazıları iki kolon halinde dizili olan– kitapların arkasına sokuştururdu. Malvonne, kim adalete olduğu kadar kadın çamaşırlarına da tutkundur; kim karısını sevmekte ve kim başka birinin karısını paylaşmaktadır, tüm bunları bilirdi. Oğluyla takışan ve kendi babasıyla konuşmayanları bilirdi. Çünkü onlar telefonla konuşurken usul usul koridorlarda çalışan, odalarına giren Malvonne'a, –telefonun ahizesini kapatarak– dışarı çık, demeye gerek görmezlerdi; ne de gece geç saatlerde, "esas"iş" dedikleri çalışmalarını yaparken seslerini alçaltmaya.

Gelgelelim Malvonne'un da bu insanlarla ilgilendiği yoktu; yalnızca görüp duyuyordu onları. Onun asıl ilgisini çeken kendi komşularıydı.

Şekerşey, adını William Younger'dan Little Caesar'a dönüştürmezden önce 130. Cadde'de bir posta kutusunu soymuştu. Artık posta çeki mi peşindeydi, nakit mi, yoksa ne, Malvonne bilemiyordu. Ona yedi yaşından beri kendisi bakıyordu; dünyada bundan daha uslu, daha terbiyeli bir yeğen olamazdı. Hiç değilse gündüzleri böyleydi; çünkü kendisinin saat 18'00'le 02.30 arasındaki çalışma saatlerinde yeğeninin yaptığı kimi şeyleri Malvonne hiçbir zaman bilemeyecekti. Kimilerini ise Şekerşey'in Chicigo'ya, San Diego'ya ya da adı "O" ile biten başka bir kente gitmesinden sonra öğrenecekti ancak.

Kulağına çalınan şeylerden biri ona alışveriş torbasının nereye gittiğini açıklamıştı; çarşıya giderken güzelce katlayıp çantasına koyduğu, o tertemiz yıkanmış, on kiloluk tuz çuvalı. Mal-

vonne Şekerşey'in odasındaki radyatörün ardında bulduğunda içi dağıtılmamış mektuplarla doluydu. Malvonne bunları gözden geçirirken içinden ilk geçen şey, kâğıtları hemen yeniden katlayıp zarfları kapatarak çabucak bir posta kutusuna ulaştırmaktı. Ne var ki sonunda mektupların hepsini, birer birer okudu, Şekerşey'in zahmet edip açmamış olduklarını bile. Ama imzaları teşhis etmenin keyfi dışında mektupları okumak hiç de ilginç gelmedi ona.

Sevgili Helen Moore: Helen'in sağlığıyla ilgili sorular, yazarın kendi sağlığıyla ilgili yanıtlar, hava durumu, aldatmacalar, vaatler, sevgiler. Sonra mektubu yazan kişi eğimli, iri iri harflerle kendi kimliğini belirtiyordu, sanki Helen Moore sayısız mektup alıyormuş ve sayısı belirsiz akrabası ve arkadaşı varmış da hepsini aklında tutamazmış gibi: Her zaman seni düşünen ablan, bayan falan filan; ya da, seni seven baban, New York, L. Henderson Woodward.

Mektuplardan birkaçı Malvonne'un bir şeyler yapmasını gerektirmişti. Meslek okuluna giden bir kız uzaktan eğitim veren bir hukuk okuluna başvuru mektubu yazmış, istenen –ve şimdi yerinde yeller esen– bir doları da mektubuna iliştirmişti. Malvonne, Lila Spencer'ın kayıt ücretini ödeyecek bir doları bulamadı ama kızcağız avukat çıkamazsa hizmetçi ya da garsonluğa mahkûm olacak diye de tasalanıyordu. Bu yüzden zarfın içine kendi eliyle yazdığı bir mektup ekledi: "Elimde şu sırada bir dolar yok ama sizin, başvurumu onaylayıp beni oraya çağırdığınızı öğrenir öğrenmez bulacağım, eğer sahiden siz de parasızsanız ve bir dolara ihtiyacınız varsa lütfen beni bilgilendirin."

Ama Malvonne'a en hazin gelen mektup, Winsome Clark'ın, Panama Kanal Bölgesi'nde çalışan kocasına, yolladığı paranın kıtlığından, yetersizliğinden yakınmak için yazdığı mektup oldu; bu para öylesine azmış ki kadın işini bırakıp çocuklarını da alarak Barbados'a dönecekmiş. Malvonne, hayat duvarının gelip bu ka-

dının avuçlarına dayandığını, ellerinin duvarı yumruklamaktan parçalanıp şiştiğini hissedebiliyordu. Eteğine yapışmış ufak çocuklardan kıpırdayamayan kadın, "Ne yapacağımı bilmiyorum," diye yazıyordu. "Ne yapsam kâr etmiyor. Teyze yok yere çıngar çıkarıyor. Aklımı şaşırdım. Çocuklar da benim gibi perişan. Yolladığın para hepimizi ayakta tutmaya yetmiyor. Burada boğuluyoruz, bari memleketimizde boğulalım, hiç değilse annemle annen orada, büyük büyük ağaçlar da var."

Yaa, diye geçirdi içinden Malvonne. Barbados'taki ağaçları düşlüyor, öyle mi? Parktaki ağaçlardan daha mı büyükler acaba? Balta girmemiş orman olmalı.

Winsome, "Dostunun yangında ölmesine üzüldüm," diye devam ediyordu mektubuna. "Onun ve senin için dua ediyorum ya, nasıl oluyor da beyazların işlerini pek güzel yürüttükleri yerde bu kadar çok siyah insan ölüyor? Herhalde sen şimdi buna, yetişkin insanların soracağı soru değil, diyorsun. Başka ne yollayabileceksen Wyndham Sokağı'na yolla, daha iki hafta buradayız. Sonny diyor ki kendi biletini kundura boyacılığından kazandığı parayla alacakmış, yani sen artık hiçbir şeyi kendine dert etme de hayatta kalmaya bak. Çok sevgili eşin, Winsome Clark."

Malvonne'un, Edgecombe Bulvarı 300 numarada tanıdığı Winsome diye biri, daha doğrusu hiç kimse yoktu. Gerçi burada Batı Hint Adaları'ndan gelme zenginlerin oturduğu bir apartman vardı ama bu insanlar çevrelerine kapalı yaşarlar ve pencerelerinden Malvonne'un bilmediği baharat kokuları gelirdi. Şimdi mesele Winsome'un ayrıldığı –aradan iki hafta geçmişti bile– Edgecombe Bulvarı'na bir para zarfı ulaşmadan Panama'ya haber verebilmekti, yoksa buradaki teyze zarfı açabilir ve eğer sahiden Winsome'un dediği gibi cadalozun tekiyse (çocukların sütüne gizliden su katmalar, beş yaşındaki yavruyu, o ağır, sıcak ütüyü yanlış tuttu diye kırbaçtan geçirmeler) parayı iç ederdi. Malvonne zarfı yeniden, özenle kapadı ve belki mektubun Panama'ya daha çabuk ulaşmasını sağlar diye bir penilik bir pul daha yapıştırmaya karar verdi.

Şimdi kafa patlatmak gereken bir tek mektup kalmıştı: Malvonne bu mektubu okudukça, böyle sözleri yazmak bir yana, yazdığı şeyleri yapmış olan ve dahasını da yapacağına yemin eden kadının nasıl biri olabileceğini de uzun uzadıya düşünmekten kendini alamıyordu. Mektubu yazan kadın, âşığıyla aynı apartmanda oturuyormuş. Malvonne, öyleyse onun neden boş yere üç sent pul parası verdiğini anlayamadı; kızışmışlığını hükümet eliyle ilettiğini bilmenin keyfinden olsa gerekti. Malvonne, ter döküp kesik kesik soluyarak mektubu tekrar tekrar okumaya zorladı kendini. Buradaki mesele, Bay M. Sage'e, (zarfın üstündeki ad buydu, mektupta kendisine "Babacık" diye hitap ediliyordu) Bayan Fokur Fokur'dan gelen mektubu iletip iletmemekti. Mektup gönderileli bir ay olmuştu; Fokur Fokur bu esnada çok ileriye gitmiş olduğunu düşünmeye başlamış olabilirdi. Yoksa Fokur Fokur'la Sage Babacık hâlâ o iğrenç, vıcık vıcık şeyleri yapmayı sürdürüyorlar mıydı? Sonunda Malvonne mektubu, *Opportunity* Dergisi'nden kestiği ve Sage Babacık'a ihtiyatlı davranmasını öğütlediği bir yazı ve dikkat çeken bir notla birlikte göndermeye karar verdi.

Tam da Malvonne bu imzasız öğüdü hazırladığı sırada Joe Trace kapısını çaldı.

"Nasılsın bakalım, Malvonne?"

"Fena değil. Senden ne haber?"

"Bir dakika girebilir miyim? Bir teklifim var sana." Yüzünde o yayvan taşralı tebessümü vardı.

"Beş param yok be Joe."

"Yok, yok." Joe elini kaldırdı, onu sıyırıp geçerek odaya girdi. "Satış yapmaya gelmedim. Bak! Çantam bile yok yanımda."

"Eh, peki öyleyse." Malvonne onun peşi sıra kanepeye yürüdü. "Otur, bari."

"Ama olsaydı ne almak isterdin? Yani paran olsaydı?"

"O mor sabun hani, bayağı hoştu."

"Verdim gitti."

Malvonne, "Ama hemencecik eriyip bitti," dedi.

"Lüks sabun dediğin lükstür. Uzun süre dayansın diye yapılmamıştır."

"Öyledir herhalde."

"Elimde iki tane kaldı. Şimdi getiririm."

"Ne oluyoruz böyle? Satmıyorsun, bedava veriyorsun, hayırdır?" Duvardaki saate şöyle bir bakarak, mektupları postalayıp işe gitmezden önce Joe ile çene çalacak ne kadar zamanının kaldığını hesapladı.

"Bir iyilik istiyorum diyebiliriz."

"Ya demezsem?"

"Diyeceksin. Bana iyilik yapmış olacaksın ama sana da biraz cep harçlığı çıkacak."

Malvonne güldü. "Çıkar ağzındaki baklayı Joe. Violet'in bilmediği bir şey mi bu?"

"Şey. İşte Violet. Evet, öyle. Yani Violet. Yani onu bu konuyla üzmek istemiyorum, anlıyorsun ya?"

"Anlamıyorum. Sen anlat."

"Şey, işte. Senin burayı kiralamak istiyorum."

"Nasıl?"

"Canım, öğleden sonraları, arada sırada. Sen işteyken. Ama kirayı bütün ay için öderim."

"Ne işler çeviriyorsun, Joe? Ben geceleri çalışıyorum, biliyorsun." Yoksa o adreslerle adlar uydurmaydı ve Joe aslında "Babacık"tı da mektuplarını başka adrese yollatıyor, Fokur'a da adının Sage olduğunu mu söylüyordu?

"Vardiyan gece başlıyor, biliyorum, ama sen evden saat dörtte çıkıyorsun?"

"Hava güzelse yürüyorum. Ama çoğunlukla beş buçuk otobüsüne yetişirim."

"Her gün olmayacak, Malvonne."

"Hiçbir gün olmayacak, hoşuma gitmedi bu teklif."

"Her ay tıkır tıkır iki dolar."

"Senin paranla uyduruk sabununa ihtiyacım mı var sanıyorsun?"

"Hayır, Malvonne, hayır. Bak. Bırak da anlatayım. Biz erkeklerin karılarıyla yaşadığı sorunları senin gibi anlayışla karşılayan kadın azdır."

"Nasıl bir sorunmuş bu?"

"Şey. İşte, Violet. Kesildiğinden bu yana nasıl tuhaflaştı, biliyorsun."

"Violet öncesinde de tuhaftı zaten. Daha 1920'lerde tuhaftı o, hatırladığım kadarıyla..."

"Şey, evet, öyle ama şimdilerde..."

"Joe, sen Şekerşey'in odasını tutmak istiyorsun, ben isteyken buraya başka bir kadın getirmek için, çünkü Violet artık sana yüz vermiyor. Sen beni nasıl bir kadın sandın? Tamam, Violet'le canciğer sayılmayız, yine de ben ondan yana çıkarım, seni yaşlı kurt, senden yana değil."

"Malvonne, beni dinler misin?"

"Kim bu karı?"

"Kimse değil. Yani şey, daha bilmiyorum. Yalnız, düşündüm ki..."

"Hıh. Yani salak karının birini kafeslersem köşede bir yerim olsun mu dedin? Öyle dedin, değil mi?"

"Eh, öyle gibi bir şey. Bir de bakarsın hiç kullanmam evini. Ama yine de tutmak istiyorum. Kullansam da kullanmasam da kirayı öderim."

"Elli sent ödedin mi kadınla birlikte dört duvarı da, tavanı da, yatağı da tutabileceğin evler var. İki dolar verdin mi mağazadan alınma motora binmiş kadın tutabiliyorsun, canın isterse."

"Of, hayır hayır. Hayır. Yanlış anladın beni. Sokaktan kadın istemiyorum ki ben, daha neler..."

"Yok ya? Sokak orospusundan başkası seninle kalır mı sanıyorsun?"

"Malvonne, ben bir hanım arkadaş bulmayı umuyorum. Şöyle, konuşabileceğim birini."

"Violet'in arkasından, ha? Azgınlığını giderecek yatak arıyorsan neden bana geliyorsun, kadın halimle? Kendin gibi pis bir herif bulup ona yalvarman daha uygun düşmez mi?"

"Bunu da düşünmedim değil ama yalnız yaşayan bir erkek tanıdığım yok, sonra bu iş hiç de pis bir iş değil. Hadi, be, kızım. Beni sokaklara düşürme. Benim istediğim çok daha iyi değil mi? Arada sırada namuslu bir kadınla buraya gelmek?"

"Namuslu mu?"

"Evet, ya, namuslu. Ama belki yalnızlık çekiyor ya da çocukları var, ya da..."

"Ya da eli baltalı bir kocası."

"Yok, öylesi değil."

"Ya Violet öğrenirse, ne derim ona?"

"Öğrenmez."

"Tut ki ben söyledim."

"Söylemezsin. Neden söyleyesin? Ben Violet'e hâlâ bakmıyor muyum? Kimsenin üzüldüğü yok ki! Senin cebine iki dolar giriyor, üstelik sen yokken evine göz kulak olacak biri çıkıyor; öyle ya, belki Şekerşey dönüp gelir ya da birileri onu sormaya gelir de kadın olduğun için gözünün yaşına bakmadan ortalığı kırıp geçirmeye kalkışırlar."

"Violet gebertir beni."

"Senin bu işle bir alakan yok ki! Benim ne zaman gelip gittiğimden haberin bile olmayacak, hiçbir şey görmeyeceksin. Her şeyi bıraktığın gibi bulacaksın, ancak onarmamı falan istediğin ufak tefek bir şeyler varsa, o başka. Senin tek gördüğün, benim sırf gönlümden koptuğu için masaya bıraktığım biraz bozukluk para olacak, o kadar. Anlıyor musun?"

"I-ıh."

"Malvonne, bir deneyelim bu işi. Bir haftacık. Yok, iki. Fikrini değiştirecek olursan parayı masada bırakırsın, ben de senin caydığını anlarım, o zaman da, gözüm kör olsun ki kapının anahtarını yerli yerine koyar, giderim."

"I-ıh."

"Ev senin. Ne yapılsın istiyorsun, neresi onarılsın istiyorsun, söylersin bana, istemediklerini de söylersin. Ama sana söz, benim ne zaman gelip ne zaman gittiğimden haberin bile olmayacak, yalnız, söz gelimi, musluğun artık damlamadığından anlayacaksın."

"I-ıh."

"Senin bildiğin tek şey şu olacak; bugünden itibaren her hafta artık şeker kavanozuna fazladan iki çeyreklik atabileceksin."

"Bir iki hoşbeş için amma yüksek fiyat ha!"

"Benim gibi içkin, sigaran, kumarın yoksa, kiliseye bağış da yapmıyorsan paran öyle güzel birikiyor ki şaşarsın..."

"Bağış yapsan iyi olur, belki de..."

"Bayağı bir şey yaşamak istemiyorum, gece kulübü gibi yerlerde sürtmek de istemiyorum. Tek istediğim, şöyle efendiden bir hanımla arkadaşlık etmek."

"Aradığını bulacağından pek emin gibisin."

Joe gülümsedi. "Bulamazsam da zararı yok. Hiç zararı yok."

"Mesaj falan yok ama."

"Efendim?"

"Elden ele not iletmek falan olmayacak. Mektup falan. Mesaj da iletmiyorum."

"Tabii. Ben mektup arkadaşı istemiyorum ki! Ya burada konuşacağız ya da hiç konuşmayacağız."

"Tut ki bir şey oldu da sen ya da kadın işi bitirmek istediniz..."

"Orasını merak etme."

"Tut ki kadın hastalandı, gelemiyor ve sana haber uçurmak istiyor..."

"Ben burada beklerim. Sonra da giderim."

"Tut ki çocuklardan biri hastalandı ama annesini kimse bulamıyor çünkü anne seninle buraya kapanmış..."

"Çocuğu var diyen oldu mu sana?"

"Joe, çocukları küçükse sakın ilişki kurma!"

"Tamam."

"Bana çok yük bindirir bu."

"Sen düşünme bunları. Seninle alakası yok. Daha önce benim herhangi bir kadına bulaştığımı gördün mü? Bu apartmanda senden bile daha eskiyim, herhangi bir kadından benim aleyhime tek söz duydun mu? Kentin her köşesinde güzellik ürünleri satarım, herhangi bir kadının peşine düştüğüm duyulmuş mudur? Yoo. Böyle bir şey duyamazsın çünkü olmadı. Şimdi de namuslu insanlara yaraşır biçimde hayatıma namuslu bir kadınla biraz renk katmak istiyorum, hepsi bu. Yanlış bunun neresinde, söyler misin bana?"

"Yanlış Violet'e."

"Violet papağanına, bana gösterdiğinden daha çok ilgi gösteriyor. Geri kalan zamanında da benim yiyemediğim domuz etleri pişiriyor ya da kokusuna dayanamadığım saç ütüleri yapıyor. Belki bizim gibi uzun süre evli kalınca böyle oluyordur. Ama o sessizlik yok mu! Sessizliğe tahammül edemiyorum artık. Violet hemen hiç konuşmaz oldu, beni de yanına yanaştırmıyor. Yerimde başka erkek olsa her gece sokağa çıkıp dolanırdı, öyle, sen de biliyorsun bunu. Ama ben öyle bir erkek değilim. Hiç değilim."

Elbet değildi, ama yapmam, dediği şeyleri de yapıyordu. Saman altından su yürütüyor, türlü dolap çeviriyor ve kızı, istediği her gece gezmeye götürüyordu. Mexico'ya gidiyorlardı birlikte. Sook'un yerine, her hafta isim değiştiren kulüplere gidiyorlardı, bu işte yalnız da değildi. Bir Perşembe Erkeği olup çıkmıştı. Ki Perşembe Erkekleri tatminkârdırlar. Yasak bir aşkın kendilerini ya tatmin etmek üzere olduğunu ya da zaten tatmin ettiğini gözlerinden okurum ben. Hafta sonu da haftaiçi de olasılık dahilindedir ama perşembe, bel bağlanılabilecek bir gündür. Eskiden ben bunu ev hizmetlilerinin perşembe günlerinin boş olmasına, o sabah istedikleri kadar yatabilmelerine bağlardım. Hafta sonları böyle bir şey söz konusu olamazdı çünkü çoğu çalıştıkları evlerde geceler ya da sabahleyin işbaşı yapabilmek için çok erken kalk-

tıklarından kahvaltı etmeye ya da oynaşmaya zaman bulamazlardı. Derken bu durumun, eşleri hizmetçilik yapmayan, gündüz işlerinde çalışmayan erkekler için de geçerli olduğunun farkına vardım; barda çalışan ya da restoranda aşçılık yapan kadınlar pazar ve pazartesi günleri tatil yapıyor, öğretmenler, kabare şarkıcıları, sekreterler ve market tezgâhtarlarıysa cumartesi günleri izin alıyorlardı. Şehir, kendisini ve düşüncelerini hafta sonuna göre düzenler; ödeme gününden önceki gün, ödeme gününden sonraki gün, Kutsal Pazardan önceki kaynaşma, sonra da kapalı dükkân, sessiz sedasız okul koridorları, demir parmaklıklı banka duvarları, karanlığa gömülmüş, kilitli iş yerleri.

Öyleyse erkeklerin perşembe günleri tatmin olmuş görünmelerinin sebebi nedir? Belki de haftanın bu yapay ritmi yüzünden. Belki bu yedi günlük evrede öyle sahte bir şey vardır ki beden buna aldırış bile etmez ve ikili, üçlü, dörtlü birimleri yeğler; yani bu yedi günlük evre olmasın da ne olursa olsun, diyerek bunu insani birimlere böler belki ve de bu bölünme perşembe gününe rastlar. Hafta sonunun yüksek beklentileriyle değişmez talepleri perşembe günü geçersizdir. İnsanlar hafta sonunu sosyalleşmek, bir şeyleri gözden geçirmek ve ayıklamak için beklerler, oysa bu etkinliklerin birçoğuna yara bereler, hatta birkaç damla kan bile karışır; çünkü cuma ve cumartesi heyecan doruktadır.

Oysa katıksız ve derin bir tatmin yönünden, zevkle rahatlığın dengelenmesi yönünden perşembe gününün üstüne yoktur ki bunu erkeklerin yüzündeki ehil ifadeden ve sokakları fethedercesine yürümelerinden açıkça okuyabilirsiniz. Perşembe günü bu erkekler sanki kendi içlerinde bir bütünlüğe ulaşırlar, bu da adımlarına öyle bir denge katar ki çevik ve zarif görünürler, öyle olmasalar bile. Kaldırımın orta yerinde hâkimiyet kurar, karanlık kapı aralıklarında pes perdeden ıslık çalarlar.

Elbette çok uzun sürmez bu durum, yirmi dört saat sonra bu adamlar yine korku içinde, ellerinin altındaki herhangi bir umarsızlıkla avunmaya çalışmaktadırlar. Bu yüzden de, düş kırıklığı

yaratmaya yazgılı olan hafta sonları, yara bere ve kan damlalarıyla lekelenmiş olarak, huysuzlukla, somurtarak geçer. Oysa bütün bu acınası durumlar, kaba ve tatsız sataşmalar, yürekte irinli birer yaraya dönüşen sözler... bunların hiçbiri perşembe günü gerçekleşmez. Bu güne adını veren adam durumdan haberdar olsa herhalde küplere binerdi, ama onun günü Şehir'de ve şehrin tatminkâr erkekleri arasında aşk günüdür esasında. O gün erkekler kadınları güldürürler. Bembeyaz dişlerin arasından ıslıkla çalınan melodiler sonradan anımsanır ve kuzinelerin başında mırıldanılır. Kapı ardındaki aynanın önünde bir kadın, belinin inceliği, kalçalarının biçimi karşısında hayran, başını bir yandan öte yana döndürerek salınır.

Buralarda, Şehir'in –buraya gelmelerine sebep olan– bu kısmında bir kapı aralığında ıslıkla çalınan, bir plağın halka halka yivlerinden yükselen bir melodi, doğru âna rastlarsa havayı değiştirebilir. Dondurucu soğuktan sıcağa, sıcaktan serine doğru.

Tıpkı, hani şu dokuz yıl önceki temmuz gününde, o güzelim erkeklerin buz kestiği zamanki gibi. Yapışkan, ışıl ışıl alelade bir yaz günü Alice Manfred tam üç saat 5. Cadde'de durarak, o buz gibi soğuk kara yüzleri hayretler içinde seyretmiş, resmi geçide katılan erkeklerle o zarif kadınların dile getiremedikleri şeyleri söyleyen davulları dinlemişti. Söylenebilecek ne varsa, birinin havada sallayıp durduğu bayrağın üstünde yazılıydı zaten: Bağımsızlık Bildirisi'ndeki birkaç vaat. Ne söylenmek istendiğiniyse davullar açıklıyordu. 1917 yılının temmuz ayıydı ve o güzelim yüzler soğuk ve durgundu; ağır ağır, davulların onlar için açtığı alana doğru ilerliyorlardı.

Alice'e resmi geçit sırasında koskoca bir gün geçip gitmiş de o hâlâ küçük kız çocuğunun eli elinde, orada dikilmiş, önünden geçen soğuk yüzleri süzüyor gibi gelmişti. Davul sesleriyle o buz kesmiş yüzler içini paralıyordu ama, acı korkudan yeğdir, Alice de çok uzun zaman boyunca korkmuştu; ilkin Illinois'dan, sonra Springfield, Massachusetts'den korkmuştu, sonra da 11. Cadde'den, 3. Cadde'den, Park Caddesi'nden korkmuştu. Son günlerde 110. Cadde'nin güneyindeki her yerde kendini tehlikede hisseder olmuştu, en ürkütücü olanıysa 5. Cadde'ydi. 5. Cadde beyazadamların, avuçlarına katlanmış banknotlar kıstırarak otomobil pencerelerinden sarktıkları yerdi. Tezgâhtarların kendisini, yalnızca kendisini, sanki sattıkları mallardan biriymişçesine

ellediği ve burun kıvırıp bir şeyler satmaya razı geldikleri yerdi. Mağaza yönetimi bir bluz denemesine izin verecek kadar yüce gönüllüyse bile –şapka denemek kesinlikle yasaktı– astar giymesi gerekiyordu. 5. Cadde onun, elli yaşında, özgür bir kadın olduğu halde soyadı taşımadığı yerdi. İngilizce konuşan kadınların tramvayda onu görünce birbirlerini, "Oraya oturma şekerim, bunlarda kim bilir hangi hastalıklar vardır," diye uyardığı, İngilizce konuşmayan ve ömürlerinde bir çift ipek çorap yüzü bile görmeyenlerinse, Alice yanlarına oturduğunda ondan hızla uzaklaştıkları yerdi.

Şimdi ise 5. Cadde'den aşağı buz kesmiş siyah yüzler akıyordu, dalga dalga; gözlerini kırpıştırmıyor, hiçbir şey söylemiyorlardı, çünkü söylemeye niyetlendikleri halde göze alamadıkları şeyleri davullar söylüyordu onların yerine; kendi gözleriyle, başkalarının gözüyle görmüş olduklarını da davullar harfi harfine tanımlıyordu. Alice'in duyduğu acı içini paralıyordu, ne var ki korkusu geçmişti sonunda. Bakışlarını 5. Cadde'ye sabitlemiş, kanadının altındaki yetim çocuğu korumak için yapması gerekenler de açıklık kazanmıştı.

O günden sonra Alice kızın saçlarını örerek saklamaya başladı; beyaz adamlar bu saçların yağmur gibi omuzlara yağdığını görüp de dolar tutan ellerle kıza uzanmasınlar diye. Sağırlıkla körlüğü öğretti kıza; İngilizce konuşan ya da konuşmayan beyaz kadınların ve beyaz kadınların çocuklarının yanında sağır ve kör olmanın değerini ve gerekliliğini öğretti. Bina duvarlarının dibinden sessizce ilerlemesini, kapı aralıklarında gözden yitmesini, kitlenmiş trafikte kestirmeden seğirtmesini... On bir yaşın üstündeki beyaz oğlanlardan kaçınmak için elinden geleni yapıp kaçabildiği yere kaçmasını öğretti. Bunların çoğu, uygun giysiler seçtiğinde başarılabilirdi ama kız büyümeye başlayınca daha kesin ve detaylı kurallar koymak gerekmişti. Bileğinde zarif bir kayışı bulunan yüksek ökçeli ayakkabılar, kafaya sımsıkı oturan, kenarları yüzü çerçeveleyen kışkırtıcı, şuh şapkalar, makyajın

her türlüsü... bütün bunlar Alice Manfred'in evinde yasadışıydı. Özellikle de şu, hani yakası arkaya doğru bollaşan, önde düğmeleneceği yerde sabahlık ya da ince bir havlu gibi bedene sarılan ve kadına, banyodan yeni çıkmış, yatağa girmeye hazırmış havası veren mantolar.

Alice, içten içe bayılırdı tüm bunlara: Mantolara da, mantoları giyen kadınlara da. İçinden çalışmak geldiği zamanlarda bu mantoların içine astar dikerdi ve 7. Cadde'de gezintiye çıkmış Şen Kuzeydoğululara Şehir Dilberlerini görünce dönüp dönüp bakmaktan kendini alamazdı: o kadar albeniliydiler ki. Gelgelelim içindeki gıptayla karışık hayranlığı gizler ve bu sokaktayken-bile-yatağa-hazır-giysileri ne denli beğendiğini kıza hiç belli etmezdi. Hislerini, çalışan annelerin çocuklarını evlerine alıp bakan Miller Kız Kardeşlere açmıştı. Akıllarını çelmek için fazla çaba harcamanın gereği yoktu, çünkü onlar zaten on-onbeş yıldır Kıyamet Günü'nün beklentisiyle yaşıyor ve bu mutlu kurtuluşun artık eli kulağında olduğunu umuyorlardı. Alkollü içki satan bütün lokanta, büfe ve lokallerin listesini tutuyorlardı. Buraların sahipleriyle müşterilerini polise ihbar etmekten de çekinmezlerdi ya, bu tür bilgilerin Ahlak Polisince –sinir bozucu olması bir yana– işgüzarlık olarak görüldüğünü öğrenmişlerdi.

Alice Manfred, terzilerin ince dikiş işlerini yapmaya gittiği günlerin sonunda, yeğenini almak için Miller Kız Kardeşlere uğradığı zaman, üç kadın mutfakta oturur ve fincanlarındaki Postum'u yudumlarken çevrelerindeki Kıyamet Alametlerini sayıp iç geçirirlerdi: yalnız ayak bileklerini değil dizleri bile açıkta bırakan giysiler, cehennem ateşi kadar kızıl dudak boyaları, kaşlara sürülen yanık kibritler, kan rengi tırnaklar... Namuslu kadınları sokak süprüntülerinden ayırt etmenin yolu kalmamıştı artık. Ya erkekler, inan olsun, erkeklerin sokakta yanlarından geçen kadınlara, hem de yüksek sesle attıkları lafları insan çocukların önünde ağzına alamazdı. Gerçi kendileri pek bilemiyorlardı ama bugünün dansları da edepsizliğin ötesinde kokuşmuş olsa

gerekti. Çünkü, Tanrı sesini duyurmayı erteledikçe, buraların müziği de mevsimden mevsime kötülüyordu. Eskiden kafanın içinde başlayıp yüreğe dolan şarkılar artık belden aşağısına, tokalı kemerlerle kuşakların ta altındaki bölgelere iner olmuştu. Aşağılara, durmadan daha, daha aşağılara kayan müzik, sonunda öylesine arsızlaşmıştı ki erkeklerin pencerelerden sarkarak ya da damlarda, kapı önlerinde, sokak aralarında, akraba evlerinde toplaşarak yaptıkları bu Kıyamet Alameti hayasız müziği duymamak için pencereleri kapayıp yaz sıcağında pişmekten başka çıkar yol kalmıyordu. Ya da kucağında bebesi, elinde tavasıyla bir kadının, "Tatlı erkeğimin baş koyduğu yastık... çoktandır boş, çoktandır, çok uzun zamandır," diye şarkı söylediğini işitmemek için... Pencereleri kapamak zorunluydu, çünkü bu müzik dört bir yanlarındaydı. Alice Manfred'le Miller Kız Kardeşler gibi sakin bir sokakta, bol yapraklı, yüksek ağaçlarla gölgelenmiş, kaldırımına en azından beş otomobil park etmiş Clifton Place'te oturuyor olsanız bile işitebiliyordunuz. Ve bu kadınların kanatları altındaki çocukların bu müzikten nasıl etkilendikleri de kuşkuya yer bırakmıyordu; neydi o kafa sallamalar, o biçimsiz, gülünç kalçaları kıvırmalar!

Alice bu arsız müziğin, (Illinois'daki müzik buradakinden de beterdi) 5. Cadde'den aşağı yürüyen o sessiz siyah kadınlar ve siyah erkeklerle bir ilgisi olduğundan şüpheleniyordu: Doğu St. Louis'deki ayaklanmalarda verilen iki yüzü aşkın ölü –ki bunlardan ikisi Alice'in kız kardeşiyle eniştesiydi– yüzünden duydukları öfkeyi dışa vurmak için yürümüşlerdi o insanlar. Ayaklanmalarda ölen öyle çok beyaz vardı ki gazeteler net bir rakam vermiyordu

Kimilerinin dediğine göre isyancılar, cepheden dönmüş, hoşnutsuz eski askerlerdi. Savaşta, sırf siyahlardan meydana gelen birimlerde çarpışmışlardı, fakat cephede de burada da Genç Hıristiyan Erkekler Birliği'nin sunduklarından yararlanmaları yasaklanmıştı. Savaştan döndüklerindeyse beyazların öncekine

göre daha da vahşi şiddet eylemleriyle karşılaşmışlardı. Üstelik Avrupa'da katıldıkları savaşların aksine ülkelerindeki bu savaş acımasız ve tam anlamıyla onursuzcaydı. Kimileriyse isyancıların, iş ve yeni yaşam alanları arayan Güneyli siyahların akınından dehşete kapılmış beyazlar olduğunu söylüyordu. Azınlıkta kalan bazı kimseler de bu konuya kafa yorarken işçilerin nasıl da kusursuz bir denetim altında olduğunu, (tıpkı kapatıldıkları fıçının içinde, kapak, değnek ve hatta gözetim gerektirmeksizin duran yengeçler gibi) hiçbirinin çizgiden dışarı çıkmadığını vurguluyordu.

Gelgelelim Alice, gerçekleri herkesten daha iyi bildiği kanısındaydı. Eniştesi eski asker değildi ve savaştan önce de Doğu St. Louis'de oturmaktaydı. Herhangi bir beyazın işini elinden almaya da ihtiyacı yoktu; bir bilardo salonu vardı. Aslına bakarsanız ayaklanmaya bile karışmamıştı o, silahı yoktu, sokakta kimseyle çatışmış da değildi. Onu bindiği tramvaydan çekip indirmişler, çiğneyip ezerek öldürmüşlerdi. Alice'in kız kardeşi de yaşananları yeni öğrenmiş, kocasının iç organlarının dehşet verici görüntüsünü aklından çıkarmaya çabalayarak evine henüz dönmüştü ki ev kundaklandı, kendisi de alevler arasında yanıp kül oldu. Tek çocuğu, o esnada sokağın karşısında en yakın arkadaşının evinde olan Dorcas adındaki küçük kız, itfaiye aracının sirenlerini çala çala sokaktan geçtiğini duymadı, çünkü çağırılsa da gelmedi böyle bir araç. Yine de Dorcas alevleri görmüş olmalıydı, görmemesinin imkânı yoktu, çünkü bütün mahalle çığlık çığlığaydı. Ama hiçbir şey demedi. Bu konuda asla tek kelime etmedi. Beş günde iki cenaze törenine gitti ve tek kelime etmedi.

Hayır, diye düşünüyordu Alice. Sorun, Savaşta ve cepheden dönüp umduğunu bulamayan askerler değildi; sokaklara dolup dolup taşan ve maaş bordrolarına tümen tümen üşüşen siyahlar da değildi. Sorun müzikti. Daha aşağılara in, diyen o edepsiz müzik; erkeklerin çalıp kadınların söylediği ve birlikte –utanmazca yakın ya da çılgınca ayrı– dans ettikleri müzik. Alice bundan emindi; mutfakta, Postum fincanlarını üfleye üfleye soğutan Mil-

ler Kız Kardeşler de öyle. Kişiyi mantıksız, savruk şeyler yapmaya itiyordu bu müzik. Bu müziği salt dinlemek bile yasaları çiğnemek gibiydi.

Ama 5. Cadde'deki yürüyüşte böyle şeyler olmamıştı. Yalnızca davullar ve buz kesmiş yüzlerin halihazırda bildiği şeyleri öğrenmek isteyen hasır şapkalı beyazlara açıklayıcı kâğıtlar dağıtan Siyah İzciler... Alice uçup kaldırıma konan kâğıtlardan birini alıp yazılanları okumuş, sonra ağırlığını bir ayağından alıp öbürüne vermişti. Yazılanları okuyup Dorcas'a bakmıştı. Dorcas'a bakmış ve yazılanları yeni baştan okumuştu. Okuduğu şey deli saçması gibi gelmişti ona, bulanık. Yazılanlarla bu küçük çocuk arasına hoyratça girmiş büyük bir boşluk vardı. Alice çocukla yazıya bakıp durmuştu, bir bağlantı kurmaya çabalayarak, bu donuk bakışlı, suskun çocukla kâğıttaki kaygan, deli saçması yazılar arasındaki mesafeyi kapatacak bir şeyler. Derken birden, bir can kurtaran halatı gibi davul sesleri boşluğu doldurmuş, herkesi bir araya toplayıp birleştirmişti: Alice, Dorcas, Alice'in kız kardeşiyle eniştesi, izcilerle o buz kesmiş siyah yüzler, kaldırımdaki kalabalık ve pencerelerden bakanlar.

5. Cadde'deki o günden sonra Alice o birleştirici halatı asla yanından ayırmamış ve sağlamlığıyla gerginliğine çoğu zaman güvenebileceğini görmüştü. Erkeklerin pencere pervazlarında oturarak klarnet çaldığı, kadınlarınsa, "Çok uzun zaman geçti," diye iç çektiği zamanlar hariç. O zaman halat koparak Alice'in huzurunu bozuyor, ona tenin varlığını anımsatıyordu; sere serpe bir özgürlüğün kan kokusunu getiriyordu burnuna, pencerenin dışındaki yaşamından ve kırmızı dudak boyasından haberler getiriyordu. Alice bunun sahici müzik olmadığını dinlediği vaazlarla okuduğu gazete yazılarından biliyordu: siyahların işiydi bu; zararlı olduğu kesin, yüz kızartıcı olduğu ortada ama ne de olsa gerçek değildi, ciddiye alınacak bir yanı yoktu.

Yine de Alice bu müzikte karmaşık bir öfke hissettiğine yemin edebilirdi: cafcaflı, gürül gürül cazibe kılığına giren, düşmanca bir şey. Ama bu müzikte onun en nefret ettiği şey, iştahıydı; hem

eğlenceye hem de çıngara susamış olması; kavgayı ve yakut kravat iğnelerini aynı düşüncesiz oburlukla arzulaması; olsun da hangisi olursa olsun. Mutluluk numarası yapıyordu, sevecenlik numarası, yine de Alice'in içinde bir hoşluk uyandırmıyordu dans edilen meyhanelerin, kaçak fıçı içkilerinin, adi tavernaların bu müziği. Ellerini önlük cebinde saklamasına neden oluyordu, yoksa yumruğuyla pencere camını parçalayarak dünyayı avucunun içine alacak ve sıkacak, canını çıkarana değin sıkacaktı; hayatın ona ve bildiği, tanıdığı herkese döne döne yaptığı, yapmaktan bıkıp usanmadığı şeylerin acısını çıkarmak için. Pencere camlarını parçalamayı ve nerede, nasıl duracağını bilmeyen bir uluma tutturmayı göze almaktansa pencerelerle panjurları kapatır ve Clifton Place'teki sessiz bir apartman dairesinin boğucu sıcağında ter dökersin, daha iyi.

Bir kafenin, açık bir pencerenin önünden geçerken, içeriden "İstersen döv, yeter ki terk etme beni,"– ezgileri usul usul yayılırken bir eliyle sekiz yıl önce 5. Cadde'de kendisine atılan o cankurtaran halatına sarıldığını, öbür elini de yumruk yapıp palto cebine soktuğunu görmüştüm. Böyle, iki ayrı el hareketiyle nasıl dengede kalabiliyordu bilemiyorum. Ne var ki bunu yapmayı deneyen ve de beceremeyen tek kişi o değildi. 5. Cadde'de çalınan davulları, piyanolardan titreşimler yayarak saçılan ve gramofonlarda dönen o belden aşağı melodilerden ayırt etmek olanaksızdı. Olanaksız. Kimi geceler sessizdir; ne köşeden dönen bir otomobilin ne bir sarhoşun ne de annesini isteyerek ağlayan uykusuz bebeklerin sesi; o zaman Alice de canı hangi pencereyi isterse açar ve hiç ama hiçbir şey duymaz.

Bu sessiz sedasız gecenin karşısında şaşkınlığa düşerek yatağına geri döner, gel gör ki yastığını buruşmamış, serin tarafına döndürdüğü anda, nereden anımsadığını bilmediği bir melodi, kafasının içinde kendiliğinden sesini yükseltirdi. "Ah o gençlik ne güzeldi, karnımız hiç aç kalmazdı." Haris ve pervasız sözlerdir bunlar, insanı çileden çıkaran, savruk; yine de yol vermesi

zordur, çünkü alttan alta, sekiz yıl önce o gün 5. Cadde'de kendisinin gözünü açmış olan davulların, savrukluğu bir el gibi toparlayan gümbürtüsü vardır.

Yeğenininse böyle sorunları yoktu elbette. 1917 yılının yazından beri Alice onu tepeden tırnağa yeniden yetiştirip eğitmekteydi ve Doğu St. Louis'den buraya geldikten sonraki en eski anısı teyzesiyle gittiği bu resmi geçit (annesiyle babası için bir tür cenaze töreni) olmasına karşın Dorcas o günü başka türlü anımsıyordu. Teyzesi, yüreği kalçalardan habersiz bırakma ve ikisini de kafanın kontrolü altında tutma kaygısıyla çırpınadursun, Dorcas pamuklu yatak örtüsünün üstünde içi gıcıklanarak, mutlu mesut uzanıyor ve dünyada yaşanacak başka yer olmadığını biliyordu: birilerinin, her an "meyan kökü kamışı yaladığı", "piyanoyu tıngırdattığı", "etini dövdüğü", "borusunu üflediği", çok bilmiş kadınların, "Kimse kıstıramaz beni; anahtar doğru da güzelim, delik yanlış; yapacaksan gel burada yap," diye şarkılar söylediği bir yer.

Dorcas, teyzesinin kol kanat germesine ve önlemlerine karşın, pencerenin-dışındaki-yaşantıyı dünyadaki tek yaşam olarak görüyordu. Resmi geçitte duyduğu davul sesleri bir buyruğun yalnızca birinci bölümü, ilk sözüydü. Onun gözünde davullar herkesi etkileyen ve kaderi alt eden bir dostluk, disiplin ve üstünlük bağı değildi. Dorcas onları bir başlangıç olarak anımsıyordu, bitirmeyi düşlediği bir şeylerin başlangıcı.

Doğu St. Louis'de o gün, o küçük evin sundurması çökerken, yanan, dumanı tüten tahta parçaları havada patlayıp durmuştu. Parçalardan biri küçük kızın o beş karış açık, dilsiz ağzından içeri girip boğazından aşağıya inmiş olsa gerekti, çünkü hâlâ orada, dumanı tüterek için için yanmayı sürdürüyordu. Dorcas onu asla dışarı çıkarmadı ve asla söndürmedi. Başlangıçta, bu konuda konuşursa o kor parçasının söneceğinden ya da belki ağzından çıkıp gideceğinden korkmuştu. Sonra teyzesi onu trene bindirip Şehir'e götürdüğü ve elini ezercesine sıkarak upuzun bir resmi geçit seyrettirdiğinde, parlak kor boğazından aşağı, derine, de-

rinlere çökmeye başlamış ve sonunda göbeğinin altında rahat bir yer bulup yerleşmişti. Dorcas o donuk gözlü siyah yüzleri izlerken davul sesleri ona bu parıltının onu asla terk etmeyeceği konusunda güvence veriyordu; her ihtiyaç duyduğunda parıltıyı orada bulacaktı; parıltı onunla birlikte bekleyecekti. Ve Dorcas bu parıltının yalazlanıp aleve dönüşmesini istediğinde, her şey bir anda olup bitecekti. O mandal bebeklerin başına gelen gibi.

Bir anda yanıp kül olmuşlardı herhalde. Ahşap bir puro kutusunun içinde duran ahşap mandal bebeklerdi ne de olsa. Rochelle'in üzerindeki kırmızı krapon kâğıdından eteklik bir anda, Ssst, kibrit alevi gibi, sonra Bernadine'in mavi ipeklisiyle Faye'in o beyaz pamuklu pelerini... Alevler önce ayaklarını kemirmiş, kızgın soluğuyla onları karartmış olsa gerekti ve Dorcas'ın öylesine titizlikle çizmiş olduğu minicik kaşları ve kirpikleriyle o yuvarlak gözler, kendi yok oluşlarını izlemiş olmalıydılar. Dorcas hemen önünde, bir iki metre solunda duran o kocaman tabutu, yanı başında oturan Alice Teyze'nin üstündeki ilaç kokusunu unutmak için düşüncelerini Rochelle, Bernadine ve Faye'e odaklamıştı; onlara cenaze töreni yapılmayacaktı. Bunu düşünmek gözüpek bir insan yaptı onu. Dokuz yaşında bir ilkokul öğrencisiyken bile gözüpekti Dorcas. Saçları sımsıkı örülüp başına dolanmışsa da, öteki kızlar ayak bileklerini Oxford ayakkabılarıyla ortaya çıkarırken onunkiler hantal ve kapalı ayakkabılarla örtülmüşse de, çorapları kalın ve kapkara olsa da, o sert kumaştan eteğin altında çalkalanan gözüpekliği hiçbir şey gizleyemezdi. Ne taktığı gözlük ne de cildinde, sert sarı sabun ve tek yönlü beslenmenin çıkardığı sivilceler.

Küçüklüğünde, Alice Manfred bir ara birkaç ay sürecek bir dikiş işini kabul ettiğinde, Dorcas'a okul sonrasında Miller Kız Kardeşler bakmıştı. Çoğu zaman evlerinde dört çocuk, bazen de yalnızca iki çocuk olurdu. Çocuklar mutfağın küçük bir köşesinde sessiz sedasız oynarlardı. Kız kardeşlerden iki kollu olanı, Frances Miller, onlara yesinler diye tereyağlı elma ezmesi sürül-

müş sandviçler hazırlar, tek kollu olanı, Neola Miller ise Kutsal Kitaptan mezmurlar okurdu. Bu sıkı disiplin Frances arada bir mutfak masasına başını dayayıp şekerleme yaptığı sırada biraz gevşerdi. Böyle zamanlarda Neola'nın, belki de ayetleri okumak boğazını yorduğundan, çocuklardan birine bir kibritle sigarasını yaktırdığı olurdu. Sigaradan topu topu iki üç nefes çeker, sonra yaptığı bu iş içinde bir şeyleri hareketlendirmişçesine, çocuklara ibret verici öyküler anlatmaya başlardı. Gel gör ki iyi olmanın iyiliği üstüne anlatılan bu öyküler, ayıplanan günahın tatlı heyecanı karşısında çöker giderlerdi.

Aslını sorarsanız Neola'nın öğretilerinde vermek istediği mesaj fos çıkmıştı. Çünkü hayatını birleştireceği müstakbel damat, kızın parmağına yüzüğü taktıktan bir hafta sonra eyaletten çekip gitmişti. Bu reddin yarattığı acı gözle görülür cinstendi çünkü Neola'nın nişanlısının yüzük taktığı el bir deniz kabuğu gibi kıvrılmış biçimde, yüreğinin üstünde konuşlanmıştı. Yüreğinin kırık parçalarını donmuş sol kolunun büklümünde tutuyordu sanki. Bu felç Neola'nın başka hiçbir yerine dokunmamıştı. Sağ eli, Kutsal Kitabın zar gibi sayfalarını çeviren, Old Gold sigaraları dudağına götüren el, düz ve sağlamdı. Ama sol kolunu böyle göğsüne bastırışı, çocuklara ahlaki çürüme üstüne, iyileri sömürüp semiren kötüler üstüne anlattığı öyküleri daha dokunaklı hale getirirdi. Neola, bir arkadaşına, ona iyi davranmayan (ve de iyi gelmeyen) erkeği terk etmesini kendi ağzıyla nasıl öğütlediğini anlatırdı. Sonunda arkadaşı buna razı olmuş ama iki gün geçmeden (iki güncük!) gerisin geri adama dönmüştü. Tanrı hepimizi korusun! Neola da onunla bir daha asla konuşmamıştı. Neola çocuklara, taş çatlasın on dördünde bir kızın orduya yazılan bir oğlanın peşine düşmek için ailesiyle arkadaşlarını bırakıp dört yüz mil yol gittiğini de anlatmıştı; sonunda oğlan onu yanına almamış, kız da o kışla kentinde sokaklara düşmüş. İşte böyle, günahın zayıf kişilikler üstündeki gücünü onlar da görebiliyorlardı, değil mi? Çocuklar dizlerini kaşıyarak, evet, gibilerden baş sallar-

lardı. Ama en azından Dorcas, bedenin bu narin, yumuşacık eğilimlerini, bir kadını iki gün geçmeden (iki güncük!) gerisin geriye döndüren, bir kızı dört yüz mil ötedeki bir kışla kentine çeken ve Neola'nın kolunu, kalbinin kırık parçalarını daha iyi tutabilsin diye kıvırıp donduran o Cennet'e ilişkin sözleri dinledikçe mest olurdu. Cennet. Her şey Cennet uğrunaydı.

Dorcas on yedi yaşındayken sürdüğü yaşam tam anlamıyla çekilmezdi. Düşündüğümde onun neler hissettiğini çok iyi anlıyorum. Dünyada insanın soyunup yatmaktan ve çıplaklığının gülünç sayılmayacağını, memelerini sıkan erkeğin bu memelerde bir kusur bulmayacağını ummaktan başka yapacağı, yapmaya değer gördüğü hiçbir şey olmaması korkunçtur. Korkunç olsa da göze almaya değer bir risk, çünkü gerçekten de yapacak başka hiçbir şey yoktur. Gerçi insan on yedisindeyken bu hiçbir şeyleri de yapar ya; ders çalışır, iş yapar, bir şeyler ezberler. Yemek yer, arkadaşlarının kuyusunu kazar. Doğru duran şeylere güldüğü kadar eğri duran şeylere de güler. Yapmaya değer tek şeyi yapmadıktan; loş bir köşede, birilerinin kolları arasında yatıp, dünyanın merkezince desteklenmedikten sonra hepsi bir...

Bu yapmaya değer tek şeyin nasıl olduğunu bir düşünün; eğer hayal edebilecekseniz edin; o sırada doğa bile yolundan çıkar sizin hatırınıza. Kendini bir sığınağa, tenha bir yola dönüştürür. İki kişilik yastıklar. Leylak çalılarının bacaklarını, siz girip saklanabilesiniz diye ayırır. Şehir de, kendince diz çöker önünüzde, işbirliği yapar sizinle, kaldırımlarını pürüzsüzleştirir, kaldırım taşlarını düzene sokar, köşe başlarında kavun ve yeşil elmalar sunar size. Raflar dolusu sarı başörtüsü, salkım salkım Afrika boncukları. Kansas usulü kızarmış piliçlerle içi üzümlü bir şeyler dikkatinizi mis kokuların yayıldığı açık bir vitrine doğru çeker. Bunlar yetmiyorsa gizli içki satan *speakeasy*'ler vardır. Bu serin, loş yerde bir klarnetçi hafifçe öksürerek boğazını temizler ve şarkıcı kadın hangi notadan gireceğine karar versin diye bekler. Siz geçip giderken kadın kararını verir ve arkanızdan seslenerek, ba-

bacığının minik meleği olduğunu bildirir. Şehir pek güzel becerir bunu: Mis gibi kokmak ve edepsiz laflar etmek, trafik işaretleri kılığına girmiş gizli mesajlar yollamak: buradan giriniz, bu kapı açık, tehlike, siyahlara kiralık, sadece bekar erkeğe satılık, bekar kadın özel oda arıyor, dikkat köpek var, hiç peşinatsız taze piliç evlere ücretsiz servis.

On altı yaşındayken bir gece Dorcas denetimini ele geçirdiği bedenini dans etmek üzere iki erkek kardeşe sundu. Çocuklardan ikisi de ondan daha kısa boylu olmakla birlikte aynı oranda çekiciydiler. Daha da önemlisi herkesi öylesine geride bırakıyorlardı ki canları dişe dokunur bir rakip istediğinde kendi kendileriyle dans etmek zorunda kalıyorlardı. O partiye en samimi arkadaşı Felice ile birlikte gizliden kaçıvermek zordu aslında, ama Alice Mafred geceyi iş için gittiği Springfield'da geçireceğinden her şey kolaycacık olmuştu. Tek mesele, giymek için yeterince seksi bir şey bulmaktaydı.

İki arkadaş merdivenleri tırmanıyor, akıllarında kalan kapı numarasından çok eşikten dışarı taşan yüksek piyano sesleri burayı kolayca bulmalarını sağlıyor. Kapıya vurmazdan önce durup şöyle bir bakışıyorlar. Bu loş holde bile koyu derili arkadaş öbürünün kaymak rengi tenini daha bir ortaya çıkarıyor. Felice'in yağlanmış saçı Dorcas'ın o yumuşak, kuru perçemlerini daha bir güzelleştiriyor. Kapı açılıyor, içeri giriyorlar.

Alkollü kolalar ve sandviçler bitip ışıklar söndürülmezden önce, gramofonda şarkıları seçen çocuk, eşyaların koridora itildiği, paltoların yatak odasına yığıldığı bu aydınlık yere uygun hızlı müzikler seçiyor. Çiftler, tavan aydınlatmalarının altında, birbirleri için yaratılmış ikizler misali, eşlerinin nabızlarını ikinci bir şah damarı gibi paylaşarak kayıyorlar. Ellerinin, ayaklarının ne yapması gerektiğini onlar müzikten önce bildiklerini sanıyorlarsa da müziğin gizli dayatması bu: onlara, kendilerine aitmiş gibi yutturduğu denetim mekanizması ve öngörülebilen beklentiler. Müzik aralarında kızlar terlemiş köprücük kemiklerini yelpazelemek için bluz yakalarını silker, nemin saçlarına verdiği hasarı kaygılı

elleriyle düzeltirken delikanlılar katlanmış mendillerini alınlarına bastırıyor. Gülüşmeler, özendirip umut ettiren kaçamak bakışları gizliyor, aldatmanın, çekip gitmelerin zehrini alıyor.

Partiye gelenler Dorcas ile Felice'e yabancı değil, kimse kimseye yabancı değil. Şimdiye dek hiç görmedikleri kimseler de eğlenceye, bu binada büyümüş olanlar kadar rahatlıkla katılıyorlar. Ancak kızların ikisi de, bu kaçamağa uygun bir giysi bulup buluşturmak için katlandıkları zahmetin daha da artırdığı beklentiler içinde. On altı yaşındaki Dorcas henüz ayağına ipek çorap giymiş değil, ayağındaki ayakkabılarsa kendisinden yaşça daha küçük ya da çok yaşlı birinin giyeceği türden. Felice'in yardımıyla iki saç örgüsünü açıp kulaklarının arkasına itmiş; parmak uçlarında hâlâ dudağına sürdüğü rujun izi var. Yakasını aşağı çevirince elbisesi daha ağır görünse de her yerinde, kaş çatmış bir yetişkinin acımasız ellerinin izi var; etek boyunda, tam bele oturan kemerde, kısa, kabarık kollarda. Dorcas'la Felice kemeri hepten çıkarmayı ve göbek hizasına takmayı denedilerse de bu girişimleri feci sonuçlar verdi. Kızlar kötü giydirilmiş bir bedenin bedenden sayılmayacağının farkında, bu yüzden Felice, Dorcas'ın elbisesini unutup aklını partiye vermesini sağlamak için 7. Cadde'den buraya gelinceye dek övgüler geveleyip durmak zorunda kaldı.

Onlar içeri girdiği sırada müzik tavana doğru yükseliyor, hava akımı olsun diye ardına dek açılmış pencerelerden dışarı taşıyor. Uzanan erkek elleri bir anda kızları kaptığı gibi odanın dansla kaynaşan merkezine savuruyor. Dorcas kavalyesini tanıyor; Martin bu: kısa ama fırtınalı bir süre zarfında, yani öğretmen onun "aşk" yerine "aks" demekten asla vazgeçmeyeceğini anlayıncaya dek Dorcas'la aynı sınıfta diksiyon dersine katılmış olan çocuk. Dorcas iyi dans ediyor; belki birçokları kadar hızlı değil ama onu utancından yerin dibine geçiren ayakkabılarına rağmen ahenkli ve kışkırtıcı.

Dansla geçip giden iki ayrı müzik parçasının ardından Dorcas, yemek odasındaki kalabalığın odağındaki erkek kardeşlerin

farkına varıyor. Bu çocuklar, gergin ipek ya da gevşek metal gibi hareket eden bedenleriyle, ev partilerinde olduğu kadar sokakta ve kapı aralarında da göz kamaştırıcılar. Dorcas onları seyrederken midesinde uçuşan kelebekler dört bir yana yayılıyor ki bu, Felice'le hemfikir oldukları üzere, gerçek ilginin, hatta belki de aşkın Belirtisi. Sandviçlerden geriye hiçbir şey kalmamış, patates salatasından da öyle; herkes "ışıklar-söndü" müziğinin zamanının geldiğini biliyor, iki erkek kardeşin sergilemekte olduğu inanılmaz çeviklik ve saliselik zamanlamalar, partide hızlı dans aşamasının doruğa ulaştığını haber vermekte.

Dorcas, salonla yemek odasına paralel uzanan hole çıkıyor. Burada, gölgeler içindeki kemerin altında iki kardeşin gösterisini alkışlar arasında sonlandırmasını izliyor. Gülerek hak ettikleri övgüyü kabul ediyorlar; kızların aşk ve hayranlık dolu bakışları, erkeklerin kutlama amaçlı savurduğu yumruklarıyla şamarları. Yüzleri harika bu çocukların. Gülümsemeleri, kusursuz dişlerinin de ötesinde, tatlı bir alaycılık ve davetkâr bir hava barındırıyor. Biri Victrola marka gramofonla boğuşmakta; kolu indiriyor, plağı çiziyor, çalmak için bir girişimde daha bulunuyor, sonra plağı kaldırıp bir başka plak koyuyor. Bu bekleme ânında kardeşler Dorcas'ın farkına varıyor. Çoğunluktan daha uzun boylu olduğu için kız onlara koyu derili arkadaşının başının üzerinden bakıyor. Kardeşlerin gözleri hoş geldin, dercesine açılmış gibi geliyor Dorcas'a. Gölgelerin arasından sıyrılıp kalabalığın içine giriyor. Kardeşler parıl parıl dişlerle gülümsüyorlar. Pikaba en uygun plak konuyor işte; Dorcas ilk yive doğru kayan iğnenin hışırtısını duyuyor. Erkek kardeşlerin gözlerinin içi gülüyor; biri öbürüne yaslanır gibi oluyor ve gözlerini Dorcas'ın gözlerinden asla ayırmaksızın bir şeyler fısıldıyor. Öteki, kendilerine yaklaşmakta olan Dorcas'ı tepeden tırnağa süzüyor. Sonra, tam da ağır ve dumanlı müziğin havaya olanca ağırlığıyla çöktüğü anda, delikanlı burun kıvırarak öte yana dönüyor.

Bir iğnenin ilk yivi bulmasına yetecek kadar bir zaman içinde Dorcas görülmüş, değerlendirilmiş ve çöpe atılmıştır. Artık

damarlarını bürüyen buz parçalarının yanında, aşk belirtisi sayılabilecek o mide kıpırtılarının esamisi bile okunmaz. İçinde yaşadığı beden değersiz bulunmuştur. Gerçi genç bir bedendir ve Dorcas'ın tek varlığıdır, yine de, daha tomurcuklanırken sapında çürümüş sanırsınız. Neola'nın kolunu büküp kalbinin kırık parçalarını elinde tutmasına şaşmamalı!

İşte böyle, Joe Trace kapanan bir kapının aralığından kulağına fısıldadığı sıralarda Dorcas'ın yaşamı çekilmez haldeydi. Hemen hemen. O iki kardeşin açıkça hor gördüğü beden, içinde kabaran aşk açlığını gizli tutuyordu. Gökyüzünde pupa yelken yüzen, dingin ve kör balıklar gördüm ben. Gözleri olmadığı halde nasılsa yönlerini bulan bu gökgemileri bulut köpüklerinin altında yüzerler; görenler gözlerini onlardan alamaz, çünkü çok özel düşlere benzerler. Dorcas'ın açlığı da böyleydi işte; bulut örtüsünün hemen altında, herkesin malumu bir sır gibi yüzen, bakanın gözlerini ayıramadığı, hedefine yönelmiş bir şey. Alice Manfred yeğenini kontrolü altında tutmak için elinden geleni yapmıştı ama Şehir'in gözeneklerinden sızan müzikle aşık atamazdı; devamlı olarak insana, "Gel, gel de günah işle," diye yalvaran, meydan okuyan bir müzik. Merdivenleri süpüren büyükanneler bile başlarını geriye atıp gözlerini kapayarak içlerindeki tatlı hüznün zevkini çıkarıyorlardı. "Kimseler beceremez senin becerdiğini." Dans eden kardeşlerin yüz çevirmesiyle Alice Manfred'in kulüp toplantısı arasında geçen yıl içinde Alice'in, Dorcas'ın boynuna dolamış olduğu yular yıprandı, yıprandı ve sonunda koptu.

Joe Trace'in Dorcas'la nerede tanıştığını kulüpteki kadınlar dışında pek az kimse biliyordu. Duggie'nin dükkânında değil. Gerçi Joe kızı ilk orada görmüş ve onun yanakları dışında kaymak gibi pürüzsüz açık renk tenini acaba aldığı nane şekerleri mi bozuyor, diye merak etmişti. Ama Alice Manfred'in evinde tanıştı onunla, Alice Manfred'in burnunun dibinde ve de gözlerinin önünde.

Joe Trace oraya Malvonne Edwards'ın kuzeni Sheila'nın bir siparişini teslim etmeye gitmişti. Sheila Joe'ya, öğleden önce Clif-

ton Place, no. 237'ye gelirse siparişini (Fındık Kabuğu no. 2 ve yağsız krem) doğrudan kendisine verebileceğini söylemişti, böylece o da cumartesiye kadar beklemekten ya da gece vakti ta Lenox Caddesi'ne yürümekten kurtulacaktı. Yok, Joe onun iş yerine gelmek istiyorsa, başka...

Joe, cumartesiyi beklemeye karar vermişti; o bir dolar otuz senti hemen almazsa sıkışmayacaktı nasılsa. Ama Miss Ransom'un evinden çıktıktan sonra yarım saat durup Bud'la C.T.'nin dama oynarken birbirlerine sövüp saymasını izlemeye, sonra gidip çabucak Sheila'nın işini halletmeye ve o gün artık daha fazla çalışmamaya karar vermişti. Midesinde ekşime vardı biraz, bacakları da şimdiden sızlıyordu. Hem yağmura yakalanmak, yağmur altında sipariş almak falan da istemiyordu. O ılık ekim gününde hava sabahtan beri yağacak gibiydi çünkü. Gerçi eve erken dönmek, sessiz bir Violet'le daha çok zaman geçirerek lavabo borusuyla ya da binanın öte yanındaki çamaşır ipini döndüren makarayla uğraşmak demekti ama, öte yandan akşam yemeği de erken yenecek ve onun zevkine göre olacaktı: geçen pazardan kalma jambon kemiğiyle pişmiş yaz yeşillikleri. Joe hafta ortasından arta kalan hafif akşam yemeklerini iple çeker, pazar yemeğindense nefret ederdi; fırında jambon, üstüne de ağır bir hamur tatlısı. Violet'in, bir zamanlar var olduğuna yemin ettiği dolgun kıçını yeniden geliştirmek için gösterdiği kararlılık Joe'yu öldürecekti!

Bir zamanlar Violet'in aşçılığıyla övünürdü. Eve dönüp onun pişirdiklerini tıkınmak için sabırsızlanırdı. Gelgelelim artık yaşı elliyi bulmuştu; insanın iştahı azalıverir, biliyoruz bunu. Joe şekerli şeyler yemeyi hâlâ severdi, ezme ya da karamel değil de sert şekerler, en sevdiği de limonlu, küçük top biçiminde olanlardı. Violet çorba ve sebze haşlaması pişirmekle yetinse (yanında bir parça ekmekle) Joe'ya yeter de artardı bile.

O gün 237 numarayı bulup merdiveni çıkarken aklından bunlar geçiyordu. C.T. ile Bud'ın S.S. *Ethiopia*'nın akıbeti konusundaki tartışmaları çok keyifli, çok gülünç geçmişti. Joe onları dinlerken zamanı unutmuş olmalıydı ki gideceği yere vardığında

saat öğleyi epey geçiyordu. Kapının ardından kulağına kadın şaması geldi ama o zili yine de çaldı.

Kapıyı bozuk ciltli, nane şekerli kız açtı. Joe ona kim olduğunu, neden geldiğini açıklarken Sheila başını dışarı uzatarak, "Bir kere de vakitlice gelsen!" diye bağırdı. "Bir kerecik olsun şaşırt beni, Joe Trace." Joe gülümseyerek bekledi. Sonunda ev sahibesi, Alice Manfred gelip onu içeri buyur etti.

Onun böyle toplantının ortasında gelivermesi kadınları keyiflendirmişti. Şehrin Kızları Derneği'nin bir toplantısıydı bu; Şükran Günü'nde, Ulusal Siyahlar Derneği'nin bağış toplamak için vereceği yemeği konuşacaklardı. Yapabilecekleri şeyler konusunda anlaşmış, yapılacaklar listesini çıkarmış ve sofraya, Alice'in özene bezene hazırladığı beyaz soslu tavuğun başına oturmuşlardı. Yaptıkları işten ve hep birlikte olmaktan hoşnut, hatta mutlu, bir eksikleri olduğundan habersizdiler, ta ki Dorcas çalan kapıya yanıt vermeye gidinceye ve bir erkek sesi duyan Sheila, Joe'ya söylemiş olduklarını anımsayıp yerinden fırlayıncaya dek.

Onların arasında Joe kendini ayağı tozluklu şarkıcılar gibi hissetti. Hani sokak köşelerinde toplaşan, göğüs ceplerindeki mendilleriyle kravatları aynı renkte olan gençler gibi. Kendileri için bekleşen piliçlere yüz vermeyen genç horozlar. Joe da bu kadınların onu alıcı gözle süzen fingirdek bakışları karşısında, ayaklarında kum renkli tozluklar varmışçasına, tebessüm etmekten aldığı keyfi duyumsadı.

Kadınlar parmak uçlarıyla masayı tıngırdatarak gülüşüyor, aynı anda Joe'ya hem takılıp hem sitem ederek adamı şımartıyorlardı. Onun gibi uzun boylu erkeklere karşı neler hissettiklerini sayıp döküyor, geç kaldığı ve tembellik ettiği için yakınıyor, çantasında Sheila'yı böylesine heyecanlandıran zımbırtılardan *başka* neler olduğunu merak ediyorlardı. *Kendi* kapılarını neden hiç çalmadığını, onlara mal teslim etmek için neden çifte sahanlıklı dört kat merdiven tırmanıp gelmediğini soruyorlardı. Şarkı söylercesine pohpohlayıp paylıyorlardı onu; yalnızca Alice hafif-

ten tebessüm etmekle ve gözlerini kısmakla yetiniyor, ötekilerin lafına laf katmıyordu.

Elbette yemeğe de kaldı Joe. Elbette. Gerçi, tıkanacağından, evde kendisini beklediğinden emin olduğu güz yeşilliklerini yiyemeyeceğinden çekindiğinden pek bir şey yememeye çalıştı. Ama kadınlar onun saçına dokunuyor, yüzüne yaklaşıp o iki renkli gözlerini süzüyor ve, "Gel de otur şuraya bakalım," diye buyuruyorlardı. "Bir tabak yapayım mı sana? Dur, yapıyorum." O nazlandıkça kadınlar üsteliyordu. Joe çantasını açtı; kadınlar çantanın içinde ne var ne yok satın almayı teklif ettiler. "Ye, güzelim, ye," diyorlardı. "Dışarıdaki zatürrelik havaya çıkacaksan miden dolu olmalı, zaten bunca yemeğin arasında aç oturmanın anlamı yok. Dorcas, kızım, bu adama boş bir tabak getir ki doldurayım, duydun mu? Sheila, susar mısın?"

Çoğunluğu Joe'nun yaşıtı, çocuk hatta torun sahibi, evli barklı kadınlardı bunlar. Kendileri ve kendilerine ihtiyaç duyan herkes için çalışmaktan yılmayan kadınlar. Erkeklerin gülünç, nefis ve kötü olduklarını düşünür, bunu yüzlerine karşı söylemek için hiçbir fırsatı kaçırmazlardı. Elinde bir çantayla kapılarını çalan herhangi bir erkekle (tanıdık ya da yabancı) baş başayken, –adam ne denli uzun boylu, gözleri ne denli üzgün, gülümsemesi ne denli candan da olsa– yapmayacakları şeyleri böyle hep bir aradayken pervasızca yaparlardı. Hem zaten Joe'nun sesini sevmişlerdi. Bu seste öyle bir tını öyle bir titreşim vardı ki bunu ancak, köye gittiklerinde, evlerinin sundurmalarını ve işlenmekten yorulmuş tarlalarını bırakıp Şehir'e gelmeyi reddeden inatçı ihtiyarları dinlerken duyabilirlerdi. Bu ses onlara, kafalarında şapkayla toprak sürüp karınlarını doyuran, kahvelerini fincan tabağına döküp üfleyerek soğutan, yemek yerken bıçaklarını avuçlarıyla kavrayan erkekleri anımsatıyordu. Onlar da gözlerinin içine bakarak Joe'ya, bir biçimde, ne denli gülünç, ne denli nefis ve kötü olduğunu söylüyorlardı. Kendisi bunu bilmezmiş gibi.

Joe Trace cilveli kadınların mallarını satın alacağına inanıp güvenirdi ama onlardan herhangi birisine takılmayacak kadar da

akıllıydı. Bilardo masasına eğilip müşterilerinin kocalarına sırtını dönebilmeyi istiyorsa eğer... Gelgelelim o gün, Alice Manfred'in evinde kadınların takılmalarını dinler ve yanıtlarken, şakalaşmalar başka bir ağırlık kazanır gibi oldu.

Bu konu kafamı kurcalamıştır benim. Joe kıza söylediklerini, o anda ve daha sonraları, nasıl yorumlamıştı acaba? Onu kapıdan uğurlayan Dorcas'a bir şeyler fısıldamıştı ve yüzündeki ifadeye bakarsanız, yaptığına dünyada kendisinden çok sevinip şaşan kimse de yoktu. Aklımda yanlış kalmadıysa Alice Manfred'in evindeki o ekim yemeğinde alışılmadık bir durum yaşanmıştı. Alice dalgındı, oysa onunla yarım saatçik geçiren herhangi bir kimse bunun olağan bir durum olmadığını bilirdi. En tatlı dedikoduları, çığırından çıkmaya başlayınca tek bir bakışla şıp diye kesip hafif bir kıkırtıya indirgeyebilen bir kadındı o. Belki de o "terzi kafası" yüzünden, insanın iç açıcı, uçuş uçuş olacak diye hayal ettiği elbiseler çoğu zaman kaba ve pejmürde kaçardı. Ama sofra kurmakta üstüne yoktu doğrusu. Porsiyonları biraz kıttı belki, sanırım tereyağına da düşmandı çünkü pastalarında pek az tereyağı kullanırdı, ama poğaçaları ağızda dağılırdı ve o ışıl ışıl tabaklarıyla sofra takımlarını pek güzel düzenlerdi. Peçetelerini istediğiniz kadar açın, hiçbir kırışık bulamazdınız. Bugün yemekte nazikti nazik olmasına, çok kibirli de davranmıyordu ama olup bitene pek aldırdığı da yoktu. Aklı başka yerdeydi. Dorcas'ta, büyük bir olasılıkla.

Bana sorarsanız o kızda yalanın bini bir paraydı. Elbisesi değilse bile iç çamaşırlarının yaşına uygun olmadığını yürüyüşünden anlardım. Belki o ekim günü Alice de aynı şeyi düşünmeye başlamıştı. Ocak ayı geldiğinde bu konuda kimsenin tahmin yürütmesine gerek kalmayacaktı artık. Herkes öğrenecekti. Joe Trace'in kapıyı çaldığı o gün Alice'in içine bir şeyler mi doğmuştu acaba? Yoksa yatak odasındaki süpürgeliğin önünde düzgünce destelenmiş duran gazetelerde okuduğu bir şey mi takılmıştı aklına?

Evde herkesin bir yığın gazeteye ihtiyacı olur, üzerinde patates soymak, çöp sarmak ve tuvalet ihtiyaçları için. Ama Ali-

ce Manfred'in gazeteleri öyle değildi. Alice bu gazeteleri döne döne okuyor olsa gerekti, yoksa neden saklasın? Ama gazetelerdeki bir şeyi iki kez okusa bile, Alice'in çok şey hakkında az şey bildiği bir gerçekti. İnsan kimi sırlarını gizli tutmak ya da başkalarının sırlarını öğrenmek istiyorsa, gazete okumak kafasını karıştırabilir. Olup bitenlere ilişkin bilgi edinmenin en iyi yolu insanların sokakta nasıl yol aldıklarını gözlemektir. Hangi sokak vaizleri zınk diye durdurur onları? Kaldırımda teneke kutularla top oynayan çocukların arasından öylece geçerler mi, yoksa çocuklara durun diye bağırırlar mı? Otomobilin kaputuna oturmuş adamları görmezlikten mi gelirler, yoksa durup hoşbeş mi ederler? Bir erkekle bir kadın arasında kavga çıktığında kaldırımın orta yerinde durup izlerler mi, yoksa işler arapsaçına dönmeden tabanları mı yağlarlar?

Kesin olan bir şey varsa şudur ki sokaklar akıl karıştırır, ders verir ya da insanın kafasını kırar. Ama Alice Manfred, sokaklarda dolaşmak için bahane arayanlardan değildi. Evine dönmek için elinden geldiğince hızlı geçip giderdi sokaklardan. Dışarıya daha çok çıkmış olsaydı, kapı önünde oturmuş, güzellik salonunun önünde laklak etmiş olsaydı, gazetelerde yazılanlardan daha fazla şey bilebilirdi. Burnunun dibinde neler olup bittiğini anlayabilirdi. Ama o ekim günüyle her şeyi sona erdiren o korkunç ocak günü arasında neler yaşandığını öğrendiğinde, Joe Trace'i de, Joe Trace'in yakınlarını da bir daha asla görmek istemeyecekti. Ama görecekti her şeye rağmen. Sokaklardan kaçınan bu kadın, sokağın orta yerine oturmuş bir kadını evine alacaktı.

Mart ayının sonlarına doğru Alice Manfred iğneyi ipliği bir kenara bıraktı ve yeğenini yalnızca öldürebileceği için öldürmüş olan adamın, kendi deyimiyle, *elini kolunu sallayarak dolaşmasını* yeni baştan düşünmeye başladı. Zor olmamıştı o işi yapmak; adam kendi kendini soktuğu tehlikeyi etraflıca düşünmeye bile gerek

duymamıştı. Yapıvermişti. Bir adam. Savunmasız bir kız. Ölüm. Eşantiyon çantasıyla dolaşan bir adam. Nazik, candan, herkesin tanıdığı bir adam. Tehlikeli olmadığı, çocukların arasında dolaştığı, sattığı malları aldığınız, yakışıksız işler yaptığına ilişkin tek bir dedikodu bile duymadığınız için evinize buyur ettiğiniz bir adam. Kadınların, peşlerine bir yabancı takıldığı zaman sığındıkları ya da her olasılığa karşı fazladan bir anahtarlarını emanet ettikleri türden bir adam olduğu için yanında kendinizi yalnızca güvende değil dost ellerde de hissettiğiniz bir adam. Son tramvayı kaçırıp da gece eve kadar yürümek zorunda kaldığınızda size kapınıza kadar eşlik eden bir adam. Genç kızları içkili lokallere ve oralarda takılan erkeklere karşı uyaran bir adam. Kadınlar güven duydukları için şakalaşırlardı onunla. 5. Cadde boyunca, davulların açtığı yollardan yürüyen o buz kesmiş, sessiz, gururlu erkeklerden biri bile olabilirdi. Doğruyla yanlışı *ayırt edebiliyordu*, yine de yapmıştı.

Alice Manfred görmüş geçirmiş bir kadındı, ülkenin her sokağında, her bir sokağında korkuyu yaşamıştı. Ama kendini ilk defa şu sıralarda gerçekten tehlikede hissediyordu, çünkü insanlıktan çıkmış erkekler ve onların insanlıktan çıkmış kadınları orada, dışarılarda bir yerde değildiler artık, kendi sokağında, odasının içindeydiler. Adamın biri evine girmiş, yeğenini katletmişti. Adamın karısı ta cenaze törenine kadar gelip huzurunu bozmuş, onuruna leke sürmüştü. Alice Manfred bu iki olaydan sonra da polis çağırırdı ya, Zenci yaşamı konusunda bildiği her şey ona böyle bir şeyi aklından bile geçirmemesini söylüyordu. Hele hele, siyah ya da beyaz herhangi bir polisle, resmen konuşmaya gönüllü olmak, onu evine buyur etmek ve onun, kendisini erkek yapan o çelik emanete yer açmak için kalçasını oynatarak oturuşunu izlemek...

Alice acısı ve utancıyla içine kapanıp güçten düşmüş, günlerini, işine yaramayacak danteller örerek ve okuyup yere attığı gazeteleri kaldırıp bir kere daha okuyarak geçiriyordu. Bir başka gözle okuyordu bu sefer. Dorcas'ın ölümünden bu yana, ocak ve

şubat ayları boyunca her hafta bir gazetede bir kadının parçalanmış bedeni sergilenmekteydi. Adam karısını öldürdü, tecavüzle suçlanan sekiz sanık serbest bırakıldı, kadınla kızı menfur bir saldırıya kurban gitti, intihar eden kadın, beyaz saldırganlar tutuklandı, beş kadın yakalandı, kadın, adamdan dayak yediğini söylüyor, kıskançlıktan gözü dönen adam, kadını...

Sudaki ördekler kadar savunmasız, diye düşünüyordu Alice. Ama gerçekten böyle miydiler acaba? Dikkatlice okunduğu takdirde bu haberlerde, söz konusu kadınların itilip kakılmak, bıçaklanıp kurşunlanmakla birlikte savunmasız olmadıkları ortaya konuyordu. Dorcas gibi kolay av değildi hiçbiri. Ülkenin her yanında siyah kadınlar silah taşıyordu. Bunu, hiç değilse bunu öğrenebildiler, diye düşünüyordu Alice. Tanrı'nın yarattığı şu dünyadaki her şeyin ya doğuştan ya da sonradan edindiği bir savunma yöntemi vardı, öyle değil mi? Hız, yaprakta, dilde, kuyrukta zehir? Bir maske, kanat, milyonlar üreten milyonlar? Şurada bir diken, burada bir çivi.

Kolay av mı? Çantada keklik ha? "Hiç sanmam." Alice yüksek sesle söyledi bunu; "Hiç sanmam."

Keten çarşaflardaki eprimiş yerler 60 numaralı iplikle tamir edilmişti. Yıkanmış, katlanmış olarak Alice'in annesinden kalma sepetin içinde duruyorlardı. Alice ütü masasını açtı ve altına, etekler yere sürünmesin diye gazete serdi. Bir yandan ütü ısınsın, bir yandan da yanında bıçak taşıdığı bilinen zift siyahı vahşi kadın gelip kapısını çalsın diye bekliyordu. Ocak ayında, adının Violet Trace olduğunu söyleyen bir kadın onu görmek ve konuşmak istediğinde kapıldığı o korkuyla karışık öfke geçip gitmiş, kararsızlığı da azalmıştı. O gün kadın sabahın öyle erken bir saatinde kapıyı vurmuştu ki Alice geleni polis sanmıştı.

"Sana söyleyecek hiçbir şeyim yok. Yok," demişti, ıslık gibi bir fısıltıyla, kapı zincirinin aralığından. Sonra kapıyı pat diye kapamıştı. Onun kim olduğunu öğrenmek ve ondan korkmak için adını duymasına gerek yoktu; yeğeninin cenaze töreninin yıldı-

zıydı o. Berbat ettiği ayinin odak noktasıyla anlamını saptıran, Dorcas'ın ruhuna rahmet okuyanların konuştuğu tek konu olup çıkan kadın. Tevekkeli değil, artık herkes Şirret diye bahsediyordu ondan. Cenazede, en ön sıranın ilk koltuğunda oturan Alice, tüm kilisenin ayaklanıp huzursuzlandığını görünce beyninden vurulmuşa dönmüştü. Daha sonra, yavaş yavaş, duyguları geri gelmişti, dalgaların kumsala bıraktığı deniz süprüntüleri gibi, hem yabancı hem bildik, hem çıplak hem muğlak.

Bu duyguların elebaşı korkuydu, –bir de yepyeni bir şey vardı– öfke. Burnunun dibinde yeğenini baştan çıkaran, bu işin sorumlusu Joe Trace'e duyduğu öfke. O nazik adam. Ek iş olarak güzellik ürünleri satan, mahallenin hemen her evince yakından tanınan o adam. Çocukların kaldırımda bıraktıkları oyuncakları kaldırıp düzgünce kenara dizdiği için mağaza ve ev sahiplerinin pek sevdiği o adam. Kendilerine hiç kızmadığı için çocukların sevdiği o adam. Erkekler arasında da sevilen o adam, çünkü oyunda hile yapmaz, anlamsız kavgaları kışkırtmaz, laf taşımaz ve başkalarının kadınlarına kötü gözle bakmazdı. İçlerinde genç kızlık duyguları uyandırdığı için kadınlar arasında, kendilerine kadın gibi davrandığından genç kızlar arasında sevilen o adam. Dorcas'ın da aradığı buymuş meğer, diye düşündü Alice. Katil.

Ama Alice ne ondan korkuyordu artık ne de karısından. Joe'ya karşı, kanatlarının altındaki kızı yılan sinsiliğiyle çaldığı için büyük bir öfke duyuyordu, ve de utanç, çünkü yılan sinsiliğini onun bahçesinde gerçekleştirmişti; nikahsız gebeliğin, yaşanılası yaşamın sonu demek olduğu o gözetimli, korunaklı ortamda. Böyle bir gebelikten sonrası yoktu artık. Yalnızca bir bekleyiş; doğan çocuk büyüyüp de bu kez onun için korunaklı gözetimli bir ortam yaratılmasını gerektirecek yaşa gelinceye değin.

Şimdi, eski çekinceleri azalmış olarak Violet'i beklerken bu işler neden böyle acaba, diye soruyordu kendine Alice. Elli sekiz yaşında, çocuksuz bir kadındı; eline kalan, sorumluluğunu üstlendiği çocuk da ölmüştü ve o, nikah olasılığından uzak gebe-

liklerin yol açtığı isteri nöbetlerine, belalara ve şiddete şimdi şaşıyordu. Bu konu, anımsayabildiği ilk günden beri kendi annesiyle babasının da zihinlerini meşgul etmişti. Annesiyle babası onunla bedeni hakkında sakıngan olsa da kesin bir dille konuşurlardı: açık saçık oturmak (bacaklar ayrık), kadın gibi oturmak (bacak bacak üstünde), ağızdan solumak, elleri kalçaya dayamak, masaya abanmak, yürürken kalça kıvırmak. Alice'in memeleri ortaya çıktığı anda hoşnutsuzluk giderek büyüyüp gebe kalabilme ihtimaline karşı açık bir diş bilemeye dönüşmüş ve dur durak bilmeden devam etmişti; ta ki Alice, Louis Manfred'le evleninceye kadar; ondan sonra da tam tersine dönmüştü. Daha düğünden önce bile annesiyle babası kucaklarına alıp sevecekleri torunlarından bahsetmeye başlamışlardı, ama bir yandan da Alice'in yeni yetişen kız kardeşlerinin iç gömleklerinin altında büyüyen tomurcuklara garez beslemekten geri kalmıyorlardı. Bunlara, bir de giysileri yenilemek gereğine. "Of be, evladım!" Eteğin daha fazla uzatılamadığı, belde açılacak bir dikişlik bile pay kalmadığı zaman çatılan kaşlar. Alice bu hararetli baskının altında büyürken sıra kendisine geldiğinde böyle davranmayacağına yeminler etmiş ama yine de elinden bir şey gelmemişti. En küçük kız kardeşinin tek kızına aynen uygulamıştı kendisine yapılan baskıyı. Ve kendi kendine hep sormuştu: Kocası yaşamış ya da yanında kalmış ya da kendi çocukları olmuş olsaydı yine böyle davranır mıydı acaba? Kocası burada, yanında kalıp karar almasına destek olsaydı belki o da şimdi burada oturmuş, aklında savaş düşünceleri, Violet adında bir kadının gelmesini bekliyor olmazdı. Bir çeşit savaştı yaşananlar gerçi. Bu yüzden de teslim olmayı seçmiş ve Dorcas'ı kendine savaş tutsağı yapmıştı.

Oysa başka birçok kadın teslim olmamıştı. Ülkenin dört bir yanında silahlanmışlardı. Alice bir ara İsveçli bir terzinin yanında çalışmıştı. Adamın kulak memesinden ağzının köşesine uzanan bir yara izi vardı. "Zenci kadın," derdi terzi. "Neredey-

se dişlerime kadar kesti beni. Dişlerime kadar," Springfield'daki dondurmacının boynunun yan tarafında, ince, yuvarlak, keskin bir şeyle açılmış, eşit aralıklı, dört delik vardı. Springfield'da, Doğu St. Louis'de, Şehir'de, kızıla bulanmış ellerini öbür elleriyle tutarak, yüzlerinden deri parçaları sarkarak sokaklarda koşan adamlar görebilirdiniz. Kimileri, sırf usturayı saplandığı yerde bıraktığı için hastaneye sağ olarak yetişebilirdi...

Siyah kadınlar silahlıydılar, siyah kadınlar tehlikeliydiler ve paraları ne kadar azsa seçtikleri silah o kadar ölümcül oluyordu.

Peki, silahlanmayanlar kimlerdi? Kilisenin ve öfkeli, yargılayıcı bir Tanrı'nın himayesi altına girenler; kullarını korumak adına akıllara zarar gazabını gösteren bir Tanrı. Bu Tanrı yola çıkmış, kullarına yapılan haksızlıkları düzeltmeye geliyor değildi. Buradaydı. Zaten buradaydı. Bakın işte, görmüyor musunuz? Dünya O'nun kullarına yaptığını şimdi kendine yapıyordu. Dünyanın bir kötülüğü dokunmuş muydu onlara? Evet, ama kötülüğün kaynağını bir düşünsenize. Bu kullar paylanıp lanetlenmişler miydi? Evet, ama baksanıza Dünya şimdi kendi kendini nasıl paylayıp lanetliyor. Kadınlar mıncıklanıyorlar mıydı mutfaklarda, dükkânların arka odalarında? Elbet. Polisler kadınların suratına yumruklarını indiriyor muydu, onların çeneleriyle birlikte kocalarının direncini kırmak için? Erkekler (otomobillerde oturup bekleyenlerin yanı sıra tanıdık olanlar da) hiç şaşmadan her gün sövüp saymıyorlar mıydı bu kadınlara? Elbet. Ne var ki Tanrı'nın ve onların gözünde, bütün iğrenç söz ve davranışlar İblis'in kendi pisliğini yemek için duyduğu istekten kaynaklanıyordu. İblis kendine yapılanı değil, yapılmasını istediği şeyleri yapardı; ırzına geçilsin istediği için ırza geçerdi. Katledilmiş bir çocuk olmak istediği için çocukları katlederdi. Kendine has çürüyüşünün keyfine varıp devamlılığını sağlayabilmek için hapishaneler inşa ederdi. Tanrı'nın gazabı, öyle güzel öylesine yalın ki! Kulların düşmanları arzularına kavuşuyor, başkalarına ettiklerini buluyorlardı.

Başka kimlerdi silahlanmayanlar? Sustalı bıçak, çamaşır sodası, avuca sıkıştırılmış sivri bir cam parçası gibi şeylere ihtiyacı olmadığını düşünenler. Evler satın alan ve küplerini, kendilerini sağlama almak ve bunun bir aracı olarak, parayla dolduranlar. Silahlı adamlarla çalışanlar. Tabancaya dönüştüğünden tabanca taşımayanlar; sustalıya dönüştüğünden sustalı taşımayan, toplulukları biçip geçen, kuralları alaşağı eden ve akan kanla parçalanmış etleri sergileyenler. Eldekileri tutmak ya da kaptırmamak, yerinde kalmak ya da taşınabilmek, yol bulmak, yardım istemek, avutmak, rahatlatmak amacıyla kurulmuş derneklerin, kulüplerin, birlik ve toplulukların hesap soran gücüne katılmak yoluyla kendi ufak, silahsız güçlerini büyütenler. Borç para ver, ölüyü giydir, kirayı öde, yeni daire bul, okula başla, iş yerine saldır, iane topla, mahalleliyi uyandır ki gözleri çocukların üstünde olsun. 1926 yılında bunların dışındaki silahsız siyah kadınlar ya susturulmuş ya kaçık ya da ölüydüler.

Alice o zamanlarında, mart ayında, eli bıçaklı kadını beklemekteydi. İnsanların, tabut içinde yatanı öldürmeye kalkıştığı için Şirret diye söz ettikleri kadını. Ocak ayından başlayarak –cenazeden bir hafta sonra– her gün Alice'in kapısının altından bir mektup atmıştı. Alice onunla kocasının ne menem Zenciler olduğunu biliyordu: Dorcas'ın uzağında tutmak istediği cinsten zenciler, insanı utandıran cinsten. Sevimsiz olmaktan öte, tehlikeliydiler; erkek ateş açıyor, kadınsa bıçaklıyordu. Hiçbir şey, yeğeninin yaptığı ya da yapmaya kalkıştığı hiçbir şey Alice'in gözünde şiddetle boy ölçüşemezdi. Şiddetin var olduğu yerde ahlaksızlık da yok muydu zaten? Kumar. Küfür. Korkunç, mide bulandıran yakınlıklar. Kırmızı elbiseler. Sarı ayakkabılar. Ve tabii, onları kışkırtıp harekete geçiren Afro-Amerikan müziği.

Yine de Alice şimdi bu kadından ocak ayındaki gibi, onu ilk içeri aldığı şubat ayındaki gibi korkmuyordu artık. Kadının er ya da geç hapse atılacağını sanmıştı, böylelerinin sonu hapis olurdu. Ama kolay av ha? Çantada keklik ha? "Hiç sanmam. Hiç sanmam."

Malvonne cenaze yemeğinde işin ayrıntılarını anlatmıştı ona. Anlatmaya çabalamıştı en azından. Alice, Malvonne'dan uzak durmak isteyerek bir kenara kaykılmış, sözcüklerin saldırısını durdurmaya çalışırcasına soluğunu tutmuştu.

"Alakana teşekkür ederim," demişti Malvonne'a. "Buyur, bir şeyler ye." Üzerleri yemekle dolup taşan masalara ve taziyeye gelip masaların çevresinde dönenlere doğru işaret etti. "Öyle çok yiyecek var ki!"

Malvonne, "Çok üzgünüm çok!" dedi, "Kendi kızımmış gibi..."

"Sağol."

"İnsan başkalarının çocuklarını büyütüyor, sonra da tıpkı kendisi doğurmuş gibi içi yanıp tutuşuyor, Yeğenim Şekerşey'i duymuşsundur..."

"Kusuruma bakma..."

"Saçımı süpürge ettim onun için. Annesi gibi."

"Lütfen. Bir şeyler ye. Öyle çok yiyecek var ki! Bol bol."

"Ah, şu yaşlı kurtlar yok mu! Herif bizim apartmanda oturuyor, biliyor muydun."

"Merhaba, Felice. Teşekkür ederim geldiğin için..."

Alice o gün pek bir şey duyup bilmek istememişti. İnsanların Şirret diye adlandırdığı o kadını da görmek istemiyordu. Onun kapı altından kaydırdığı mektup önce onuruna dokunmuş derken korkutmuştu Alice'i. Ama bir süre sonra adamın perperişan olduğunu duymuş, *Age*, *News* ve *The Messenger* gazetelerindeki manşetleri okumuş, bağrına taş basmayı öğrenmiş ve şubat ayında bir gün kadını içeri almıştı.

"Benden ne *isteyebilirsin* ki sen?"

"Şimdilik yalnızca koltuğunda oturmak istiyorum," dedi Violet.

"Kusura bakma ama ne işe yarar bu, aklım almıyor,"

Violet parmaklarını kafasına bastırarak, "Aklımdan zorum var benim," diye yanıtladı onu.

"Ne diye doktora gitmiyorsun öyleyse?"

Violet yanından yürüyüp geçti, mıknatısla çekilmişçesine, duvar kenarındaki küçük masaya yanaştı. "Bu o mu?"

Violet'in neye baktığını anlamak için Alice'in başını çevirmesine gerek yoktu.

"Evet."

Violet çerçeveden bakan yüzü incelerken odaya çöken uzun sessizlik Alice'i tedirgin etti. Ama daha kendisi cesaretini toplayıp ona gitmesini söylemeden kadın ona doğru dönerek, "Asıl korkman gereken kişi ben değilim," dedi.

"Yaa? Kim, peki?"

"Bilmiyorum. Kafamı zonklatan da bu işte."

"Buraya af dilemeye gelmedin sen. Belki öyledir sanmıştım ama içindeki kötülüğü bulaştırmaya gelmişsin."

"İçimde kötülük yok benim."

"Gitsen iyi olacak..."

"Bırak da biraz kalayım. Şöyle, kendimi bırakıp oturabileceğim bir yer bulamaz oldum. Fotoğraftaki kız o mu?"

"Evet, dedim ya şimdi."

"Üzüp kızdırır mıydı seni?"

"Hayır. Hiç. Yani, şey. Biraz."

"Onun yaşındayken ben çok usluydum. Kimsenin başına dert açmazdım. Söz dinlerdim. Ta ki buraya gelene kadar. Şehir insanı sıkıştırıp boğuyor."

Tuhaf davranıyor, diye geçirdi içinden Alice, ama gözünü kan bürümüş değil. Sonra, daha kafasını toparlayıp dilini tutamadan aklındaki soru çıkıvermişti ağzından: "Senin adam neden yaptı bu işi?"

"Senin kız neden yaptı?"

"Sen neden yaptın?"

"Bilmiyorum."

Kadının ikinci gelişinde Alice hâlâ, yanlarında sustalı bıçak ve paket paket çamaşır sodası taşıyan o vahşi kadınları düşünüp duruyordu. Misafirinin tam gözünün içine vuran ışığı önlemek için perdeyi çekerken, "Kocan," dedi. "Hırpalar mı seni?"

"Hırpalamak mı?" Violet şaşırmış gibiydi.

"Demek istediğim, öyle kendi halinde, iyi bir adama benziyordu ki! Döver miydi seni?"

"Joe mu? Yoo. Kimsenin kılına zarar vermemiştir o."

"Dorcas'tan başka..."

"Bir de sincaplar."

"Nasıl?"

"Bir de tavşanlar. Geyik. Sıçan. Sülün. Memlekette karnımız iyi doyardı."

"Neden ayrıldınız oradan?"

"Toprak sahibi tavşana bakmaz ki! Çil para ister."

"Buradakiler de para istiyor."

"Ama burada para kazanmanın yolu bulunuyor. İlk geldiğimizde gündeliğe gidiyordum. Günde üç ev temizleyip iyi para kazanıyordum. Joe da geceleri balık temizliyordu. Otel işine girmesi epey zaman aldı. Ben kuaförlüğe başladım. Joe da..."

"Dinlemek istemiyorum bunları."

Violet sustu, gözlerini fotoğrafa dikti. Alice onun evden çıkmasını sağlamak için fotoğrafı eline verdi.

Violet ertesi gün yine geldi. Öyle perişan bir hali vardı ki Alice'in içinden onu tokatlamak geldi. Ama, "Çıkar şu elbiseyi de söküklerini dikivereyim," dedi. Violet hep aynı elbiseyi giyiyor, kol yeninden sarkan iplikle palto astarının hiç değilse üç yerindeki sökükler de Alice'i çileden çıkarıyordu.

Alice elbisenin kol yenini inci gibi dikişiyle onarırken Violet paltosunu iç gömleğinin üstüne giymiş, oturuyordu. Orada kaldığı sürece şapkasını başından hiç çıkarmadı.

"Önceleri buraya bana kötülük etmeye geliyorsun sandım. Sonra taziyede bulunmak istediğini sandım. Sonra da polise gitmediğim için bana teşekkür etmek istediğini düşündüm. Ama hiçbiri değil, haksız mıyım?"

"Bir yer bulup oturmak zorundaydım. Burada oturabilirim diye düşündüm. Ses etmezsin gibime geldi, nitekim öyle de oldu. Gerçi Joe'nun ayağını sokaktan kesmek için pek çaba har-

camadım, farkındayım, benim yerime nasıl bir kız istedi, görmek istedim."

"Saçmalama. On sekizinde olmanı yeğler anca, hepsi bu."

"Hayır. Dahası da olmalı."

"Kendi kocanı hiç tanımıyorsun, benden yardım bekleme."

"Görüştüklerinden senin de haberin yoktu, benim gibi, oysa kızı her gün görüyordun, benim Joe'yu gördüğüm gibi. Ben aklımın nerelerde olduğunu biliyorum. Seninki nerelerdeydi?"

"Suçlamaya kalkma beni. Müsaade etmem buna."

Violet kapıya vurduğunda Alice çarşafları bitirmiş, ilk gömleğe başlamıştı. Yıllar, yıllar, yıllar önce Alice ütünün burnunu bir erkek gömleğinin dikişine doğru kaydırmıştı. Kumaş, kolayca düzleşip gerginleşmesini sağlayacak kadar, tam kararında nemlendirilmişti. Çaputa dönmüştür o gömlekler şimdi. Toz bezleri, âdet bezleri, don tutmasın diye boruların bağlantı noktalarına sarılmış paçavralar, ütülerin kızgınlığını test etmek için kullanılan parçalar. Hatta gaz lambalarına fitil olmuş, dişleri karbonatla ovmak için kullanılmışlardır. Alice artık maharetini kendi gömleklerinde gösteriyordu

Ele hâlâ ılık gelen iki çift yastık kılıfı masanın üstünde katlanmış duruyordu, iki çarşaf da öyle. Bir dahaki haftaya, belki perdeler.

Alice artık Violet'in kapı vuruşunu tanır olmuştu, ama o sesi duyduğunda kızıyor muydu, seviniyor muydu, bilemiyordu. Umurunda da değildi.

Violet onu görmeye geldiği zaman (Alice bunun ne zaman olabileceğini asla kestiremiyordu) bir şeyler görünür hale geliyordu.

O koyu renk şapka Violet'in yüzünü daha da siyah gösteriyordu. Gözleri gümüş dolarlar gibi yuvarlak yuvarlaktı ama ansızın kısılıp çizgiye dönüştüğü de oluyordu.

Mesele Alice'in onunla birlikteyken kapıldığı duygular, ettiği laflardı. Diğer insanlarlayken böyle olmuyordu. Alice Violet'in yanında kabalaşıyordu. Damdan düşercesine. Ağzından kerpetenle laf alınıyordu. Aralarında gereksiz mazeretlere ya da nezakete gerek yok gibiydi. Ama bir başka şey elzemdi; berraklık belki. Delilerin deli olmayanlardan bekledikleri türden bir berraklık.

Artık paltosunun astarı onarılıp kol yenleri sağlamlaştırılmış olan Violet çoraplarıyla şapkasına da özen gösterse son derece normal görünecekti. Alice, dört gözle beklediği tek misafirine kapıyı açarken, kendi kendisine şaşarak usulca iç geçirdi.

"Donmuş gibisin..."

"Neredeyse," dedi Violet.

"Mart yatağa düşürür adamı."

Violet, "Keşke!" diye karşılık verdi. "Kafam yerine bedenimi hasta edebilsem bütün dertlerim biterdi."

"O zaman fahişelerin saçını kim yapardı peki?"

Violet güldü. "Hiç kimse. Belki hiç kimse yapmazdı, kimse de aradaki farkı anlamazdı."

"Fark yalnızca saç modelinde değil ki!"

"Onlar da kadın. Bizim gibi."

"Hayır," dedi Alice. "Değiller. Benim gibi değiller..."

"Mesleklerini demiyorum. Kadınları kastediyorum."

Alice, "Lüten ama," dedi. "Kapayalım bu konuyu. Çay demliyorum."

"Kimseden görmediğim iyiliği onlardan gördüm ben. Joe'yla karnımız onlar sayesinde doyuyor."

"Aman, bana anlatma."

"Ne zaman borç isteyecek duruma düşsem ya da açıktan para gerekse gidip bütün gün onlara saç yapıyorum."

"Anlatma, dedim ya. Saçlarıyla alakalı bir şey duymak istemiyorum, paralarının nereden geldiğini de. Sen söyle, çay istiyor musun, istemiyor musun?"

"Olur. Peki. Olur tabii. Neden bir şey duymak istemiyorsun bu konuda?"

"Anla işte. Erkekler. O iğrenç hayat. Kendi aralarında durmadan kavga edip durmuyorlar mı? Saçlarını yaptığın sırada kavgaya tutuşuverecekler diye korkmuyor musun?"

"Ancak ayık oldukları zaman." Violet gülümsedi.

"Uf, her neyse."

"Erkeklerini paylaşıyorlar, erkekleriyle dövüşüyorlar, erkekleri uğruna da dövüşüyorlar."

"Hiçbir kadın bu şekilde yaşamamalı..."

"Doğru. Hiçbir kadın böyle yaşamak zorunda kalmamalı..."

"Cana kıymak. "Alice cıkcıkladı.

"Midemi bulandırıyor." Çayı doldurdu, sonra çay fincanıyla tabağını kaldırdı ve Violet'e baktı.

"Senin adam kızı öldürmezden önce durumu öğrenmiş olsaydın bıçak çeker miydin?"

"Bilmem..."

Alice çayı uzattı. "Senin gibi kadınlara akıl erdiremiyorum. Bıçak taşıyan kadınlar." Uzun kollu bir bluz alarak ütü masasının üstüne yaydı.

"Elimde bıçakla doğmadım."

"Yine de almışsın eline işte."

"Sen hiç almadın mı?" çayı üfledi.

"Hayır, hiç almadım. Kocam beni bırakıp kaçtığı zaman bile yapmadım böyle bir şey. Oysa sen, şöyle düşman demeye değecek bir düşmanın bile yok. Öldürmeye değecek biri. Ölmüş bir kızı aşağılamak için aldın eline bıçağı."

"Ama bu daha iyi değil miydi? Olan olmuştu nasılsa."

"O kız düşmanın bile değildi."

"Yoo, bal gibi düşmanım işte. Düşmanım o benim. O zamanlar, haberim yokken düşmanımmış, şimdi de düşmanım."

"Neden? Gençti, güzeldi, kocanı elinden aldı, ondan mı?"

Violet çayını yudumladı; karşılık vermedi. Uzun bir sessizlikten sonra, konuşmanın gündelik konulara dökülüp sonra da hayatın boşluğuna gelmesinin ardından, Violet, "Sen yapmaz mıydın?" diye sordu Alice Manfred'e. "Kocan için savaşmaz mıydın?"

Tohumu çocukluğunda ekilmiş, o günden beri her gün sulanmış olan korku, Alice'in damarlarında hayatı boyunca filizlenip durmuştu. Savaşla ilgili düşünceler üreterek gelişmiş, bambaşka bir şekilde büyüyüp çiçeklenmişti. Şimdi, karşısındaki bu kadına bakarken Alice sorduğu soruyu ateşlenen oyuncak bir tabancanın sesi gibi duydu.

Springfield'da bir yerlerde, geride yalnızca dişleri kalmış olmalıydı. Kafatası belki var, belki yoktu. Alice yeterince derin kazar ve üst yüzeyi sıyırırsa dişleri mutlaka bulacağına inanıyordu. Alice'in bir zamanlar o kadınla paylaştığı dudaklar yoktu artık. Başka kasıkları araladığı gibi onun kasıklarını da aralayacak parmaklar yoktu. Ne de o gülümseyiş ki Alice'i, "Seçimini yap!" demek zorunda bırakmıştı. Kocası da seçimini yapmıştı.

Alice'in Violet'e söyledikleri doğruydu. Kendisi bıçağa sarılmamıştı. Ama Violet'e söylemediği, –aklına şimdi akın eden– şeyler de doğruydu: Alice Manfred, tam yedi ay, gece gündüz, kana susamış bir halde gezinip durmuştu. Erkeğinin kanı değil. Yok, hayır. Erkeği için Alice arabanın motoruna şeker atmak, kravatını parçalamak, takım elbisesini ateşe vermek, ayakkabılarını doğramak, çoraplarını lime lime etmek gibi şeyler tasarlamıştı. Ona hayatı dar edecek, yaptıklarının aklından bir an olsun çıkmamasını sağlayacak çocuksu hainlikler. Kan değil. Alice'in açlığının odağında öteki kadının damarlarından akan kızıl sıvı vardı. Buz kıracağının sivri ucunu sokup çıkarmak yeterdi o kanı akıtmaya. Boynuna dolanan, sonra da Alice'in var gücüyle asıldığı bir çamaşır ipi ona kan kusturtur muydu acaba? Ama Alice'in en sevdiği hayal, geceleri yastığını kabartan hayal, bir ata binip dörtnala giderek kadını bir kır yolunda yalnız kıstırmak, atı üstü-

ne sürüp onu dört demir ayak altında ezmek, sonra dönüp gelerek bir daha, bir daha ezmekti, sonunda kaltaktan geriye çiğnenmiş toprak ve tozdan başka bir şey kalmayana değin.

Erkeği seçimini yapmıştı, o da yapacaktı. Belki de, yedi ay boyunca her gece, sahip olmadığı, binmesini bile bilmediği bir at sırtında dörtnala giderek, atı, kış günü beyaz pabuç giyen, çocuklar gibi yüksek sesle gülen ve ömründe evlilik cüzdanı görmemiş o kadının kasılıp duran dolgun bedeninin üstünden geçirdikten sonra... belki bir çılgınlık yapabilirdi. Gel gör ki yedi ayın sonunda Alice bambaşka bir seçim yapmak durumunda kalmıştı. Kocasının en sevdiği kravat, gömlek, takım elbise. Eş dost, ayakkabılara yazık etmemesini söylemişlerdi. Nasılsa kimse görmeyecekti. Peki, ya çoraplar? Çorapsız da olmazdı ya, herhalde? Elbette, demişti levazımatçı. Çoraplı olacak, elbette. Yas tutanlardan biri, tabutun üstüne beyaz güller koyup kendi elbisesi rengindeki bir gülü koparan, Alice'in diş bilediği ezeli ve ebedi düşmanıymış, neyi değiştirirdi ki bu? İşte otuz yıldır Springfield'da dişe dönüşmekteydi ve ne Alice'in ne de o yakışıksız giysiler içinde yas tutan kişinin elinden bu konuda bir şey gelirdi.

Alice ütüyü sertçe ütü masasına vurdu. "Kaybetmek nedir bilmiyorsun sen," dedi ve kendi sözlerine, ütü masasının yanında, sabah sabah başında şapkayla oturan kadınınki kadar büyük bir dikkatle kulak verdi.

Başının arkasına doğru ittiği şapka Violet'e derbeder bir hava katıyordu. Alice Manfred'in ikram ettiği çayın yatıştırıcı etkisi pek uzun sürmemişti. Alice Manfred'in evinden çıktıktan sonra bir dondurmacıya girip oturdu, içine pipet daldırdığı maltlı içeceğini içerken düşünmeye başladı: Derisinin içine girip Şehir'de gezinip duran, gözlerinden bakarak bambaşka şeyler gören şu öteki Violet kimdi acaba? Kendisinin ırmak kıyısındaki parkın bir kenarına yetim gibi bırakılıvermiş kimsesiz bir sandalye gördüğü yerde *o* Violet, suyun yüzeyindeki buz tabakasının parmaklıklara bir silah parıltısı yansıttığını görüyordu. Kendisi, tramvay kuyruğunun en sonundan, bir çocuğun kendisine küçük gelen, elden düşme palto yeninden çıkan üşümüş bileğini gördüğü yerde *o* Violet, dört dakika gecikmiş olan tramvaya beyaz bir kadını iterek girip oturuyordu. Ve kendisi restoran pencerelerinde onu görmezden gelen yüzlere sırt çevirse bile *o* Violet, hain mart rüzgârının uğultusunda kırılan dökme camların şangırtısını duyuyordu. Kendisi anahtarın kilitte hangi tarafa çevrileceğini unuturken *o* Violet bıçağın mutfak çekmecesinde değil de papağanın kafesinde olduğunu bilmekle kalmıyor, kendisinin aklından çıkıp gitmiş olan bir şeyi, haftalar önce papağanın pençeleriyle gagasını kazıdığını da anımsıyordu. Kendisi bir aydır o bıçağı aramaktaydı. Düşünüp dursa da bıçakla ne yaptığını bir türlü çıkaramamıştı. Oysa *o* Violet bunu bildiği için dosdoğru kafese gitmişti. Cenaze töreninin

nerede yapıldığını da biliyordu; gerçi törenin yapılabileceği topu topu iki yer vardı zaten. Yine de *o* Violet törenin bunlardan hangisinde yapılacağını ve oraya ne zaman gitmesi gerektiğini kestirebilmişti. Tabutun kapatılmasından hemen önce, bayılacakların bayılmış olduğu, beyaz elbiseli kadınlarınsa onları yelpazelediği sırada, ölen kızla yaşıt olan teşrifatçı delikanlılar (kızın okul arkadaşları, yeni tıraşlanmış kafaları, hayalet beyazı eldivenleriyle) önce altı kişilik bir yumak halinde toplanmış sonra üçerli iki sıra oluşturarak neften öne doğru yürüyüp tabut sehpasının çevresini sarmışlardı. *O* Violet'in kendine yol açmak için onları dirseğiyle itelemesi gerekmişti. Onlar da çekilmişlerdi. Gelenin belki de, çok sevdiği o uyuyan yüzü ebediyen kalplere gömülmeden önce son bir kez görmek, kendini açığa vurmak için çırpınan umarsız bir akraba olduğunu sanmışlardı. Teşrifatçılar bıçağı Violet'ten önce gördüler. O daha ne olup bittiğini anlayamadan delikanlıların sağlam elleri –yıllar yılı misket oynamaktan; mermi gibi sıkıştırdıkları kar toplarından; sımsıkı kavradıkları beyzbol sopalarıyla otomobillerin kaportalarının üzerinden ve yüksek parmaklıklardan aşırıp boş arsalara, açık, hatta kapalı üst kat pencerelerine fırlattıkları toplarla eklemleri çelik gibi olmuş elleri, yüksek demiryolu köprülerinden sallanırken gövdelerinin tüm ağırlığını çeken o eller– kendisinin en az bir aydır görmediği ve ölü kızın o mağrur, esrarlı yüzüne yöneldiğini fark edip şaşırdığı bıçağa doğru uzandı.

Bıçak ete değdiği gibi geri fırladı ve kulak memesinin hemen altında ufak bir çizik bıraktı; yara izinden çok deride kırışığa benzeyen bir çizik. Kendisine kalsa işi bu kadarla bırakırdı, kulak memesinin altındaki kırışıkla, gelgelelim *o* Violet hıncını alamamıştı, eli sağlam teşrifatçı delikanlılarla boğuşmaya başladı ve onlarla başa çıkmayı neredeyse başardı. Delikanlılar onun, şapkasını sağ gözünün üstüne kadar indirmiş, –bıçakla doğru hedefi tutturmak şöyle dursun kilise kapısını görebildiğine şaşılması gereken– paltosu kürk yakalı, elli yaşında bir kadın olduğunu

akıllarından çıkarmak zorunda kaldılar. Büyüklerine saygı göstermek konusunda yaşamları boyunca öğrenmiş olduklarından vazgeçmek zorunda kaldılar. Bu dersleri, süt beyazı gözleriyle onların her yaptığını izleyen, yorumlayan ve birbirlerine anlatan ihtiyarlardan öğrenmişlerdi. Teyzelerinden, büyükannelerinden, anneleri ya da annelerinin en yakın arkadaşı olabilecek, onları ele verebildikleri gibi paylamasını da bilen, mahallenin herhangi bir kapı ya da penceresinden ettikleri tek bir sözle, tek bir, "Kesin dalaşmayı!" emriyle onları zınk diye durdurabilen, –bu kadın gibi– orta yaşlı büyüklerden öğrenmişlerdi. Hal böyle olunca keserdi dalaşmayı onlar da, ya da, daha iyisi, alt kata, sandıkların arkasına taşırlardı; tenha bir parka ya da daha iyisi, yüksekten geçen trenlerin El Köprüsü altındaki gölgeliğine; bu kadınların, kendi çocukları olup olmadığına bakmaksızın yasakladığı şeylere ışık yayacak lambaların bulunmadığı yerlere. Ama şimdi, çaresiz, yapmaları gerekeni yaptılar. Bir ömür boyu öğrenmiş olduklarını unutup dikkatlerini bıçağın o parlak sırtında yoğunlaştırdılar, çünkü, kim bilir, belki kadın başka kimseleri de kesmeye niyetliydi. Ya da belki çocuklar kendilerini bu kadınlara, hatta, Tanrım, bu erkeklere, babalarla amcalara, yetişkin kuzenlere, dost ve komşulara –akşamleyin sofrada süklüm püklüm– açıklama yapmaya çabalarken görüyorlardı: Cenazede neden öyle kalas gibi durmuşlardı da bu paltosunun yakası kürklü kadıncağızın kendilerini aptal yerine koymasına ve uğruna beyaz eldivenler giydikleri şerefli işi berbat etmesine izin vermişlerdi?.. Kadın, ancak kündeye getirilip yere yatırıldıktan sonra pes etmişti. Çıkardığı seslerse, sırtında palto değil post taşıyan bir yaratığın sesleriydi.

Bu aşamada teşrifatçı delikanlılara çatık kaşlı erkekler de katıldı; homurdanıp tepinen o Violet'i kendisi olanları hayret dolu bakışlarla izlerken dışarı taşıdılar. Violet, Virginia'daki günlerden bu yana, katır arabasını koca adamlar gibi saman yükleyip sürdüğü günlerden bu yana hiç böylesine güçlü olmamıştı. Şehir'de saç yapmakla geçirilen yirmi yıl kollarını zayıflatmış, bir zaman-

lar avcuyla parmaklarını örten siperi eritmişti. Çıplak ayaklarının peydahladığı sert deriyi giydiği ayakkabılar nasıl defetmişse, Şehir de bir zamanlar övünüp durduğu sırt ve kol kuvvetini yok etmişti. Meğer *o* Violet bu gücü hiçbir zaman yitirmemiş; çünkü kilisede delikanlılarla koca erkeklere kök söktürmüştü.

O Violet papağanı salıvermemeliydi. Uçmayı çoktan unutmuş, pencere pervazında titreyip duruyordu. Ama o sağlam elli çocuklar ve çatık kaşlı erkeklerce kiliseden resmen atıldıktan sonra eve döndüğünde ne kendisi ne de *o* Violet, "Seni seviyorum," sözlerini duyacak halde değildiler. Violet odadan odaya dolaşırken papağana bakmamaya çalışıyordu ama kuş onu görüyor ve camın arkasından cılız bir ciyaklamayla, "Seni seviyorum," deyip duruyordu.

Yılbaşından beri kayıp olan Joe o gece ve ertesi gece, börülce yemeğini yemeye eve gelmedi. Gislan'la Stuck onu sormak ve Cuma gecesi kâğıt oynamayacaklarını söylemek için uğradılar, ardından holde, Violet'in üzerlerine dikilmiş donuk bakışları karşısında ne yapacaklarını bilemeyerek bir süre oyalandılar. Violet papağanın orada olduğunu bal gibi biliyordu. Çünkü acaba Joe sokağın köşesinden dönüp geliyor mu diye bakmak için kendi katının kapısıyla sokak kapısı arasındaki merdiveni defalarca inip çıkmıştı. Sabahın ikisinde, sonra da dördünde sokak kapısına indi, karların arasından başlarını uzatan kedilerle iki polis dışında ıssız, karanlık sokağı süzdü. Papağan, tir tir titreyerek ve o yeşilli sarılı başını zar zor döndürerek Violet'e her seferinde "Seni seviyorum," dedi.

Violet, "Git başımdan," diye yanıtladı onu. "Başka yere uç, git."

Papağan sonraki sabah söyleneni yaptı. Violet bodrumda, merdivenin iyice altında ucu yeşil, açık sarı tek bir tüyden başka bir şey göremedi. Papağana isim bile koymamıştı. "Benim papağan," demiş durmuştu bunca yıl. "Benim papağan!" "Seni seviyorum." "Seni Seviyorum." Köpekler mi kapmıştı acaba? Yoksa gece etrafta dolaşan adamın teki almış da içinde aynaları olmayan, ona özel

zencefilli kurabiye bulundurulmayan bir eve mi götürmüştü? Acaba kuş gerçeği kavramış mıydı sonunda? Violet, "Benim papağan," derken kendisinin, "Seni seviyorum," dediğini, Violet'in hiçbir zaman, "Ben de seni," demediğini, ona bir isim koymak zahmetine bile katlanmadığını anlamış ve altı yıldır havalanmamış kanatlarıyla uçup gitmeyi başarmış mıydı? Kullanılmamaktan tutulmuş, hemen hemen hiç gün ışığı almayan bir apartman dairesinin yapay ışığında renkleri donuklaşmış kanatlarıyla...

Maltlı süt bitmişti. Midesinin dikişleri gevşer gibi oluyordu ama Violet bir tane daha ısmarladı, elden düşmüş dergiler rafının arkasına, Duggie'nin, "Masa koyarsan burası lokanta sayılır," diyen yasaya rağmen yerleştirdiği masalardan birine bıraktı içeceği. Burada oturduğu yerden bardağındaki köpüklerin sönmesini, kaşıkla şekil verilmiş dondurma toplarının eriyerek su dolu bir leğende unutulmuş sabun gibi yumuşacık, ışıltılı yumrulara dönüşmesini seyredebilirdi.

Evdeyken, yanına Dr. Dee'nin Sinir ve Kas Geliştiricisi'nden bir paket alıp maltlı süte katmayı tasarlamıştı çünkü sade süt bir işe yaramıyor gibiydi. Tıpkı sırtıyla kollarındaki güç gibi, buraya gelirken yanında getirdiği kalçalar da eriyip gitmişti. Belki bu kalçalar şimdi *o* Violet'te, kasap bıçağının yerini bilen ve bıçağı kullanacak gücü olan kadındaydı. Ama şayet *o* Violet böylesi güçlüyse, kalçaları da dolgunsa, ölmüş bir kızı öldürmeye kalkışmaktan niçin bu kadar gurur duyuyordu? Çünkü gurur duyduğu kesindi. Kendisi *o* Violet'i ve *o* Violet'in kendi gözlerinden bakarak gördüğü şeyleri düşününce utancın, tiksintinin esamisi okunmuyordu. Bu duygular yalnızca kendisine özgüydü. O da rafın arkasına saklanmış, Duggie'nin yasadışı masalarından birine oturup maltlı sütünün içindeki pipetle oynayıp duruyordu işte. Kendisi de rafın önünde *Collier's* dergisini okuyan ve dondurmacıda zaman öldüren şu kız gibi on sekiz yaşında olabilirdi, Dorcas hayattayken, *Collier's*, *Liberty Magazine* gibi dergileri seviyor muydu acaba? Saçları kısacık kesilmiş sarışın kadınlar büyü-

lüyor muydu onu? Ya da golf ayakkabısı ve V yakalı kazak giyen erkekler? Peki ya babası yaşta geçkin bir adama gönlünü kaptırmasına ne demeli? Elinde golf sopası değil de Cleopatra güzellik ürünlerinin eşantiyon çantasını taşıyan bir adam. Ceket cebinden çıkan ince ketenlerden değil de kırmızı üstüne beyaz benekli, pamuklu ve de kocaman mendiller taşıyan bir adam. Acaba soğuk kış gecelerinde çarşafların arasına girmezden evvel Joe kızdan yatağı genç bedeniyle ısıtmasını istemiş miydi? Yoksa bunu kız için kendisi mi yapmıştı? Onun, tabağındaki dondurmaya kaşığını daldırıp erimiş yerlerini kaşıklamasına izin verirdi herhalde. Lincoln Sineması'nın loş salonunda otururlarken de kucağındaki patlamış mısır kovasına elini sokup sokup mısır avuçlamasına hiç ses etmezdi herhalde, orospu çocuğu! Radyoda, "Wings Over Jordan" çalarken de, kızın koroyla birlikte ilahiye eşlik ettiğini duyabilmek için sesi kıstığına kalıbını basabilirdi Violet. Üstelik kızın, "Bedenimi bıraktığım zaman..." deyişini duymamak için sesi açması gerekirken! Bu arada çenesini ampul ışığına doğru döndürdüğü de kuşku götürmezdi: gözeneklerinden birine sıkışıp kalan kılı kız iki baş parmağının tırnak uçlarıyla sıkıp çıkarsın diye, it oğlu it. Dahası da vardı, bu adı batasıcada. (Maltlı süt çorbaya dönmüştü, pürüzsüz, soğuk.) Joe'nun, hani, onca malı bir ayda sattığı için prim olarak alacağı yirmi beş dolarlık ödül; mavi abajurlu başucu lambası ya da orkide renkli saten taklidi kadın kimonosu... yoksa Joe tutup o ineğe mi vermişti onu da? Cumartesi günü onunla İndigo'ya gidip en arkada, hem rahat rahat müzik dinleyip hem de loş alanda gözlerden uzak olabilecekleri bir yere, o yuvarlak, üstleri bembeyaz örtülü, kaygan siyah masalardan birine oturur ve sert cin içerlerdi herhalde, meyveli gazoz gibi görünsün diye içine hani şu tatlı kırmızı şuruptan katılmış olarak, oysa o yaşta kızın içki yerine sahiden gazoz ısmarlaması gerekirdi, o çiçek gibi kısacık saplı, ağzı dibinden geniş kadehlerde. Çiçek biçimli kadehi tutmayan diğer eli de, masanın altından parmaklarıyla erkeğin bacak arasında

müziğe tempo tutardı, bacak arasında, bacak arası, bacak arası, bacak arası, hem Joe ona gül goncalarıyla, menekşelerle –yani VİYOLET, anlarsınız ya– işlenmiş iç çamaşırları almıştı, o da Joe için giyerdi bunları, öğleden sonraları kaloriferi yanmayan o odada çok ince kaçtığı, üşüttüğü halde giyerdi, kendisi kim bilir nerelerdeyken? Saçını yapacağı müşterinin mutfağına yetişebilmek için buzda kayarken mi? Tramvay istasyonunda rüzgârdan korunmak için kapı aralarında büzülürken mi? Neresi olursa olsun, soğuktaydım, üşüyordum ve yatağı ısıtmak için oraya benden önce girecek kimse yoktu, omzumun üstünden uzanıp yorganı boynuma kadar çekecek, hatta kulaklarıma kadar, çünkü evin içi bazen o derece soğuk olurdu, inan olsun, belki o kasap bıçağının tam kulak memesinin altına, boynuna rastlaması bundandır. Bu yüzdendir. Beni yere yıkmak, yerde, tabuttan uzakta tutmak için o kadar boğuşmak zorunda kalmaları da bu yüzdendir, o tabutta yatan inekten uzak tutmak için, benim olanı, kendi seçtiğim ve elimde tutmaya kararlı olduğum şeyi çekip alan o inek. HAYIR! *O* Violet benim bedenime bürünüp şehrin sokaklarında bir aşağı bir yukarı dolaşan, benim gözlerimle bakan biri değil, hayır, adı batasıca, *o* Violet benim! Virginia'da saman savuran, boyunduruğa koşulmuş dört katırı çekip çeviren ben. Geceyarılarında, şeker kamışı tarlalarının orta yerinde, kamış hışırtılarının yılan fısırtılarını gizlediği saatlerde orada durur, nefes bile almadan onu beklerdim; yakınımdaysa diye, onu göremezsem diye kıpırdamaktan bile çekinerek öylece dururdum; adi yılanlar, erkeğim bana geliyordu ve hiç kimse, hiçbir şey buna engel olamazdı. Kaç kez, kaç kez, ertesi sabah tarlaya geç kaldığım için teni iki renkli o beyaz kerestelerden yediğim kırbacın yara izleriyle gezmişimdir. Kaç kez, kaç kez gerekenden iki kat fazla odunu ufak ufak kesmişimdir, yeterli gelsin de tam Joe Trace'le buluşacağım sırada o beyaz çiftçi beni çağırmasın diye; çünkü ne olursa olsun, kim ne derse desin, ne yaparsa yapsın, o benim Joe Traceim'di. Benim. Bütün ötekilerin arasından seçmiştim onu; bir eşi daha yoktu,

kim olsa geceyarılarında, tarlalarda onu beklerdi; hangi kadın olsa gündüzden onu düşlemeye öyle bir dalardı ki adımlarını şaşırır, katırları yeniden yola sokmak için göbeği çatlardı. Hangi kadın olsa, yalnızca ben değil. Belki o kızın gördüğü de buydu. Eli çantalı, elli yaşında bir adam değil de benim olan Joe Trace; içine bir ışık taşıyan, omuzları jilet gibi keskin, o iki renkli gözleriyle bana baktığında başka kimseyi görmeyen Virginialı Joe Traceim benim. Bu kız Joe'ya bakmış ve bunları görmüş olabilir miydi? İndigo'da masa altından pelte gibi yumuşak bir bacağı okşuyor ama eline bu bacağın eski hali mi geliyordu, o gepgergin derisi neredeyse çatlayacak ve altından demir kaslar dışarı fırlayacak gibi olanı? Kız bunu mu hissetmiş, bunu mu keşfetmişti? Bu ve bilmem gerektiği halde bilmediğim daha başka şeyler de mi vardı? Benden saklı tutulan ya da dikkatimden kaçan gizli şeyler? Bu yüzden mi Joe dondurmasının erimiş yerlerini onun kaşıklamasına, tuzlu, tereyağlı patlamış mısırına elini daldırmasına izin vermişti? Ne bulmuştu onda bu gencecik kız, liseyi bitireli daha üç gün olmuş, saç örgüleri yeni çözülmüş, ilk defa ruj süren, yüksek ökçeli ayakkabılar giyen bu kız? Ve sonra, Joe bu kızda ne bulmuştu? Siyah değil de daha açık tenli genç bir "ben" mi? Kısa değil de uzun, dalgalı saçlı genç bir ben mi? Yoksa hiç ben olmayan birini mi? Virginia'da, Dorcas denen kız ortalarda olmadığı için sevdiği bir ben mi? Bu muydu işin aslı? Kimdi Joe'nun sevdiği? Kimdi sevdiği? Karanlıkta, benimle buluşmak için şeker kamışı tarlasına doğru koşarken kimi düşünüyordu? Altın kızı mı? Tıpkı benim o altın sevgilim, o altın çocuk gibi, asla görmediğim, ama kızlığımı iki sevgiliymişiz gibi paramparça eden... Eğer öyleyse Tanrım, yardım et bana, yardım et, çünkü ben onu dünyada –onu deli gibi sevmemin esas nedeni olan True Belle dışında– herkesten daha iyi tanıdım, bildim ve herkesten daha çok sevdim. Böyle mi olmuştu gerçekten? Kamışların arasında o, henüz görmemiş olsa da gönlünün yakından tanıdığı bir kızı yakalamaya çalışıyordu; bense, ona sımsıkı sarılmakla birlikte, o

hiç görmediğim altın çocuk olmasını diliyordum. Demek ki daha en başından itibaren ben bir başkasının boşluğunu doldurmuştum; o da öyle.

Sonunda sessizleştim çünkü söyleyemediklerim nasıl olsa bir şekilde dudaklarımdan dökülüyordu. Sessizleştim çünkü o günkü işlerim bittiğinde ellerimin kendisine ne gibi uğraşlar bulabileceğini kestiremiyordum. İçimde olup bitenler beni ilgilendirmez, diye düşünüyordum, Joe'yu da öyle, çünkü ne olursa olsun onu elimde tutmak zorundaydım; kafayı çizersem onu kaybederdim.

Dondurmacının o ince ama tesirli ışığında oturmuş, uzun bardağın içindeki uzunca kaşıkla oynayışı aklına yine bir masada oturmuş, fincanla bir şeyler içiyormuş gibi yaparak oyalanmaya çalışan bir başka kadını getirdi. Annesi. Onun gibi olmak istemiyordu. Asla, asla istemiyordu. Ay ışığında yalnız başına bir masaya ilişip beyaz porselen bir fincandan, sırf elinin altında olduğu için bayat kahve içmek, bittikten sonra bile kahveyi yudumluyormuş gibi yapmak, sabah olsun da o adamlar gelsin diye beklemek. Evde kendilerinden başka kimse yokmuş gibi usul usul konuşurdu o adamlar, eşyalarımızı inceleyip gözden geçirerek istediklerini alırlardı, bizim bunlar, diyorlardı oysa onlar bizim içinde yemek pişirdiğimiz, çamaşır yıkadığımız, üstüne oturup sofra kurduğumuz şeylerdi. Daha önce de sabanı, orağı, katırı, dişi domuzu, yayığı, güğümü alıp gitmişlerdi. Sonra evin içine girdiler, biz çocuklar da, hepimiz birden, bir ayağımızı öbürünün üstüne koyup dikilerek izledik onları. Sıra annemizin elinde boş bir fincanla oturduğu masaya gelince adamlar masayı altından aldılar ve annemiz, elinde fincan, orada bir başına otururken geri gelip oturduğu sandalyeyi öne doğru eğdiler. Hemen kalkmadı annemiz, bunun üzerine adamlar sandalyeyi sarstılar biraz, sonra, hâlâ kalkmadığı için sandalyeyi iyice öne itip annemizi yere kaydırdılar, hani sandalyede oturan kedinizi kucağınıza almak ya da ellemek istemediğiniz zaman yere kaydırdığınız gibi. Sandalyeyi öne eğersiniz, kedi kendini yerde bulur. Düşen kediyse zararı

yok, çünkü dört ayaklıdır. Ama insansa, kadınsa yüzüstü düştüğü yerde bir an öylece kalır ve kendinden daha sağlam çıkan, hiç değilse kırılmamış olarak elinin erişebileceği yerin hemen ötesinde duran fincana bakar. Uzanabileceği yerin hemen ötesinde.

Beş kişiydiler. Violet üçüncüydü. Sonunda hep birden eve girerek, anne, dediler. Her biri içeri geldi ve ta ki anneleri, "Hı hım," diyene kadar anne, diye sayıklamayı sürdürdüler. İzleyen günlerde de ağzından başka söz duymadılar. Terkedilmiş bir kulübeye doluşmuşlardı, büsbütün komşuların eline bakıyorlardı. 1988 yılında hâlâ oralarda yaşayan, batıdaki Kansas City ya da Oklahoma'ya, kuzeydeki Chicigo'ya, Bloomington Indiana'ya göç etmemiş olan bir avuç komşunun... Zaten True Belle de Canım Rose'un sıkıntıda olduğunu bu en son göç eden ailelerin birinden (Philadelphia'ya gidenler) öğrenmişti. Geride kalanlar gidenlerden öteberi satın alırlardı: Palet, çanak çömlek, biraz tava ekmeği ve bir bakraç kadar süt. Tavsiye de alırlardı: "Bu olanlar sakın yıkmasın seni, Rose. Biz varız, Canım Rose. Çocukları düşün. Erkeğinin kahrına bunca zaman katlandın ya, seni yıkacak kadar zarar veremedi sana." Öyle mi? Ama belki bu sefer yıkacak kadar zarar vermiştir! Bıçağın dayandığı kemiğini yanlış hesaplamış, yanlış anlamıştı. Bu sefer. Bu sefer bıçağın dayandığı o kemiği...

Rose'un annesi True Belle olanları duyunca geldi. Baltimore'daki rahat işini bıraktı, kartal kabartmalı on dolar parasını iç eteklerine, şıkırdamasınlar diye ayrı ayrı dikerek Vesper County'nin Rome adındaki o küçük köyüne, kızına omuz verip işleri ele almak için döndü. Kızlar onu görür görmez bayıldılar, işler yine yoluna girmeye başladı. Ağır ağır ama istikrarlı biçimde, dört yıl boyunca... True Belle tam da her şeyi düzene sokmuştu ki Canım Rose kendini kuyuya attı ve bütün eğlenceyi kaçırdı. Rose'un gömülmesinden iki hafta sonra kocası cepleri dolu dolu döndü geldi; çocuklara külçe külçe altın, kadınlara iki dolarlık gümüş paralar, erkeklereyse alavere dalavere dağıttı. Rose için, kanepeye oturduğu zaman sırtını rahatlatsın diye ipek işlemeli

bir yastık getirmişti. Gerçi kimseciklerin kanepesi yoktu, hiçbir zaman da olmamıştı ama çam sandıkta yatarken o ipek yastık Rose'un başının altına pek yakışırdı, doğrusu. Zamanında yetişivermiş olsaydı... Çocuklar külçe altınların içindeki çikolatayı yediler ve o şahane ambalajlarını kendi aralarında olta iplikleri ve saz düdüklerle değiş tokuş ettiler. Kadınlar gümüş paraları önce ısırıp sınadıktan sonra giysilerine sımsıkı diktiler. Hepsi, True Belle dışında. O, paraya dokundu ve gözlerini birkaç kez parayla damadı arasında gezdirdikten sonra başını salladı ve güldü.

Rose'un yaptığı işi duyunca adam, "Of, be," dedi. "Of ki ne of..."

Yirmi bir gün sonra yine çekip gitti. Violet onun yeniden köye geldiğini, cepleri ve başındaki kasketin içi armağanlarla dolup taşarken geri döndüğünü kız kardeşlerinin birinden duyduğunda Joe ile çoktan evlenmiş, Şehir'de yaşıyordu. Babasının bu dönüşleri hem cüretkâr hem de gizli saklıydı, çünkü kendisi Readjuster Partisi'ne katılıp eylemlerde yer almıştı. Toprak sahiplerinin sözlü uyarıları para etmediğinde fiziksel uyarılar sonuç veriyor ve onu, oradan kalkıp başka bir yere –neresi olursa olsun– gitmenin daha iyi olacağına ikna ediyordu. Belki de hepsini oradan kurtarma planları yapmaktaydı. Bu süre içinde, yıllar yılı olağanüstü tehlikeli ve göz kamaştırıcı dönüşler yaptı. Gerçi aradaki süreç uzadıkça uzuyordu ama hâlâ hayatta olma olasılığı giderek zayıflasa da umutlar asla sönmüyordu. Pek yakın bir gelecekte, yine buzların çatır çatır çatladığı bir pazartesi günü ya da bir pazar akşamının kavurucu sıcağında çıkıp gelebilirdi, yollarda o baykuş ıslığını çalarak, insanları alaya alıp kışkırtan o yeşil dolarlar kasketinden, pantolon paçalarından, ayakkabılarının içinden taşarak... Palto cebinde top top yapışmış şekerlerin yanı sıra bir şişe Frieda'nın Mısırlı Saç Pomadı. Eski püskü heybesinden herkes için şişe şişe arpa suları, müshiller ve envai çeşit bakım sıvısı, hoş kokular ve dost şıkırtılar çıkarırdı.

Şimdi yetmişlerinde olsa gerekti. Ağırlaşmıştı kuşkusuz, baldızlarının onu bağışlamasını sağlayan o gülümsemenin temelindeki dişlerini de yitirmişti belki. Ama Violet'in gözünde (kız kardeşlerinin ve köyde kalmış olanların gözünde olduğu gibi) o hâlâ ülkenin bir yerlerinde, hemşerilerine dağıtmak üzere ciciler bulup toplamaktaydı. Öyle ya, kim çökertebilirdi dünyaya meydan okuyan, her günü bayram olan bu adamı? Dağıttığı armağanlar, anlattığı öykülerle onları kendilerinden geçirip tamtakır kilerlerle yorgun tarlaları bir süreliğine unutturan, hatta sakat bir çocuğun bacağının zaman içinde düzelebileceğine inandıran bu adam. Onun ilk başta neden köyden ayrıldığını ve doğup büyüdüğü memleketine neden hırsız gibi gizlice girmek zorunda olduğunu bile unuturlardı. Onun yanındayken unutkanlık gökten polen tozu gibi yağardı. Gelgelelim bu toz, Violet'in hatıralarından Rose'u asla silememişti. Bu hayalet babanın yeniden canlanmasının sevinci arasında, onun dağıttığı sahici ve yalancı hazinelerin keyfini sürdüğü sırada bile Violet Rose'u asla unutmazdı, ne de Rose'un kendini attığı yeri... öyle daracık öyle karanlık bir yerdi ki sonradan onu tahta bir kutu içine boylu boyunca uzatılmış görmek Violet'in içini rahatlatmıştı.

"Hayat için Tanrı'ya şükürler olsun," derdi True Belle. "Ölüm için de hayata şükürler olsun."

Rose. Canım Rose Canım.

O şey neydi, hep merak ederim, tahammül edemediği, bir kere daha yaşamayı başaramadığı o en son şey? Son çamaşırda büzgülü elbisesi artık yama tutmayacak gibi yırtılmış da çaputa mı dönmüştü? Belki de Rocky Mount'ta dört gün üst üste kurulan idam sehpalarının haberi gelmişti kulağına: Salı günü erkekler, iki gün sonra da kadınlar. Yoksa kilise korosundaki genç tenorun bir kütüğe bağlanıp doğranmasının haberi mi? Ninesi, gencin harap haldeki pantolonunu teslim etmeyip yıkamaya girişmiş, lekeler üçüncü durulamada çıksa da nine pantolonu habire yıkamayı sürdürmüştü. Genci ağabeyinin pantolonuyla göm-

melerinin ardından yaşlı kadın kuyudan bir kova temiz su daha çekmişti. Bir zamanlar "umut" olan o kıvrandırıcı arzuların çığırdan çıktığı gecenin sabahı mıydı en sonunda bardağı taşıran? Onu sıkıp ezdikten sonra fırlatıp atan, sonra da geri dönüp lastik top gibi hoplatan o özlem miydi? Yoksa onu yere düşürmek için eğdikleri o sandalye mi? Yere düşerek yatıp kaldığı anda mı karar vermişti bir gün bu işi yapacağına? Bir gün. True Belle'in gelip duruma el koymasını bekleyerek bugünü dört yıl ertelemiş ama döşeme tahtalarını hep kapalı, kilitli bir kapı olarak mı anımsamıştı? Kırılmayan porselen bir fincanda soğuk ve çıplak gerçeği görerek? Karar dakikası, bütün o viyaklayan incinmişliği ve taşkın öfkesiyle geri gelsin de kendisi o kapalı kapıyla kırılmayan fincana sırtını dönüp kuyudan el eden sınırsızlığa doğru bir adım atabilsin diye? Neydi bardağı taşıran?

True Belle oracıktaydı, güler yüzlü, tatlı dilli, becerikli, gece ateşten yayılan ışıkta dikiş dikiyor, gündüzleri bahçeye bakıp harman kaldırıyordu. Kızların yara berelerine hardal çayı sürüyor, Baltimore'daki yaşantısı ve orada baktığı çocuk üstüne anlattığı büyüleyici öykülerle onların uslu durup ödevlerini yapmalarını sağlıyordu. Belki de işin aslı buydu; belki kızlarının nihayet iyi ellerde, kendininkinden daha iyi ellerde olduğunu anlayınca Canım Rose, mutfak sandalyesini öne eğip onu yere yuvarladıklarında artık akmaz olup hareketsiz kalan zamandan kurtulmuştu. O da kendini kuyuya atmış ve bütün eğlenceyi kaçırmıştı. Violet'in bu olaydan öğrendiği en önemli, en büyük ders, asla, asla çocuk yapmamaktı. Ne olursa olsun, bir daha küçücük, aç bir boğaz "Anne?" derken küçücük, siyah bir ayak öbür küçük, siyah ayağın üstüne binmeyecekti.

Violet büyüdüğünde ne olduğu yerde kalabiliyor ne de başka yere gidebiliyordu. Kuyu onun uykularını somurup yutuyordu, yine de buradan ayrılma düşüncesi korkutucuydu. Onu buna zorlayan True Belle oldu. Palestine yöresinde pamuk mahsulü verimli olmuştu, insanlar da ta yirmi mil öteden oraya pamuk

toplamaya gidiyorlardı. Söylenenlere bakılırsa sert geçen mevsimler bütün umutları söndürmüşken günün birinde pamuk çiçekleri, tombul ve bembeyaz, fışkırıvermişti. Toprak sahibi gözlerini kısıp yere tüküredursun, herkes soluk almaktan çekinircesine beklemişti. Efendinin iki siyah ırgatı pamuk sıraları arasında dolaşarak o ipeksi çiçekleri elliyor, toprağı ufalıyor, gökyüzünden anlam çıkarmaya çalışıyordu. Derken bir gün atıştıran taze, hafif yağmuru dört sıcak, kuru, bulutsuz gün izlemiş ve bütün Palestine, gelmiş geçmiş en temiz pamuklarla bir kuştüyü denizine dönüşmüştü. Pamuklar ipekten daha yumuşaktı ve öyle çabucak büyümüşlerdi ki tarlaları yıllar önce terk etmiş olan pamuk kurtları dönüp gelmeye fırsat bulamamışlardı.

Üç hafta. Her şeyin üç hafta hatta daha az zamanda yapılıp bitirilmesi gerekiyordu. Yirmi mil mesafede oturan ve parmakları olan herkes Palestine'e koştu ve ânında işe alındı. Söylenenlere bakılırsa, kendi mahsulünü götürürsen balya başına dokuz dolar veriyorlarmış; balyayı fiyatlandırma yapılsın diye taşıyacak bir beyaz arkadaş bulabilirsen de, on bir dolar. İşçiler için de kadınların gündeliği on sent, erkeklerinki bir çeyrekmiş.

True Belle Violet'le iki kız kardeşini, oraya giden dördüncü arabaya bindirdi. Bütün gece yol gittiler, gün ağarırken bir araya toplandılar, dağıtılan yiyecekleri yediler ve kırlarla yıldızları, beş saatlik uyku için kalkıp evlerine dönme zahmetine katlanmamış olan yerli işçilerle paylaştılar.

Violet'in eli bu işe yatkın değildi. On yedi yaşındaydı ama on iki yaşındakilere ancak yetişebiliyor, ya sıranın en arkasında kalıyor ya da birinci sırayı bitirip ikinciye dönen en öndeki işçilere tosluyordu. Bu yüzden onu ayıklama işine verdiler: daha hızlı çalışan ellerin dallarda bırakmış olduğu cılız ve küçük pamukları toplama işine. Öbür işçilerin takılmaları yüzünden ağlamaklı, küçük düşmüş olarak, yalvar yakar Rome'a dönecek olmuştu ki tepesindeki ağaç dalından bir adam düştü ve onun yanı başına kondu. O gece, somurtuk ve umarsız, kız kardeşlerinin biraz

ötesine gidip uzanmıştı. Ama çok da uzağa değil. Ağaçların gece seyrana çıkmış cinlerle dolu olduğunu görürse hemen kardeşlerinin yanına dönebileceği bir mesafedeydi. Battaniyesini serdiği yer, geniş pamuk tarlalarını sınırlayan ormanın kenarındaki ulu bir kara ceviz ağacının altıydı.

Pat diye düşen şey rakun falan olamazdı çünkü, "Off," demişti. Violet korkudan dili tutularak yana doğru yuvarlandı, sonra kaçabilmek için dört ayak üstüne geldi.

"Hiç başıma gelmemişti," dedi adam. "Her gece burada yatıyorum. İlk defa düştüm."

Violet onun oturur durumdaki siluetini seçti, kolunu, sonra başını, sonra yine kolunu ovuşturduğunu gördü.

"Ağaçlarda mı uyuyorsun?"

"Uygun bir ağaç bulursam."

"Ağaçta uyuyanı da hiç görmemiştim."

"Gördün işte."

"Aptallık, bana sorarsan. Yılan falan olabilir oralarda."

"Buraların yılanları geceleyin yerde gezer. Asıl aptal kimmiş yani?"

"Beni öldürebilirdin."

"Yine öldürebilirim, kolum kırılmadıysa eğer."

"Umarım kırılmıştır, yarın sabah pamuk falan toplayamazsın artık, ağaçlara da tırmanamazsın."

"Pamuk topladığım yok benim. Cin fabrikasında çalışıyorum."

"Aman, madem burnundan kıl aldırmıyorsun buralarda işin ne, neden yarasa gibi ağaç tepelerinde uyuyorsun?"

"Kolunu bacağını incitmiş zavallı bir adama söyleyecek tatlı bir sözün yok mu senin?"

"Var, git başkasının ağacında yat."

"Senin ağacınmış gibi konuşuyorsun."

"Sen de öyle..."

"Paylaşalım mı, ne dersin?"

"Hiç yanaşmam."

Adam doğruldu, bacağını deneme yollu şöyle bir salladıktan sonra ayağını yere bastı ve topallayarak ağacın dibine doğru yürüdü.

"Baksana, yeniden çıkamazsın oraya, başımın tepesine..."

"Tentemi alayım," dedi adam. "İp kopmuş. O yüzden düştüm." Başını kaldırıp ağacın yüksek dallarını taradı. "Görüyor musun? İşte orada. Oracıktan sarkıyor. Tamam." Sonra sırtını ağacın gövdesine dayayıp oturdu. "Ama ortalık aydınlanana dek beklemek zorundayım," dedi. Ve ilk konuşmaları karanlıkta (birbirlerinin silüetlerinden öte pek bir şey göremezlerken) başladığı ve yeşilli beyazlı bir şafak vakti sona erdiği için Violet'in gözünde gece saatleri artık hiçbir zaman eskisi gibi olmadı. Bir daha asla uykusundan, daracık bir kuyu ağzının çağrısından kurtulmak için çırpınarak uyanmayacaktı. Günün ağarmasını bir daha asla, Canım Rose'u o bir kaşık suyun içinde iki büklüm bulmaktan yadigar iç sızısıyla seyretmeyecekti.

Adamın adı Joseph'ti. Güneş henüz doğmamış, ormanlar arasına gizlenmişken, –yakut ufuktan vuran aydınlığıyla dünyanın yeşiline ve uçsuz bucaksız pamuk tarlalarının göz alıcı beyazına can katarken– Violet adamı sahiplenmişti. Neredeyse kucağına düşmemiş miydi bu adam? Düştüğü yerde kalmamış mıydı? Bütün gece Violet'in şımarıklıklarına katlanmış, sızlanmış, şakalaşmış, açıklamalar yapmış ama konuşmaktan hiç vazgeçmemiş, konuşa konuşa onu aydınlığa çıkarmıştı. Günün ışımasıyla kendisi de perde perde aydınlanmıştı: gülümsemesi, o tetikte bekleyen iri gözleri. Beline sardığı düğmesiz gömleğinin açıkta bıraktığı bağrını genç kız kendi özel yastığı olarak sahiplendi. Bacakların üst bölümleri, omzun genişliği, çene çizgisi, o uzun mu uzun parmakları, Violet hepsini sahiplendi. Gözlerini dikip baktığının farkındaydı, gözlerini ondan ayırmak istiyor, ne var ki bu zıt renkli gözler bakışlarını her seferinde geri çekiyordu. Kahvaltı saatine doğru işçilerin uyanıp kıpırdanmaya, esneye esneye ağaçların altına gidip su dökmeye başladıklarını duyunca Violet

kaygılandı. Neyse ki genç adam, "Bu gece ben yine ağacımızda olacağım," dedi. "Sen nerede olacaksın?"

Violet, "Ağacın altında," diye yanıtladı, sonra yapacak önemli işleri olan bir kadın edasıyla yoncaların arasında doğruldu.

Üç haftanın sonunda, kazandığı iki dolar on senti True Belle'e götüreceği zamana kadar neler olup biteceği konusunda kaygıya kapılmadı. Nitekim parayı kardeşleriyle yollayacak, kendisi civarda kalıp iş arayacaktı. Çiftlik sahibi, pamuk çuvalını doldurmakta çocuklara yetişmek için bile nasıl kan ter içinde kaldığını görmüş olduğundan ona güvenmiyordu, gelgelelim kız birden sesini yükseltmiş, iş bulup çalışmakta son derece kararlı olduğunu göstermişti.

Tyrell'de altı kişilik bir ailenin yanına taşındı, her fırsatta Joe ile birlikte olabilmek için önüne gelen her işi yapmaya başladı. Onun katırlarla baş edip saman destelemekte, odun kırmakta erkekleri aratmayan güçlü kuvvetli bir genç kadın olup çıkması bu döneme rastlar. Avuç içleriyle ayak tabanlarının, hiçbir eldiven ve ayakkabının boy ölçüşemeyeceği zırhlar geliştirmesi yine bu dönemdedir. Hepsi de Joe Trace uğruna; on dokuz yaşında, gözleri iki renkli bir genç ki cin yapımında, kereste işlerinde, şeker kamışı, pamuk, mısır tarlalarında çalışıyor, gerektiği yerde hayvan kesiyor, çift sürüyor, balık avlıyor, deri ve av eti satıyor, hiçbir işten kaçmıyordu. Ormanlara âşıktı. Sevdalıydı. Bu yüzdendir ki ailesiyle dostlarını hayretler içinde bırakan şey, onun Violet'le evlenmeye razı olması değil de on üç yıl sonra onu Baltimore'a götürmeye razı olmasıydı. Violet'e bakarsanız Baltimore'da bütün evlerin ayrı ayrı odaları varmış ve siz suyun ayağına gideceğiniz yerde su sizin ayağınıza gelirmiş. Siyah erkekler burada 2,5 dolar gündelikle limanlarda çalışarak, kiliseden büyük gemilerden yük taşırlar, kimileri de insanı gideceği yere götürmek için arabalarını kapıya kadar çekermiş. Violet yirmi beş yıl öncesinin Baltimoreu'nda, kirasını asla karşılayamayacakları bir semtten söz ediyordu ama bundan haberi yoktu, hiçbir zaman da olmadı

çünkü Baltimore yerine Şehir'e gittiler. Baltimore düşlerinin yerini daha tesirli düşler almıştı. Joe'nun Şehir'de yaşayan tanıdıkları vardı; kimileri oraya gitmiş ve Baltimore'u çatlatacak öykülerle dönmüştü. Orada hafif işler –kapı önlerinde durmak, tepsiyle yemek taşımak hatta yabancıların ayakkabılarını cilalamak– karşılığı ödenen para, burada koca bir hasat mevsiminde kazandıklarından daha çokmuş. Beyazlar sırf candan davrandığın için; taksi kapısı açtığın, paket taşıdığın için seni paraya boğuyorlarmış. Sonra sahip olduğun, yaptığın ya da bulduğun ne varsa hepsini sokakta satabiliyormuşsun. Dahası, bazı sokaklarda bütün dükkânların siyahlara ait olduğu da oluyormuş; hoş siyah erkeklerle kadınların bütün gece gülüp eğlendikleri, bütün gün de para kazandıkları koca mahalleler. Sokaklarda çelik arabalar kayıp gidiyormuş ve denilenlere göre insan parasını biriktirirse bunlardan birini satın alıp yolları tüketinceye değin sürebilirmiş.

On dört yıl boyunca Joe bu hikâyeleri dinleyip gülmüştü. Fakat direnç de göstermişti. Derken birden fikrini değiştirdi. Sonunda o sevgili tarlalarıyla ormanlarını, o gizli, ıssız vadilerini bırakıp gitmesine müsaade eden şeyin ne olduğunu kimse bilemedi, Violet bile. Oltasını, deri yüzmek için kullandığı bıçağını –aletlerinin biri dışında hepsini– bırakıp öteberisini koymak için ödünç bir bavul almasının, böyle alevlenerek –ansızın ama birçoklarından daha geç– Şehir'e gitmeye can atmasının nedenlerini Violet asla öğrenemedi. Ama herkesi keyiften dört köşe eden o tarihi akşam yemeğinin bu karar değişiminde rol oynadığını düşünüyordu. Eğer True Belle'in o kadar mutlu olduğu yerin yakınındaki Başkent denilen kentte Booker T. Başkan'ın evinde oturup tavuklu sandviç yemişse işler yolunda olsa gerekti, tıkırında. Sonuç olarak Joe karısını aldı, gözlerini yuvalarından uğratacak kadar heyecanlı bir tren yolculuğunun ardından dans ede ede Şehir'e vardılar.

Violet Şehir'in onları düş kırıklığına uğratacağını, Baltimore kadar güzel olmayacağını düşünmüştü. Joe ise Şehir'in kusursuz

olacağına inanıyordu. Varlarını yoklarını tek bir çantada taşıyarak oraya vardıklarında, kusursuz'un, aradıkları sözcük olmadığını anladılar. Şehir kusursuzdan da öteydi.

Joe çocuk istemiyordu, bu yüzden Violet'in yaptığı düşükler –ikisi tarlada, tek bir tanesi de yatağında– bir kayıptan çok külfet gibi görüldü. Zaten şehir yaşamı da çocuksuz çok daha iyi olacaktı. 1906'da tren istasyonuna vardıklarında, küçücük çocuklarını bavulların üzerine boncuk gibi dizmiş duran kadınları görünce dudaklarında beliren tebessüme merhamet karışmıştı. Çocukları seviyorlardı. Hatta çok seviyorlardı. Hele çocukları oyalamakta Joe'nun üzerine yoktu. Gelgelelim çocuk büyütme zahmetini ikisi de istemiyordu. Ne var ki yıllar sonra, kırk yaşını bulduğunda Violet gözlerini bebeciklerden ayıramaz, Noel zamanı vitrinlerdeki oyuncakların önünden ayrılamaz oldu. Çocuğun birine sert bir sözle çıkışıldığında, bir kadının kucağındaki çocuğu tutuşunu biçimsiz ya da dikkatsiz bulduğunda öfkesi parlayıverecekti. En feci kazası, çocuğunu dizine oturtan bir müşterinin şakağını yakmak olmuştu. Kadının oğlancığı okşayıp dizinde hoplatmasına dalan Violet elindeki saç maşasını hepten unutmuştu. Kadın irkiliverdi ve derisi o anda kızardı. Violet sızlanarak özür diledi, kadın da yatıştı ama bir perçem saçının dipten kopmuş olduğunu görünceye dek! Derisi iyileşirdi ama ya saçlarının arasındaki o boşluk... Violet kadını susturmak için alacağı paradan vazgeçmek zorunda kaldı.

Zamanla içindeki özlem seksten daha ağır basmaya başladı: baş edemediği, soluk soluğa, içini kemiren bir açlık. Violet bu özlemin yoğunluğuyla güçsüzleşiyor ya da bu duyguyu bastırma çabasıyla gerginleşiyordu. Sonunda kendine bir armağan aldı ve çaresiz kaldığı zamanlarda gizlice çıkarıp tutabilmek için yatağın altına sakladı. Düşürdüğü son çocuğun, yaşasaydı, şimdilerde kaç yaşında olacağını hesaplamaya başladı. Kızdı, herhalde. Mutlaka kızdı. Yaşasaydı kime benzeyecekti acaba? Ses tonu nasıl olacaktı? Memeden kesildiği zaman Violet onun mamasını

kendisi üfleyerek soğuttuktan sonra o minik, nazik ağzına verirdi. Daha sonraları birlikte şarkılar söylerlerdi; Violet alto, kızı da baldan tatlı bir soprano... "Hatırlamıyorum, çok, çok eskidenmiş, adları ne bilmem, iki bebecik, güneşli bir yaz günü kaybolmuşlar ormanda, anlatılanlara bakılırsa, güneş batınca gökte parıldamış yıldızlar, talihsiz bebecikler çaresiz, yere yatıp ölmüşler. Derken al tüylü bir kızılgerdan çilek yapraklarıyla örtmüş bebelerin üstünü." Vah vah, vah vah. Daha sonra Violet kızının saçlarını şimdi moda olan biçimde mi yapardı acaba, kaşların üstüne kâğıttan yapılmış gibi dümdüz inen kırkmalarla, kısacık bir kâkül? Yoksa kulakların üstünde bukle mi yapardı? Kalemle çizilmişçesine yandan ayırır mıydı? Birbiri içine akan, düzenli, özenli dalgalar mı yapardı?

Violet düş denizlerinin derinliklerinde boğuluyordu. Tam memeleri artık pörsümüş, şimdiki genç kadınların göğüslerini tıfıl oğlan çocuklarınınkine benzetmek için taktıkları bağlara gerek kalmamışken, tam meme uçları sivriliğini yitirmişken analık özlemi, bu açlık, balyoz gibi tepesine inmişti. Violet'i yere devirmiş, kendinden geçirmişti. Kendine geldiğinde bir de baktı, kocası genç bir kızı vurmuş; Violet'in öylesine özene bezene saçlarını yaptığı kendi kızı olabilecek yaşta bir kız. Kimdi o tabutta yatmış uyuyan? Kimdi o fotoğrafa uyanık poz veren? Violet'in duygularını zerrece önemsemeyen, bir başkasının hayatına giren ve yaratacağı sonuçlara aldırış etmeksizin canının istediğini alan entrikacı bir kaltak mıydı? Yoksa anasının tonton kuzusu mu? Violet'in erkeğini elinden alan kadın mıydı bu, yoksa döl yatağından kaçıvermiş olan kızı mıydı? Bir sabun, tuz ve hintyağı akıntısına kapılıp gitmiş olan evlat? Böylesi şiddet dolu bir yuva karşısında dehşete düşerek, belki de, kim bilir. Eğer direnseydi, anacığının hazırladığı zehirlere, anacığının telaşlı yumruklarına karşı koyabilseydi, günün birinde saçları en havalı Şehir kızı olacağını nereden bilebilirdi ki? Bunun yerine şimdi yabancıların çocuklarının tombul dizlerinde oyalanıyordu, dükkân vitrinle-

rinde, güneşe çıkarılmış bebek arabalarında. Kaltak da olsa, tonton bir kuzu da, ana kız birlikte Broadway'de piyasa yapıp vitrin bakacaklarını nereden bilebilirdi ki? Mutfağın kuytusunda Violet onun saçını yaparken diz dize oturabilirlerdi.

"Başka bir zaman olsa," demişti Violet, Alice Manfred'e. "Sevebilirdim bile onu. Tıpkı senin gibi. Tıpkı Joe gibi." Ev sahibi paltoyu asar da astarın yırtığını görür diye korkusundan yakasını sımsıkı kapalı tutuyordu.

"Belki," dedi Alice, "Olabilir. Ama bunu artık asla bilemeyeceğiz, öyle değil mi?"

"Güzeldir sanmıştım. Sahiden güzel. Ama değilmiş."

"Güzeldi epey, bana sorarsan."

"Saçlarını kastediyorsun. Teninin rengini."

"Neyi kastettiğimi öğretme bana."

"Neydi öyleyse? Joe ne gördü onda?"

"Aa, ne ayıp. Koskoca kadın bana böyle bir soru sormaya utanmıyor musun?"

"Bilmek istiyorum."

"Öyleyse asıl bilene sor. Nasılsa her gün görüyorsun."

"Kızma."

"Kızarım kızmam, benim bileceğim iş."

"Kız öyleyse. Ama ona sormak istemiyorum. Söyleyeceklerini duymak istemiyorum. Biliyorsun benim ne istediğimi."

"İstediğin bağışlanmak ama bunu sana ben veremem. Yok böyle bir gücüm."

"Yok, hayır, öyle değil. Benim istediğim bağışlanmak değil."

"Nedir, öyleyse? Sakın kendini acındırma. Buna izin veremem, anlıyor musun?"

Violet, "Aşağı yukarı aynı tarihlerde doğmuşuz, senle ben," dedi. "İkimiz de kadınız, senle ben. Sahici bir şeyler söyle bana. Koca kadınsın, bilmen gerekir, deyip geçme. Bilmiyorum işte. Elli yaşındayım ama hiçbir şey bilmiyorum. Ne diyorsun şimdi? Kocamla kalacak mıyım? Kalmak istiyorum, sanırım. Bir de, şey isti-

yorum... eskiden böyle değildi... ama şimdi istiyorum. Şu hayatta biraz yağla bal istiyorum."

"Uyan artık. Yağlı yağsız, ballı balsız, tek bir hayatın var. Olup olacağı bu!"

"Senin de bildiğin yok, değil mi?"

"Doğru dürüst davranabilecek kadarını biliyorum ya..."

"Hepsi bu mu yani? Bu mu?"

"Hepsi bu mu dediğin ne?"

"Of, anlasana. Hani yetişkin insanlar? Biz miyiz yani?"

"Offf, anacım!" diye inleyiverdi Alice Manfred, sonra eliyle ağzını kapadı.

Violet'in aklından da aynı şey geçmişti. Off, Anacım. Anacım? Burası mıydı senin de varıp geldiğin, ötesine geçemediğin yer? Seçme hakkı olan hiç kimse tarafından sevilmediğini ve bir daha asla sevilmeyeceğini anladığın o ağacı olmayan gölgelik yer? Konuşmak dışında her şeyin sona erdiği o yer?

O anda gözlerini birbirlerinden kaçırdılar. Sessizlik uzadı, uzadı ve sonunda Alice Manfred, "Ver şu paltoyu bana," dedi. "Astarına bakmaya tahammülüm kalmadı artık."

Violet ayağa kalktı, kollarını eprimiş ipeklinin içinden dikkatle çekerek paltosunu çıkardı. Sonra oturdu ve terzi kadının işe girişmesini seyre daldı.

"Tek düşünebildiğim şey kocamın canını yakmaktı, o nasıl benim canımı yaktıysa."

Alice, "Aptal," diyerek ipliği kopardı.

"Kafamı kesseler onu ele vermezdim."

"Ama o olsa seni ele verir."

"Verirse versin."

"Yaptığın şey neyi çözecek sandın ki?"

Violet karşılık vermedi.

"Kocanın ilgisini kazanabildin mi?"

"Hayır."

"Yeğenimin mezarını açabildin mi?"

"Hayır."

"Bir daha tekrarlayayım mı?"

"Aptal olduğumu mu? Yok, hayır. Ama bana şunu söyle. Yani, dinle beni. Birlikte büyüdüğüm herkes memlekette. Çocuk da yapmadık. Kocamdan başka kimim kimsem yok benim. Bir tek o kaldı elimde..."

"Hiç de öyleye benzemiyor," dedi Alice. Dikişi gözle görünmez cinstendi.

Martın sonlarına doğru, Violet, Duggie'nin dondurmacı dükkânında oturmuş elindeki uzun kaşıkla oynarken, Alice'e o sabahki ziyaretini düşünüyordu. Erken gelmişti. İş saatiydi ama Violet'in iş yaptığı yoktu.

"Düşündüğümden başkaymış," dedi. "Bambaşka."

Violet, mükemmelin de ötesindeki bu Şehir'de geçirdiği yirmi yıldan söz ediyordu ama Alice neyi kastettiğini sormadı. Sıram sıram döşenmiş sokaklarıyla bu Şehir mi insanı iş işten geçtikten sonra, ancak budalalık sayılacak bir yaşta kıskançlığa itiyor, diye sormadı: İnsanı, kızı olacak kadar genç yaşta bir rakip için çarpık bir yas tutmaya iten de bu Şehir miydi yoksa?

Orospularla kavgacı kadınlardan laf açmışlardı, Alice kızgın, Violet kayıtsızdı. Ardından üzerlerine inen sessizlikte Alice çayını içerek ütünün tıslamasını dinlemişti. Bu iki kadın artık birbirlerine öyle alışmışlardı ki konuşmaya çoğu zaman gerek görmüyorlardı. Alice ütü yapmış, Violet onu seyretmişti. Arada birinden biri bir şeyler mırıldanıyordu, kendi kendine ya da karşısındakine.

Violet, "Ben bu merete bayılırdım," dedi.

Alice gülümsedi; Violet'in koladan söz ettiğini, başını kaldırmaksızın anlamıştı. "Ben de," dedi. "Kocamı deli ederdi."

"Çıtırtısından mı acaba? Tadından olamayacağına göre..."

Alice omuz silkti. "Bilse bilse bedenlerimiz bilir."

Ütü, nemli kumaşa tısladı. Violet yanağını avcuna dayadı. "Ütüyü büyükannem gibi yapıyorsun. Yaka en sona."

"Birinci sınıf ütünün işaretidir bu."

"Kimisi yakayı önce ütüler."

"Ve sonra yeniden ütülemek zorunda kalır. Tembel işi ütüyü hiç sevmem."

"Peki böyle dikiş dikmesini nereden öğrendin?"

"Bizim evde çocukların boş durmasına izin vermezlerdi. Boş duran ellere Şeytan yapacak iş bulur diye, biliyorsun."

"Bizler pamuk toplar, odun kırar, çift sürerdik. El el üstüne koymak nedir, hiç bilmedim. Ancak şimdilerde ellerimi arada boş bıraktığım oluyor."

Gömleği kolalamak, yakanın ne zaman ütüleneceğine karar vermek, dikiş dikmek, pamuk toplamak, yemek yapmak, odun kırmak. Violet bunları birer birer aklından geçirdi, sonra iç çekti. "Bundan daha büyük olacağını sanmıştım. Uzun sürmeyeceğini biliyordum, yine de daha büyük olacağını sanmıştım."

Alice ütünün sapına doladığı bezi yeniden katladı. "Kocan bu işi yine yapacak, biliyorsun," dedi. "Sonra yine, sonra yine yapacak..."

"Öyleyse şimdiden kapı dışarı edeyim bari."

"Ya sonra?"

Violet başını iki yana salladı. "Döşeme tahtalarını sayarım, herhalde."

Alice, "Sahici bir şey mi duymak istiyorsun?" diye sordu. "Söyleyeyim sana. Elinde sevebilecek bir şey kalmışsa, ne olursa olsun, sevmeye bak."

"Ya bu işi yeniden yaptığı zaman? Elâlemin dediklerine bakma, mı diyorsun?"

"Sen elinde kalana bak..."

"Katlan, mücadele etme, mi diyorsun?"

Alice elindeki ütüyü masaya sertçe bıraktı. "Neyle mücadele edeceksin, kimle? Ana babasının cayır cayır yandığını gören kötü yetiştirilmiş bir çocukla mı? Bu kısacık, bir solukluk yaşamın ne çabuk gelip geçtiğini senden benden daha iyi kim bile-

cek? Yoksa sen üç çocuğu ve tek bir çift kundurası olan birini mi tepelemek istiyorsun? Eteği çamurda sürünen, yırtık elbiseli birini mi? Tıpkı senin gibi kucaklanmak isteyen biri, gidip kucaklamak istersin ama etekleri çamurludur, etraftakiler de hiç anlamazlar, insanın gözleri nasıl olur da böyle boş bakabilir, böylesi dümdüz? Sana katlan diyen yok. Ben diyorum ki git, bir şeyler yap, bir şeyler yap."

Alice bir zaman sonra Violet'in gözünü bir yere dikmiş bakmakta olduğunu fark etti. Bakışını izleyerek onun gördüğü şeyi gördü; gömleğin yakasını delip geçmiş olan ve dumanı tüten gemi biçimli, kapkara yanık izi.

"Hay lanet gelsin!" diye bağırdı. "Tüh bee!"

İlk gülümseyen Violet oldu. Sonra Alice. Bir an sonra ikisi de kahkahalarla sarsılmaya başladılar. Violet'in aklına, köydeki tek göz evlerine giren ve kahkaha atmaktan soluğu kesilen True Belle gelmişti. Hep beraber, –soba değil– teneke içinde yanan ateşin başında, yerde, sıçanlar gibi büzüşmüşlerdi, aç, huysuz. True Belle onlara bir bakmış, gülmekten yere, yanlarına yıkılmamak için duvara dayanmak zorunda kalmıştı. Ondan nefret etmeleri gerekirdi. Yerden kalkıp ona diş bilemeleri gerekirdi. Oysa kapıldıkları duygu iç genişlemesiydi daha ziyade. Ezilmişlik değil, umarsızlık değil. Neşe. Onlar da gülmeye başlamışlardı, Canım Rose bile başını sallayarak gülümsemişti ve dünya ansızın yerli yerine oturmuştu. Violet, sonradan unutup şimdi yeniden anımsadığı şeyi o zaman öğrenmişti: gülmenin ciddi bir iş olduğunu. Gözyaşlarından daha karmaşık, daha ciddi bir iş.

Violet orada iki büklüm, omuzları sarsılırken, cenazede kim bilir neye benzediğini düşünmüş ve oraya nasıl bir amaçla gittiğini anımsamıştı. Kendi kendisini, elinde bıçak, çok geç kalmış olmasına karşın, şöyle Blues esinli, atak, uyanık bir şey yapmaya çabalarken görür gibi olmuştu... Öyle çok gülmüştü ki gıcık tutmuş, Alice sakinleşsinler diye çay yapmak zorunda kalmıştı.

Kalça geliştirmeye kendini adamış olmasına karşın Violet bile bardağındaki –sulanmış, ısınmış, lezzeti kaçmış– maltlı sütü bitiremedi. Paltosunu ilikleyip dükkândan çıktı ve *o* Violet'le aynı anda, baharın gelmiş olduğunu fark etti. Şehir'de.

Şehir'e bahar geldiği zaman yollarda insanlar birbirlerinin ayırdına varır; koridorları, masaları ve iç çamaşırlarını yıkadıkları alanları kendileriyle paylaşan yabancıları fark ederler. Aynı kapı kulplarını tutarak aynı kapılardan girer çıkarlar; tramvaylarda ve parklardaki banklarda, kendilerinden önce yüzlerce kişinin oturmuş olduğu yerlere otururlar. Açık avuçlara bırakılan bakır bozukluklar çocuklar tarafından yutulmuş, çingeneler tarafından dişlenip sınanmıştır ama para hâlâ paradır, insanlar bunu düşünüp gülümserler. Bahar, Şehir'in çelişkileri en çok kışkırttığı mevsimdir; kişiyi, iştahı kapalıyken sokakta satılan yiyeceklerden almaya özendirir; bir yandan kendi başına kalabileceği bir oda özlemi yaratırken öte yandan bu odayı, sokakta yanından geçen biriyle paylaşma arzusu yaratır. Aslında çelişki yoktur ortada; bu bir durumun ortaya serilmesidir, marifetli bir Şehir'in neler yapabileceğinin sergilenmesi. Öyle ya, güneşte sere serpe ısınan tuğlaları kim haklayabilir? Tentelerin geri dönüşü. Atların sırtlarındaki battaniyelerin çıkarılması. Asfaltlar topukların altında yumuşamaya başlar ve köprü altlarındaki gölgeler, kasvetli bir karanlıktan ferahlatıcı bir loşluğa dönüşür. Hafif bir yağmurun ardından, yapraklanan ağaç dalları yeşil kıvırcık saçlarla oynayan ıslak parmakları andırır. Otomobiller, yağmur sisinin sönükleştirdiği farların ardından kayan siyah kehribardan birer kutu olup çıkar. Satene benzemiş kaldırımlarda insanlar, başları-

nı yağmurun yağdırdığı hafif saçmalara karşı kalkan gibi kaykıltarak, omuzları önde, yürürler. Pencerelerden göze çarpan çocuk yüzleri ağlar gibidir ya, camlardan süzülen yağmur damlalarıdır bu görüntüyü yaratan.

1926 yılının ilkbaharında, yağmurlu bir öğle sonrası, Lenox Caddesi'ndeki bir apartmanın yanındaki dar sokaktan geçenlerin, başlarını kaldırınca, pencere camıyla birlikte ağlayan bir çocuk değil de yetişkin bir adam görme ihtimalleri vardı. Hemen hiç rastlanmayan tuhaf bir görüntü; böyle ulu orta ağlayan bir erkek. Erkeklerin pek yaptığı bir şey değildir bu. Yine de, tuhaf olmasına karşın, aylar boyunca o içerlek pencerede ya da kapı önünde, ilkin kar altında, sonra güneşte oturup o kocaman, kırmızı mendiliyle yüzünü, burnunu silen o adama insanlar sonunda alıştılar. Bana sorarsanız o mendilleri Violet yıkayıp ütülüyordu çünkü kafadan ne denli çatlak olursa olsun, kılığı ne denli pejmürde hale bürünürse bürünsün, pasaklı çamaşırlara tahammülü yoktu. Öte yandan, Violet ölmüş bir kızı öldürmeye çalışmak ve kocasının mendillerini temiz tutmak dışında neler yapacak diye beklemek herkesi yorgun düşürüyordu. Kanımca Violet günün birinde bütün bu mendilleri desteleyip dolabın çekmecesine yerleştirecek, sonra gidip kocasının saçlarını bir kibritle ateşe verecekti. Gerçi ateşe falan vermedi kocasını; aslında vermiş olsaydı, yaptığı tüm o şeylerden daha iyi olurdu bence. Bilerek ya da bilmeyerek, adamcağıza her şeyi yeni baştan yaşattı: Şehir yaşamının sokak yaşamı demek olduğunun her zamankinden daha açık anlaşıldığı mevsimde, ilkbaharda.

Körler tatlı havada sazlarını tıngırdatıp şarkılar mırıldanarak ağır ağır yol alırlar. Sokağın orta yerinde altı telli gitarlarını çalmak için yer seçen yaşlı amcaların yakınında durmak istemezler.

Blues ehli, efkâr adamı. Kara derili, kara yazgılı adam. Kara derili olduğu için kara yazgılı adam.

Adını herkes bilir.

"Sevgilim-nereye-ve-neden-gitti"lerin adamı. "Öyle-yalnızımki-ölebilirim"lerin adamı.

Adını herkes bilir.

Kaldırımın orta yerindeki bir meyve kasasının üstüne oturmuş şarkıcıyı gözden kaçırmanın olanağı yok. Tahta bacağı rahatça öne uzatılmış halde, gerçek bacağıysa hem gitarın ağırlığını hem de müziğin temposunu taşımakta. Joe büyük olasılıkla şarkının tam da kendisinden bahsettiğini düşünmekte. Böyle olduğuna inanmayı çok ister. Öyle iyi tanıyorum ki onu. Kimsenin umursamadığı kedileri köpekleri besleyişini görmüşümdür, yine de ona hiç kanmadım. Apartmandan çıkarken şapkasını nasıl düzelttiğini hâlâ anımsarım; öne doğru eğer, biraz da sola yatırırdı. Yerden bir kürek at gübresi toplarken de, çalıştığı lüks otele doğru yürürken de şapkası jilet gibi durmalıydı. Tam anlamıyla yan yatmış değilse de bir miktar eğik. Ceketinin içine giydiği hırka en üste kadar sımsıkı düğmelenmiş olurdu ama kafasındaki düşüncelerin yakasının bağrının açık olduğunu bilirdim... Gözlerini köşe başında takılan bitirimlere doğru kaydırıyor. Onlarda öyle bir şey var ki kendisinde de olsun istiyor. Çantasındaki Cleopatra ürünlerinin arasında erkeklerin işine yarayacak pek bir şey bulunmaz, belki tıraş sonrası için bir pudra, ürünlerin çoğunluğu kadınlar içindir. Joe kadınlarla konuşmakta zorluk çekmez, şakalaşıp flört eder onlarla; aklından daha başka neler geçirir, kim bilir? Kadının biri ona bakışlarıyla merhabadan öte bir şeyler söylerse, köşe başındaki bıçkınların kısık bakışları Joe'ya, kadınınkinden daha büyük keyif verir.

Ya da karısına bunca zamandır sadık kaldığı için kendi kendisine acır. Ve bu erdemli tavrı kimsenin önemsediği yoktur, kimse kalkıp onu kutlamazsa, kendine acıması öfkeye dönüşür. Joe bu duyguyu anlamakta güçlük çekse de sokak köşelerinde takılan o göz kamaştırıcı, yırtıcı genç prenslere kolayca yöneltebilir. Gözünüzü dört açın. Elli yaşına merdiven dayamış sadık bir koca görürseniz sakının. O, bundan önce başka kadınlara bulaşmadı diye, sevmek için gencecik bir kızı seçti diye, kendini özgür saymaktadır. Ekmek bölüştürme ya da yoksulları balıkla besleme

özgürlüğü değil. Savaşta ölenleri diriltme özgürlüğü de değil. Bir çılgınlığa kalkışma özgürlüğü.

Bu adam dolambaçlı yollara yazgılıdır artık, inanın bana. Bluebird marka bir plağın halkalarını izleyen iğne gibi çeker onu bu yollar. Kentte fır döner durur. Şehir, adamı böyle savurur işte. Kendi istediğini yaptırtır ona, yeni yapılan yollara doğru çeker. Bir yandan da özgür olduğuna inandırır, canı istediği zaman çalıların arasına dalabileceğine. Oysa burada çalı falan yoktur; biçilmiş çimlerin üstünde yürünüp yürünmeyeceğine de Şehir karar verir. Şehir'lerin size çizdiği yoldan dışarı çıkamazsınız. Ne olursa olsun; zengin de olsanız, yoksul da kalsanız, sağlığınızı heba etseniz ya da uzun bir ömür sürseniz, kendinizi her zaman başladığınız yerde bulursunuz: herkesin yitirdiği şeyin, yani gençlik sevdalarının susamışlığı içinde.

Bu da Dorcas'tı, işte. Genç ama bilge. Joe'nun kişiye özel tatlısıydı o, şekerlemesi. Yaşı küçük olan ve Şehir'e yeni gelenler için en güzel şey kentin şekerleriydi. Şekerler, bir de klarnetler vardı ki onlara meyan kökü çubuğu dendiği bile olurdu. Gelgelelim Joe yirmi yıldır Şehir'de yaşıyordu, artık genç de sayılmaz. Ben onu, on altı yaş dolaylarına gelince duran erkeklerden biri olarak görüyorum. Yani içsel gelişim anlamında. Bu yüzden, önü sımsıkı düğmeli kazaklarla yuvarlak burunlu ayakkabılar giyse bile hâlâ çocuktur, yeni yetme; şeker görünce ağzı kulaklarına varır. Hani tadı bütün gün ağızda kalan o naneli zımbırtılara bayılır, herkesin de bayıldığını sanır. Gistan'ın kaldırımda maskaralık yapıp duran çocuklarına bunlardan dağıtır. Çocuklarınsa çikolatalı ya da fıstıklı bir şeyleri yeğleyeceği aşikârdır.

Bunları Windemere'den alır; bu bayat, yapışkan nane şekerlerine, neredeyse düzüşmek için tuttuğu odaya ödediği kira kadar çok para verir. Odadaysa kendi özel şeker kutusunun kapağı onun için açılır.

Koca sansar, işlerin bu biçimde sonuçlandığına şaşmamak lazım. Oysa öyle olmayabilirdi. Eğer Joe o küçük şıllığın peşinde koşmaya biraz ara verip de durumunu Stuck'a, Gistan'a ya da

meraklanan herhangi bir komşuya açsaydı, işler hangi yöne giderdi, kim bilebilir?

"Başka erkeklere anlatılacak şey değildi bu. Çoğu erkek dışarıda karıştırdıkları haltları birbirlerine anlatmaya can atar, biliyorum. Her şeylerini açığa vururlar. Böyle yaparlar çünkü kadının pek de bir önemi yoktur, etrafın kadın için söyledikleri ırgalamaz onları. Benim bu konuda bütün yaptığımsa durumu Malvonne'a yarım yamalak anlatmak oldu ki bu da kaçınılmazdı. Başka bir erkeğe söylemek mi? Hayır. Zaten söylemeye kalksam Gistan güler, kulak tıkamaya kalkardı. Stuck'sa ayaklarına bakıp benim işimin bitik olduğunu iddia eder, kendime gelmek için ne kadar içkiye ihtiyacım olduğunu söylerdi. Onlara Dorcas'tan bahsedemezdim. Başkasına anlatılacak bir şey değildi bu, ancak belki Victory gibi çok yakın bir arkadaş, ta eskilerden tanıdığınız biri olursa o başka ama fırsatını bulabilsem de Victory'ye anlatmazdım sanıyorum. Victory'ye anlatamamamın sebebi durumu kendi kendime bile izah edemememdi, çünkü ben de anlam verememiştim. Onu şekerleme alırken görmüştüm ve her şey bana tatlı gelmişti, tek bildiğim bu. Yalnızca o şekerlemeler değil, her şey ve her şeyin görüntüsü. Şeker insanın yalayıp emdiği bir şeydir, sonra da yutarsın, biter gider. Yok. Bu bambaşka bir şeydi. Daha çok mavi sularla beyaz çiçeklere, şeker serpintili havalara benziyordu. Orada, bütün bunların tam kıvamında birbirine karıştığı yerde olmaya ihtiyaç duyuyordum, Dorcas da işte oracıktaydı, tam orada.

"Dairenin kapısına vardığımda, aklımda dondurmacıda gördüğüm o yüze ait bir isim yoktu, zaten o anda aklım onun yüzünde de değildi. Ama kapıyı bana o açtı ve burnuma, fırında tavukla limonlu kek kokusu geldi. Kadınlar çevremi sardı, ben getirdiklerimi gösterirken onlar da kadınsı hareketler yapmaya başladılar: ceketimdeki tozları fiskelediler, oturayım diye omzuma bastırdılar. Onların erkekleri onarma, gördükleri kopuk ve sökükleri tutturma biçimleridir bu.

"Bana ne baktı ne de bir şey söyledi. Yine de ben onun nerede ve nasıl durduğunun ayırdındaydım, her an. Kadınlar söküğümü onarıp benimle şakalaşmak için yemek odasından sökün ederken o kalçasını bir sandalyenin sırtına dayamış duruyordu. Derken biri seslendi ona, adıyla. Dorcas. Başkaca pek bir şey duymadım ve orada kalıp kadınlara mallarımı gösterdim. Satış yapmaya çalışmıyordum, bırakıyordum onlar benim mallarımı kendilerine satsınlar.

"Güven satarım ben; işleri kolaylaştırırım. En iyi yöntem budur. Asla zorlamayın. Windemere'de garsonluk yaptığım zamanlar da böyleydim. Her an hazır ve nazır ama ancak siz beni istediğiniz zaman. Ya da oda servisi yapıp, viskiyi kahve ibrikleriyle getirdiğim zamanlar. Beni istediğiniz zaman hemen oracıkta ve de tam zamanında. İnsan zamanla, söz gelimi, dört kadeh içki içmek isteyen ama dört kez sipariş vermek istemeyen kadın müşteriyi gözünden tanımaya başlıyor. Dolayısıyla onun kadehi üçte iki boşalsın diye bekleyip yeniden içki koyuyorsun. Böylece kadın bir kadeh içerken adam dört kadeh parası ödemiş oluyor. Sinsi para iki kez hışırdıyor; birincisi cebime girerken, ikincisi de cebimden çıkardığım zaman.

"Beklemekten, onun beni görmezden gelişinden yüksünmedim. Planım da yoktu, olsa da uygulayamazdım zaten. Gözüm kararmış, başım dönmüştü; o ağır limonlu sostan, pudra kokusu ve o belli belirsiz kadın terindendi sanırım. Erkek teri gibi keskin kokmaz onların teri. Neyse, tam kapıdan çıkarken ne oldu da konuştum onunla, bugün bile bilmiyorum.

"İnsanların neler dediğini duyar gibi oluyorum. Violet'i, ayakta tutmak için her gün yeni bir dayanak gerektirdiği halde kullanmaktan vazgeçilmeyen bir eşya yerine koyduğum. Bilmem. Ama Victory'den bu yana kimseye fazla yaklaşmadım. Stuck ve Gistan'la da yakınızdır ama bu, insanı doğduğu andan beri tanıyan, erkekliğe aynı zamanda eriştiğiniz kimselere benzemez. Victory olsa, durumun nasıl olduğunu anlatabilirdim. Gistan'la Stuck'a söyleyeceklerimse gerçeğe yaklaşırdı ama yine

de durumu olduğu gibi anlatamazdı. Yani Dorcas'tan başkasıyla konuşamıyordum ve ona kendime bile söyleyemediğim şeyler söylüyordum. Onun yanında yeniden ferah ve taptazeydim. Onunla tanışmazdan önce yedi kez yenilenmiştim. Bunlardan ilki, kendime isim verdiğim zamandı; bana benden başka isim verecek kimse yoktu, çünkü bu adın ne olabileceğini, ne olması gerektiğini bilen yoktu.

"1873'te, Virginia'nın Vesper County bucağında doğmuşum, orada büyüdüm. Vienna diye küçücük bir köy. Rhoda ve Frank Williams beni hemen evlerine alıp altı çocuklarıyla birlikte büyütmüşler. Rhoda beni aldığında en küçük çocuğu üç aylıkmış; bu çocukla ben birbirimize, sonradan gördüğüm birçok öz kardeşten daha yakındık. Onun adı Victory idi. Victory Williams. Rhoda bana babasının adını vererek Joseph demiş ya, ne o ne de Frank bana bir soyadı vermeyi akıl etmişler. Rhoda bana asla onun öz çocuğuymuşum gibi davranmadı. Görev ya da ödül dağıttığı zamanlarda, 'Sen benim öz evladım gibisin,' derdi. Sanırım şu, 'gibi' sözcüğü, ona –daha üç yaşında bile yoktum o zamanlar– gerçek ana babamın nerede olduğunu sormama neden oldu. Rhoda bir omzunun üstünden bana bakıp dünyanın en tatlı, yine de hüzünlü tebessümünü sundu ve, ah canımın içi, iz bile bırakmadan ortadan kayboldular, dedi. Ben de onların geride bırakmış olmaları gereken 'iz' olmaya karar verdim.

"Okula ilk başladığım gün iki isim söylemem gerekiyordu. Ben de öğretmene, 'Joseph Trace,'* dedim. Victory oturduğu yerden arkasına döndü.

"'Neden öyle dedin?' diye sordu bana. 'Bilmem,' dedim. 'Dedim işte.'

"'Annemiz kızacak. Babamız da.'

"Dışarıda, okul bahçesindeydik. Güzeldi, yer sımsıkı, sert topraktı ama araya karışmış bir sürü çivi gibi şeyler vardı. İkimiz

* (İng.) İz. (ç.n.)

de yalınayak. Ben, başımı kaldırıp Victory'ye bakmak zorunda kalmayayım diye tabanımdan bir cam kırığını çıkarmaya çalışıyordum. 'Hiç de kızmayacaklar,' dedim. 'Senin annen benim annem değil ki.'

"'O değilse kim, peki?'

"'Başka bir kadın. Dönüp gelecek. Beni almaya gelecek, babam da öyle.' Bunu düşündüğümü ve istediğimi ilk defa o an fark ediyordum.

"Victory. 'Seni nerede bıraktıklarını bilirler elbet,' dedi. 'Bizim eve gelirler. Senin Williamsların evinde olduğunu biliyorlardır.' Victory her fırsatta, kız kardeşi gibi 'çift eklemli' yürümeye çabalardı. Gölgesinin önüsıra, toprağın üstünde zıplayıp kaydığını anımsıyorum. 'Williamsların evinde olduğunu biliyorlar. Adına Williams demeliydin.'

"Ben, 'Geldiklerinde beni ayırt edebilmeleri gerek,' diye yanıtladım. 'Hepinizin arasından beni seçebilmeleri gerek. Ben Trace'im, onların giderken arkalarında bıraktıkları şey.'

"'Amma matraksın ha!' Victory gülerek kolunu boynuma sardı, beni zorla yere yıktı. Tabanımdaki cam kırığı ne oldu, bilmiyorum. Çıkarmayı unuttum gitti. Beni aramaya gelen de olmadı zaten, öz babamın kim olduğunu hiçbir zaman bilmedim. Anneme gelince, günün birinde otelin yemek salonunda bir kadının olmayacak bir şey söylediğini duydum. Ben kahve servisi yaparken o yanındaki kadınla konuşuyordu. 'Kendi çocuklarıma uğursuzluk getiriyordum,' dedi bir ara. 'Hiç istemiyorum ama yapımda böyle bir terslik var. İyi bir anneyim ama onlar benden uzakta daha iyi oluyorlar yine de, ben yanlarındayken hiçbir işleri yolunda gitmiyor. Bırakıp gidenler gelişiyorlar, yanımda kalanlarsa öyle zorluk çekiyorlar ki! Bunu bilmek beni nasıl kahrediyor, bilemezsiniz...'

"Kadının yüzüne şöyle bir bakmaktan kendimi alamadım. Böyle bir şeyi söylemek yürek isterdi. Böyle bir itirafta bulunabilmek...

"İkinci yenilenmem, bir erkek olmak üzere seçilip yetiştirildiğimde gerçekleşti. Bağımsız yaşamak ve karnımı nasıl olursa olsun bir yol bulup doyurmak üzere. Babasız olmak bana koymuyordu çünkü her şeyden önce Frank vardı. Kaya gibi sağlamdı, aramızda ayrım da yapmazdı. Yine de en önemli şey benimle Victory'nin Vesper County'deki en iyi avcı tarafından seçilmiş olmamızdı. Koltuk kabartıcı, diye buna derim. Civardaki en iyi avcıydı ve ava çıkarken yanına alıp ders vermek için benimle Victory'yi seçmişti. Öylesine yamandı ki insanlar onun tüfeği sırf laf olsun diye taşıdığını çünkü avının ne yapacağını çok önceden bildiğini, yılanları aldatmakta, dalları kıvırıp iple bağlayarak tavşan ve köstebek tutmakta, su kuşlarının karşı koyamadığı sesler çıkarmakta üstüne olmadığını söylerdi. Beyazlar onun büyücü olduğunu konuşurdu aralarında ya, yaman bir adam olduğunu söylememek için derlerdi bunu. Avcı avcıdır, o da avcıydı işte. Yamandı, ömrüm boyunca kulağıma küpe edeceğim iki tavsiye verdi bana. Birincisi, beyazların iyi yürekliliğinin gizi: onların bir insanı sevebilmesi için önce acımaları gerekir. İkincisi de... şey, neyse, unutmuşum.

"Kentlerden çok ormanlarda rahat edişim onun yüzündendi, bana öğrettikleri yüzünden. Yakınımda bir yerde bir parmaklık ya da çit gördüm mü tedirgin olurdum. Herkesin gözünde, büyük kenti dünyada sindiremeyecek biri varsa o da bendim. Üst üste yığılı binalar... Beton yollar... Ben... Mümkün değildi.

"1893'te üçüncü kez değiştim. Vienna'nın yanıp kül olduğu yıldı bu. Beyaz kâğıtların kolay sonuçlandıramadığı işleri kırmızı ateş bir çırpıda becerdi; bütün tapuları geçersiz kıldı, kaç tarla varsa hepsini boşalttı, bizleri öyle göz açıp kapayana dek evlerimizden etti ki hepimiz o köyden bu köye koşuşmaya başladık... ya da yersizlikten yersizliğe. Victory ile ben, yürüye çalışa, çalışa yürüye, on beş mil yol alıp Palestine'e vardık. Violet'le orada tanıştım. Evlenip Tyrell yakınlarında, Harlon Ricks'in yerine yerleştik. Harlon'un toprağı yörenin en kötü toprağıydı. Violet'le

birlikte iki yıl onun ürünlerini ekip biçtik. Toprak tükendiği, taşların en bereketli hasat olup çıktığı zaman da karnımızı benim avladıklarımla doyurduk. Derken yaşlı Ricks bıkıp usandı; çiftliğini, bizim ona olan borcumuzla birlikte, Clayton Bede diye bir adama sattı. Onun döneminde bizim borç yüz seksen dolardan sekiz yüze yükseldi. Faiz diyordu Clayton, marketten aldığımız gübreleri falan –parasını onun ödediği şeyler– sayıp döküyor, fiyatların durmadan yükseldiğini söylüyordu. Violet bizim tarlamızın yanı sıra onun toprağını da sürmek zorundaydı; bana gelince, Bear'den Crossland'e oradan Goshen'a gidip çalışıp duruyordum. Kimi zaman çam kesiyor, çoğunlukla bıçkı tezgâhlarında çalışıyordum. Beş yılımızı aldı ama sonunda başardık.

"Bir gün Güney Göğü Demiryollarında, ray döşeme işi buldum. Yaşım yirmi sekizi bulmuş, değişip yenilenmeye artık alışmıştım. Böylece, Booker T. denilen adam Başkan'ın evinde sandviç yediği zaman ben de yeniden yenilenmeye kalkışacak kadar gözümü kararttım ve tuttum bir parça toprak satın aldım. Enayi gibi, toprağı elimde tutmama izin vereceklerini sandım. Ömrümde görmediğim, imzalamadığım iki kâğıt parçasıyla oradan attılar bizi.

"Dördüncü değişimim 1906 yılına rastlar, karımla birlikte, onun doğduğu yerin yakınlarında bir istasyon köyü olan Rome'a gidip Güney Göğü trenine binerek kuzey göklerine doğru yola çıkışımıza. Jim Crow yasalarına uymak için bize dört ayrı vagonda beş kez yer değiştirttiler.

"Tenderloin'de, demiryoluna yakın bir dairede oturuyorduk. Violet hizmetçilik yapıyordu, ben de beyazların kundura derilerini işlemekten tutun da yaprak sigarası sarmaya kadar ne iş bulursam. Geceleri balık, gündüzleri tuvalet temizleyerek sonunda garsonluğa kapağı attım. Mulberry Sokağı'yla Küçük Afrika'nın pis kokusunu, Batı 53. Cadde'nin etobur farelerini geride bırakıp daha yukarı bir semte taşındığımızda ben beşinci ve kalıcı benliğime yerleşmiş olduğumu sanıyordum.

"O zamana kadar bütün domuzlarla inekler ortadan kaybolmuş, o benim almak istediğim toprak parçasının onda biri kadar bile olmayan derme çatma çiftliklerin yerini, giderek çoğalan evler almaya başlamıştı. Buralarda bir siyah sırf sokakta dolaştığı için güpegündüz vurulabilirdi o zamanlar. Sıraevlerle sebze bahçeli, geniş avlulu müstakil evler yapılıyordu. Derken, savaştan hemen önce bazı sokaklar boydan boya, siyahlara kiralanmaya başlandı. Ne güzel. Aşağı semtlere benzemiyordu burası. Bu evler beş, altı, hatta bazıları on odalıydı; ayda elli, altmış doları denkleştirebilen de bunlardan birine taşınabiliyordu. 140. Cadde'den, Lenox Caddesi'ndeki daha büyük bir yere taşındığımızda bizi mahalleye sokmak istemeyenlerse, derileri daha açık renkli siyahlardı. Violet'le ben onlarla, tıpkı beyazlarmış gibi savaştık. Biz kazandık. Kötü zamanlardı ve siyah, beyaz bütün mülk sahipleri yüksek kira alabilmek için siyahların peşinde koşuyordu. Bizler bu kiraları vermeye razıydık çünkü bu sayede, kimilerimiz odaların ikisini ayrıca kiraya verse bile, beş odalı evlerde oturuyorduk. Binalar resimlerdeki şatoları andırıyordu ve oldum olası başkalarının pisliğini temizlemiş olan bizler buraları temiz pak tutmayı herkesten daha iyi biliyorduk. Her köşede kuşlarımız, bitkilerimiz vardı, Violet'le benim. Saksıları gübrelemek için sokaktan kendi elimle tezek topluyordum. Bu arada otellerde çalışmaya başlamıştım. Lokantalarda garsonluk yapmaktan daha iyiydi çünkü otellerde bahşiş koparmanın çok çeşitli yolları vardır. Maaş yetersizdi ama bahşişler avcuma yağmur taneleri gibi tıpır tıpır düşüyordu.

"Kiralar peş peşe yükseltilmeye, beyaz semtlerdeki et fiyatları değişmezken marketler yukarı mahallelerdeki et fiyatlarını katlamaya başlayınca kendime bir ek iş bularak bizim oralarda Cleopatra ürünlerini pazarlamaya başladım. Violet de gündeliğe gitmeyi bırakmış yalnızca kuaförlük yaptığından, durumumuz iyiydi.

"Derken 1917 yazı gelip çattı. Beyazadamlar kafamın çevresindeki o demir çubuğu çıkardıklarında gıcır gıcır yenilendiğim

su götürmez çünkü beni neredeyse öldürüyorlardı. Benim gibi daha bir sürü kişiyi. Neyse ki o beyazadamlardan biri insaflıymış da öbürlerinin beni hemen oracıkta temizlemesini engelledi.

"Ayaklanmayı tam olarak neyin başlattığını bilemiyorum. Belki gazetelerde yazılanlar gibi olmuştur, belki birlikte çalıştığım garsonların, belki de Gistan'ın dediği gibi: Beyazların, gelip bir siyahın diri diri yakılmasını seyretsinler diye davetiyeyle çağrıldıkları o eğlence yüzünden. Eğlenceye binlerce beyazın katıldığını söylüyordu. Gistan'a bakarsanız bu, herkesin içine oturmuştu ve ayaklanmayı cinayet başlatmasa bile başka bir şey mutlaka başlatacaktı. Savaş sırasında çalıştırmak üzere Şehir'e sürüyle siyah getirmeye başlamışlardı. Güneydeki küçük çiftçiler, Zenciler gidiyor diye köpürüyordu, Kuzeydekilerse geliyorlar diye.

"Hayatta neler gördüm, geçirdim ben. Virginia'da. Üvey kardeşlerimin ikisi. Kötü hırpalanmışlardı. Çok kötü. Rhoda kahrından öleyazmıştı. Bir de kız vardı. Crossland'deki akrabalarını görmeye gelmişti. Bacak kadar bir kız. Hiç değilse, burada tepen atıp bir yumruk savuracak olsan, yüz kişi seninle birlikte savururdu.

"Sokakta koşuşan birkaç küçük oğlan çocuğu görmüştüm. İçlerinden biri yere düştü; hemen kalkamayınca yanına gittim. Olanlar o zaman oldu. Violet'le ben kafamdaki yarayla uğraşırken ayaklanma bensiz devam etti. Neyse, hiç değilse o badireden sağ çıkmış oldum. İki yıl sonra yedinci kez değişmemin nedeni belki de budur, 1919'da 369. taburun yanı sıra, onları adım adım izleyerek yürüdüğüm sırada uğradığım değişim. Sokakta dans ettiğim başka bir zaman hatırlamıyorum ama o gün herkesle birlikte dans ettim. Bunun son değişimim olduğuna inanmıştım, en iyisi olduğuysa kesindi çünkü savaş başlayıp bitmişti ve savaşa katılmış olan 369. taburun kara derili askerlerini görünce gururdan öyle bir göğsüm kabarmıştı ki yüreğim orta yerinden çatlayacak gibi olmuştu. Gistan bana, bahşişlerin bozukluk yerine kâğıt parayla verildiği bir başka otelde iş buldu. İşlerim gıcırdı. 1925'te hepimizin işi gıcırdı. Derken Violet kucağında oyuncak

bir bebekle yatar oldu. Çok geç. İş işten geçtikten sonra. Onu anlamıyor değildim, bir bakıma. Bir bakıma.

"Yanlış anlamayın beni. Bunda Violet'in suçu yoktu. Bütün suç bendeydi. Hepsi. O kadıncağıza ettiklerimden ötürü kendimi asla affetmeyeceğim. Asla. Durmadan değişmem canına yetmişti artık. Kendimi yenileyip durmama tahammülü kalmamıştı. Ömrüm boyunca her zaman yepyeni bir Zenci olduğum söylenebilir. Yine de çektiklerimin, görüp geçirdiklerimin hiçbiri beni ona hazırlamamıştı. Dorcas'a. Sanki yirmi yaşındaydım ve Palestine'de, bir ceviz ağacının altında iştahımı ilk defa köreltiyordum sanırdınız.

"Bizim, Violet'le benim oradan ayrılmamız herkesi şaşırtmıştı. Şehir'de insanın içine gariplik çöker, diyorlardı, gelgelelim dünyanın en iyi orman avcısı tarafından yetiştirildiğimden gariplik benim yanıma yaklaşamaz. Anasını satayım. Köy çocuğu köylü olur. Karısı geceleri kucağında oyuncak bebekle yatan, yaşını başını almış bir erkeğin bağrında on sekiz yaşında bir kızın nasıl bir fırtına kopartabileceğini ben nereden bilebilirdim? İçime, göz alabildiğine insansız uzanan ormanlarda, olta ucundaki kurtlardan başka canyoldaşı bulunmayan ırmak boylarında bile hayal edemediğim bir gariplik çökertebileceğini, onun balını tatmazdan önce ömrümde hiçbir şeyin tatlı yanını yaşamamış olduğuma beni inandırabileceğini nereden bilebilirdim? Yılanların, son kez deri değiştirmezden önce bir süre kör oldukları söylenir.

"Saçları upuzun, cildi pürüzlüydü. Günde iki kez birer litre su içse temizlenirdi, yani cildi, demek istiyorum, ama ben ona böyle bir şey söylemedim çünkü tenini o haliyle seviyordum. Elmacık kemiklerinin hemen altında belli belirsiz nal izlerini andıran, minicik, yarım aylar kümelenmişti. Bir de alnında. Onun istediği güzellik ürünlerini alıyordum ama hiçbirinin kâr etmeyişi de hoşuma gidiyordu. O minik nal izlerimi silsin miydi yani? Beni yolsuz,

izsiz mi bıraksaydı? Bu dünyada en güzel şey, tek şey, insanın yolunu bulması ve bir daha oradan sapmamasıdır. Virginia'dayken annemin izini sürmüştüm ve iz beni dosdoğru ona götürmüştü. Dorcas'ın da mahalle mahalle izini sürdüm. Bunun için özel bir çaba harcamam da gerekmedi. Düşünmem bile gerekmedi. Sürdüğünüz iz sizinle konuşmaya, bakmanıza bile gerek bırakmayacak kadar açık işaretler vermeye başlayınca bir başka güç ortaya çıkıyor. İz sizinle konuşmuyorsa, cebinize beş senti koyup sigara almaya çıkarsınız, başlarsınız yürümeye, sonra koşmaya ve kendinizi ta Staten Island'da bir yerde, hatta belki de Long Island'da, keçileri seyrederken bulursunuz. Oysa iz sizinle konuşuyorsa, yolda ne tür bir engel olursa olsun, bir de bakmışsınız ki kalabalık bir odada onun kalbine kurşun sıkmaktasınız, bu kalp, onsuz yaşayamayacağınız kişinin kalbi olsa bile...

"Orada kalmak istedim, silahın tak etmesinden hemen sonra. Benden başka duyan olmamıştı, bu yüzdendir ki kalabalık, o çok benzediği kırmızı kanatlı kuşlar gibi dört bir yana dağılacağı yerde, onu tutsak etmiş olan dansın buharıyla kaynaşıp kenetlenmiş durumdaydı. Oracıkta kalmak istedim. Onu, yere düşüp de incinmesin diye sımsıkı tutmak.

"Ben izi aramıyordum. İz beni arıyordu ama konuşmaya ilk başladığında onu duyamadım. Öylesine, avare dolaşıyordum Şehir'de. Silah yanımdaydı ama silahla değil, elimle dokunmak istiyordum sana. Beş gün boyunca başıboş dolaştım. İlkin 131. Cadde'de High Fashion'a gittim çünkü salı günü orada kuaför randevun var sanıyordum. Her ayın ilk salısı. Ama yoktun işte. İçeri birkaç kadın girdi; Salem Baptist'ten kızarmış balık getirmişlerdi; kör ikizler de dükkânın içinde gitar çalıyordu. Doğru söylemişsin, yalnızca biri kör, öbürü numara yapıyor. İkiz olmak şöyle dursun, kardeş bile değildiler. Her zamanki gibi kilise ilahileri değil de dumanlı bir şeyler çalıyorlardı, kızarmış balık satan kadınlar da kaşlarını çatıp analarıyla ilgili kötü kötü laflar etmekle birlikte ikizlerle hiç konuşmuyorlardı. Aslında keyiflerinin yerin-

de olduğunu biliyordum çünkü sesi en çok çıkan kadın ayağıyla tempo tutacağım derken edeceği lafları şaşırıyordu. Bana aldırış eden olmadı. Senin bugün randevun olmadığını dükkândakilere söyletmem epey zaman aldı. Minnie cumartesi günü gelip dip boyanı yaptırdığını söyledi, oysa hiç tavsiye etmiyormuş, tam boyanın bir dolar bir çeyrek olduğu yerde dipleri boyamanın yarım dolar olması bir yana, saçlar çok yıpranırmış. Minnie boya üstüne ısı kadar saçlara zarar veren bir şey olmadığını söylüyordu. Hiç ısı vermemek dışında, elbet. Neden dip boyası yaptırmıştın ki? Aklıma ilk gelen bu oldu. Geçen cumartesi, ha? Bana kilise korosuyla Brooklyn'e gidip Shiloh'da ilahi okuyacağını, sabah dokuzda yola çıkıp ancak geceleyin döneceğini söylemiştin, bu yüzdendi demek ki. Geçen seferki geziye gitmediğini, teyzenin de bunu öğrendiğini, artık bu kez gitmek zorunda olduğunu söylemiştin, bu yüzdendi demek ki. Bu sebeple o sabah, Violet işe gitse de ben de Malvonne'un evine girsem diye sabırsızlanmadım. Gereği yoktu. Ama o cumartesi hem dip boyası yaptırıp hem de saat dokuzdan önce tren istasyonunda olabilmeyi nasıl becermiştin, Minnie cumartesi günleri, geceyarılarına kadar çalışıp herkesi pazar için hazırlayacağından dükkânı öğleden önce açmadığına göre? Salı günkü düzenli randevuna gitmene de gerek yoktu, değil mi? Düşüncelerimdeki zehri kafamdan atmaya çalıştım çünkü bunları kör ikizlerin çaldığı o dumanlı müziğin yaratıp yaratmadığından emin değildim. Gitar tınıları yapar kimi zaman bunu insana. Tam klarnet müziği gibi değil ama yakın. O ses klarnetten çıkıyor olsaydı hemencecik anlardım. Ama o gitarlar... kafamı karıştırdılar, kendimden şüpheye düştüm ve izi yitirdim. Eve döndüm ve izi ancak ertesi gün yeniden yakalayabildim, Malvonne yüzüme bakıp da ağzını eliyle kapadığı zaman. Ne var ki gözlerini kapayamazdı; kahkahası oradan fışkırıyordu.

"Bana söylediğin o şeylerde içten değildin, biliyorum. Hani ben seni bulduktan, odamıza son bir kez gelmeye razı ettikten sonra söylediklerinde... İçten değildi o dediklerin, biliyorum

bunu. Yine de derinden yaralanmıştım. Ertesi gün kapı önünde soğuktan donarak dikildim, ne yapacağımı bilememekten bitkin düştüm. Görünürde, buzların üstüne kül serpmekte olan Malvonne'dan başka kimse yoktu. Karşı kaldırımda, bir parmaklığa yaslanmış duran üç bıçkın delikanlı gördüm. Saat sabahın daha onu olmamış, hava otuz derece ama onlar rugandan yapılmış gibi pırıl pırıldılar. Jilet gibi. Yaşları yirmi, yirmi ikiden fazla olamazdı. Genç. İşte, al sana, Şehir! Biri tozluk takmıştı, birinin ceket cebinde boyun bağıyla aynı renk mendili vardı. Ceketini omzuna almış. Öylece parmaklığa yaslanmış, gülüşüyorlardı, derken alçak sesle bir şarkı tutturdular, birbirlerine sokulup başlarını yaklaştırarak parmak şaklatmaya başladılar. Şehir adamları, anlarsınız ya. Kendi içlerine dönük, mahir, genç horozlar. Hiçbir şey yapmalarına gerek yoktu; orada durmuş, piliçler ayaklarına gelip onları bulsun diye beklemek dışında... Ceketleri kemerli, mendilleri boyunbağlarının renginde. Malvonne onların karşısında ağzını eliyle kapatabilir miydi acaba? Odasını perşembe günü kullandırtmak için parayı peşin isteyebilir miydi? Dünyada yapamazdı çünkü bu genç horozların Malvonne'a ihtiyaçları yok. Piliçler onların ayağına geldikleri gibi kalınacak yeri de bulurlar, sürülecek iz varsa onu da sürerler. Arar sorarlar, hesaplar yaparlar. Bu genç horozlarsa beklerler çünkü onlar beklenilendirler. Kimsenin izini sürmek zorunda kalmaz, bir güzellik salonuna gidip kızın birini sorarak enayi durumuna düşmezler; hem de o dumanlı müziğe kendilerini kaptırmak için benim bir an önce çıkıp gitmemi bekleyen ve arkamdan konuşup, şu deli Violet'le evli olduğum halde, daha liseyi bitirmemiş bir kızın peşinde koşmama laf eden karıların önünde. Kapı önünde oturdukları yerden kalkıp Malvonne'un sözünü yarıda keserek, koşmamaya çalışarak, yürüye yürüye ta Inwood'a gidenler ancak benim gibi kocamış horozlardır. İlk seferde de oraya gidip oturmuştuk da sen bacak bacak üstüne atıp yeşil ayakkabılarını göstermiştin bana: evden ayrılırken ayağında olan Oxfordlar ye-

rine bunlarla dolaştığını, Lenox'tan aşağı, 8. Cadde'den yukarı bunlarla gezdiğini teyzen bilmesin diye evden kese kâğıdı içinde çıkardığın ayakkabılar. Sen ayağını sallar, bileğini döndürüp ökçelere hayran hayran bakarken ben senin dizlerine bakıyor ama sana dokunmuyordum. Adem'in, elmayı koçanıyla yemesinin nedeni sensin, diyordum sana. Adem'in Cennet'ten ayrıldığı zaman zengin bir adam olduğunu söylüyordum. Yanında Havva'yı da götürmesi bir yana, dünyanın ilk elmasının lezzeti ömrünün sonuna dek damağında kalacaktı. Tadını ilk öğrenen oydu. Elmayı dişlemek, dişlemek, dibine dek. Elmanın kütürtüsünü duymak ve kabukların kırmızısıyla kendi yüreğini dağlamak.

"Beni tanıyormuş gibi bakmıştın bana, ben de gerçekten Cennet'te olduğumu sanmıştım ve yanaklarındaki nal izlerine kendimi öylesine kaptırmıştım ki gözlerini göremez olmuştum.

"İşte oraya gittim, aynı yere. Yerdeki eriyip eskimiş karlar göğü yumuşatıp ağaç kabuklarını karartıyordu. Karların üzerinde köpek ve tavşanların ayak izleri serpiliydi, gezmeye çıkarken takılan kravatların desenleri gibi düzenli. Bu köpeklerden biri otuz, kırk kilo çekiyor olsa gerekti. Geri kalanlar ufaktılar, biri de aksak. Benim ayak izlerim her şeyi birbirine karıştırmıştı. Dönüp yürüdüğüm yerlere bakıp da kendimi orada, ince ayakkabılarla, galoşsuz, bileklerime kadar ıslanmış olarak gördüğümde anladım her şeyi. Ama soğuğu duymuyordum çünkü dünyanın bizim zamanımızda nasıl olduğunu anımsıyordum. O ılık ekim ayında, hatırlar mısın? Sharon gülleri hâlâ çiçek içindeydi. Leylak ağaçları, çamlar. Kızılderililerin toplanma yeri olan o lale ağacı. İlk buluşmamızda oraya ben senden önce varmıştım. Bir kayanın üstünde oturan iki beyaz vardı. Gidip tam yanlarına, yere oturdum, bir süre sonra burun kıvırarak kalkıp gittiler. Oralarda durabilmek için bir iş yapman ya da yapıyor görünmem gerekti. Çantamı bu yüzden elime almıştım. Önemli bir şey teslim ediyormuşum gibi görünmek için. Evet, oralar yasaktı bize yasak olmasına ama o sefer bir çıkışan olmadı. Sonra yasak oluşu duruma bir başka çeşni de katıyordu, senle benim birlikte olmamız-

dan öte bir tehlike duygusu. Beyazların kalkmış olduğu kayanın üstüne isimlerimizin baş harflerini kazıdım. D ile J. Sonradan, bir yerimiz ve programımız olduğu zaman da sana ciciler getirmeye başladım; her seferinde, ne alsam da senin gülümsemeni ve gelecek sefere yine gelmeni sağlasam diye içim içimi yerdi. Kaç gramofon plağı oldu acaba? Kaç ipek çorap? Çorap kaçıklarını tutmaya yarayan o küçük alet takımını hatırlıyor musun? İçi Schrafft'ın çikolatalarıyla dolu, üstü çiçekli mor metal kutu. Mavi şişe içindeki, orospular gibi kokan o parfüm. Bir keresinde de çiçek getirdim ama sen düş kırıklığına uğradın, ben de canının çektiğini alabilesin diye bir dolar verdim sana. Gençliğimde, bizim oralarda, koca bir günün ücretiydi bu. Hepsini sana verdim. Neyim varsa verebilirdim sana. Yeter ki elmayı kütürdeterek dişleyip koçanına kadar yiyeyim ve kıpkırmızı elma kabuğunun tadını ömrümün sonuna dek damağımda taşıyayım. Malvonne'un yeğeninin odası, penceresine buzcunun etiketi olan o oda. Senin ilk seferindi. Benim de öyle, bir bakıma. İşte bunun uğruna ben, yine söylüyorum, Cennet'ten kovulmuş olsam göğsümü gere gere, salına salına giderdim, yeter ki elin elimde olsun. Ben seni *seçtim*. Seni bana veren olmadı. İşte seninki bu, diyen olmadı. Ben seçtim seni. Zaman yanlıştı, tamam, karıma da yanlış yapıyordum. Yine de herkesin arasından seni seçtim. Gözüm kararmıştı sanma sakın, çarpılmıştım sanma. Kara sevdaya da düşmedim, düşmüş olduğum yerden bu sevdaya yükseldim. Seni gördüm ve kararımı verdim. Kararımı. Senin peşinden gitmeye de karar verdim. Çok eskilerden bildiğim bir şeydir bu. Sana bu yönümü anlatmadım, sanırım. Ormanlarda iz sürme yeteneğime o bile saygı duyardı ki bu yönden eşsizdi. Biricik. Eskiler bu işleri bilirdi. Seni görmezden önce yedi kez yenilendiğimi söyler dururum ama o zamanlar, oralarda, rengin siyahsa, siyahım, diyorsan zaten yeni olmak ve her Tanrı'nın günü yepyeni kalmak zorundaydın. Sözüme kulak ver, sevgilim, o zamanlar bu yepyeni hal, bir ruhsal halin, soyut bir kavramın ötesinde bir şeydi."

Bana sorarsanız, tehlikeli olabilir, derdim, karşındakinin ruh halini tahmin edip sezmeye çalışmak. Yine de, benim gibi her şeyden haberdar olan, meraklı, yaratıcı biriyseniz denemeye değer. Joe, eskilerin ayakta kalabilmek için neler yaptığını çok iyi biliyormuş gibi davranıyor ama, örneğin True Belle konusunda çok bir şey biliyor olamaz çünkü Violet'in ona büyükannesinden pek de söz ettiğini sanmıyorum, annesindense, hiç. Demek ki bilmiyordu. Ben de bilmiyorum ama o zamanları hayalimde canlandırmak hiç de zor değil.

True Belle'in Baltimore'dan Vesper County'ye geri döndüğü dönemdeki ruh hali bir âlem olsa gerekti. Bucağın merkezi olan Wordsworth'den köle olarak ayrılmış, 1888'de özgür bir kadın olarak geri gelmişti. Kızıyla torunları, onun eskiden oturduğu köyün on iki mil kuzeyinde, Rome isimli ufacık, yoksul bir köyde yaşıyorlardı. Torunların yaşları dörtle on dört arasındaydı. Violet adındaki kız da, True Belle geldiği sırada on iki yaşındaydı. Adamların gelip hayvanları, kap kacağı ve Canım Rose'un oturduğu sandalyeyi alıp gitmelerinden sonraydı. True Belle oraya vardığında kızıyla torunlarının elindeki tek şey, ödünç birkaç döşekle sırtlarındaki giysiler dışında, Rose'un kocasının imzalamış olduğu, o adamlara hak tanıyan kâğıttı, yani onların bunu yapmaya hakları vardı, belki de görevleriydi bu, – yağmur yağmakta direndiğine, gökten yağmur yerine buzdan taşlar düşerek ürünü

biçip saptan ibaret bıraktığına göre. Kâğıtta evin erkeğinin, zencilere oy hakkı tanınmasını savunan bir partiye katılmış olduğu konusunda tek kelime yazmıyordu. True Belle'in, toprakları ve evleri ellerinden alınmış halde bulduğu içler acısı durumdaki aile, komşularının keşfettiği metruk bir kulübeye gizlice sığınmış, yine komşuların dişlerinden artırıp paylaştıkları ve kızların çevreden toparlayabildiği yiyeceklerle yaşıyordu. Bol bamyayla kuru fasulye, aylardan eylül olduğu için de böğürtlen gibi her türden orman meyvesi. Bir keresinde papazın oğlunun getirdiği bir sincapla mükellef bir ziyafet çekmişlerdi. Rose'un konu komşuya anlattıklarına bakılırsa kocası, beli ve ellerinin faydasızlığına şaşıp kalmış, kızarmış yeşil domatesle hamur işi yemekten usanmış bir halde; etin yalnızca derisine değil etine duyduğu açlıkla, kahvenin fiyatıyla en büyük kızının bacaklarının biçimine sinirlenip durduk yerde başını alıp gitmişti. Günün birinde oturduğu yerden kalkmış ve başını alıp gitmişti. Bir yerlerde oturup bu konuları düşünmek için. Ya da düşünmemek için. Rose bildiklerini açığa vurmaktansa lakırdı uydurmayı yeğ tutuyordu. Bir dahaki sefere kendisini almaya geliverirlerdi sonra, yalnızca tenceresiyle tavasını, evini barkını değil. Şansı varmış ki günleri sayılı olan True Belle, ömrünün tüm verimini Baltimore'da Miss Vera Louise'e akıttıktan sonra şimdi Vesper bucağında ölmeye razı olmuştu.

True Belle'in ölümüne doğru saydığı günler on bir yıl sürdü ve kızı Rose'u kurtarıp gömmesine, damadının dört kez eve döndüğünü görmesine, altı yorgan on üç iç gömleği dikmesine ve Violet'in kafasını Baltimore'daki beyaz hanımının ve ikisinin de gözbebeği olan o dünya güzeli delikanlının öyküleriyle doldurmasına yetti. Bu genç adamın adı, pek makul nedenlerden ötürü Golden Gray'miş [Altın Gri]: Gray, Vera Louis'in soyadıymış, (ve sonradan, çok sonradan genç adamın gözlerinin rengi de griye dönecekmiş) Altın da, çocuğun tenindeki o ilk pembeliğinin geçmesinden ve tepesindeki tüylerin dökülmesinden sonra teninin

ve kulaklarına kadar inen buklelerinin aldığı o pırıl pırıl rengi tanımlıyormuş. Bu saçlar gerçi Vera Louise'in çocukluk saçlarının sarısıyla boy ölçüşemezmiş, yine de o günışığı renkleri ve inatçı bukleleriyle genç annenin gönlünü kazanmışlar. Bir çırpıda değil. Biraz zaman almış bu. Oysa True Belle çocuğu daha ilk gördüğü gün kıvançla gülmüş ve sonrasında on sekiz yıl boyunca her gün gülmeyi sürdürmüş.

Vera Louise Gray'in de, True Belle'in de doğduğu yer olan Vesper bucağının çok uzaklarında, Baltimore'un Edison Sokağı'ndaki o güzel taş evde, üçü birlikte yaşarlarken, beyazhanımın komşularıyla dostlarına söylediği şey kısmen doğruydu: Kendisi doğum yerinin dar kafalı yaşam tarzına katlanamamıştı. Daha sofistike bir yaşam sürebilmek için hizmetçisini ve çok sevdiği minik yetimi yanına alıp Baltimore'a gelmişti.

Militan kadın hakları savunucularına yaraşır muhalif bir tutumdu bu; çevresindeki sözümona kadın arkadaşları Vera Louise'e, ancak ayıp olmayacak kadar yaklaşıyorlardı. Fakat bu şekilde onu tutumunu değiştirmeye, koca araması gerektiğini kabul etmeye zorlayacaklarını sanıyorlarsa yanılıyorlardı. Aralarına yeni katılan dik kafalı, zengin yabancı kadın gösterişli bir yaşam sürerek gününü gün ediyor ve onlardan giderek daha da uzak duruyordu. Zaten kendini tümüyle kitap okuyup kitapçıklar yazmaya ve o yetime kul köle olmaya adamış gibiydi.

Çocuk, en başından beri sessiz, gölgeli evde yanan bir ışık gibiydi. Her sabah onu görünce yeni baştan şaşalayan iki kadın, onun yaydığı ışığı kapmak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Vera Louis, üzerine titreyip onu şımartıyor, True Belle, onu her ama her görüşünde mutlulukla gülerek, bir dediğini iki etmeden ona pastalar yediriyor, kavunu önüne koymazdan önce bütün çekirdeklerini bir bir ayıklıyordu. Vera Louise çocuğu Galler Prensi gibi giydiriyor, ona heyecanlı masallar okuyordu.

True Belle, elbette, her şeyi daha en başından anlamış olmalıydı çünkü Wordsworth'de pek az şey gizli kalabilir, toprak sa-

hiplerinin Büyük Evlerinde ise hiçbir şey gizli tutulamazdı. Hele hele, Vienna dolaylarından gelen bir Zenci delikanlının haftada kaç kez Miss Vera ile birlikte ata binmeye çağrıldığı ve onun da gezmek için ormanın hangi köşesini seçtiği kimsenin gözünden kaçamazdı. Bütün kölelerin bildiklerini True Belle de biliyordu, dahasını da biliyordu çünkü onun tek işi Miss Vera'nın bütün isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılamaktı ki bunların arasında hanımın çamaşırlarını yıkamak da vardı – ki bazılarının ayda bir, gece boyu sirkeye yatırılması gerekiyordu. Bu yüzden sirkede yatırmaya gerek kalmadığı, iç çamaşırları da ötekilerle birlikte yıkanmaya başlandığı zaman True Belle işin nedenini anladı, Vera Louise de onun anladığını anladı. Bundan bahsetmeye hiçbir zaman gerek duymadılar. Durumu bilmeyenler yalnızca babalardı. Müstakbel baba, o siyah delikanlı, True Belle'in bildiği kadarıyla gerçeği hiç öğrenmedi, çünkü Vera Louis artık onun adını anmaz olmuştu, bir daha yanına da gitmedi. Yaşlı baba, Albay Wordsworth Gray'in de hiçbir şeyden haberi yoktu. Hiçbir şeyden.

Sonunda ona gerçeği söyleyen karısı olmalıydı. En sonunda. Gerçi kadın bunu kızıyla hiç konuşmadı, daha doğrusu, durumu öğrendikten sonra bir daha kızıyla hiç konuşmadı, yine de Albay'a haberi o vermiş olmalıydı. Albay gerçeği duyunca ayağa kalktı, sonra oturdu, sonra yine ayağa kalktı. Sol eli havayı yoklayarak bir şeyler arandı: bir yudum viski, piposu, kırbacı, bir tüfek, Demokrat Platform, yüreği, Vera Louise'in asla haberi olmadı. Yüzünde bir anlığına bir acı belirdi, derin, çok derin bir acı. Sonra gazabı odanın içine sızarak kristalleri buğulamaya, kolalı örtüleri buruşturmaya başladı. Kızının başına gelen korkunç şeyi düşündükçe soğuk terler döküyordu çünkü omuzlarında zaten yedi melez çocuğun yükü vardı. Gazabı sel gibi boşanıp odayı bastıkça terler şakaklarından dökülerek çenesinin altında birikiyor, koltuk altlarını, gömleğinin sırtını sırsıklam ediyordu. Sonunda, masanın üstündeki sarmaşık canlanmaya, gümüşler kayganlaşmaya başladığında Albay alnındaki terleri silip kendi-

ni toparlayarak yapılması gerekeni yaptı: Vera Louise'i bir şamarla servis masasına çarptı.

Gelgelelim son şamarı çarpan anne oldu: Kaşları kıpırdamamıştı bile ama düştüğü yerden kalkmaya çalışan kızına fırlattığı bakış öylesine tiksinti doluydu ki Vera Louis, annesinin dilinin altından sızıp avurtlarını dolduran safranın kekreliğini duyumsar gibi oldu. Annesinin bu safrayı dışarı tükürmesini terbiyesi, almış olduğu köklü aile terbiyesi önledi. Anneyle kızı arasında tek bir söz geçmedi, ne o zaman ne de ondan sonra. Ertesi çarşamba Vera Louise'in yastığının üstüne bırakılan içi para dolu çamaşır çantasının cömertliği ise horgörünün ağırlığını taşıyordu. Evden uzakta geçirilecek altı, yedi ay için bu para çok fazlaydı. Öyle çok para ki verdiği mesajı yanlış yorumlamanın olanağı yoktu: İster öl, ister yaşa ama başka yerde.

Vera Louise'in istediği ve yanına aldığı kişi True Belle olmuştu. Bir köle kadın için, zaten iş ve mesafe yüzünden çok seyrek gördüğü kocasını bırakıp gitmek, iki kızını teyzeye emanet etmek ne denli zordu, bilemeyeceğim. Canım Rose ile May o sırada sekiz ve on yaşlarındaydılar. O yaşta sahiplerinin çok işine yararlardı ama Wordsworth'te, kocasından kilometrelerce uzakta, bir zengin evinde yaşayıp gece gündüz evin kızına bakan bir anneye hiç yararları dokunmazdı. Kim bilir, ablalarından birine, kocasıyla kızlarına bir süre için bakıversin diye ricada bulunmak True Belle'e belki de o kadar zor gelmemiştir. O sıralar yirmi yedi yaşındaydı; büyük bir şehir görmek için eline bir daha ne zaman fırsat geçecekti?

Daha da önemlisi, Miss Vera Louis elindeki kâğıt paralarla belki onların hepsinin özgürlüklerini satın almalarına yardım ederdi, çünkü, Tanrı bilir, babası ne kadar çok para vermişti ona. Ama, belki de böyle olmamıştı. True Belle yük vagonunda, bavullar, sandıklar arasında sarsıla sarsıla, geçtiği yerleri göremeden yol alırken suratını asmıştı belki de. Belki üzgündü. Ne olursa olsun, seçme hakkı olmadığı için, kocasını, ablasını, Canım Rose

ile May'i bırakıp gitmişti. Onları düşünüp kaygılanıyorsa bile küçük, sarışın oğlan içinin zehrini alıyordu. Sonunda Baltimore'dan ayrılıncaya dek tam on sekiz yıl boyunca bu çocuk onu oyalayıp gamını dağıttı.

İşte böyle, 1888'de, Miss Vera Louise'in Savaş biter bitmez bağladığı (ama hizmetçisi şımarmasın diye bankada tuttuğu) yirmi iki yıllık ücreti biriken True Belle ölmek üzere olduğuna kendi kendini ve hanımını inandırıp parayı koparmayı başardı –on tane kartal kabartmalı dolar– ve Canım Rose'un yakarışına kulak vererek Vesper bucağına geri dönüp hiç görmemiş olduğu torunlarına Baltimore masalları anlatmaya başladı. Küçük bir ev kiralayıp bir kuzine satın aldı. Golden Gray denilen o harika çocukla sürdüğü yaşamı anlatarak kızları mutluluğa boğuyordu: Çocuğu günde üç kez yıkayışları, iç giysilerine mavi ibrişimle G harfi işleyişleri. Banyo küvetinin biçimi ve çocuğun kimi zaman hanımeli kimi zaman da lavanta çiçeği gibi kokması için suya kattıkları otlar. Çocuğun ne denli zeki ve nasıl kusursuz bir centilmen olduğu, çocukken söylediği o insanı gülmekten çatlatan, büyümüş de küçülmüş laflar ve delikanlı olduğunda, babasını bulmak ve şansı yaver giderse öldürmek için gösterdiği şövalye yiğitliği.

Golden Gray atına binip gittikten sonra True Belle onu bir daha hiç görmedi, Vera Louis'in onu görüp görmediğinden de haberi olmadı. Çocukla ilgili anıları ona yetiyordu da artıyordu bile.

Çok düşündüm ben bu çocuğu, acaba sahiden True Belle'in ve Violet'in o çok sevdiği kişi miydi, diye merak ettim. Yoksa tek derdi yeleğinin sedef düğmeleriyle ceketinin kesimi olan züppenin biri miydi? Onca yoldan babasını değil de kendi ırkını aşağılamaya gelen.

Güzel saç dediğin öyle çok uzun olmayacak, demişti bir keresinde Vera Louise ona, o da annesine inanmıştı. Annesinin söylediği her iki şeyden biri yalan olsa da bu son bilgi kırıntısına kutsal kitaba inanırcasına inanmıştı. Bu yüzden o sarı bukleler, çiftçilerin saçları gibi, ceket yakasına dökülüyordu. Oysa ince

zevkli Baltimore'da bu saç uzunluğunun ölçüsünü belirleyen kişi, çocuğa hemen her konuda –onun sahibi mi, annesi mi yoksa iyi yürekli bir komşu mu olduğu konusunda bile– yalan söyleyen kadındı. Bu kadının yalan söylemediği bir diğer meseleyse (söyleyebilmesi on sekiz yıl almış bile olsa) babasının kara derili bir zenci oluşuydu.

İki kişilik, üstü açık bir faytonda görür gibiyim onu. Atı çok güzel. Simsiyah. Arabanın arkasına giysi sandığı bağlanmış, kocaman; içi güzelim gömlekler, çamaşırlar, işlemeli çarşaflar, yastık kılıflarıyla, bir sigara kutusu ve ıvır zıvırla tepeleme dolu. Kol ağızlarıyla yakası koyu kahve, kendisi vanilya renginde uzun bir palto özenle katlanmış, yanı başında duruyor. Evinden çok uzaklarda, yağmur da bardaktan boşanırcasına yağıyor ama aylardan ağustos olduğu için üşütmüyor.

Sol tekerlek bir taşa çarpınca bir patırtı duyuyor ya da duyar gibi oluyor; belki de sandık yerinden oynamıştır. Dizginleri çekiyor ve eşyalarına bir şey oldu mu diye bakmak için aşağıya iniyor. Sandığın yerinden oynamış olduğunu görüyor. Urgan kaymış, sandık yan yatmış. Urganı çözüyor, sonra daha bir sıkı bağlıyor.

Yaptığı işten hoşnut olsa da giysilerini mahvedip hızını kesen yağmura sinirlenmiş halde çevresine bakınıyor. Sol yanındaki ağaçların arasında böğürtlen karası, çıplak bir kadın görüyor. Kadın çamura bulanmış, saçları yapraklarla dolu. Gözleri kocaman, korkunç. Genç adamı görür görmez irkiliyor, dönüp kaçmaya davranıyor ama önüne bakmadan döndüğü için yaslanmış durduğu ağaca başını çarpıyor. Korkusu öylesine büyük ki daha gözleri kaçış yolunu seçemeden bedeni harekete geçiyor. Başını ağaca çarpınca sersemleyip yere düşüyor.

Delikanlı kadına bakıyor sonra şapkasının siperini tutarak hemen arabasına dönmek için seğirtiyor. Gördüğü şeyle ilgilenmek istemiyor, daha doğrusu gördüğü şeyin sahici bir kadın değil bir "hayal" olduğundan emin hissediyor. Dizginleri eline aldığında

atının da siyah, çıplak, pırıl pırıl ve ıslak olduğunu fark ediyor fakat ona beslediği hisler güven ve sevgi dolu. Bu işte bir tuhaflık olduğunu düşünüyor: atının yarattığı övünç, kadının hissettirdiği tiksinti. Kendinden az buçuk utanarak, gördüğü şeyin gerçekten hayal olduğundan, aslında otların arasında yatan çıplak siyah bir kadın bulunmadığından emin olmak istiyor.

Atını bir dala bağlıyor, olanca hızıyla dökülen yağmurun altında, sulara bata çıka, kadının düştüğü yere gidiyor. Kadını orada boylu boyunca uzanmış halde buluyor. Bacaklarıyla ağzı açılmış. Başında ufak bir yumru oluşmaya başlamış. Karnı kocaman ve gergin. Delikanlı ona doğru eğilirken hastalık kapmaktan, pis kokular duymaktan, bir şeylerin derisine sürünüp içine işlemesinden korkarak nefesini tutuyor. Kadın ölmüşe benziyor ya da baygın. Çok da genç. Delikanlının onun için yapabileceği hiçbir şey yok. Bunu bilmek içini rahatlatıyor. Derken kadının karnında bir kıpırtı gözüne çarpıyor. İçinde bir şeyler kımıldıyor.

Genç adam ona dokunduğunu görmüyor ama gözünün önünde bir sahne canlanıyor: ikinci kez kadına sırt çevirdiğini görüyor, at arabasına bindiğini, onu ikinci kez oracıkta bırakıp gittiğini. Gördüğü bu manzara rahatsız ediyor onu; genç adam gelecekte, böyle bir şey yapmış olduğunun anısıyla yaşamak istemiyor. Sonra, kendisinin nereden ve niçin gelmiş, nereye ve niçin gitmekte olduğunun düşüncesi de onu ısrarlı, bilinçli bir gözükaralığa kışkırtıyor. Olay bir anıya, bir anlatıya dönüşüyor, Vera Louise'i sarsacak ve kendisini baba katline karşı koruyacak bir eylem. Belki.

Genç adam sürücü koltuğunda katlı duran uzun paltosunu çekip kadının üstüne örtüyor. Sonra kadını kucağına alıyor, sendeleyerek –kadın sandığından ağırmış– arabaya ulaşıyor. Güç bela arabaya bindirip oturtuyor. Kadının başı yana sarkmış, ayaklarıysa genç adamın o şahane ama çamurlu botlarına değiyor. Genç adam kadının devrilmemesini umuyor; o çıplak ayakların kendi botlarına değmesini önlemek için yapabileceği hiçbir

şey yok; çünkü yerinden oynatırsa kadın öbür yana değil de ona doğru kayabilir. Atını dehlerken sakıngan davranıyor çünkü çamurlu yolun engebeleri yüzünden kadının devrilip kendisine sürünmesinden korkuyor.

Delikanlı Vienna adında bir kasabanın biraz dışındaki bir eve doğru yol alıyor. Babasının oturduğu ev bu. Genç adam şimdi, ömründe daha önce hiç görmediği (ve de onu görmeye hiç kalkışmamış olan) bu zencinin karşısına, kucağında böyle ıslak ve dişi bir siyahlıkla çıkmanın ilginç hatta gülünç olduğunu düşünüyor. Yani kadın bu arada uyanmaz ve karnındaki dalgalanmalar şiddetlenmezse elbette. Bu düşünce kaygılandırıyor onu: kadının uyanıp da kendi karanlık gayelerinin simgesi olmaktan çıkarak bambaşka bir şeye dönüşme olasılığı.

Epey zamandır kadına bakmamıştı. Şimdi bakınca, çenesinden boynuna doğru uzanan ince bir kan sızıntısı görüyor. Bayılmasının nedeni, başını ağaca çarpmasından kaynaklanan o yumru değilmiş; düşerken bir kayaya falan çarpmış olsa gerek. Ama hâlâ nefes alıyor. Genç adam onun ölmeyeceğini umuyor şimdi. True Belle'in bir çocuğun elinden çıkmışa benzeyen sade çizgileriyle resmettiği eve varıncaya dek yaşamasını istiyor.

Yağmur peşine düşmüş gibi; ne zaman hafiflemeye başladığını sansa, beş on adım gidince daha bile kötüleşmeye başlıyor. En azından altı saattir yollarda. Uğradığı hancı, yolculuğunun hava kararmazdan önce son bulacağına güvence vermişti. Ama genç adam bundan pek emin değil artık. Yanında bu yolcuyla geceye yakalanma düşüncesi hiç hoşuna gitmiyor. Sonra gözleri önünde açılan vadiyi görünce yatışıyor; Vienna'nın üç beş kilometre berisindeki o eve ulaşmadan önce bir saat boyunca yol alması gereken o vadiyi... Bir anda yağmur duruveriyor. Bitmek bilmez bir saat bu, zevk sefa ve acı hatıralarla dolu. Genç adam eve varınca avluya giriyor ve arka tarafta iki bölmeli bir ahır buluyor. Atını bunlardan birine sokup özenle kuruluyor. Üzerine battaniye örtüp çevresine bakınarak su ve yem arıyor. Ağırdan alıyor.

Bu iş önemli onun için, evden birinin onu gözetleyip gözetlemediğinden de emin değil. Daha doğrusu gözetlendiğini umuyor; o zencinin, duvar yerine geçen kerestelerin aralığından kendisini ağzı beş karış açık seyrediyor olmasını diliyor.

Ama gelip de kendisiyle konuşan falan olmuyor; belki de evde kimse yoktur. Genç adam atının bakımını yaptıktan sonra (nallardan birinin düşmüş olduğu gözünden kaçmıyor) sandığını almak için arabasına dönüyor. Urganı çözüp sandığı omuzluyor. Sandığı eve taşırken yeleğiyle ipek gömleği daha da berbat oluyor. Küçük sundurmaya çıktığında kapıya vurma zahmetine girmiyor. Kapı kapalı ama sürgülenmemiş. Genç adam içeri giriyor, sandığı bırakacak uygun bir yer arayarak çevresine bakınıyor. Sandığı toprak zemine bırakıp evi geziyor. İki oda var, ikisinde de birer küçük kerevet, birinde bir masayla sandalye, bir kuzine, bir de ocak. Kendi halinde, sıcak, erkeksi bir ev, yine de sahibinin kişiliğine ilişkin bir işaret vermiyor. Kuzine soğuk, ocağın içinde de bir yığın kül birikmiş ama hiç köz yok. Anlaşılan evde yaşayan kişi bir gün, belki daha uzun süredir buraya uğramamış.

Genç adam sandığını bıraktıktan sonra kadını almak için arabasına dönüyor. Sandık kalkınca denge değişmiş, araba, dingili üzerinde hafifçe yan yatmış. Genç adam kapıdan içeri uzanıp kadını dışarı çekiyor. Kadının teni elini yakıyor âdeta. Kadını eve taşırken, demin üzerine örttüğü uzun paltonun etekleri çamurlarda sürünüyor. Kadını kerevete bırakıyor, ardından, ilk olarak neden paltoyu üzerine geçirmedim, diye düşünerek kendine sövüp sayıyor. Kadın paltoya sarılıp sarmalanmış gibi görünüyor, bir daha kullanılamayacak hale gelmiş. Genç adam ikinci odaya giriyor, buradaki bir sandığı açınca içinde bir kadın elbisesi görüyor. Sakıngan parmaklarla paltosunu çekip kadının üstüne bu tuhaf kokulu elbiseyi örtüyor. Sonra kendi sandığını açıp beyaz bir gömlekle flanel bir yelek seçiyor. Duvardaki çiviye asıp zedelemeyi göze alamadığı gömleği odadaki tek sandalyenin arkasına geçiriyor. Kuru giysileri dikkatle inceliyor. Sonra ocakta ateş

yakmaya kalkışıyor. Odun kasasıyla ocağın içinde odun, odanın en karanlık köşesinde de bir teneke gazyağı var; bunu odunların üstüne serpiyor. Ama kibriti yok. Uzun süre kibrit aranıyor, en sonunda teneke bir kutu içinde, bir bez parçasına sarılı birkaç tane buluyor. Tam sayıyı vermek gerekirse beş adet. Genç adam onları bulana dek odunların üstündeki gazyağı uçup gitmiştir elbet. Eli bu işlere yatkın değil. Ömrü boyunca hep başka insanlar onun için ateş yakmıştır. Yine de pes etmiyor ve en sonunda güzel, gürül gürül bir ateş yakıyor. Şimdi artık oturup bir yaprak sigarası yakarak burada yaşayan adamın dönmesini bekleyebilir. Bu adamın adının Henry LesTroy olduğunu varsayıyor ya, True Belle'in aksanı hesaba katılırsa bambaşka bir şey de olabilir. Önemsiz bir adam; yalnızca yol bulup iz sürmekteki ustalığını gösteren birkaç macera sayesinde avcı ve dağcı olarak biraz bir ün yapmış. Uzun süre önce, True Belle'in dediğine bakarsanız. Delikanlıya her şeyi ayrıntısıyla anlatan da True Belle'di, çünkü ağzından laf koparmak istediğinde annesi odasına kapanıyor ya da başını öte yana çeviriyordu. Henry Lestory mi, Henry LesTroy mu, öyle bir şey; zaten o zenci müsveddesinin adının ne önemi vardı ki? Onu tanımış olduğuna bin pişman olan ve bunu uluorta dile getirmektense odasına kapanan kadın dışında. Bu kadın o zenciden olan çocuğunu doğurduğuna da bin pişman olup başkalarına verirdi ya, çocuk altın sarısıydı ve kadın bu rengi sabah gökleriyle şampanya şişelerinden başka hiçbir yerde görmemişti. True Belle'in anlattığına göre Vera Louis onu gördüğünde gülümseyerek, "Ah, altın bir çocuk bu!" demiş. "Tepeden tırnağa altın!" Böylece ona bu adı vermişler ve onu Kimsesiz Çocuklar Katolik Hastanesi'ne, beyazkızların yüzkaralarını bıraktıkları yere götürmekten vazgeçmişlerdi.

Genç adam bunları öğreneli tam yedi gün olmuştu, bugünü de sayarsanız sekiz. Babasının adıyla bir zamanlar oturduğu evin yerini öğreneli ise iki gün. Bu bilgileri ona aktaran da Vera Louise'in yemeğiyle temizliğini yapan kadındı, yatılı okul-

dayken ona her hafta erik reçeli, jambon ve somun ekmek dolu sepetler yollayan, yıpranmış gömleklerini o giymesin diye eskicilere veren, ona her bakışında başını iki yana sarsıp gülümseyen kadın. O daha, kafası şampanya rengindeki iri bukleleriyle ağırlaşmış, onun elinden pasta yiyen minicik bir çocukken bile, bu kadının gülümsemesinde mutluluktan çok, memnuniyet okunurdu. İki kadın, beyaz hanımla hizmetçisi, onu yıkarken bazen kuru saçlarına ve avuçlarına kaygıyla bakarlardı. Yani, Vera Louise kaygılanır, True Belle yalnızca gülümserdi, artık onun neden gülümsediğini anlayabiliyordu; o zenci yüzündendi. Ama kendisi de zenciydi. Eskiden beri hep, tek bir tür zenci var diye düşünmüştü: True Belle'in türündeki zenciler. Kapkara bir hiçlik. Henry LesTroy gibi. Kerevette horlamakta olan kire bulanmış şu kadın gibi. Oysa bir başka tür daha vardı: Kendisi gibi.

Yağmur hepten durmuş gibiydi. Genç adam evde yiyecek bir şeyler aranıyor, pişirilmesi gerekmeyen, hazır şeyler. Fakat bir şişe dolusu romdan başka bir şey yok ortada. İçkiyi yudum yudum tatmayı sürdürerek yine ateş başına geçip oturuyor.

Dinen yağmurun ardında bıraktığı sessizlikte nal seslerini duyuyor. Kapı aralığından bakınca dışarıda, onun arabasını şaşkın gözlerle süzen bir binici görüyor. Binici yaklaşıyor. Merhaba. Sen Henry Lestory ya da Henry LesTroy mu, her neyse işte, onu akrabası falan mısın?

Binici kılını kıpırdatmıyor.

"Hayır efendim. Vienna, hemencik dön."

Genç adam söylenenlerin tek kelimesini anlamıyor. Zaten bu arada iyiden iyiye çakırkeyif. Mutlu mesut. Belki uyuyabilir artık. Ama uyumamalı. Evin sahibi geri dönebilir ya da şu sıvı kıvamlı kara kadın uyanabilir ya da ölebilir ya da doğurabilir ya da...

Arabasını durdurup atını ahıra bağladıktan sonra onu yine yağmurun altına çıkmaya iten şey belki de ıslak otların arasında yatan korkunç görünümlü şeyin kendi varlığının tam tersini yansıtmasıydı; bir yandan da babasının ve dolayısıyla (mimleyip

tanımlamayı bir başarabilse) kendisinin varoluşuna karşı bir korunma, bir panzehir. Yoksa hâlâ, hayal olduğunu düşündüğü bu görüntü, yere düşmezden çok önce onunla temas kurmuş olan bir şey miydi? Yatılı okuldaki hizmetçilerin, hani bir peni için step dansı yapan o kundura boyacısının ondan kaçırdığı bakışlarında gördüğü şey mi? Ürküntüsünün keskinleştiği bir anda, içine gömülebilecek rahat bir yuvaya benzeyen bir şey. Böyle olsa gerekti. Ama o yapraklarla dolu saçlarda, o akıl sır ermez tende kim yaşayabilirdi? Kendisi yaşamıştı ya bunların içinde ve bunlarla birlikte: İlk ve en büyük aşkı True Belle olmuştu; demin o saçlardan, o tenden iki adım uzaklaştığında onlarsız kalmayı akıl almaz derecede zor bulması belki de bu yüzdendi. Kadının ona değme olasılığını, biraz sola kayarsa uyku arasında resmen onun omzuna yaslanabileceğini düşününce ürpermişti, evet, ama bu ürpertiyi alt ettiği de bir gerçekti. Belki de şöyle bir yutkunmuş, sonra atını dehlemişti.

Onu bu haliyle düşünmek hoşuma gidiyor. Arabada dimdik oturmuş. Yağmur saçlarını başına yapıştırıyor, ayaklarının arasındaki boşlukta ufak bir gölcük oluşuyor. Gözlerini kısarak yağmur perdesinin arasından yolu görmeye çalışıyor. Derken, ansızın, yol vadiye açıldığı sırada yağmur diniyor; gökyüzünde erimiş bir topak tereyağı gibi cızırdayan güneş beliriyor. Delikanlı şimdi kendi iç sesi dışındaki şeyleri de duyabilmekte. Yapış yapış ıslak yaprakların birbirlerinden ayrılışı. Düşen fındıkların tıkırtısı ve gagalarını yüreklerinden geri çeken kekliklerin kanat çırpışı. Sincaplar en üst dallara kadar tırmanıyor, orada bir an durup tehlike var mı, diye bakınıyorlar. At, üzerine üşüşen tatarcık sürüsünü dağıtmak için başını sağa sola savuruyor. Delikanlı çevresini dinlemeye kendini öyle bir kaptırmış ki üzerinde dikey harflerle, VIENNA, sözcüğü kazılı olan kilometre taşını görmüyor. Geçip gidiyor, sonra biraz ötede bir kulübenin damını seçiyor. Herhangi bir kimseye ait olabilir bu kulübe, herhangi bir kimseye. Yine de olur ya, tahta perdeyle çevrili toprak avluda yan yatmış du-

ran, kolları kırık sallanan sandalyenin, kilit yerine iple bağlanmış kapının içler acısı halinin yanı sıra, belki bu kulübe babasını saklıyordur içinde.

Golden Gray atının gemini çekiyor. Ustalıkla yaptığı bir şeydir bu. Ustalıkla yaptığı bir diğer şeyse piyano çalmaktır. Yere inip atını yularından tutarak kulübeye yaklaşıyor. Bir yerlerde hayvanlar var, kokularını alabiliyor, küçük ev boş gibi, belki de hepten terkedilmiş. Ev sahibinin arabalı bir ziyaretçi beklemediği kesin. Tahta perdeli bahçe kapısı ancak şişman bir kadının girebileceği genişlikte. Golden Gray eyeri çıkarıp atı biraz sağa doğru götürüyor ve kulübenin arkasında, adını bilmediği bir ağacın altında, üstü açık iki bölme görüyor; bunlardan birinin içi şekillerle dolu. Arkadan kadının iniltisini duyuyorsa da durup uyanıyor mu yoksa ölüyor mu yoksa yere mi düşüyor, diye bakmıyor. Bölmelere yaklaşınca o şekillerin teneke, çuval, kereste, tekerlek, kırık bir saban, bir yayık, metal bir sandık gibi şeyler olduğunu görüyor. Bir de direk var, atını oraya bağlıyor. Su, diye düşünüyor. At için su. İleride görüp tulumba sandığı şey, kütüğe saplanmış duran bir baltanın sapı. Neyse ki çok yağmur yağmış ve sağanağın bir kısmı kütüğün yanındaki leğenin içine birikmiş. Atına burada su verebilir, iyi de, kokusunu almakla birlikte görüp duymadığı öteki hayvanlar nerede acaba? Arabadan çözülen at kana kana su içiyor ve sandıkla kadının eşitsiz ağırlığı arasında dengesi bozulan araba endişe verici biçimde yan yatıyor. Golden Gray sandığın bağlarını yokladıktan sonra küçük evin iple kilitli kapısına yürüyor.

Onunla alakalı beni kaygılandıran şey işte bu. Düşündüğü ilk şeyin kadın değil de giysileri olması. Bağları yokladığı halde kadının nefesini dinlemeyişi. Göz yumabilmek zor. Ne var ki toprak zeminli kulübeye girmezden önce Baltimore çizmelerinin tabanlarını temizliyor ve ondan pek de nefret etmiyorum artık.

Işık kulübenin içine, arka duvara oyulu pencereye çivilenmiş yağlı kâğıttan zorla geçmek için çabalamaktan yorgun düşmüş,

ağır ağır süzülüyor ve Golden Gray'in belinden yukarıya ulaşamayarak yerde kalakalıyor. Odadaki en gösterişli şey ocak. Hemen yakılmaya hazır, tertemiz; perdahlanmış taşlarla desteklenmiş, bakraç asmak için iki demir kol. Geri kalan eşyalara gelince; ahşap bir karyola, ince, yamru yumru bir şiltenin üstüne güzelce geçirilmiş pas renkli yün bir battaniye. Şiltenin iç dolgusu mısır koçanından değil, tüy ya da yaprak hiç değil. Çaput. Eski püskü bir kalın kumaş içine doldurulmuş, başka hiçbir işe yaramayacak paçavralar. Bu şilte Golden Gray'in aklına, True Belle'in King yatsın diye yapıp ayak ucuna koyduğu şilteyi getiriyor. Güçlü erkek köpeklere has bir ismi olmasına karşın King kişiliksiz bir dişi kediydi, True Belle de zaten onu bu yüzden sever, yakınında isterdi. Küçük evde iki yatakla, bir tek sandalye varmış meğer. Burada yaşayan adam masa başına yalnız oturuyordu ama iki yatağı vardı; öbürü, sokak kapısından bile daha düzgün ve sağlam bir kapıyla girilen ikinci bir odadaydı. İşte bu ikinci odada bir de sandık var ve sandığın içindeki şeylerin üstünde, yeşil bir kadın elbisesi katlanmış duruyor. Genç adam, kendi evindeymişçesine rahat, her şeyi gözden geçiriyor. Sandık kapağını kaldırıp elbiseyi görüyor, daha aşağıdaki şeyleri de karıştıracak ya, elbise aklına, kafasından hiç çıkmamış olması gereken şeyi getiriyor; yandaki odada, kesik kesik soluyan kadını. Rahat bırakırsa kadının uyanıp kaçarak onu seçim yapma zorunluluğundan kurtaracağını mı düşünüyor? Yoksa ölüp gideceğini mi umuyor ki bu da aynı kapıya çıkar.

Kadından uzak duruyor, bunu biliyorum. En önemli işi yapmıştır ya artık; geri dönüp pantolonuna yapışan otların arasından kızı kaldırmış ama mahrem yerlerine hiç bakmamış, yalnızca orasındaki kılların, kuruduğunda parmakla ayrılabilecek kadar gür ve sık olduğunu fark edip şaşakalmıştır. Kızın saçlarına da bakmamaya çalışıyor, çimen saplarının arasına gömülmüş yüzüne de öyle. O ceylan gözler yağmurun ortasında bakmıştır ona bir kez, kız geri geri giderken, bedeni kaçmaya davranarak dö-

nerken o gözler Golden Gray'e takılıp kalmıştır. Keşke ceylanların içgüdüsüne da sahip olsaymış da gittiği yöne bakıp o dev akçaağacı zamanında görseymiş. Zamanında. Genç adam geri döndüğünde onun hâlâ orada olup olmadığını bilmiyordu –kadın kalkıp kaçmış da olabilirdi– ama o ceylan gözlerin yumulu olacağını biliyor, yumulu olmasını diliyordu. Kendine olan güveni bir anda kaybolup gitmişti. O gözler açık da olabilirdi. Açık olmadıklarını görünce duyduğu minnet ona kadını yerden kaldırmak için gereken gücü verdi.

Sandığını yokladıktan sonra avluya çıkıyor. Şimdi de güneş ışınları bir yumruk gibi gözlerine iniyor ve Golden Gray, elini gözlerine siper ederek tehlike geçinceye değin parmaklarının arasından bakıyor. İç çekerek derin derin soluk alıyor; yaşamın devamlılığı için, özellikle kendi yaşamının devamlılığı için zorunlu olan güç ve azmi ona sunacak bir hava tedariki. Geride, rüzgârda çıtır çıtır kuruyan tarlaları görebiliyor musunuz? Bilinmez bir yerden ansızın havalanan şu karga sürüsünün göğe bıçak gibi saplanıp sonra kayboluşunu? Göze görünmeyen hayvanların sıcakta keskinleşen kokusu, çığırından çıkmış nanelerin ve dalından koparılmaya teşne bir meyvenin kokusuna karışmakta. Golden Gray'e bakan kimse yok ama o varmış gibi davranıyor. Bravo. Kişi her an, hassas ama aynı zamanda alelade bir tanıdığın denetleyen bakışlarına maruz kalmış gibi davranmalıdır.

Kadın hâlâ orada, üzerine vuran araba gölgesinden zar zor seçiliyor. Onunla alakalı her şey şiddet içerikli ya da Golden Gray'e öyle geliyor çünkü o uzun palto altında bütünüyle korumasız durumda ve çıplak bir kadını kucağına alırsa kadının, –daha da kötüsü, belki kendisinin– fişek gibi patlayacağını düşünmekten alıkoyamıyor kendini. Yakışanı, bu kadını çaput parçalarıyla birlikte o eski püskü kalın kumaş içine tıkmak ve o apaçık yuvarlak hatlarıyla kıpırdanan yerlerini gizlemek için kumaşın ağzını dikmektir. Ama kadın orada işte, Golden Gray de yüzünü ve gerekirse o ceylan gözlerini bulmak için gölgelerin içine bakıyor. Cey-

lan gözler yumulu ve Tanrı'ya şükür kolay kolay açılamayacakları belli çünkü kanla mühürlenmişler. Kadının alnından dudak biçimli bir deri parçası sarkmış ve akan kan, gözleri, burnu ve bir yanağı örttükten sonra kurumuş. Gel gör ki kadının dudakları kandan da kırmızı ve Golden Gary'e gülümseyip bükülerek kalbini kıracak kadar da dolgun.

Delikanlı riyakâr davranıyor, biliyorum; içinden bir hikâye uydurmaya başlıyor birilerine anlatmak üzere, babasına, elbette. Yolda arabasıyla giderken bu vahşi kara kızı görüp kurtardığına ilişkin. Tereddütsüz. Hiç duraksamadım. Bak, işte görüyor musun, bu yüzden paltom mahvoldu, bir eşini daha olmayan gömleğim. Çok genç bir buzağının derisinden yaptırdığım eldivenlerim var ama kadını yerden kaldırıp taşırken bunları takmadım. Çıplak ellerle dokundum ona. Otların arasından arabaya, arabadan bu eve, içinde kimin yaşadığını bilmediğim bu eve. Herhangi biri olabilirdi. Önce şu kerevetin üstüne yatırdım onu çünkü sandığımdan daha ağırdı. Acelemden onu yatırmazdan önce battaniyeyi açmayı akıl edemedim. Kanları düşünüyordum, sanırım, şiltenin kirleneceğini. Şiltenin zaten kirli olup olmadığını bilemezdim ya! Onu yeniden kaldırmak istemediğim için öbür odaya gidip bu elbiseyi buldum, elimden geldiğince üzerine örttüm. Bu onu sanki öncesinden daha bile çıplak hale getirmişti ama elimden başka bir şey gelmezdi.

Yalan söylüyor, riyakâr. O kocaman, devasa sandığını açabilirdi bal gibi, el işi iki çarşaftan birini, hatta sabahlığını çıkarıp kızın üzerine örtebilirdi. Yaşı genç daha, öyle genç ki! Uydurduğu masalı çok beğeniyor ve eğer becerebilirse yardımseverliğiyle, şerefiyle babasını etkileyebileceğini sanıyor. Ama beni kandıramaz. Bu kadına rastlama hikâyesiyle böbürlenmek istiyor aslında, ejderhanın böğründeki mızrağı çekip çıkaran ve o alev püskürten gırtlağa yeniden soluk kazandırırken gösterdiği serinkanlılıkla böbürlenen bir Ortaçağ şövalyesi gibi. Gel gör ki onun şu derisi pulsuz, soluğu yalazsız ejderhası daha tehlikeli çünkü yüzü gözü

kan içinde bir kadın bu, bedeni kıpır kıpır, gözleri ışıltılı, dudakları yürek yaralamaya hazır.

Golden Gray kızın yüzünü neden silmiyor acaba? Belki de bu şekilde daha vahşidir, biri tarafından kurtarıldığı daha aşikârdır. Şimdi kalkıp onu tırmalamaya başlasa delikanlıyı daha bile memnun edecek, çünkü True Belle'in çıngıraklı yılanı kurtaran adamla ilgili uyarısını doğrulamış olacak: çıngıraklı yılanı kurtarıp besleyen ve bu dünyada edineceği son bilgi kırıntısının, çıngıraklı yılanın huyunun değişmezliğiyle ilgili olduğunu anlayan adam. Neylersiniz, çocuk daha genç, naif ve incinmiş, bu yüzden kendisini kandırmasını ve o kurumlu, yapmacık tavırlarını hoş görüyorum; bulduğu o şeker kamışı likörünü kafasına dikişini, paltosuna üzülüp kızla hiç ilgilenmeyişini izledikçe onu hiç de hor görmüyorum. Sandığında bir tabanca var, bir de gümüş sigara kutusu, yine de gencecik bir çocuk daha, evin tek sandalyesinde, masa başında oturmuş, sırtındaki şu ek yerleriyle kolları hâlâ ıslak, kan ve çamura batmış giysileri çıkarıp temiz bir şeyler giymeyi aklından geçiriyor. Ön avludaki o kırık sallanan sandalyeyi kaldırsa mı acaba? Gidip ata baksa mı? Aklından bunları ve şimdi ne yapacağını geçirirken ağır ağır yaklaşan, boğuk nal sesleri duyuyor. Kıza şöyle bir bakıp paltoyla kanın yerli yerinde durduğundan emin olduktan sonra kapıyı açıp gözlerini kısarak avluya bakıyor. Katır sırtında siyah bir çocuk, korkuluklar boyunca süzülerek ona yaklaşıyor.

"Günaydın," demesi gerekirdi, sabah olmasa bile, ne var ki sarsak adımlarla basamaklardan inen adamın beyaz olduğunu, bu yüzden de onunla izinsiz konuşamayacağını düşünmüştü. Sarhoş üstelik, diye geçirdi içinden; çünkü sırtındakiler, büyük bir cümbüşten sonra karısının koynunda değil de evinin avlusunda yatıp uyuyan ve köpeklerinin gelip yüzünü yalamasıyla uyanan bir beyefendinin giysileriydi. Çocuk bu beyazadamın, bu beyefendinin Bay Henry'yi aradığını, onu beklediğini, yaban hindile-

rini, hayvan postlarını –yani Bay Henry'nin söz vermiş, satmış ya da borçlanmış olduğu şey neyse onu– hemen şimdi, lanet gelsin, hemencecik, almaya gelmiş olduğunu tahmin etti.

"Merhaba," dedi sarhoş beyefendi ve siyah çocuk onun beyaz olmadığından bir an için kuşkulanmışsa bile bu selama eşlik eden tebessümüz tebessüm kuşkusunu ânında dağıttı.

"Efendim,"

"Buralarda mı oturuyorsun?"

"Hayır, efendim."

"Hayır mı? Neredensin öyleyse?"

"Vienna dolaylarından."

"Öyle mi? Nereye gidiyorsun, peki?"

Çoğunlukla karşılarındaki kişinin soru sorması daha iyi olurdu. Çünkü doğrudan doğruya söyledikleri, kimsenin duymak istemeyeceği şeylerdi. Çocuk heybesini çekiştirip duruyordu. "Hayvanlara bakacağım. Bay Henry, git hayvanlara bak, demişti."

İşte! Tebessüm silinivermişti. Adam, "Henry mi?" diye sordu. Yüzü başka bir renk almıştı şimdi. Kan gelmişti yüzüne. "Henry mi dedin?"

"Evet, efendim."

"Nerede o? Yakınlarda mı?"

"Bilmem ki, efendim. Bir yerlere gitti."

"Nerede oturuyor? Evi hangisi?"

Haa, diye geçirdi içinden çocuk: Bay Henry'yi tanımıyor ama arıyor. "İşte bu ev."

"Ne dedin?"

"Bu onun evi."

"Bu ha? Bu ev onun mu? Burada mı oturuyor?"

Kan yüzünden çekilince beyefendinin gözleri daha bir ortaya çıktı. "Evet, efendim. Evdeyken. Şimdi evde yok."

Golden Gray kaşlarını çattı. Evi kimse göstermeden, hemen bulacağını düşünmüştü. Gerçekten de öyle olduğuna şaşarak dönüp yeniden baktı. "Emin misin? Burada oturduğundan emin misin? Henry Lestroy, ha?"

"Evet, efendim."

"Ne zaman döner?"

"Bugün, yarın."

Golden Gray baş parmağını alt dudağına bastırdı. Çocuğun yüzünden ayırdığı bakışlarını rüzgârda çıtırdayıp duran tarlalara çevirdi. "Neye bakmaya geldim demiştin sen buraya?"

"Hayvanlara."

"Ne hayvanı? Atımdan başka hayvan yok burada."

"Arkada." Çocuk gözleriyle ve elinin bir hareketiyle arka tarafı işaret etti. "Arada dolaşmaya çıkarlar. Bay Henry, sen git bak, kaçarlarsa tut geri getir, dedi."

Golden Gray çocuğun sesindeki kıvancın ayırdına varmadı, "Bay Henry *sen* git bak..." Bir anda dehşete kapıldığından kahkaha attı. Burasıydı, demek. Arayıp bulmaya geldiği yer ve bugün yarın, dünyanın en siyah adamı da burada olacaktı. "Peki, öyleyse. Sen git, hayvanlara bak, bakalım." Çocuk dilini şaklatarak katırını dehledi ama bunun işe yaramadığı belliydi, hayvana söz geçirebilmek için o tereyağı renkli topuklarıyla vurması gerekti.

"Baksana!" Golden Gray elini kaldırdı. "İşin bitince buraya gel. Bana burada yardım lazım. Duydun mu?"

"Peki, efendim. Gelirim."

Golden Gray üstünü değiştirmek için ikinci odaya geçti. Bu kez resmi, şık bir şey seçti. Tam zamanıydı. En güzelinden bir gömlek seçmek, üstüne mum gibi oturan koyu mavi pantolonun katlarını açmak. Tam zamanı. O anda seçtiği bu giysileri Viennaların önünde ilk ve son kez giyecekti şimdi. Sandıktan çıkarıp dikkatle kerevetin üstüne serdiği zaman giysiler –sarı gömlek, önü kemik düğmeli pantolon, tereyağı rengindeki yelek– bir kolu altında bükülü kalmış, içi boş bir adama benzedi. Golden Gray sert döşeğin üstüne, pantolon paçalarının yanına oturdu ve kumaşın üstünde koyu renk lekeler belirmeye başlayınca, ağlamakta olduğunu fark etti.

Ancak şimdi, diye düşünüyordu kendi kendine, bir babam olduğunu biliyorum ya, ancak şimdi hissediyorum yokluğunu. Önceleri herkes benim gibi tek kollu sanırdım. Kesilen yeri şimdi hissediyorum. Kopan kemiğin çatırdaması, etin dilimlenip damarların biçilmesiyle kan akışının sekteye uğraması, sinirlerin yerinden oynaması. Sallanıp kıvranıyorlar. Islık gibi bir ıstırap. Sesiyle beni uyandıran, uykum ağır olduğu zaman da uğultusuyla rüyalarımı boğan... Başka çare yok: onun bulunmadığı yerden ayrılıp bir zamanlar, belki de hâlâ, bulunduğu yere gideceğim. Şifa bulamayacağım, benden kesilip ayrılan kolumu da bulacak değilim. Acımı tazeleyip deşeleyip ortaya çıkaracağım ki neye yaradığını ikimiz de bilelim.

Yok, kızgın da değilim. İhtiyacım yok o kola. Ama yerinde olsaydı nasıl olurdu? İşte bunu bilmeye ihtiyacım var. Hangi yarıkta, hangi ağaç altında saklı olursa olsun bulup görmem ve bana sarılmasını sağlamam gereken bir hayalet bu. Ama belki de yapay bir güneşle aydınlanmış ağaçsız, kurak arazilerde geziniyordur. Benliğimin o yanı beni tanımıyor, hiç dokunmamış bana, yanımda hiç oyalanmamış. Benim çitten atlamama, ejderhalardan kaçmama hiç yardım etmemiş, tökezleyip düştüğüm hendeklerden beni çıkarmamış olan o çekip gitmiş el. Ne saçımı okşamış ne bana yemek yedirmiş ne de işimi kolaylaştırmak için yükümün bir ucundan tutmuş. Tren raylarının ya da kaygan ve yuvarlak ağaç kütüklerinin üzerinde gözükara yürüdüğüm zamanlarda bu kolun yana doğru açılıp bana denge sağladığı olmamış hiç. Onu bulduğumda el sallayıp selamlayacak mı beni? İşaret edecek mi, hadi gel, gibilerden çağıracak mı? Yoksa kim olduğumu, ne olduğumu bile bilmeyecek mi? Ziyanı yok. Ben onu bulacağım ki kesik yer sakatlığının müsebbibi olan koparılışı, parçalanışı anımsasın. Belki o zaman bu kol bir hayalet olmaktan çıkar da kendi biçimini alır, kendi kas ve kemiklerini geliştirir ve şarkısının amacını sonunda anlamış olan o tiz ıslığın içinden kendi kanı fışkırır. Amin.

Kim benden yana çıkacak? Yüzkarasını kim yıkayıp arındıracak? Ardımda bırakabileyim diye yok olup gidene dek kim sabunlayıp temizleyecek bu lekeyi? O mu? Piyasada ancak üç beş kuruş etse de gerçek değerine paha biçilemeyecek bir rehin makbuzu gibi kurtaracak mı beni? Derisinin renginden, annemle ilişkisinden bana ne? Onu ya da ondan arta kalanları bulduğumda kesik kolumla ilgili her şeyi anlatacağım ve onun utançla gözyaşlarına boğulmasını izleyeceğim. Sonra takas yapacağım; ona benim utancımı verip onunkini benimseyeceğim, böylece ikimiz de, sarmaş dolaş, özgür ve bütünlenmiş olup çıkacağız.

Babasının kimin nesi olduğunu öğrenmek onu derinden sarsmıştı. Hayatla bağlantısı kesilmiş, yitip gitmişti. Annesinin kimi giysilerini önce elleyip yoklamış sonra parçalamış, ardından oturup etrafa ve kafasının içine saçılı duran şeylere bakmıştı. Gözlerinin önünde solucan gibi kıvrım kıvrım, küçük ışıklar oynaşıyor, umarsızlığın soluğu pis kokuyordu. Onu yerden kaldırıp saçını sabunlayan ve ne yapması gerektiğini anlatan, True Belle oldu.

"Yola koyul," dedi True Belle. "Onu nasıl bulacağını anlatacağım sana, ya da ondan arta kalanları. Bulup bulmaman önemli değil. Gidip aramaktır aslolan."

Böylece Golden Gray de True Belle'in toparla dediği öte berisini toparlamış, sandığına yerleştirip yola çıkmıştı. Yolda babasının neye benzediği, kendisinin ona karşı nasıl bir zırh kuşanabileceği konusunda kaygılanıp durmuştu. Sandığından ve kararlılığından başka bir şey yoktu elinde. Ama hazırdı, onu tedirgin eden ve kolunu koparmış olan o vahşi siyahla yüz yüze gelmeye hazırdı.

Oysa onun yerine vahşi siyah bir kızla karşılaşmış, kız korkudan kafasını ağaca vurup bayılmıştı ve şimdi öbür odada yatıyordu, dışarıda da siyah bir çocuk hayvanları toparlamaktaydı. Golden Gray bu kızın ona mızrak ve kalkan olabileceğini sanmıştı ama şimdi kendisi mızrak ve kalkan olmak zorundaydı. O ceylan gözlere kendi gözlerinin mahmur pusuyla bakmak zorundaydı.

Cesaret ister bu ve onda bu yürek var. Hani o Marlborough Düşesi isimli güllerin hep yaptığı şeyi yapmaya: geleceğine sarılmış, üzerine titrenen bir gonca olmaya son vererek açılabildiğince açılmayı, kat kat taç yapraklarını yayarak tam ortadaki erkek organ salkımını dünya âlemin önüne sermeyi göze alabilecek kadar yürekli olmak.

Neler geçirmiştim aklımdan? Onu nasıl bu kadar zavallı biri olarak hayal edebilmiştim? Derisinin rengiyle, damarlarında akan kanla bağıntılı olmayan o yara kaçmıştı gözümden. Bambaşka bir şeyle bağlantısı vardı bu yaranın, kendi olabilmenin özlemiyle: hiç çaba harcamaksızın, yalancı bir yüz ifadesi takınmak, tebessümüz tebessüm etmek ve konuşmak için vaziyet almak zorunda kalmaksızın bu yerde varolabilmenin özlemiyle. Kayıtsız kalıp aptallık etmişim; hiç de güvenilir biri olmadığımı (yeniden) keşfetmek beni çileden çıkarıyor. Atı bile her şeyi anlamış ve Golden Gray'i –ufak birkaç kırbaç darbesiyle– alıp buraya getirmişti. Hiç şaşmadan, adım adım, kuş uçmaz kervan geçmez vadileri, köprüsüz, kayıksız çayları aşmıştı. Bakışları yolun hemen yukarısına dikili; ayaklarının arasından kaçışan minik canlıları kafaya takmadan; geniş göğsünü ileri doğru gererek; adımlarını, gücünü koruyup tazeleyecek biçimde ayarlayarak... Nereye gittiğini bilmiyordu, yolların da yabancısıydı ama yaptığı işin doğasına vâkıf olmuştu. Oraya varmalıyız, diyordu nalları. Bir varabilsek oraya.

Şimdi, yine yanlış anlaşılmak kaçınılmaz olsa da, iyice düşünüp taşınmalıyım. Bunu yapmalıyım, pes edemem. Ondan nefret etmemek yetmez; ona ısınmak, onu sevmek hiçbir şeyi değiştirmiyor. Durumları değiştirmem gerek, ölmüşlerin yaşamlarından arta kalan gülümsemeler gibi ona şans ve umut dileyen bir gölge olup çıkmam gerek. Onun adına güzel bir düş görmek istiyorum, bir de onunla ilgili bir düş. Çarşafındaki bir kırışık gibi yanına uzanıp acısını seyre dalmak, böylece bu acıyı hafifletip dindirmek. Ona şans ve umut dileyen, adını anan, bakıp görmesi gerektiğinde gözlerini açan söz olmak istiyorum. Onun, –derin

suya yapraklar, dal parçaları düşmesin diye ağaçlardan uzakta kazılmış hoş bir kuyu başında durmasını istiyorum: burada o hoş ışığın altında dikilirken, parmak uçlarını kenardaki taşlara bastırmış, gözleri oraya buraya kayarak, ruhu, iliklerine işlemiş ıstırabın rutubetiyle ağırlaşmış ya da çok az şey bilip çok fazla şey hissetmenin umutsuzluğuyla kuruyup kırılganlaşmış (öylesine kupkuru ve kırılgan ki tam tersi de olabilir; çok şey bilip az şey hissetme tehlikesi doğabilir). Evet, orada durmasını istiyorum, ruhundaki ağırlık ya da kırılganlıktan başka bir şeyi olmaksızın, kuyunun içine bile bakmadan, suyun yosunlu, nahoş kokusundan ve kenarında oynaşan cılız yaşam belirtilerinden haberi bile olmadan, orada dursun ve suyun derinliklerinde, günışığının işlemediği yerlerde birikmiş gülümseyişlerin tortusu kıpırdamaya başladıkça karanlıkların içinden bir an için cömert bir sevgi yükselsin istiyorum. Görüp duyacak hiçbir şey olmadığı halde, orada kalmasının hiçbir nedeni olmadığı halde orada oyalansın istiyorum. İlkin sunduğu güven duygusu, sonra da canyoldaşlığı için. En sonunda da kendisi için: bir ustura gibi çakıp parlayan, sonra da gizlenen sağlam, sakin, yaratıcı bir güçle dolarak. Bu gücü bir kez hissetti ya artık, yine bulacaktır. Daha bir sürü şeyi yeniden bulacaktır hiç kuşkusuz: kuruntular, güvensizlikler; birçok şey de zaman zaman puslu görünecektir gözüne. Ama usturanın ağzı bir kez çakıp parlamayagörsün, Golden bunu hep anımsayacaktır ve anımsayınca yeniden bulacaktır. Bir başka deyişle, ustura emrine amadedir artık.

Çocuk on üç yaşındaydı ve sabanının üstüne yığılıp kalmış adamlar, doğumdan sonra kıpırtısız yatan kadınlar, suda boğulmuş çocuklar görmeye alışık olduğu için canlıyla ölü arasındaki farkı biliyordu. Kerevette, parlak yeşil bir elbisenin altında yatan şeyin canlı olduğunu tahmin etmişti. Gözünü kadının yüzünden

bir an bile ayırmadı. Ancak Golden Gray, "Bu elbiseyi orada bulup üstüne örttüm," dediği zaman çocuk öbür odaya doğru bir bakış fırlattı, sonra beyaz olduğunu düşündüğü adama bir daha baktı. Elbisenin kolunu kaldırıp kadının alnındaki kesiğe dokundu. Yüzü ateş gibiydi. Kanıysa derisi kadar kuru.

Çocuk, "Su," diyerek avluya çıktı.

Golden Gray çocuğu izlemeye davrandıysa da ne ileri ne de geri giderek, eşikte kaldı. Çocuk, elinde bir kova kuyu suyu ve boş bir çuvalla döndü. Bir tasla kovadan su alıp birazını kızın ağzına akıttı. Kız ne suyu yuttu ne de kıpırdadı.

"Ne zamandır baygın?"

"Bir saat olmadı," dedi Golden Gray.

Çocuk yere diz çökerek kızın yüzünü sildi; yanaklarındaki, burnunun ve önce bir, sonra diğer gözünün üstündeki kurumuş kanları yavaş yavaş temizliyordu. Golden Gray onu izliyor ve o ceylan gözlerin yeniden açılmasına artık hazır olduğunu düşünüyordu.

Böyle bir şeyin zararı dokunur insana. Golden Gray dişini sıkıp yüzüne baktıktan on üç yıl sonra bile kadının çevresine verebileceği zarar hâlâ tazeliğini koruyordu. En zayıf ve hassas olanlar gebe kadınlardı ama dedeler de benzer bir durumdaydı. Gebe kadının aklına takılan ya da aşerdiği herhangi bir şey, doğacak çocukta iz bırakabilir: kavun, tavşan, morsalkım, urgan ve en tehlikelisi, yılan derisinden de beter olanı, vahşi bir kadın. Bu yüzden genç kızları bir sürü şeye karşı uyarırlardı, doğuracakları çocuk aşerdikleri şeylere benzemesin, tutkun olmasın diye. Ama yaşlı başlı erkeklerin de onu görmekten, koklamaktan, hatta işitmekten kaçınmaları gerektiği kimin aklına gelebilirdi ki?

Yakınlarda bir yerde yaşadığı söyleniyordu, ormanın ötesinde, hatta ırmak yatağında değil de şu şeker kamışı tarlasının içinde bir yerlerde; tarlanın bitiminde, diyordu kimileri, ya da belki tarlanın çevresinde dolanıp duruyordu. Civarda bir yerlerde. Bazen, delikanlılar onun hemen ötede gizlenmiş kendilerini seyretmekte olduğu hissine kapılırlardı ve o zaman kamış kesimi çığırından çıkardı. Kadın fazla arsız davranıp çok yaklaşırsa tek bir bıçak darbesiyle kellesi uçabilirdi, bu da kendi kabahati olurdu. Böyle zamanlarda işçilerin çalışma düzeni bozulurdu: kamış sapları fırlayıp suratlarına çarpar, keser elden kayıp yandaki işçiyi çizerdi. Yakında olsun olmasın, onu sırf düşünmek bile, koca bir sabahın işini berbat edebilirdi.

Hâlâ sapları bağlayabilen ya da şeker kazanlarını doldurabilen fakat kamış kesme yaşı çoktan geçmiş dedelerin bu tehlikeden uzak olduğu varsayılırdı. Ta ki dedelerin Avcıların Avcısı dediği bir adamın omzuna, o kadından başkasının olamayacak parmaklar dokununcaya dek. Adam doğrulup kalktığında kamışların titreştiğini gördüyse de en ufak bir hışırtı duymadı. Köy hayatından çok orman hayatına alışık olduğundan, kendini izleyen gözlerin ağaç dalları arasında mı yoksa bir tümsek ardında mı olduğunu ayırt edebilirdi. Ya da bu sefer olduğu gibi ayaklarıyla aynı hizada olup olmadığını... Kafasının nasıl karıştığını tahmin edebilirsiniz: parmak uçları omzunda, bakışlar aşağıda, ayakların dibinde. İlk aklına gelen kişi on üç yıl önce adına Vahşi dediği kız oldu; yaralarını sararken aklına gelen ilk sözcük bu olmuştu: Vahşi. Başlangıçta onun hırpalanmış ama uysal bir kızcağız olduğuna inanmıştı ama kız onu ısırdığı zaman Avcıların Avcısı içinden "Ahh, vahşinin teki bu," diye geçirmişti. İşte böyle, demişti kendi kendine. Daha ötesini anlamaya çalışmanın yararı yoktu.

Yine de gülüşünü, ısırma olayından sonraki günlerde ne kadar sakin olduğunu hiç çıkarmamıştı aklından. Bu yüzden parmakların dokunuşu korkutmadı onu, hüzünlendirdi yalnızca. Öyle hüzünlendi ki kadını gördüğünü iş arkadaşlarına, kendisi gibi bütün gün kamış kesemeyecek kadar yaşlı olan adamlara söylemedi. Onun bir bakışıyla yaşlı adamların kan basıncı artar, o agucuk bebek gülüşünü duyunca dizleri titrer, hazırlıksız yakalanıp gafil avlanırlardı. Ona bakan gebe kadınların çocuklarının vücudunda iz kalır mıydı bilinmez ama dedeler akıllarını şaşırır, şerbet kazanını bırakıp gider, geceyarıları yataktan kalkıp dolanır, altlarını ıslatır, torunlarının adlarını ve ustura kayışlarını koydukları yeri unuturlardı.

Avcıların Avcısı denilen adam onu gördüğü, yaralarını sardığı sırada kız ürkekti. Avcı durumu idare edebilseydi belki onun evinde kalır, bebeğini büyütür, giyinip kuşanır ve insanlarla iletişim kurmayı öğrenirdi. Arada bir aklına geldiğinde kadının artık

kesinkes ölmüş olduğuna kanaat getirirdi. Aylar geçip de ses seda çıkmayınca Avcı iç geçirir ve evinin annesizlikle dolup taştığı –ve asıl annesizliği Vahşi'nin yarattığı– o günleri yeniden yaşardı. Köylüler Vahşi'nin hikâyesini küçük çocuklarla gebe kadınların kulağını bükmek için anlatırdı ve onun huzura kavuşacağı yerde hâlâ aç gezdiğini bilmek Avcı'yı üzerdi. Gerçi onun neye aç olduğunu tam manasıyla bilemiyordu, eğer bir delikanlının ismine, yelesinin rengine aç değilse... İkisini bir arada görmek dur durak bilmez bir sarsıntı yaratıyordu: delikanlının sarı, köpek kuyruğu kadar uzun saçlarıyla kadının kara yün yumağı yan yana.

Avcı kimseye söylemediyse de haber duyuldu: Vahşi öyle, çok-eskiden-çatlak-bir-kız-vardı, diye geçiştirilecek, boynunun kamış bıçağıyla vurulduğu düşlenip dik kafalı çocukları çabucak yola getirmekte kullanılacak bir hikâyeden ibaret değildi. Hâlâ oralarda bir yerlerde dolaşıp duruyordu ve sahiciydi. Birileri, Avcıların Avcısı denilen adamın, birden omzunu tutup dönerek kamış tarlasına baktığını görmüş, "Vay canına, bu Vahşi değilse ne olayım!" diye söylendiğini duymuştu. Gebe kadınlar haberi alınca iç çekmiş ve toprak avluları su serperek süpürmeyi sürdürmüşler, genç adamlarsa bıçaklarının ağzını, ıslık çaldırtana değin bilemişler. Onun ne zaman geldiğini, neye benzediğini, neden kaldığını ve öylesi düşkün olduğu o tuhaf çocuğu unutmamışlardı.

Çocuğu pek gören olmamıştı. İlk görense o sırada başka bir yerlerde, satabileceği kadar tilki avlamakta olan Avcıların Avcısı değildi. Onu ilk gören Patty'nin oğlu Honor olmuştu. Bay Henry'nin yokluğunda eve o göz kulak oluyordu. O günlerden birinde eve yine uğramıştı, biraz ot yolmaya, belki, domuzlarla tavuklar hâlâ hayatta mı diye bakmaya. Bütün sabah yağmur yağmıştı, öğleden sonra yağmur birikintileri dört bir yanda gökkuşakları oluşturmuştu. Honor sonradan annesine bütün kulübenin gökkuşağıyla bezendiğini söyleyecekti; öyle ki genç yabancı kapıda görününce

ve Honor onun o ıslak sarı saçlarıyla tereyağı rengindeki tenini görünce kulübeye bir hayaletin yerleştiğini sanmıştı. Sonra bir beyazadama bakmakta olduğunu anlamış ve bunun aksini asla düşünmemişti, oysa Honor, sarı saçlı genç, "Ben senin oğlunum," dediği zaman Bay Henry'nin yüzünü görmüştü.

Henry Lestory, yani ormanlardaki maharetinden ötürü Avcıların Avcısı olarak anılan (kendisine hitap ederken veya hakkında konuşulurken herkes bu adı kullanırdı) bu adam, evine dönüp de ahırının yanında bağlı duran o güzelim atla arabayı görür görmez telaşa kapılmıştı. Tanıdıkları arasında böyle bir arabası olan yoktu, yörede hiçbir atın yelesi böyle kesilip taranmazdı. Sonra Patty'nin oğlunun katırını görünce az biraz yatıştı. Kapı eşiğinde durdu ve gördüğü şeylere anlam vermekte zorlandı. Honor, üzerinde gebe bir kadın yatan kerevetin dibine diz çökmüştü, altın saçlı bir adam da onların başında dikilmiş duruyordu. Bu eve daha önce hiç beyazadam girmemişti. Avcıların Avcısı yutkundu. Onca zahmet çekmişti ve hepsi boşa çıkmıştı.

Sarışın adam dönüp Avcı'ya baktığında o kurşuni gözleri iri iri açıldı, sonra kapandı, sonra yavaş yavaş Avcı'nın çizmelerinden dizlerine, oradan göğsüne ve başına doğru bir dil gibi kaydı. O kurşuni gözler kendi gözleriyle aynı hizaya geldiğinde Avcı kendi evinde kapana kısılmış gibi hissetmemeye gayret etti. Kerevetten yükselen inilti bile yabancının bakışının kilidini kıramadı. Ona dair her şey genç ve yumuşaktı... Gözlerinin rengi dışında.

Honor bir ona, bir diğerine bakıp duruyordu. "İyi ki döndünüz, Bay Henry."

"Kim bunlar?"

"Geldiğimde ikisi de buradaydı."

"*Kim* bunlar, dedim?"

"Bilemiyorum, efendim. Kadının hali kötü ama ayılıyor gibi."

Avcı'nın görebildiği kadarıyla altın saçlı adamın silahı yoktu, ince deriden çizmeleri de taşraya asla ayak basmamıştı. Sırtındakiler vaizlerin bile iç geçireceği cinstendi ve o nazik ellerinden

bu yabancının ömründe yumruğunu sıkıp karpuz bile kırmadığı anlaşılıyordu. Yürüdü, çantasını masaya bıraktı. Avlamış olduğu yaban horozlarını bir sallayışta köşeye fırlattı. Ama tüfeğini kolunun kıvrımından şapkasını da başından oynatmadı. Kurşuni gözler her hareketini izliyordu.

"Kadın çok kötü düşmüş, anladığım kadarıyla. İşte bu bey de onu buraya getirmiş. Kanları temizledim, temizleyebildiğim kadar."

Avcı, kadının üzerine örtülmüş olan yeşil elbiseyi fark etmişti, kol yenindeki kara kan lekelerini de.

"Tavukları içeri aldım, domuzların çoğunu da. Bir Bubba kaldı. Bubba daha küçük ama giderek irileşiyor, Bay Henry, hem iri hem de hain..."

Tıpası açılmış rom şişesi masanın üstünde duruyordu, yanında da teneke bir tas. Avcı şişede kalan içkiye baktı, tıpayı usulca yerine taktı. Misafirliğe dair pek de yol yordam bilmeyen bu acayip adam nerelidir acaba, diye düşünüyordu. Avcı kulübelerinin kapıları siyah ya da beyaz, bütün avcılara, bütün köy halkına açıktı. İsteyen istediğini alır, bırakabildiğini bırakırdı. Konaklama yerleriydi bu kulübeler; herkesin bir barınağa ihtiyacı olabilirdi. Ama kimse, hiç kimse, ahbap olmadıkları sürece, ev sahibinin içkisine dokunmazdı.

"Tanışıyor muyuz?" Söylemeyip es geçtiği "efendim" sözcüğü Avcı'nın kulaklarında bir patlama gibi yankılandı. Ama yabancı duymadı çünkü kendisinin de patlatacağı bir şey vardı.

"Hayır, babacığım, tanışmıyoruz."

Avcı bunun imkânsız olduğunu söyleyemezdi. Ama aklının yatması için bir ebenin sözüne, ne bileyim, madalyon içinde saklanmış bir fotoğrafa falan ihtiyaç duyuyordu. Yine de altüst olmuştu.

Sonunda tek elinden gelen, "Dünyada olduğundan haberim bile yoktu," demek oldu. Sarı saçlı adamın söyleyecekleri, yanıt olarak söylemeyi tasarladıkları ise beklemek zorunda kaldı çün-

kü tam o sırada kerevette yatan kadın bir çığlık kopardı ve dirsekleri üstünde doğrularak eğilip bacaklarının arasına baktı.

Şehirden gelen adam bayılacak gibi olmuştu, oysa Avcı ile Honor, çiftlik insanlarının her gün gördükleri doğum olaylarını izlemek bir yana, her türlü döl yatağından her türlü bebeği çekip çıkarmışlardı. Bu bebekse pek kolay lokma değildi. O köpük köpük mağarasının duvarlarına inatla tutunuyor, anneyse hiç yardımcı olmuyordu. Çocuk sonunda ortaya çıktığında esas sorun hemen anlaşıldı; Kadın bebeği ne kucağına alıyor ne de görmek istiyordu. Avcı, Honor'u evine yolladı.

"Anana söyle, kadınlardan birini buraya göndersin. Gelip alsınlar bunu. Yoksa sabaha çıkamaz."

"Peki, efendim."

"Bulabilirlerse rom da getirsinler."

"Peki, efendim."

Avcı eğildi, o çığlıktan sonra hiç sesi çıkmamış olan anneye baktı. Yüzü kan ter içindeki kadın, nefes nefese kalmış, üst dudağındaki ter damlacıklarını yalıyordu. Avcı biraz daha eğildi. O kömür siyahı teni dantel gibi işleyen kirin pasın altında kötü şeylerin izleri vardı: tütün suyu, tuzlu su ve ayrıca bir zanaatkârın eğlence anlayışı gibi şeyler. Avcı üzerindeki battaniyeyi düzeltmek için döndüğünde kadın doğruluverdi ve dişlerini onun yanağına geçirdi. Avcı hızla geri çekildi, bereli yanağına hafifçe dokunarak güldü. "Vahşisin demek?" Sonra döndü ve ona "Babacığım," demiş olan solgun çocuk-adama baktı.

"Nerede buldun bu vahşi kadını?"

"Ormanda. Vahşi kadınların yetiştiği yerde."

"Kimmiş, söyledi mi?"

Başını iki yana salladı. "Beni görünce korktu. Kafasını bir kaya parçasına çarptı. Onu öylece bırakamazdım."

"Elbette. Bana kim yolladı seni?"

"True Belle."

"Vayyy!" Avcı gülümsüyordu. "Nerelerde o? Nereye gitti, hiç bilmiyorum."

"Ya da kiminle gitti, değil mi?"

"Albayın kızıyla gitti. Albay Wordsworth Gray. Herkes biliyordu bunu. Pek apar topar gittiler hem de."

"Bil bakalım neden."

"Sormaya gerek yok. Senin dünyada olduğundan haberim bile yoktu."

"Hiç düşündün mü onu? Nerelerdedir diye merak ettiğin oldu mu?"

"True Belle'i mi?

"Hayır! Vera. Vera Louise'i."

"Yapma, şimdi. Beyazkız nereye gitti diye merak etmek benim neyime?"

"Annem o benim!"

"Tut ki merak ettim. Sonra ne yapacaktım? Albayın karşısına mı çıkacaktım? Hey, baksana, Albay Gray, kızın nerelere gitti diye merak edip duruyorum. Epeydir birlikte ata binmedik de. Bak, ne diyeceğim. Kızına söyle, onu bekliyorum. Nerede buluşacağımızı biliyor o. Ha, bir de o yeşil elbiseyi giysin, diye söyle. Hani çimenlerden ayırt edilmesi zor olan elbise var ya." Avcı eliyle avurdunu sıvazladı. "Nerede olduklarını söylemedin bana. Sen nereden geliyorsun?"

"Baltimore. Adım Golden Gray."

"Yakışmamış diyemem doğrusu."

"Golden Lestroy olsaydı daha da yakışır mıydı?"

"Bizim buralarda değil." Avcı elini battaniyenin altına soktu, kalbi çarpıyor mu diye bebeği yokladı. "Oğlan pek halsiz. Süt vermek gerek."

"Gözlerim yaşardı!"

"Baksana, ne istiyorsun benden? Yani şimdi. Şu anda istediğin nedir? Burada kalmak mı? Buyur, kal. Ama beni cezalandırmayı çıkar aklından. Ben diklenmeye gelmem. Buraya gelip içkimi içiyorsun, öteberimi karıştırıyorsun, sonra da, sırf baba dedin diye bana kafa tutmaya mı kalkıyorsun yani? Annen sana o senin ba-

ban dediyse, benden sakladıklarını açıklamış demektir. Kendine hâkim ol bakalım. Kadın lafıyla oğul olunmaz. Adamın oğulluğu yapıp ettiklerinden belli olur. Oğlum gibi mi davranmak istiyorsun, davran, yoksa defol git evimden!"

"Sana yaranmaya gelmedim, sana kendimi beğendirmeye de gelmedim."

"Ben senin neden geldiğini biliyorum. Ne kadar siyah olduğunu görmeye geldin. Kendini beyaz sanıyordun, değil mi? Annen böyle düşünmene göz yummuştur herhalde. Böyle düşüneceğini ummuştur. Ama inan olsun, bilmesem ben de seni beyaz sanırdım."

"Annem beni korudu! Benim zenci olduğumu ilan etseydi köle bile olabilirdim!"

"Onların özgür zencileri de var. Her zaman birkaç özgür zencileri olmuştur. Sen de bunlardan biri olabilirdin."

"Özgür bir zenci olmak istemiyorum ki ben, özgür bir adam olmak istiyorum."

"Hepimizin istediği bu değil mi zaten! Bana bak. Ne istersen onu ol, siyah ya da beyaz. Seçimini yap. Ancak, siyahı seçersen siyah gibi davranman gerek, yani erkekliğini hemen takın, bir an önce, bir daha da karşıma beyazoğlan şımarıklığıyla çıkma."

Golden Gray artık ayılmıştı; ayık kafayla düşündüğü şey de, bu herifin beynini dağıtmaktı. Yarın.

Kararını değiştirmesinin sebebiyse o kadın olsa gerekti.

Kadın milleti yapabilir bunu; adamı ölümden uzağa çekmek ya da dosdoğru ölüme itmek. Seni uykudan koparıp çekerler; yerde, bir ağaç altında uyanırsın ama bu ağacı bir daha asla bulamazsın çünkü kaybolmuşsundur. Ya da bulsan bile o aynı ağaç değildir artık. Belki de kımıl kımıl canlıların oymasıyla içinden çatlamıştır; öyle ya, onlar da kendi yollarını bulacaklardı elbet ve bu yüzden sürünerek, yapışarak, kemirerek, yumularak kendi yol-

larına gitmişlerdi ve sonunda ağaç, başkalarına verdiği hizmetin nişaneleriyle delik deşik olmuştu. Ağacı belki de kendi üstüne devrilmezden önce kesmişlerdi. Kocaman bir ocakta, çocukların seyrederken dalıp dalıp gidebilecekleri bir ateş yakmak için kütüğe çevirmişlerdi belki de.

Victory anımsıyordur belki de. Victory, Joe'nun en sevdiği kardeşi olmaktan öte, en yakın arkadaşıydı da; birlikte Vesper County'nin hemen her köşesinde avlanmış, çalışmışlardı. Joe'nun dalından düştüğü ceviz ağacını şerifin haritası bile göstermezdi ama Victory mutlaka anımsardı. Ağaç belki de hâlâ, birilerinin arka avlusunda ayakta duruyordu oysa pamuk tarlalarıyla çevrelerindeki siyahların köyleri çoktan bulandırılıp karıştırılmış, bastırılıp ezilmişti.

Söylentilerle geçen bir hafta, hazırlanmak için tanınan iki günlük mühlet, sonra silahlar ve infazla "yüreklendirilen" dokuz yüz Zenci Vienna'dan, arabalarla ya da yayan olarak ayrılmıştı... Nereye gitmişlerdi, kim bilir? (zaten kimin umurundaydı ki?) İki günlük mühlet mi dediniz? İnsan nereye gideceğini bilse bile, oraya varacak para var mıydı ki?

İstasyonda dikilip duruyor, yol kıyısındaki tarlalarda kümelenmiş konaklıyorlardı, ama her yerden kovuluyorlardı, kendi içlerine giren kıran olmakla suçlanarak, duydukları umarsızlığı durgun bir su gibi yansıttıkları için ve ötekilere, Günah'ın yandaşlarına dağıttığı ödülleri hatırlattıkları için...

Vahşi'nin gizlenip çevresini gözetlediği, haykırarak kahkahalar attığı o kamış tarlası aylar boyunca yandı. Şeker kokusu dumana sinmiş ve ağırlaştırmıştı onu. Vahşi bunu anlıyor mu acaba, diye düşünürdü Avcı. Yangının ışık olmadığına, ona doğru uçuşan çiçekler ya da rüzgârda savrulan altın saç telleri olmadığına aklı eriyor muydu? Dokunup öpmek istersen soluğunu yutacağına?..

El yapımı haçlarıyla, işlenen özenli yazılarla hatırlanmak için yalvaran taşlarıyla o ufak mezarların hiç kurtuluş şansı olmamıştı.

Avcı oradan ayrılmayı reddetti. Zaten kulübesinden çok ormanda yaşıyor, son günlerini de en rahat ettiği yerlerde geçirmeyi umuyor gibiydi. Bu yüzden öteberisini bir arabaya yüklemedi. Yollara düşerek iş araya araya Bear'a, oradan Crossland'e, oradan Goshen'a, oradan Palestine'e gitmedi, Joe ile Victory'nin yaptığı gibi. On üç yaşlarında siyah çocuklara, çalıları temizlemeye karşılık yatacak yerle yemek verecek bir çiftlik aramadı. Ya da işçi yatıracak yeri olan bir değirmen. Joe ile Victory bir süre herkesin gittiği yollarda yürümüş, sonra ayrılmışlardı. Crossland'i artık arkalarında bırakmış olduklarını ceviz ağacının yanından geçerken anladılar; köylerinden çok uzaklarda, avdayken, yüksek dallarda hava serin oluyor diye bu ağaçta uyurlardı. Şimdi arkalarına dönüp baktıklarında, Vienna'nın tarlalarıyla kamışlarından arta kalanların hâlâ tüttüğünü görebiliyorlardı. Bear'daki bir kereste fabrikasında kısa süreli bir işe girdiler, öğleden sonraları Crossland'de yerden kök söktüler ve sonunda Goshen'da sabit bir iş buldular. Derken bahar mevsiminde bucağın güney bölümünün üçte biri, birden fışkıran şişman, beyaz pamuk toplarıyla doldu, Joe da Victory'yi Goshen'daki demirci dükkânında bırakarak on beş mil kadar ötedeki Palestine'in dışına, daha paralı bir iş olan pamuk toplamaya gitti. Ama daha önce, annesi olduğuna inandığı kadının hâlâ orada olup olmadığını öğrenmesi gerekiyordu. Yoksa kadın yangını dalgalanan sarı saçlara benzetmiş ve bu yüzden soluksuz mu kalmıştı?

Sonuç olarak Joe onu bulmak için tek başına üç yolculuk yaptı. İlkin Vienna'da onun korkusuyla yaşamıştı, sonra onunla ilgili alaylarla, derken Joe'yu reddetmesinin ardından saplantılarıyla yaşamak zorunda kalmıştı. Hiç kimse Joe'ya, onun annesi olduğunu söylememişti aslında. Yani uluorta söyleyen kimse olmamıştı. Yalnız Avcı bir akşam gözlerinin ta içine bakarak, "Bir gerekçesi var," demişti. "Deli bile olsa, delilerin de gerekçesi vardır."

Avladıkları şeyi pişirip yemiş, sofrayı kaldırıyorlardı. Joe sonradan bunun tavuk türü bir şey olduğunu düşünecekti ama

kürklü bir yaratık da olabilirdi. Victory olsa hatırlardı. Joe ateşin üzerine toprak atarken Victory de çevirme değneğini yaprakla silmekteydi.

"Hayvanın dişisini, masumunu zorda kalmadıkça öldürmeyin diye öğretmiştim ikinize de. İnsanlar konusunda da ders mi vermem gerekiyor şimdi? öyleyse şunu belleyin: o kadın av değil. Aradaki farkı bilmeniz gerek."

Joe ile Victory kendi aralarında şakalaşıyor, ormanda kıstırırlarsa Vahşi'yi nasıl öldürebileceklerini konuşuyorlardı. Üçünün de arada sırada gördükleri o izleri sürer de dosdoğru onun inine çıkacak olurlarsa... Avcı o zaman söylemişti o sözleri. Delilerin de gerekçeleri vardır, diye. Sonra dosdoğru Joe'ya (Victory'ye değil) bakmıştı. Sönmeye yüz tutmuş yalazlar gözlerini ateşlendirmiş gibiydi. "O kadın *birilerinin* annesidir elbet, bu yüzden de *birileri* ayağını denk alsa iyi olur."

Victory ile Joe bakışmışlardı ama buz kesen, yutkunmaya çalışırken boğazı düğümlenen Joe olmuştu.

O günden sonra annesinin vahşi bir kadın olduğu düşüncesiyle boğuşup durdu. Bazen utançtan gözyaşlarına boğuluyordu. Bazen de öfkeyle hedefi ıskalıyor ya da acemiler gibi olmayacak yerlerden vurup her şeyi berbat ediyordu. Zamanının büyük bölümünü bu düşünceyi yadsıyarak geçiriyor, kendini, Avcı'nın sözlerini, özellikle o bakışını yanlış yorumladığına inandırmaya çabalıyordu. Yine de Vahşi hiç aklından çıkmıyordu; onu görmek için bir girişimde daha bulunmadan Palestine'den ayrılmayacaktı.

Vahşi her zaman kamışların arasında olmuyordu. Ya da beyazadamın ormanın arkasındaki çiftliğinde... Joe, Avcı ve Victory izlerine ormanda da rastlamıştı: parçalanmış bal petekleri, çalınmış yiyecek artıkları, birçok sefer de Avcı'nın en çok güvendiği işaret: kızılkanatlar, şu kanatlarında kırmızı çizgiler bulunan mavi-siyah karatavuklar. Karatavukların bu kadında sevdiği bir şey var, diyordu Avcı; kuşların üçünün, dördünün bir arada olmasını her zaman kadının yakınlarda bir yerde olmasına yo-

ruyordu. Avcı onunla ormanda iki kez konuştuğunu söylüyorsa da Joe kadının en rağbet ettiği yerin orman olmadığını biliyordu. Onu ilk defa, birkaç saatlik olağanüstü bir balık avından sonra, laf olsun diye aramıştı. Karşı kıyıda, suların henüz değirmen yönünde yeraltına girmediği, sazanla alabalığın bol olduğu yörede kıyı, bir yamacın eteğinde dönemeç yapıyordu. Yamacın tepesinde, suyun üç buçuk dört metre yukarısında, giriş yönü yaşlı amber çalılarıyla kapanmış kuytu bir kayalık vardı. Bir şafak vakti Joe gün daha yeni yeni ağarırken sulardan on alabalık çekmiş, sonra kayaların önünden geçerken kulağına ağaç tepelerindeki rüzgârla gürül gürül akan su karışımı bir ses gelmişti. Dünyanın dönerken yarattığı müzik; balıkçılarla çobanların aşina olduğu bu ezgiyi avcılar da duyar. Memeli hayvanları büyüleyen bir sestir bu. Karacalar başını kaldırır, sincaplar donakalırlar. Kulağı kirişte avcılar gülümseyerek gözlerini yumarlar.

Joe da duyduğunun bu ses olduğunu sanmış, keyifle kulak vermişti; derken sesin arasına birkaç sözcük karışıverdi. Joe dünyanın müziğinin sözsüz olduğunu bildiğinden taş kesildi, çevresini taradı. Karşı kıyıda, güneşin son gece mavisini bıçak gibi kestiği yerde gümüş bir çizgi uzanıyordu. Solda, yukarıda, amber çalısı yıllanmış, yabanıl ve gürdü. Çiçekleri henüz kapalı, güneşin yükselmesini bekliyordu. Duyulan şarkı bir kadın gırtlağından çıkmaydı; Joe elleri, kollarıyla çalıların arasından yol açmaya başladı: birbirine dolaşmış yaban asmaları, Virginia sarmaşıkları, yaşlılıktan pas tutmuş amberler. Kayalığın girişini buldu ama bu yönden yaklaşmasına olanak yoktu. Tepesine tırmanıp oradan aşağıya, girişe doğru kayması gerekiyordu. Işık öyle zayıftı ki Joe kendi bacaklarını zor seçiyordu. Ama zar zor görebildiği izler kadının orada olduğunu anlamasına yetmişti.

Seslendi. "Hey! Kimse var mı?"

Şarkı mırıldanan ses kesildi. Yerini bir dal çıtırtısına bıraktı.

"Hey! Cevap versene!"

Çıt çıkmıyordu ama Joe burnuna bal ve bok karışımı bir koku gelmediğine inandıramadı kendini. Tiksintiyle ayrıldı oradan, bir hayli de korkmuştu.

Onu ikinci arayışıysa sürgünden sonraydı. Joe dumanları görüp, havadaki şekeri diliyle tattıktan sonra Palestine yolculuğunu erteleyerek Vienna'ya dönmüştü. Dağlanmış toprakların, kara saplarla kaplı tarlaların çevresinden dolanıp, artık kızgın birer tuğla yığınından ibaret olan evlere bakınarak ırmak yolunu tutmuş ve alabalıkların sinek sürüsü gibi ürediği çukura gitmişti. Irmağın dönemeç yaptığı yere varınca sırtındaki tüfeği ayarlayıp çömeldi.

Usulca ağzından soluyarak ağır ağır döndü, kayalığın girişini örten, güneşli havanın iyice coşturduğu fundalara doğru emekledi. Görünürde kadından hiçbir iz, Joe'ya tanıdık gelen hiçbir şey yoktu. Joe girişin tepesine tırmanmayı başardı ama kayalığın içine süzüldüğünde bir kadının kullanmış olabileceği hiçbir şeye rastlamadı; burada bir insanın barınmış olduğunu gösteren emareler de yoktu. Kadın oradan ayrılmış, kaçmış mıydı? Yoksa yangına, dumana yakalanmış, panikten, çaresizlikten gafil mi avlanmıştı? Joe beklemeye koyuldu, sonunda kulağı kirişte beklemekten usandı ve bir saat kadar kestirdi. Uyandığında güneş yer değiştirmiş, amber çiçekleri el büyüklüğünde açmıştı. Joe sürünerek yamaçtan aşağı indi, tam dönüp gidecekken dört kızılkanat bir beyaz meşe ağacının dallarından havalandı. Bu ulu ağaç, kendi köklerine dolanmış, hiç alışık olmadığı bu toprakta tek başına yükseliyordu. Joe hemencecik yere çöküp dört ayak üstüne gelerek, "Sen misin?" diye fısıldadı. "Söyle yeter. Ne istersen söyle." Yakınında nefes alan biri vardı. Joe döndü, şimdi çıkmış olduğu yere baktı. Her kıpırtı, yaprakların her kıpırtısı kadının habercisiydi sanki. "Bir işaret ver bana öyleyse. Bir şey demesen de olur. Elini göster bana. Bir yerden elini uzat, sonra giderim, söz veriyorum. Küçük bir işaret ver." Joe onun elini görebilmek için, ışık daha da loşlaşıncaya kadar yalvardı, yakardı.

"Sen benim annem misin?" Evet. Hayır. İkisi de. Birinden biri. Yeter ki bu hiçlik son bulsun.

Amber saplarının kulağına fısıldar, soluk seslerini dinlerken Joe birden kendini, gizliden gizliye annesi olan, yalnızca deli değil aynı zamanda pis bir kadına, topraklara belenerek, yalvarırken görür gibi oldu. Avcı'nın bir zamanlar görüp tanıdığı, yeni doğmuş bebeğini kucaklayıp pışpışlayacağı yerde yetim gibi bırakıp giden kadın. Çocukları korkutan, erkeklere bıçaklarını bileten, yeni gelinlerin yesin diye kapı önüne yemek bıraktığı (böylesi en iyisiydi, aksi takdirde nasıl olsa çalacaktı) kadın. Bucağın dört bir yanına o evcilleşmemiş, pasaklı varlığından izler bırakan kadın. Yalnızca Victory... Joe ona Avcı'nın o sözleri, hele de o bakışları konusundaki şüphelerini anlattığında ne gülmüş ne de yan yan bakmıştı. "Sağlam kadın olsa gerek," demişti karşılık olarak, "On iki ay boyunca böyle dışarılarda yaşadığına göre sağlam kadın olsa gerek."

Öyleydi belki, yine de Joe o dakikada, çamurlara gömülür, kapkara kökler arasında tökezler, karıncalarla kıvıldaşan toprak yığınlarının arasında sürünürken taş kafalı bir enayi olduğunu düşünüyordu, en az o kadın kadar vahşi ve çatlak. Joe ormanı severdi, çünkü Avcı ona ormanın nasıl sevileceğini öğretmişti. Oysa orman şimdi o kadınla doluydu, dilencilik bile yapamayacak kadar terelelli, kuş beyinli bir kadın. En ilkel dişi domuzun bile becerdiği bir şeyi, doğurduğunu emzirmeyi beceremeyecek kadar beyin özürlü. Küçük köy çocukları onun büyücü olduğuna inanırlardı ama yanılıyorlardı. Bu kadın güçsüzdü, deliliğini bile saçıp savuran, gözle görünmez biri. Her yerde ve hiçbir yerde.

Anaları orospu olan oğlan çocukları vardır, bu utançtan asla kurtulamazlar. İçkili yerler kapandığı zaman anneleri kent sokaklarından yalpalayarak dönen çocuklar vardır. Çocuklarını atan ya da kâğıt parayla değiş tokuş eden anneler vardır. Elinde olsa Joe bunların hepsini, bu utanç verici dilsiz, sinsi zırdeliliğe yeğ tutardı. Beyaz meşe ağacına doğrulttuğu silah hiçbir şeyi ürkütmedi

çünkü mermiler cebindeydi. Tetik zararsız bir şıkırtı çıkardı. Joe haykırarak, kayarak, yuvarlanarak yamaçtan aşağı indi, var gücüyle kaçtı oradan.

Bu olaydan sonra deliler gibi çalışmaya koyuldu. Palestine yolunda bulduğu, duyduğu her işe girdi. Ağaç ve kamış kesti, yorgunluktan kolunu kıpırdatamayacak hale gelene değin çift sürdü; tavuk ve pamuk yoldu, kereste ve tahıl sırtladı, taşocaklarından taş ve hayvan taşıdı. Kimileri paragözün teki olduğunu düşünüyordu ama çoğunluk Joe'nun boş durmayı ve tembel olarak anılmayı sevmediğini biliyordu. Kimi zaman öyle geç saatlere kadar çalışıyordu ki yatağına bile girmiyordu. Böyle zamanlarda dışarıda uyuyor, şansı yaver giderse ve ceviz ağacının yakınlarındaysa, orada gerektiğinde kullanılmak üzere sakladığı çadır bezini salıncak yapıp yatıyordu. Palestine'den sonra, pamuklar toplanıp balyalanarak satılınca Joe evlendi ve daha da çok çalışmaya başladı.

Avcı yangından sonra da Vienna'da mı kalmıştı acaba? Yoksa Wordsworth'e mi taşınmıştı? Hep sözünü ettiği gibi kuzeyde ufak bir yer almıştı ve hayatını kendi bildiği gibi mi yaşıyordu? 1926'da, bütün bu yerlerden uzakta olan Joe, Avcı'nın herhalde Wordsworth'e taşınmış olacağını ve eğer sorabilse Victory'nin bunu kesin olarak anımsayacağını (eğer hayattaysa ve hapishanede aklını oynatmamışsa, yani) düşünüyordu, çünkü Victory hiçbir şeyi unutmaz, her şeyi kafasının içinde dupduru tutabilirdi: dişi tavus kuşlarının bir yuvayı kaç kez kullandıkları gibi örneğin. Çam iğnelerinden oluşan, içine ayak gömülen kına renkli halının serili olduğu yer gibi. Hani şu kökleri gövdesine tırmanan ağacın iki gün önce mi yoksa bir hafta önce mi çiçek açtığı ve tam olarak nerede olduğu gibi.

Joe, ocak ayının buz gibi soğuk bir gününde bütün bunları aklından geçiriyor. Virginia'dan çok uzaklarda şimdi. Cennettense çok daha uzaklarda. Paltosunu giyip şapkasını takarken Victory'yi

yanı başında hissediyor; silahını da yanına alarak Dorcas'ı bulmak üzere evden çıkıyor. Dorcas'ı incitmeyi, hele Avcı'nın deyimiyle, "masum bir şeyi öldürmeyi" aklından bile geçirmiyor. Dorcas da bir dişi. Ayrıca av değil. Bu yüzden Joe'nun aklına o tür şeyler gelmiyor. Ne var ki Dorcas'ın izini sürüyor ve av sürerken silah bulundurması, yanında Victory'nin olması kadar doğal.

Joe Şehir'de kol geziyor, Şehir de buna ne ses çıkarıyor ne de karışıyor. Bugün yeni yılın ilk günü. İnsanların çoğu bir önceki gecenin yorgunluğunu hissediyor üzerinde. Gelgelelim siyahlar gündüz buluşmaları düzenleyerek gecelere değin sürebilecek şölenlerle eğlenmeyi sürdürüyor. Şehir küçük bir kasaba kadar tenha görünüyor.

"Bir dakikacık görmek istiyorum onu. Söyleyin ona, o dediklerini istemeden söyledi, biliyorum. Çok genç daha. Gençler bir anda parlayıverirler. Sırf içlerinden geldiği için eser yağarlar. Hani benim bir zamanlar boş silahla yaprakları vurduğum gibi. Bir gün tutup, 'Peki, Violet, evlenelim,' demem gibi, sırf vahşi bir kadının bana elini uzatıp uzatmadığını göremediğim için..."

Joe'nun yürüdüğü sokaklar buzlu ve kapkara. Palto cebinde tüfeğini rehin bırakıp aldığı kırkbeşlik var. Tabancayı eline ilk aldığında gülmüştü. Patlayınca top kadar ses çıkaracak, minik, şişko bir tabanca. Karmaşık bir yanı yoktu. Iskalamak için insanın kendini zorlaması gerekirdi ama Joe tabancasını doğrultmayacağından ıskalamayacaktı da. O örselenmiş tene yapamaz bunu. Asla. Yavrulara asla zarar vermeyeceksiniz: yuvadaki yumurtalar, balık yumurtaları, kanatlanmamış kuşlar, yavru balıklar...

Tünelin ağzında sertçe esen rüzgâr Joe'nun başından şapkasını uçuruyor. Joe yola düşen şapkasını yakalamak için koşuyor. Şapkanın tepesine yapışan White Owl puro kağıdını görmüyor. Trene binince sucuk gibi terlemeye başlayarak paltosunu çıkarıyor. Kesekâğıdı pat diye yere düşüyor. Joe, kesekâğıdını alıp ona uzatan yolcunun parmaklarına bakıyor. Sağ ol, gibilerden başını sallayarak kesekâğıdını yine cebine sokuyor. Zenci bir kadın ona

bakıp başını sallıyor. Kesekâğıdına mı? İçindekine mi? Hayır, yüzünden akan terlere. Terini silsin diye temiz bir mendil uzatıyor. Joe mendili almadan yeniden paltosunu giyiyor, kapıya yaklaşıp gözlerini hızla akan yola ve karanlığa dikiyor.

Tren bir anda durarak yolcuları öne doğru fırlatıyor. Sanki Joe şayet kızı bulacaksa, inmesi gereken durağın bu olduğunu son anda anımsatıyor ona.

Üç kız kendilerini apar topar trenden atıp buzlu basamaklardan şıkırtılı adımlarla iniyor. Beklemekte olan üç delikanlı onları selamlıyor; çifter çifter ayrılıyorlar. Kızların dudakları kıpkırmızı ve bacakları ipek çorapların altından birbiriyle fısıldaşıyor. Çorapların ipeğiyle kızıl dudaklardan bir güç ışığı çakıyor. Kızlar bu gücü birazdan, tepelenme ve delinip geçilme hakkıyla değiş tokuş edecek. Yanlarındaki delikanlılar bayılıyor buna çünkü sonunda içeriye sokulup uzanarak bu gücü kıskıvrak yakalayacak ve etkisiz hale getirecekler.

Joe onu bulmaya üçüncü kez kalkıştığında (bu sırada evlenmişti) tepelerde o ağacı aramıştı: hani kökleri, önce uslu uslu toprağa girmiş ama orayı çorak bulunca ihtiyacını karşılamak için yine yüzeye dönmüş gibi tersine büyüyen o ağacı. Bu ağacın mantıksız ve dik başlı kökleri yukarı doğru tırmanırdı. Yapraklara, rüzgâra, ışığa doğru. Ağacın altından, balıkların oltaya koştuğu ve aralarında yüzmenin bazen cümbüşlü bazen dingin olduğu, beyazlarca Treason* diye anılan ırmak akardı. Oraya varabilmek için insanın, ayağının altındaki toprağın bile ihanetine uğrama tehlikesini göze alması gerekiyordu. Usulca ırmağa doğru eğimlenen alçak tepelerle yamaçlar uzaktan bakınca uysaldı; sarmaşıklarla çimenlerin, yaban üzümleriyle amber çalılarının altında toprak kum gibi gevşekti. Tek bir adımda insanın ayağını ya da tüm bedenini yutabilirdi.

---

* (İng.) İhanet. (ç.n.)

"Kız o horozu ne yapsın? Köşe başında öter, piliçleri gözden geçirip birini seçerler... Bende onlardan daha iyisi var. Üstelik kadınlara nasıl davranılacağını da bilirim. Ömrümde hiçbir kadına kötü muamele etmemişimdir, etmem de. Kadını köpek gibi mağarada yaşatmam. O horozlar yapar bunu. O da böyle derdi. Gençlerin kendilerinden başka kimseyi düşünmediğini söylerdi bana; parkta olsun, dansta olsun, gençlerin yalnızca kendilerini düşündüklerini anlatırdı. Onu bulduğumda, biliyorum, hiç şüphesiz, o gençlerden biriyle bir yerlere kapanmış olmayacak. Delikanlının giysileriyle onunkiler birbirine karışmış olmayacak. Yapmaz öyle şey. Dorcas yapmaz, yalnız başına bulacağım onu. Dik kafalı. Vahşi hatta. Ama yalnız."

Ağacın gerisinde, amber çalılarının gerisinde kocaman, yuvarlak bir kaya vardı. Kayanın ardında da bir açıklık. Açıklık çalı çırpıyla öyle acemice gizlenmişti ki ancak insan elinden çıkma olabilirdi. Hiçbir tilki ya da yeni yavrulamış ceylan böylesi pasaklı olamazdı. O kadın buracıkta saklanmış olabilir miydi? Bu kadar ufacık olabilir miydi? Joe çömelerek yerde ondan kalma izler aradı ama gördüğü izlerin hiçbirini tanıyamadı. Sonunda kafasını aralıktan içeri soktu. Zifiri karanlık. Burnuna dışkı ya da hayvan kokusu gelmedi. Aksine, onu kendine doğru çeken bir ev kokusu vardı burada, yağ gibi, kül gibi. Joe emeklemeye, başını sıyıracak kadar alçak bir alanda kıvrılıp bükülerek sürünmeye başladı. Tam artık geri geri çıkıp dönmeye karar verdiği anda, ellerinin altındaki toprak sert taşa dönüştü ve Joe ansızın vuran ışığın şiddetiyle irkildi. Birkaç adam boyu karanlıktan geçerek kayalığın güney yanına çıkmıştı. Doğal bir in. Yamacın bir eğimiyle öbür eğiminin arasında. Aşağıda Treason Irmağı ışıl ışıldı. Joe tünelin içinde dönemediğinden, kendini dışarı attı. Açık havaya çıkar

çıkmaz o ev kokusu yoğunlaştı. İnsanın içine işleyen gün ışığında her taraf yağ kokuyordu. Derken Joe kayadaki yarığı gördü. Sırtı dönük içeri girdi ve tabana ulaşıncaya kadar kaydı. Güneşin içine düşmek gibi bir şeydi bu. Öğle güneşi onun peşi sıra lav gibi akarak birinin yağlı bir yemek pişirdiği taş odanın içine doldu.

"Açıklama yapmasına gerek yok. Tek kelime dahi etmesi gerekmez. Ben halden anlarım. O bunu kıskançlık sanabilir ama ben yumuşak bir adamım. Duygusuz olduğumdan değil. Çok zor zamanlar geçirdim ben. Ama üstesinden gelmesini bildim. Benim de herkes gibi duygularım var.

"Yapayalnız bulacağım onu.

"Bana doğru dönecek.

"Elini uzatıp yaklaşacak, o çirkin ayakkabılarıyla, ama yüzü tertemiz, gurur duyuyorum onunla. Sımsıkı örgüleri işkence gibi geliyor ona, bu yüzden bana doğru yürürken saçlarını çözüyor. Öyle seviniyor ki gelip onu bulmama. Yumuşacık eğiliyor, yapmamı isteyerek, yap, diye yalvararak. Bir tek ben. Yalnızca ben, başkası değil."

Başlangıçta huzurluydu Joe, ama sanki onu bekleyen bir şey varmış gibi teyakkuzdaydı da. İnsanın karnını doyurmayı beklerken hissettiği yemekten önceki o duygu gibi. Gerçi burası kapısı herkese kapalı, özel bir yerdi ama bir içeri girdin mi canının her istediğini yapabilirdin: ortalığı dağıtabilir, karıştırabilir, öteye beriye dokunarak dolaşabilirdin. Eşyaların yerini en olmayacak biçimde değiştirebilirdin. Joe'nun buraya girmesiyle çıkması arasında taş duvarlar altın renginden balık mavisine dönmüştü. Joe oracıkta duran şeyi görmüştü. Yeşil bir elbise. Kolsuz bir sallanan sandalye. Yemek pişirmek için taşlarla oluşturulmuş bir daire. Kavanozlar, sepetler, tencereler, bir oyuncak bebek, bir çıkrık, birkaç çift küpe, bir fotoğraf, bir yığın değnek, gümüş bir fırça

takımı ve gümüş bir sigara kutusu. Bir de. Bir de erkek pantolonu, kemik düğmeli, özenle katlanmış. Bir ipek gömlek, solmuş, tereyağı gibi uçuk bir renk almış. Yalnızca dikişleri boyunca hem kumaşı hem de ipliği güneş gibi açık sarı renkte.

İyi de *o* nerede?

İşte orada. Burada ne dans eden erkek kardeşler var ne de beyaz ampulün yerine mavisi takılsın diye bekleşen soluk soluğa kızlar. Yetişkinlere göre bir parti bu; olan bitenler parlak ışıkların altında yaşanıyor. Kaçak içkinin varlığı sır değil, sır saklamak da yasak değil. Girişte birkaç dolar ödedin mi artık ağzından çıkanlar kendi mutfağındakinden daha dahiyane, daha gülünç gelir kulağa. İnce esprilerin bardağın içinde yükselen köpük gibi durup durup yüzeye vurur. Kahkahalar, çalınmak için el gerektirmeyen çanlar misali, çınladıkça çınlar, dizlerinin bağı çözülene dek. İstersen tehlikesiz olan cini içer, istersen birayla yetinirsin ama ikisine de ihtiyacın yoktur aslında, çünkü kazara ya da kasıtlı olarak dize dokunan bir el kanını tutuşturmaya yeter, yasaktan önceki Bourbon viskisi gibi, meme ucunu sıkıştıran iki parmak gibi. Ruhun tavana doğru yükselir ve bir süre orada yüzerek aşağıdaki giyinik çıplaklığı seyreder. Kapısı kapalı bir odada fena şeylerin olup bittiğini bilirsin. Yine de çiftlerin yürek paralayıcı bir şarkının eşliğinde dolanıp çözüldüğü bu yerin parıltısı ve karanlığı gözlerini kamaştırmaya yeter.

Dorcas halinden memnun, hoşnut. Beline iki kol dolanmış, o da bileklerini erkeğin ensesine sarmışken başını kendi omzuna yaslayabiliyor. Dans etmek için fazla bir alana ihtiyaç duymamaları çok iyi çünkü hiç yer yok. Oda hıncahınç dolu. Erkekler tatmin olmuş inliyor, kadınlarsa beklentiyle mırıldanıyor. Müzik

eğiliyor, dizüstü çöküp hepsini kucaklıyor, biraz daha yaşamaya özendiriyor onları. Mademki arayıp durduğun şey "o" idi neden yaşamayacakmışsın?..

Kavalyesi Dorcas'ın kulağına bir şeyler fısıldamıyor. Verdiği sözler, kızın saçlarına bastırdığı çenesinden, dokunduğu yerde kalan parmak uçlarından zaten okunuyor. Dorcas onun boynuna dolanabilmek için parmak uçlarında doğruluyor. İkisi de belin üstünde kalan her konuda anlaşıyorlar; belin altında ise kas ve tendonlar, kemik oylumlarıyla ilikler iş birliği halinde. Dans edenler bir an duraksasa, bir an için kuşkuya düşse bile müzik bütün sorunları eritip çözecektir.

Dorcas mutlu. Ömründe hiç olmadığı kadar mutlu. Kavalyesinin bıyığında kırlaşmış tek bir kıl yok. Parlak bir delikanlı. Şahin bakışlı, yorulmak bilmez, biraz da acımasız. Dorcas'a şimdiye kadar hiç armağan vermemiş, aklından bile geçirmemiş bunu. Bazen geleceğim diye söz verdiği yerde olur bazense olmaz. Onu –fena halde– isteyen başka kadınlar da var, bu yüzden kendini naza çekiyor. Kadınların istediği şey, elinde onlara sunmak üzere tuttuğu ödül, kendi parlak benliği. Onun yanında bir çift ipek çorabın esamisi bile okunmaz. Rakipsizdir o. Şanslıdır Dorcas. Ve ömründe hiç olmadığı kadar mutludur.

"Beni almaya geliyor. Geldiğini biliyorum, çünkü, gelme, dediğimde bakışlarının nasıl donuklaştığını gördüm. Sonradan da nasıl fır döndüğünü. O sözleri ona tatlılıkla söylememiştim, oysa niyetim öyleydi. Diyeceklerimi önceden prova etmiştim, aynanın önünde tane tane tekrarlamıştım: gizli gizli dolaşmamız, karısı falan. Aramızdaki yaş farkı ya da Acton konusunda tek kelime etmedim. Acton'dan hiç söz etmedim. Ama o benimle tartışmaya başlayınca ben de yakamdan düşmesini söyledim. Düş yakamdan. Uzak dur benden. Bana bir şişe daha parfüm getirirsen içer, ölürüm, yakamdan düşmezsen.

"O, 'Parfüm içmekle ölünmez,' dedi.

"Ben, 'Ne demek istediğimi anladın,' dedim.

"O, 'Karımı bırakayım mı istiyorsun?' diye sordu.

"Ben, 'Hayır, *beni* bırakmanı istiyorum,' dedim. 'İçimde istemiyorum seni. Yanımda istemiyorum. Bu odadan nefret ediyorum. Burada olmak istemiyorum artık, sakın beni aramaya da kalkma.'

"O, 'Neden?' diye sordu.

"Ben, 'Çünkü,' dedim. 'Çünkü, çünkü.'

"O, 'Çünkü ne?' dedi.

"Ben de, 'Çünkü tiksiniyorum senden,' dedim.

"'Benden mi? Benden tiksiniyorsun öyle mi?' diye sordu.

"'Kendimden de tiksiniyorum, senden de.'

Böyle demek istememiştim... tiksinmek konusunda. Doğru değildi. Yani aslında beni tiksindirmiyordu. Şunu demek istiyordum aslında; Acton'ı elde etme şansım vardı, ben de bu şansı kullanmak istiyordum, sonra bu konuyu konuşabileceğim kız arkadaşlarım olsun istiyordum. Nereye gittiğimizi, Acton'ın neler yaptığını falan. Ondan bundan, öteden beriden laflayabilecek arkadaşlar. Birileriyle paylaşamıyorsan insanın sırrı olması neye yarar? Felice'e Joe konusunu şöyle bir çıtlatmıştım aslında, önce güldü, derken dik dik bakıp kaşlarını çattı.

"Joe'ya bütün bunları anlatamadım çünkü diğer konuları prova ettiğimden her şeyi birbirine karıştırdım.

"Ama beni almaya geliyor. Biliyorum bunu. Her yerde beni arıyormuş. Belki yarın bulur. Belki de bu gece. Ta buralarda bile, ta buralarda.

"Acton, Felice ve ben, tramvaydan indiğimizde şekerci dükkânının yanındaki kapı aralığında duran adamı o sandım, ama değilmiş. Henüz değil. Her yerde onu görmeye mi başladım ne? Beni aradığını biliyorum, yakında geleceğini de biliyorum.

"O benim nasıl göründüğüme bile önem vermezdi. Ne olursam olayım ne yaparsam yapayım, hoşuna gidiyordu. Bu da nedense çıldırtıyordu beni. Bilmiyorum.

"Oysa Acton bambaşka; saç modelimi beğenmezse söylüyor. Ben de onun sevdiği gibi yapıyorum. Onun yanındayken göz-

lük takmıyorum, gülüşümü bile sevdiği biçimde değiştirdim. Yani seviyor bence. Daha önceki gülüşümü sevmezdi, biliyorum. Sonra şimdilerde tabağımdaki yemekle oynuyorum. Joe benim her şeyi silip süpürmemi, sonra dahasını istememi severdi. Şimdi daha fazla yemek istediğim zaman Acton bana şöyle bir bakıyor. Benimle bu şekilde ilgileniyor. Joe hiç yapmazdı böyle şeyler. Benim nasıl bir kadın olduğumla ilgilenmezdi Joe. İlgilenmeliydi. Önemliydi benim için. Ben kişilik sahibi olmak istiyordum, şimdi Acton sayesinde kişilik kazanmaya başladım. Artık havalıyım. Kaşlarımı incecik bir çizgi haline getirmek yüzüme inanılmaz bir hava kattı. Bütün bileziklerimi dirseğimin hemen altına takıyorum. Bazen çoraplarımı dizimin üstünden değil de altından bağlıyorum. Bilekten üç kayışlı bir ayakkabım var, evde de derisi dantel gibi oymalı terlikler giyiyorum.

"Beni almaya geliyor. Belki bu gece. Belki de şimdi, buraya.

"Gelirse, Acton'la benim nasıl yakın dans ettiğimizi görecek. Başımı ona sarılan koluma nasıl yasladığımı. Acton'la öne arkaya, sonra da sağa sola sallanarak dans ederken elbisemin eteği dalga dalga baldırlarımı okşuyor. Bedenlerimizin önü tepeden tırnağa birbirine değiyor. Aramıza hiçbir şey giremez, öylesine yakınız. Burada Acton'la aynı şeyleri yapmak isteyen bir sürü kız var. Gözlerimi açıp boynunun kenarından şöyle bir baktığımda görebiliyorum onları. Onu istediklerini bildiğimi anlasınlar diye baş parmağımın tırnağını ensesine sürtüyorum. Acton hoşlanmıyor bundan, ensesine dokunmaktan vazgeçeyim diye başını çeviriyor. Vazgeçiyorum.

"Joe olsa aldırış etmezdi. Onun neresine istesem sürtebilirdim tırnağımı. Aynayla görebildiği yerlerine rujla bir şeyler çizmeme bile izin verirdi."

Bu parti dağıldıktan sonra olabilecek şeylerin hiçbir değeri yok. Önemli olan, şimdi, şu an. Tıpkı savaş gibi. Herkes alımlı, pırıl

pırıl ve akılları fikirleri diğer insanların kanını akıtmakta. Sanki başkalarının damarlarından fışkıran kızıl sıvı, ışıltısıyla isim yapmış bir makyaj malzemesi gibi. Canlandırıcı. Göz alıcı. Gerçi olup bitenler sonradan az çok konuşulup değerlendirilecektir ama eylemin kendisiyle, yüreği pompalayan vuruşlarla hiçbir şey boy ölçüşemez. Savaşta ve bu tarz partilerde herkes kurnaz ve entrikacıdır; hedefler saptanır, sonra değiştirilir; ittifaklar tekrar tekrar kurulup bozulur. Kavalyeler ve rakipler bozguna uğratılır, yeni eşleşmeler zafere ulaşır. Bütün bu nefes kesici ihtimaller Dorcas'ı perişan ediyor çünkü burada, bu yetişkinler arasında da tıpkı savaşta olduğu gibi, zafere giden yolda her şey mübah.

"Beni almaya geliyor. Ve geldiğinde benim artık ona ait olmadığımı kendi gözleriyle görecek. Ben Acton'a aitim artık, mutlu etmek istediğim kişi o. Acton benden bunu bekliyor. Joe ile birlikteyken kendi hoşuma gideni yapardım çünkü Joe beni buna teşvik ederdi. Joe ile birlikteyken dünyanın direksiyonunu ele geçirmiştim; güç avucumun içindeydi."

Ah, bu oda, bu müzik, kapılara yaslanmış duran insanlar. Perdelerin ardında öpüşen gölgeler, yoklayıp okşayan parmaklar. Olayların patlak verdiği yer burası. Burası, davranışların hayati önemde olduğu bir pazar yeri: bir dilin şimşek gibi yalayışı; bir mürdüm eriğinin yanaklarında dolaşan tırnak... Ayakkabı bağcıkları çözülmüş, paltosunun altında hırkası yakasına kadar düğmeli, tek kullanımlık âşıklar burada yabancı sayılır. Yaşlılara göre de değildir burası; aşkın ve maceranın yeridir.

"Burada. Ahh, baksanıza. Tanrım. Ağlıyor. Düşüyor muyum? Neden düşüyorum? Acton beni tutuyor ama ben yine de düşüyorum. Başlar, düştüğüm yeri görmek için çevriliyor. Ortalık ka-

ranlık, artık aydınlık. Bir yatağa uzanıyorum. Birileri alnımdaki terleri siliyor ama ben üşüyorum, öyle üşüyorum ki! Ağızların oynadığını görüyorum; hepsi de bana duyamadığım bir şeyler söylüyor. Ta oralarda, yatağın ayak ucunda Acton'ı görüyorum. Ceketinin üzerinde kan var, beyaz mendiliyle siliyor. Şimdi bir kadın, ceketi omuzlarından alıyor. Acton kan lekesinden rahatsız. Benim kanım olsa gerek; ceketinden gömleğine de geçmiş. Ev sahibesi bağırıp duruyor. Partisi berbat olmuş. Acton kızgın görünüyor. Kadın onun ceketini geri getiriyor ama ceket eskisi gibi, onun sevdiği gibi tertemiz değil artık.

"Şimdi duyabiliyorum onları.

"'Kim? Kim yaptı bunu?'

"Yorgunum. Uykum var. Oysa uyanık olmam gerek çünkü önemli bir şeyler oluyor.

"'Kim yaptı bu işi, be kızım? Kim yaptı bunu sana?'

"Adını söyleyeyim istiyorlar. En sonunda, herkesin içinde söyleyeyim istiyorlar.

"Acton gömleğini çıkarmış. İnsanlar kapı eşiğine birikmiş, yolu tıkamış, kimileri onların arkasından uzanarak içerisini daha iyi görmeye çalışıyor. Plak çalmıyor artık. Uzun zamandır beklemekte oldukları biri piyano çalıyor. Kadının biri de şarkı söylüyor. Müzik hafif ama ben sözleri ezbere biliyorum.

"Felice eğilip sokuluyor. Eli elimi sımsıkı tutmuş. Ona, daha yakına gel, demeye çalışıyorum. Gözleri tavandaki lambalardan daha kocaman. O muydu, diye soruyor bana.

"Adını vermemi istiyorlar ki peşine düşebilsinler. İçinde Rochelle'le Bernadine'i ve Faye'i taşıdığı eşantiyon çantasını elinden alsınlar. Adını biliyorum ama, yok söylemeyeceğim. Elimin altındaki çomak dünyayı döndürüyordu, Felice. Orada, penceresinde buzcunun etiketi olan odada.

"Felice kulağını dudaklarıma dayıyor, haykırarak söylüyorum bunu ona. Haykırdığımı sanıyorum. Öyle sanıyorum.

"İnsanlar terk ediyorlar ortamı.

"Her şey gün gibi ortada. Kapı aralığından masayı görüyorum. Üzerinde kahverengi ahşap bir kâse var, dümdüz, tepsi gibi bir şey, içi portakallarla dolup taşmış. Uyumak istiyorum ama her şey öyle ortada ki artık. Koyu renk kâse, portakal yığını, öylesine ortada. Yalnızca portakallar. Parlak. Dinleyin. Şarkıyı söyleyen kadın kim bilmiyorum ama sözleri ezbere biliyorum."

Sevgili. Öyle havalara böyle denirdi. Sevgili havası, yılın en tatlı günü. Zaten her şey o zaman başladı. Öylesine saf, sakin bir gündü ki ağaçlar resmen caka satıyordu. Beton kaldırımın orta yerinde, can havliyle kalakalmış, yine de caka satıyorlardı. Saçmalık, doğru, ama öyle bir gündü işte. Lenox Caddesi'nin, genişlediğini görebiliyordum; insanların bunu görmek için dükkânlarından çıktığını, elleri önlüklerinin altında ya da arka ceplerinde, durup caddenin bugünü kucaklamak için yayılışına baktıklarını. Yarı üniformalı, yarı sivil gezen gaziler, işçilere karamsar gözlerle bakmaktan vazgeçip Peder Divine'ın aracına yaklaşıyor, karınlarını doyurduktan sonra da birer sigara sarıp Duncan Phyfe'ın elinden çıkmış bir sandalyeye oturur gibi kaldırım kenarına yerleşiyorlardı. Yüksek ökçeleriyle tıkır tıkır yürüyen kadınlar da arada kaldırımın kırıklarında sendeliyorlardı çünkü o saf, yumuşak ama sabit ışığın nereden geldiğini anlayabilmek için gözleri ağaçlardaydı. M1 ve M2 hatlarının tangırtısı geliyordu kulağa hafif hafif, çok uzaklardan, Packardların horultusu da öyle. O şamatacı Fordlar bile durulmuşlardı; kornaya basmak ya da sürücü penceresinden eğilerek, ağırdan alan yayaları aşağılamaya çalışmak gelmiyordu kimsenin içinden. Günün tatlılığı onların da içini ferahlatıyor, parlak siyah ökçeleriyle kaldırımda sendeleyen kadınların arkasından, "Her şeyim feda sana! Hadi, gel benimle!" diye bağırmalarına yol açıyordu.

Dam üstlerindeki delikanlılar da başka havalar çalıyordu bugün; bir süre trompetlerini tükürükle ovarak evirip çeviriyor, sonra, yine ağızlarına alıp yanaklarını şişirdiklerinde tıpkı bu güne benzer sesler çıkarıyorlardı: saf, pürüzsüz ve, nasıl desem, sanki iyi yürekli. Yaptıkları müziği duysanız, her şeyin bağışlandığını sanırdınız. Klarnetlerin trompetlerle başı dertteydi çünkü trompetlerin müziği daha inceydi; onların sevdiği gibi ta derinlerden ses verecekleri yerde incecik, tiz melodiler çıkarıyorlardı; tıpkı dere kıyısında, ayaklarını buz gibi suya sokmuş, şarkı söyleyerek oyalanan bir genç kızın sesi gibi. Trompetli gençler ömürlerinde böyle bir kız görmüş değillerdi herhalde, ne de böyle bir dere, yine de o gün o kızı yoktan var ettiler. Dam üstlerinde. Kimi, kenarında parmaklığı bile olmayan 254 numaranın tepesinde, kimi elma yeşili su deposu olan 131 numaranın, kimi de yanda, 133 numaranın damında ki burada, yağ tenekelerinin içinde domates fidanları yetişir ve gece yatıp uyumak için yere bir de şilte serilmiştir. Biraz serinlemek ve o kadar yükseklere uçamayan ya da sokak lambalarının yakınındaki o tatlı gerdanları bırakmak istemeyen sivrisineklerden kaçmak için. İşte böyle, o gün Lenox'tan ta St. Nicholas'a, 135. Cadde ve Lexington boyunca, Convent'le 8. Cadde arasında ben bu genç adamların, yüreklerindeki özsuyunun balını müziklerine döktüğünü duyabiliyordum, dört yüz yıllık ağaç kabuklarını sıyırıp balı gövdeden aşağı akıtırcasına, hem de har vurup harman savurarak – çünkü balları toplayacak kovaları bile yoktu, olsun da istemiyorlardı zaten. O gün tek istedikleri, özsuyunun akmasıydı, ister yavaş ister hızlı, yeter ki baldan çatlamak üzere olan ağaçlardan aşağı, özgürce aksın.

Genç adamların o gün yaptığı müzik kulağa böyle geliyordu işte. Kendilerinden ve kutsanmış olduklarından emin, damların üzerinde ilkin birbirlerine dönük duruyorlardı; ama klarnet seslerini bastırmış olduklarını fark edince arkalarını dönüp borularını gökyüzüne kaldırdılar ve saf, sakin, iyi yürekli gün ışığına katıldılar.

Ucuz bir pencere camı gibi tuzla buz olmuş bir yaşamı söndürmeye yaraşır bir gün değildi, ama Violet... bunu anlamak için Violet'i bilmek gerekir. Violet elbisesinin kalça kısmını şişirmeye yetecek kadar kilo alabilmek için yapması gereken tek şeyin, içine Dr. Dee'nin Sinir ve Kas Geliştirici tozu katılmış maltlı süt içip domuz eti yemek olduğunu sanıyordu. Kaldırımlardaki erkeklerin onu görünce acıyarak baş sallamalarını önlemek için böyle günlerde çoğunlukla palto giyerdi. Ama bugün, –bu güzel, iyi yürekli gün– olmayan kıçını dert etmiyordu çünkü kapı önüne çıkıp durmuştu, dirsekleri ellerine, çorapları ayak bileklerinde doğru kıvrılmış. Müziğin, Joe'nun hıçkırıklarına işleyişini duymuştu; hıçkırıklar biraz hafiflemiş gibiydi. Herhalde Dorcas'ın fotoğrafını Alice Manfred'e geri verdiği için. Yine de, eskiden fotoğrafın durduğu yerdeki boşluk gerçekti. Belki de Violet, o gün kıçını dert etmeden sundurmada oturduğu sırada basamaklardan çıkıp gelmekte olan kızın (saçlarındaki dört adet iri dalgaya varıncaya dek) kanlı canlı ikinci bir Dorcas olduğuna bu sebeple öyle kolayca inanmıştı.

Kızın elinde bir Okeh plağıyla pembe kasap kâğıdına sarılı iki yüz elli gram kuşbaşı et vardı. Oysa bu güneşte, elinde etle sokaklarda oyalanmak olacak iş değil. Kız acele etmezse et bozulacak, daha ocağa varamadan kendi kendine pişecek.

Tembel kız. Eli kolu dolu ama kafasının içinde pek bir şey yok.

Tedirgin ediyor beni.

Onun yüzünden şu güzel havanın yarına kadar bile süreceğine inanasım gelmiyor. Mavi mesafelerden sokaklara yağan kül beni şimdiden kaygılandırıyor zaten. Bir is tabakası pencere pervazlarında birikip camlara sıvanmakta. Şimdi de bu kız tedirgin ediyor beni; güneş ışınlarının arasından kayıtsız adımlarla yürüyüp gelişine baktıkça kendime olan güvenim sarsılıyor. İşte şimdi basamakları çıkıyor, Violet'e doğru gidiyor.

"Annem Tuxedo'da yaşıyordu, babam da öyle. Onları hiç görmezdim, desem yeri var. Ben büyükannemle yaşıyordum. Büyükannem, 'Felice, annenle baban Tuxedo'da yaşamıyorlar; orada çalışıp bizimle yaşıyorlar,' derdi. Boş laflar; işmiş, yaşamakmış. Ben annemle babamı her üç haftada bir, iki buçuk gün, Noel'de tam bir gün, Paskalya'da da tam bir gün görürdüm. Saymıştım: kırk iki gün, o yarım günü de sayarsanız –ki ben saymıyorum çünkü bunun çoğu çanta hazırlayıp trene yetişmekle geçerdi– artı iki tatil günü, eder kırk dört, ama aslında otuz dört sayılır çünkü yarım günleri hesaba katmamak gerek. Yılda otuz dört gün.

"Eve geldiklerinde beni öper, bana hediyeler verirlerdi, opal yüzüğüm gibi ama asıl istedikleri bir yerlere gidip dans etmek (annem) ve uyumaktı (babam). Pazar sabahları kiliseye giderlerdi ya, annem üzgün olurdu çünkü kilisede yapmak istediği şeyleri –toplantılar, yemekler, bodrum katını kilise okulunun partileri ve cenaze merasimi sonrasındaki davetler için süslemek gibi– Tuxedo'daki işi yüzünden geri çevirmek zorundaydı. Bu yüzden en sevdiği şey A Camiası Derneği'ndeki kadınlarla olup bitenlerin dedikodusunu yapmaktı; sonra biraz dans etmek, biraz da kâğıt oynamak isterdi.

"Babamsa sabahlığıyla oturmayı, bir seferlik başkalarının kendisine hizmet etmesini ve büyükannemle biriktirdiğimiz bir yığın gazeteyi okumayı severdi. *The Amsterdam*, *The Age*, *The Crisis*, *The Messenger* ve *The Worker*. Bazı gazeteleri Tuxedo'da bulamadığı için yanında götürürdü. Babam gazetelerin güzelce katlanmasını ister, dergilerin üzerinde yemek ve parmak lekesi de sevmez, bu yüzden ben pek okumam gazete. Büyükannem okur, okuduklarını kirletip buruşturmamaya da özen gösterir. Babamı en kızdıran şey düzgün katlanmamış bir gazeteyi alıp açmaktır. Okurken oflayıp puflar, arada bir de güler ama büyükannemin, 'Gazete okumak kanına dokunuyor,' demesine karşın okumaktan asla vazgeçmez. Bütün gazeteleri okumanın ona göre en iyi yanı okuduklarını annemle, büyükannem ve kâğıt oynadığı diğer arkadaşlarıyla tartışmaktır.

"Bir ara, biriktirdiğimiz gazeteleri okursam onunla ben de tartışabilirim, diye düşünmüştüm. Ama yanlış seçim yapmışım. Birkaç Zenci öldürdükleri için tutuklanan beyaz polislerin haberini okumuştum; tutuklandıklarına sevindiğimi söyledim; geç bile kalındı, dedim.

"Babam yüzüme bakarak, 'Olay haber değeri taşıdığı için gazetelerde çıktı kızım, haber değeri taşıdığı için!' diye haykırdı.

"Ne yanıt vereceğimi bilemedim, ağlamaya başladım; büyükannem, 'Oğlum, sen bir yerlere git de otur,' dedi, annem de, 'Walter kes sesini, kızın yanında bunları konuşma,' dedi.

"Babamın ne demek istediğini annem açıkladı; polislerin Zencileri öldürmesi çoğunlukla sıradan bir olaydır, kimse tutuklanmaz, diye. Sonra annem beni yanına aldı, Tuxedo'daki patronlarının istediği bazı şeyleri almak için alışverişe çıktık, ben de ona, neden onların alışverişini tatil günlerinde yapıyorsun, diye sormadım, yoksa beni 37. Cadde'deki Tiffany's'e götürmezdi. O dükkânın içi, kilisede papazın, bir dakika sessiz dua edin dediği zamanlardan bile daha sessizdir. Böyle zamanlarda yere sürten ayak seslerini duyarım, kimileri de burunlarını sümkürür. Oysa Tiffany's'de kimse sümkürmez, yerdeki halı da bütün ayak seslerini emer. Tıpkı Tuxedo gibi.

"Yıllar önce, ben daha küçükken, okula gitmezden önce, annemle babam beni Tuxedo'ya götürürdü. Çıtımı çıkaramazdım orada. İki seferde de tam üçer hafta kaldım. Ama sonra sona erdi. Annemle babam işi bırakmaktan konuşuyor ama bırakmıyorlardı. Büyükannemi bizim eve taşınıp bana baksın diye kandırdılar.

"Otuz dört gün. Şimdi on yedi yaşındayım; hesaplayınca bu, altı yüz günden az ediyor. On yedi yılda iki yıldan az bir zaman. Dorcas bana, şanslısın, derdi; çünkü seninkiler hiç değilse bir yerlerde yaşıyorlar, hasta falan olursan çağırırsın ya da bir trene binip yanlarına gidersin, derdi. Onun annesi de babası da feci şekilde ölmüş, hem Dorcas onları o halde görmüş, cenaze görevlisi daha onlara çeki düzen vermezden önce. Annesiyle babası-

nın, bir palmiye resminin altında otururken çekilen bir fotoğrafı vardı. Annesi ayakta durmuş, elini kocasının omzuna koymuştu. Babası elinde bir kitapla oturuyordu. Bence yüzleri hüzünlüydü ama Dorcas ikisinin de ne kadar güzel olduğunu söyler dururdu.

"Zaten hep, kim yakışıklı, kim değil, onu konuşurdu. Kimin nefesi kokuyormuş, kim iyi giyiniyormuş, kim güzel dans ediyormuş, kimin burnu büyükmüş.

"Büyükannem arkadaşlığımızdan pirelenirdi. Nedenini hiç söylemezdi ama ben yine de anlardım. Okulda pek arkadaşım yoktu. Okulda oğlan çocuklar değilse de kızlar derilerinin rengine göre arkadaş seçerlerdi. Ben nefret ederim bundan. Dorcas da öyle. Bu yüzden biz ikimiz farklıydık. Ağzı bozuk kızın teki, 'Hey, kara sinek, kaymaklı süt nerede?' ya da, 'Hey, kıvırcık, insafın yok mu be!' diye bağırdığı zaman biz onları susturmak için dil çıkarır, parmaklarımızı burunlarımıza sokardık. Bu yetmezse pataklardık onları. Bu kavgalarda kaç kez benim elbisem, Dorcas'ın da gözlüğü mahvoldu, yine de Dorcas'la birlik olup o kızlarla dövüşmek çok iyi gelirdi doğrusu. Dorcas'ın hiç korkusu yoktu, öyle eğlenirdik ki! Her gün okula giderken...

"Ama Dorcas o ihtiyarla görüşmeye başlayınca bu güzel günler birkaç aylığına sona erdi. Görüştüklerini ben işin başından beri biliyordum ama benim bildiğimi o bilmiyordu. Bıraktım, bunun sır olduğunu sansın, mademki sır olmasını istiyordu. Başlangıçta yaşadıklarından ve o adamdan utandığını, sırf hediyelerin hatırı için katlandığını sanıyordum. Bayan Manfred'i aldatmak için kurulan planlar, komplolar. Yürüyüşe çıkarken benim evde gizlice seksi iç çamaşırlar giymeler. Gizli kapaklı işler. Dorcas sır saklamayı oldum olası sevdi. O ihtiyar adamdan utandığı da yoktu.

"Adam yaşlı. Gerçekten yaşlı. Ellisinde. Yine de Dorcas'ın yakışıklılık ölçülerine uygun denebilirdi. Dorcas'a gelince, daha güzel olabilirdi. Kıl payı ıskalamıştı. Oysa bütün güzellik öğelerine sahipti. Uzun saçlar, dalga dalga, yarısı iyi yarısı kötü. Açık renk ten. Asla cilt beyazlatıcı krem kullanmazdı. Hatları güzeldi.

Yine de ıskalamıştı, nedense. Tek tek baktığınızda beğenirdiniz, saçı, rengi, hatları. Ama hepsi bir araya gelince olmazdı işte. Erkekler ona bakarlardı, sokakta yürüdüğümüz zaman ıslık çalar, çapkın çapkın laf ederlerdi. Okulda bir sürü çocuk onunla konuşmak isterdi. Ama sonra dururlardı, arkası gelmezdi. Kişiliğinden olmasa gerek çünkü Dorcas iyi konuşurdu, şakalaşıp flört etmeyi severdi. Hiç soğuk değildi. Nesi vardı, bilmiyorum. Belki de erkekleri zora koşmasıydı. Demek istediğim, onların her dakika serserilik yapmasını isterdi sanki. Öteberi çalmak gibi, bir dükkânda Dorcas'a hizmet etmeyen beyaz tezgâhtar kızı tokatlamak ya da ona burun kıvıran birine sövüp saymak gibi. Benim hiç aklım almaz. Dorcas'ın gözünde her şey film gibiydi, filmde tren raylarına sıkışıp kalan da yangın esnasında şeyhin çadırında kapalı kalan da kendisiydi.

"Sanırım ilk zamanlar o ihtiyardan öyle hoşlanmasının nedeni de buydu. İşin gizliliği, bir de adamın evli barklı oluşu. İlk tanıştıklarında adam tehlikeli bir şey yapmış olsa gerekti yoksa Dorcas dünyada onunla gizli gizli buluşmayı sürdürmezdi. Aslında gizli gizli buluştuklarını sanan kendisiydi. Ama iki kuaför kadın onu Mexico denilen o gece kulübünde adamla birlikte görmüşler. Dükkânda tam iki saat onların Dorcas hakkında, adam hakkında, böyle gizli ilişkiler hakkında konuşmalarını dinledim. Dorcas'la adam hakkında konuşmak hoşlarına gidiyordu çünkü adamın karısını sevmiyorlardı. Kadın onların müşterilerini çalıyormuş, bu yüzden onu yerin dibine sokuyorlardı ama çatlak olmasına karşın yine de iyi saç yaptığını söylüyorlardı; bu kadar çatlak olmasaydı bizim müşterilerimizi çalacağı yerde doğru dürüst ruhsat alıp çalışırdı, diyorlardı.

"Ama kadın konusunda yanılıyorlardı. Ben onun evine opal yüzüğümü aramaya gittim; kadın çatlak falan değil.

"Annem o yüzüğü çalmıştı, biliyorum bunu. Patron hanım verdi, diyordu ya, ben yüzüğü o gün Tiffany's'de gördüğümü anımsıyorum. Opal dedikleri düzgün siyah taşlı, gümüş bir yü-

zük. Tezgâhtar kız annemin almaya geldiği paketi getirmeye gitmişti. Annem paketi versinler diye, hanımının yazdığı notu kıza göstermişti (kapıda bile göstermişti, bizi içeri soksunlar diye). Kız gidince annemle ben kadife tepsinin üstünde duran gümüş yüzüklere bakmıştık. Birkaç tanesini alıp parmaklarımıza bile geçirmiştik ama şahane takım elbiseli bir adam yanımıza gelip, olmaz gibilerden başını sallamıştı. Belli belirsiz. Annem de, 'Bayan Nicolson'ın paketini bekliyorum,' demişti.

"Bunu duyan adam gülümseyerek, 'Tabii,' demişti. 'Dükkânın kuralı böyle. Dikkatli davranmak zorundayız.' Dışarı çıktığımızda annem, 'Neye dikkat edecekmiş ki?' demişti. (Tepsiyi oraya, insanlar yüzüklere baksınlar diye çıkarmıyorlar mı? Neye dikkat edecek öyleyse?)

"Surat asmış, homurdanıp duruyordu. Taksi bulup eve dönmek için uzun süre bekledik. Evde annem babama bu konuda ağzını açtırtmadı. Ertesi sabah da çantalarını topladılar, yine trene binip Tuxedo Kavşağı'na gitmek üzere hazırlandılar. Annem beni yanına çağırdı, patron hanım verdi, dediği yüzüğü bana verdi. Belki bu yüzükten bir sürü vardır ama ben onu annemin tepsiden aldığını yine de biliyorum. Hıncından aldı, bence, ama sonra bana verdi, ben de çok seviyorum yüzüğümü, o kadar yalvarmasa Dorcas'a ödünç vermezdim, gerçi dirseğine taktığı bileziklere de sahiden uymuştu ya.

"Dorcas, Acton'ı etkilemek istiyordu; yine eskisi gibi görüşüyorduk ama değişmişti. İhtiyarın ona gösterdiği ilgiyi şimdi o Acton'a gösteriyordu; ihtiyara ve Bayan Manfred'e dil döküp kopardığı parayla Acton'a armağanlar alıyordu. Dorcas'ın çıkıp iş aradığı görülmemiştir ama Acton'a ciciler alacak para bulabilmek için çok çalışıyordu doğrusu. Oysa Acton ucuz oldukları için aldıklarını beğenmiyordu bile, örneğin o çirkin kravat iğnesini hiç takmadı, ipek mendili de kullanmadı, rengi yüzünden. Bence o ihtiyar, Dorcas'a insanları hoş tutmasını öğretmişti, o da bunu

boşa harcıyordu çünkü Acton onun yaptıklarını doğal sayıyordu, Dorcas'ın ya da başka kızların ilgisini de doğal sayıyor, hiç umursamıyordu.

"Dorcas o ihtiyarı bırakmış mıydı, yoksa Acton'la boynuzluyor muydu, bilmiyorum. Büyükannem onun kendi felaketini hazırladığını söylüyor. 'Öyle bir hayat yaşarsan bedelini ödersin,' diyor.

"Eve gitmeliyim artık. Burada çok uzun otururum adamlar eğlence aradığımı sanacak. Ama bitti artık. Dorcas'ın başına gelenlerden sonra tek istediğim yüzüğümü geri alabilmek. Yüzüğüme kavuşmak, hâlâ sakladığımı anneme gösterebilmek için. Arada bir bana yüzüğü soruyor zaten. Annem hasta, Tuxedo'da çalışmıyor artık, babam da demiryollarında işe girdi. Onu hiç böyle mutlu görmemiştim. Gazete, dergi okuduğu zaman hâlâ homurdanıp yazılarla tartışıyor ama gazeteleri, düzgünce katlanmış olarak ilk kendisi aldığı için pek o kadar bağırmıyor. 'Artık dünyayı görüp tanıdım,' diyor.

"Tuxedo ile Pennsylvania'yı kastediyor. Ohio, Indiana ve Illinois'daki tren istasyonlarını bir de. 'Oradaki her türden beyazı da tanıdım,' diyor babam. 'İki tür var: bize acıyanlarla acımayanlar. Ama ikisi de aynı kapıya çıkar. Ne birinde ne öbüründe saygı denen şeyi bulamazsın.'

"Babam tıpkı eskisi gibi dik kafalı, eleştirel ama trenle gidip gelirken Zencilerin, 'kanlı canlı, sahici sahalarda,' beyzbol oynadıklarını görebildiği için daha mutlu. Beyazların Zencilerle adilce ve eşit şartlarda rekabete girmekten çekinmesi ona büyük keyif veriyor.

"Büyükannemin eski gücü kalmadı artık, annem de hasta, bu yüzden yemekleri çoğunlukla ben yapıyorum. Annem benim şöyle iyi bir adam bulup evlenmemi istiyor. Bense ilkin iyi bir iş bulmak istiyorum. Kendi paramı kazanmak. Onun gibi. Bayan Trace gibi. Bayan Manfred'in de eskiden, Dorcas'ın kendi ölümüne çanak tutmasından önce yaptığı gibi.

"Oraya uğradım, bakalım yüzüğüm o ihtiyarda mı, diye çünkü annem sorup duruyordu, cenazeden sonra Bayan Manfred'in evinde arandığımda da bulamamıştım yüzüğü. Ama oraya gitmemin başka bir nedeni daha vardı. Kuaför kadın ihtiyarın perişan halde olduğunu söylemişti. Gece gündüz ağlıyormuş. Çalışmayı bırakmış, hiçbir işe yaramıyormuş. Herhalde Dorcas'ı özlüyordur, onun katili olduğunu düşünüp duruyordur. Ama sanırım Dorcas'ı gerçekten tanımıyordu aslında. Dorcas'ın insanları, yani erkekleri zora koşmaktan hoşlandığını bilmiyordu. Acton dışında herkesi, ama yaşasaydı onu da zora koşmaya başlardı, yani Acton o kadar dayansaydı. Dorcas sırf ilgi çekmek için, heyecan olsun diye yapardı bunu. O partide ben de vardım, yatakta yatarken en son konuştuğu kişi bendim.

"Tam üç ay bu konuyu düşündüm durdum, sonra adamın hâlâ öyle olduğunu yani ağlayıp sızladığını öğrenince gidip ona Dorcas'ın gerçek yüzünü anlatmaya karar verdim. Bana söylediklerini anlatmaya. Böylece, çarşıdan eve dönerken önce Felton's'a uğrayıp annemin istediği plağı aldım. Lenox Caddesi'nde, Dorcas'ın onunla buluştuğu binanın önünden geçerken bir de baktım, cenazede rezalet çıkaran Violet adındaki kadın oracıkta, sundurmada duruyor.

"Cenaze törenine gitmemiştim ben. Onun göz göre göre tam bir enayi gibi öldüğünü izlediğimden cenazesine gidemeyecek kadar öfkeliydim. Cenazeden önce son bir kez görmek için kiliseye de gitmedim. Nefret ediyordum artık ondan. Kim olsa nefret ederdi. Arkadaşlığa sığar mıydı yaptığı şey?

"Tek istediğim yüzüğümü geri almaktı, bir de o ihtiyara artık yas tutmaktan vazgeçmesini söylemek. Karısından korktuğum yoktu çünkü Bayan Manfred onu kendi evine alıyordu, iyi anlaşıyor gibiydiler. Bayan Manfred'in ne kadar sert olduğunu, Dorcas'ın konuşmasını istemediği insanların sayısını bildiğimden, eğer o Violet'i evine almayı uygun görüyorsa benim de Violet'ten korkmama gerek yoktu diye düşündüm.

"Bayan Manfred'in kapısını ona neden açtığını anlayabiliyorum. Yalan konuşmuyor bu Bayan Trace. Çoğu ihtiyarın aksine, onun ağzından çıkanların hiçbiri yalan değil. Dorcas hakkında söylediği belki de ilk şey, 'Çirkindi,' demek oldu. 'İçi de, dışı da.'

"Dorcas dostumdu ama Bayan Trace'in bir bakıma haklı olduğunu biliyordum. Güzellik için gereken bütün hammaddeler yerli yerindeydi ama reçete tutmamıştı. Bayan Traceinki yalnızca kıskançlık, diye geçirdim içimden. Kendi derisi çok koyu; okuldaki kızlar olsa, iskarpin karası, derlerdi. Yüzüne bakılır bir kadın çıkacağını tahmin etmemiştim ama çok hoştu doğrusu. İnsan onun yüzüne bakmaktan hiç usanmıyordu. Büyükannemin deyimiyle, kürdan gibi incecik bir kadın, saçını da düzleştirip yapıştırmış, sımsıkı arkaya taramış, erkek saçı gibi ama şimdilerde en moda saç biçimi bu. Kulaklarının hemen üstüyle ensesi pek güzel şekillendirilmiş. Bu ense kısmını kesen kocası olsa gerek. Başka kim olabilir ki? Ömründe güzellik salonuna adımını atmamış, yani kuaför kadınlar öyle diyor. Enseyi kocasının yaptığını görebiliyorum: Tıraş makinesi, belki de bir ustura, sonrasında da pudra. O adam böyle biriydi, evet, o partide Dorcas'ın, zavallı ev sahibesinin yatağını kana bularken söylediği şeyleri anlıyorum bir bakıma.

"Dorcas salağın tekiydi ama ihtiyarı gördüğüm zaman onu anlar gibi oldum. Adamın bir havası var. Hem de yakışıklı. Yani yaşlı bir adama göre, demek istiyorum. Hiç pörsümemiş. Kafa biçimi pek hoş, duruşu, yürüyüşü de fiyakalı. Tıpkı babamın, Tuxedo'ya tıkılıp kalmaktan kurtulmuş, dünyayı ve beyzbol oyunlarını gören gururlu bir yataklı vagon kondüktörü olduğu zamanki hali gibi. Ama gözleri babamınkiler gibi soğuk değil. Bay Trace konuşurken insanın gözünün içine bakıyor. Değişik gözleri var. İkisi de ayrı renkte. Karşısındakine içini gösteren hüzünlü bir gözle karşısındakinin içini gören berrak bir göz. Bana bakması hoşuma gidiyor. Kendimi, nasıl desem, ilginç biriymişim gibi hissediyorum. O yüzüme bakınca içim derinleş-

miş gibi oluyor, düşünüp duyumsadığım şeyler önemli, farklı ve ilginçmiş gibi.

"Sanırım Bay Trace kadınları seviyor; şimdiye kadar böyle birini tanımamıştım. Kadınlarla flört ediyor, demek istemiyorum. Flört etmeden seviyor onları, üstelik; gerçi bu kuaför kadınların hoşuna gitmeyecek ama, ben onun karısını da gerçekten sevdiğine inanıyorum.

"Oraya ilk gittiğimde pencere kenarına oturmuş, yandaki dar sokağa gözlerini dikmiş bakıyordu. Hiç konuşmuyordu. Bayan Trace ona bir tabak ihtiyar lapası getirdi; pirinçli sebze haşlaması, en üstte de mısır ekmeği. Adam, 'Sağ ol, canımın içi, yarısını da sen al,' dedi. Bunu öyle bir deyişi vardı ki. Sanki gerçekten memnun olmuş gibi. Babam, 'Sağ ol,' dediği zaman bu öylesine bir sözdür. Bay Trace içtenlikli davranıyordu. Sonra, ayağa kalkıp odadan çıkarken eliyle karısına dokunuyor. Bazen başına dokunuyor. Bazen şöyle bir omzunu okşuyor.

"Şimdiye kadar onun iki kez gülümsediğini, bir kez de yüksek sesle güldüğünü gördüm. Kaç yaşında olduğunu kestiremezsiniz. Gülünce çocuk gibi oluyor. Ne var ki gülümsediğini ilk olarak, ancak üçüncü, dördüncü ziyaretimde görebildim. Ben, hayvanat bahçesindeki hayvanların özgür hayvanlardan daha mutlu olduğunu çünkü peşlerinde avcı olmadığını söyleyince gülümsedi. Bir yorum yapmadı ama sözlerim yeni ve gerçekten gülünç bir şeymişçesine, şöyle bir gülümsedi.

"Bu yüzden yine gittim oraya. İlk seferinde yüzüğümü sormaya, hem de Dorcas'ın yasını tutmaktan vazgeçmesini, onun belki de buna layık olmadığını söylemeye gitmiştim. İkinci kez, Bayan Trace beni yemeğe çağırdığı zaman, Bay Trace'in nasıl olduğuna bakmaya ve Bayan Trace'in o kendine özgü konuşmalarını dinlemeye gittim. Bu şekilde konuşmayı sürdürdükçe başı beladan kurtulmaz onun.

"'Hayatımı kendim mahvettim,' diye başladı söze. 'Kuzeye gelmezden önce böyle saçmalamazdım, dünya da saçmalamazdı. Gerçi hiçbir şeyimiz yoktu ama bunun eksikliğini de duymazdık.'

"Hiç böyle şey duydunuz mu? Şehir'de yaşamak başına gelen en güzel şeydi. Köylük yerlerde yapacak ne var? Tuxedo'ya gittiğimde, eskiden, çocukluğumda, o zaman bile canım sıkılırdı. İnsan kaç tane ağaca bakabilir ki? Böyle dedim ona. 'İnsan kaç tane ağaca bakabilir, hem de kaç zaman? Baksa da ne yazar?' dedim.

"Meselenin ağaçlara gözümüzle bakmaktan ibaret olmadığını söyledi. 143. Cadde'ye gidip köşedeki büyük ağaca bakarak erkek mi, kadın mı, yoksa çocuk mu olduğunu anlamamı istedi.

"Güldüm, ama kuaför kadınlara hak verip onun sahiden çatlak olduğuna karar vermeme fırsat kalmadan, 'Dünya onu kendi istediğin gibi yaratmazsan ne işe yarar?' diye sordu.

"'Kendi istediğim gibi mi?'

"'Evet, ya. Kendi istediğin gibi. Dünya şimdiki halinden daha iyi olsun istemiyor musun?'

"'İstesem ne yazar? Dünyayı değiştiremem ki.'

"'İşin püf noktası da bu. Sen onu değiştirmezsen o seni değiştirir, buna dur demediğin için de suç senin olur. Ben dur demedim. Bu yüzden de hayatımı kendim mahvettim.'

"'Nasıl mahvettin?'

"'Unuttum.'

"'Unuttun mu?'

"'Benim olduğunu unuttum. Hayatın benim olduğunu... Oysa tek yaptığım, başka birisi olmak isteyip ortalarda dolanmak oldu.'

"'Kim peki? Kim olmak istiyordun?'

"'Kimden çok, ne, diye sormak gerek. Beyaz. Açık renk. Yeniden genç.'

"'Artık istemiyor musun?'

"'Artık, annemin görmeye ömrünün yetmediği kadın olmak istiyorum. Biraz daha kalsaydı görmüş olacağı kadın. Görse beğeneceği kadın, benim de eskiden beğendiğim kadın... Büyükannem kafamı küçük, sarışın bir çocukla alakalı masallarla doldurdu. Bu çocuk oğlanmış ama ben kimi zaman kız olarak hayal

ederdim onu, kimi zaman bir erkek kardeş, kimi zaman da bir sevgili olarak. Benim kafamın içinde yaşardı. Köstebekler gibi sessiz sedasız. Ama buraya gelene kadar bunu anlamadım. İkimiz bir arada. Bundan kurtulmak gerekiyordu.'

"Böyle laflar ediyordu. Ama ben demek istediklerini anlamıştım. İnsanın içinde, kendisine hiç benzemeyen bir başkasının bulunması. Dorcas'la ben kafamızdan aşk sahneleri uydurup birbirimize anlatırdık. Çok eğlenceli, biraz da açık saçık şeyler. Ama bunda beni tedirgin eden bir şey vardı. Sevişmekle ilgili bölüm değil de kendimi sevişirken düşündüğümde gördüğüm manzara. Bana hiç benzemezdi. Kendimi bir filmde ya da bir dergide görmüş olduğum biri gibi hayal ederdim. O zaman her şey yoluna girerdi. Ama kendimi olduğum gibi düşündüğüm zaman bir sorun varmış gibi gelirdi.

"'Ondan nasıl kurtuldun, peki'

"'Öldürdüm onu. Sonra da onu öldüren ben'i öldürdüm.'

"'Kim kaldı geriye?'

"'Ben.'

"Bir şey demedim. 'Ben,' deyişini duyunca yine belki de kuaför kadınların haklı, diye düşünmeye başlamıştım. Bu sözcüğü ilk duyuşuymuş sanırdınız.

"O sırada Bay Trace geldi, biraz dışarıda oturacağını söyledi. Violet, 'Olmaz, Joe, bizimle otur, korkma ısırmaz seni,' dedi.

"Isırmam, demeye getiriyordu, bir de çıkartamadığım başka bir şey. Adam başını eğdi, 'Peki, biraz oturayım,' diyerek pencere kenarına oturdu.

"Bayan Trace ona bakıyordu ama benimle konuştuğunu anladım çünkü. 'Senin o küçük, çirkin arkadaşın Joe'yu kırdı, şimdi de sen aklına o kızı getiriyorsun,' dedi.

"Güç bela diyecek bir şeyler buldum. 'Ben ona hiç benzemem!'

"Bunu yüksek sesle söylemek istememiştim. İkisi de dönüp bana baktı. Ben de söylemeye niyetli olmadığım şeyler söyledim. Daha yüzüğümü bile soramadan, 'Dorcas kendini ölüme kendi

bıraktı.' dedim onlara. 'Kurşun omzuna saplanmıştı, böyle,' diye gösterdim. 'Kimsenin ona dokunmasına izin vermedi. Uyumak istediğini, iyi olduğunu söyledi. *Sakın kimseyi çağırmasınlar*, dedi. *Ne ambulans ne polis, hiç kimse...* Teyzesi Bayan Manfred'in haberi olmasını istemiyor, sandım. Nerede olduğundan falan. Partiyi veren kadın da, olur, dedi çünkü o da polis çağırmaktan korkuyordu. Hepsi korkuyordu bundan. Herkes ortalıkta dikilmiş, çene çalıyor, bekleşiyordu. Onu aşağıya taşıyıp bir arabaya koyarak acile götürmek isteyenler vardı. Ama Dorcas, *Olmaz*, dedi. *İyiyim*, diyordu. *Ne olur, ilişmeyin bana, bırakın uyuyayım*, diyordu. Ama ben bırakmadım. Yani ambulansı çağırdım ama ancak sabahleyin geldi, iki kez çağırdıktan sonra. Buzlanmayı bahane ettiler ama çağıranlar siyah olduğu içindi aslında. Dorcas kan kaybından öldü, kanları o kadının çarşaflarından şilteye kadar geçti. Bu da kadının hiç hoşuna gitmedi, bunu söyleyebilirim size. Başka bir şey söylediği yoktu. O da, Dorcas'ın erkek arkadaşı da. Varsa yoksa kan. Etraf kan revan içindeymiş. Söyledikleri tek şey buydu.'

"Sonra susmak zorunda kaldım çünkü soluğum kesilmişti, zaten ağlıyordum da.

"Öyle salya sümük ağladığım için sinir oldum.

"Onlar da ilişmediler bana. Bay Trace mendilini uzattı; geri verdiğimde mendil sırsıklam olmuştu.

"'İlk ağlayışın mı bu?' diye sordu Bay Trace. 'Onun arkasından ilk ağlayışın mı?'

"Hiç düşünmemiştim bunu ama gerçekten de öyleydi.

"Bayan Trace, 'Of, zırvalık!' dedi.

"Sonra ikisi birden gözlerini bana dikti. Bir daha hiç ağızlarını açıp konuşmayacaklar sanmıştım ki Bayan Trace, 'Yemeğe gelsene, ne dersin?' diye sordu. 'Cuma akşamına. Pisi balığı sever misin?'

"'Tabii gelirim,' dedim ama gitmeyecektim. O yüzüğü de Şeytan görsün. Ama o perşembe günü aklıma Bay Trace'in bana bakışı ve karısının, 'Ben,' deyişi takıldı.

"Bunu söyleyiş biçimi. O 'ben', zorbanın teki ya da elâleme gösteriş olsun diye yarattığı biriymiş gibi değil de güvenip sevdiği, bel bağlayabileceği biriymiş gibi. Acımak, uğruna mücadele etmek zorunda olmadığınız gizli biri. Beyazinsanlara nispet yapmak için yüzük çalmak, sonra da yüzüğün beyazinsanların armağanı olduğunu söylemek gereğini duymayacak biri. Yüzüğü geri almak isteyişim yalnızca annemin, *Buldun mu*, diye sorup durmasından değildi. Çok güzel bir yüzüktü. Yine de, bana ait olsa da benim değil. Çok seviyorum bu yüzüğü ama bir oyunu var; ben de, benim yüzüğüm, diyebilmek için bu oyuna katılmak zorundayım. Aklıma Bayan Trace'in kafasında yaşayan o oyuncaklı sarışın çocuğu getiriyor. Beyazlardan çalınmış, henüz 'Sağ olun, istemem,' diyecek yaşta olmadığım sırada bana verilmiş bir armağan.

"Dorcas'la birlikte gömülmüş. Pisi balığını yemek için oraya gittiğimde öğrendim bunu. Bayan Trace, Dorcas'ı tabutun içinde bıçakladığı zaman yüzüğü görmüş.

"Midem bir tuhaf olmuştu, boğazım öyle kurumuştu ki yutkunamıyordum, yine de cenaze törenini neden berbat ettin, diye sorma ihtiyacı duydum. Bay Trace, soruyu kendisi sormuş gibi karısının yüzüne baktı.

"Violet, 'Hanımı kaybetmiştim,' diye yanıtladı. 'Bir yerlere bırakmış, sonra da unutmuştum.'

"'Nasıl buldun, peki?'

"'Araya araya buldum.'

"Bir süre tek kelime etmeden oturduk. Derken kapı çalındı, Bayan Trace kalkıp bakmaya gitti. Sesler duydum. 'Şuracıkta, bir de şuracıkta. İki dakikacığını alır.'

"'Ben iki dakikalık iş yapmam.'

"'Ne olur, Violet, yüzde beş yüz gerekli olmasa istemezdim, bilirsin beni.'

"'Yemek odasına girdiler. Bayan Trace ile bir kadın. Kadın, 'Şuracıkta, bir de şuracıkta,' birkaç bukle istiyordu. 'Belki şura-

sını da içine kıvırabilirsin. Bukle değil de içe doğru dönük olanlardan hani...'

"'Hadi, siz ön tarafa geçin, uzun sürmez.' Bayan Trace bunu kocasıyla bana söyledi. Biz, aceleci müşteriye, 'İyi akşamlar,' demiştik ama kimse kimseyi kimseyle tanıştırmadı.

"Bay Trace bu kez pencere kenarına geçmedi, kanepeye, benim yanıma oturdu.

"'Felice. Mutlu demek. Mutlu musun?'

"'Tabii... Yok, hayır.'

"'Dorcas çirkin değildi. Ne içi ne de dışı.'

"Omuz silktim. 'İnsanları kullanırdı.'

"'Kullanılmak istedikleri takdirde kullanırdı.'

"'Sen istedin mi seni kullanmasını?'

"'İstemiş olmalıyım.'

"'Ama ben istememiştim. Tanrı'ya şükür artık beni kullanamaz.'

"Hırkamı çıkardığıma pişman olmuştum. Ne yaparsam yapayım göğüslerim elbisemin önünü geriyor. Ama o benim yüzüme bakıyordu, bedenime değil; öyleyse odada onunla yalnız kalmak beni neden böylesine endişelendirmişti, bilmiyorum.

"Derken Bay Trace, 'Öldü diye öfkelisin,' dedi. 'Ben de öyle.'

"'Öldüyse nedeni sensin.'

"'Biliyorum. Biliyorum.'

"'Onu doğrudan doğruya öldürmüş olmasan da, o kendini ölüme bırakmış olsa da, nedeni sensin.'

"'Bendim, ömrümün sonuna kadar da ben olacağım. Bir şey söyleyeyim sana. Ben ömrümde sevgiye bu kadar muhtaç birini görmedim.'

"'Dorcas mı? Hâlâ ona tutkun musun yoksa?'

"'Tutkun mu? Ona duyduğum hislerden memnun muydum, diye soruyorsan, evet, bu duyguların tutkunuyum, sanırım.'

"'Peki, ya Bayan Trace? Ya o?'

"'Çözüm yolu arıyoruz. Sen uğrayıp yaptıklarını anlattığından beri daha çok yol aldık.'

"'Dorcas soğuk bir insandı,' dedim. 'Son nefesine kadar serin kanlıydı. Ben ömrümde onun hiçbir şey için bir damla gözyaşı döktüğünü görmedim.'

"Bay Trace, 'Ben gördüm,' dedi. 'Sen onun katı tarafını tanımışsın, ben yumuşak yönünü biliyordum. Benim mutluluğum onun bu yanına kol kanat germekti.'

"'Dorcas mı? Yumuşak mı?'

"'Dorcas ya. Evet, yumuşak. Benim bildiğim kız. Dışının kabuk bağlaması içinin yufka olmasına engel değildi. Onun bu yönünü kimse bilmedi, benden başka. Benden önce kimse onu sevmek zahmetine girmemişti.'

"'Madem seviyordun neden vurdun onu?'

"'Korkumdan. Ben de sevmesini bilmiyordum.'

"'Artık biliyor musun?'

"'Yoo. Ya sen, biliyor musun, Felice?'

"'Zamanımı böyle şeylere harcayamam ben.'

"O söylediklerimle alay etmedi, ben de, 'Sana her şeyi anlatmadım,' dedim.

"'Dahası da mı var?'

"'Söylemem lazım, sanırım. Dorcas'ın son sözleriydi. Ölm.. uykuya dalmadan önce. Herkes, *Kim vurdu seni, kim yaptı bunu?* diye bağırıp çağırıyordu. Ama o, *Rahat bırakın beni. Yarın söyleyeceğim,* dedi. Sonraki gün yaşayacağını sanıyordu herhalde; buna beni de inandırdı. Derken bana seslendi, oysa yanı başında diz çökmüş duruyordum. *Felice. Felice. Yakınıma gel. Daha yakına.* Yüzümü ona iyice yaklaştırdım. Nefesindeki tatlı alkol kokusu burnuma geldi. Terliyor, kendi kendine bir şeyler fısıldıyordu. Gözlerini açık tutamıyordu. Derken gözlerini iri iri açtı, yüksek sesle, *Yalnızca bir tek elma var,* dedi. Evet, *elma,* dedi *Tek bir tane. Joe'ya söyle.*

"'Görüyorsun işte, son düşündüğü kişi sendin. Oradaydım, yanı başında. En yakın arkadaşıyım, diye geçirdim içimden; ama

hatırım için acile gidip yaşamayı sürdüreceği kadar yakın değilmişim. Gözümün önünde, parmağında yüzüğümle falan, burnumun dibinde kendini ölüme bıraktı gitti ama beni düşünmüyordu bile. Ya, işte böyle. Sonunda anlattım işte.'

"İkinci kez gülümsediğini o zaman gördüm ama mutlu bir gülümseyişten çok hüzünlüydü.

"'Felice,' dedi. Sonra tekrar, tekrar, 'Felice. Felice.' İki heceyle; babam dahil, çoğu insanın, söylediği gibi, tek heceyle değil.

"Saçı bukleli kadın giderken konuşa konuşa yanımızdan geçti. 'Çok teşekkür ederim görüşelim bir ara Joe kusura bakmayın rahatsız ettim hoşçakal şekerim adını bilmiyorum ama seni Violet'e Tanrı yollamış gerçekten.'

"Gitmem gerektiğini söyledim. Bayan Trace kendini bir koltuğa bırakıverdi; başını arkaya atmış, kollarını yanlara sarkıtmıştı. 'İnsanlar çok hain oluyor,' dedi. 'Hainler resmen.'

"Bay Trace, 'Hayır, hain değil komikler, bence,' dedi.

"Görüşünü kanıtlamak istercesine şöyle bir güldü, karısı da güldü. Ben de güldüm ama, pek doğal çıkmadı sesim çünkü söylenenleri o kadar da komik bulmamıştım.

"Yandaki dar sokağın karşısındaki evde birileri gramofona bir plak koydu; müzik açık pencereden dalga dalga bize ulaştı. Bay Trace müziğin ritmine uyarak başını sallıyor, karısı da tempo tutarak parmak şaklatıyordu. Kalkıp kocasının önünde birkaç adım dans etti, kocası gülümsedi. Derken, bir süre sonra dans etmeye başladılar. Gülünçtü, ihtiyarlar gibiydiler. Kahkahalar atmaya başladım. Ama dans edişlerindeki gülünçlük yüzünden değil. Bu dansta öyle bir şey vardı ki bana, orada olmamam gerektiğini sezdiriyordu. Onların bu işi yapışını seyretmemem gerektiğini...

"Bay Trace, 'Hadi, gel, Felice, bir de seni görelim,' dedi. Elini uzatmıştı.

"Olmaz, gibilerden başımı salladım, aslında istiyordum dans etmeyi.

"Onlar danslarını bitirdikten sonra ben ayağa kalkıp hırkamı istediğimde Bayan Trace, 'Ne zaman istersen gel,' dedi. 'Zaten saçını yapmak istiyorum, ücretsiz. Saçlarının uçlarından alınması gerekiyor.'

Bay Trace yerine oturup gerindi. 'Bu eve birkaç tane kuş lazım.'

"'Bir de gramofon.'

"'Amannn, ağzını hayra aç kızım.'

"'Siz gramofon alırsanız ben de plak getiririm. Saçımı yaptırmaya geldiğim zaman.'

"'Duydun mu, Joe? Plak getirecekmiş.'

"'Öyleyse ben de kendime yeni bir iş bulsam iyi olacak.' Bay Trace bana doğru döndü, odadan çıktığım sırada koluma dokundu. 'Felice. Sana uygun biri isim koymuşlar. Sakın unutma bunu.'

"Anneme doğruyu söyleyeceğim. Biliyorum, opal yüzüğü çaldığı için gurur duyuyor kendisiyle; hırsızlık yapmadığı sırada bile onu hırsız sanan beyazadamdan hıncını böylece aldığı için... Annem öylesine dürüsttür ki insanları güldürür. Bir çift parası ödediği halde ona iki çift eldiven veren dükkâna fazlalık eldivenleri geri götürür; tramvayda bulduğu çeyreklikleri vatmana verir. Büyük bir şehirde yaşamıyor sanırsınız. Annem bu gibi şeyleri yaptığında babam elini alnına kavuşturur, dükkânlardakilerle tramvaydakiler de ona resmen kaçıkmış gibi bakarlar. Bu yüzden o yüzüğü çalmanın onun için ne anlam ifade ettiğini biliyorum. Bir kereliğine kendi kurallarını çiğnediği için duyduğu övüncü. Gerçeği bildiğimi söyleyeceğim ona; aslında yüzüğü değil onun yaptığı şeyi sevdiğimi de söyleyeceğim.

"Yüzüğün Dorcas'da olmasına seviniyorum. Kolundaki bileziğe de, partinin yapıldığı o eve de uymuştu gerçekten. Duvarlar beyazdı, pencerelerde gümüşlü turkuaz perdeler vardı. Döşeme kumaşları da turkuaz, ev sahibinin rulo yapıp dolaba

kaldırdığı kilimlerse beyazdı. Ama yemek odasına ön taraf gibi özenilmemişti, karanlıktı. Kadın henüz bu odanın dekorasyonuna girişmemişti herhalde; tek süs, bir kâse içindeki Noel portakallarıydı. Kendi odası beyaz ve altın rengiydi ama Dorcas'ı yatırdığı oda, o karanlık yemek odasına açılan ufak misafir odası, sade döşenmişti.

"Benim kavalyem yoktu. Partiye Dorcas ve Acton'la gitmiştim. Dorcas'ın bir bahaneye ihtiyacı vardı, o bahane de bendim. Arkadaşlığımızı daha yeni tazelemiştik, onun Bay Trace'le görüşmeyi kesip yeni 'av'ıyla görünmeye başlamasından sonra. Bizden yaşça büyük bir sürü kızın istediği ve daha önce denediği erkek... Dorcas işin bu tarafına bayılıyordu: öteki kızların onu kıskanmasına; Acton'ın onu ötekilere yeğlemiş olmasına ve ödülü kazanmasına. Tekrar edip duruyordu: *Onu ben kazandım. Ben kazandım!* Tanrım! Gören de boks maçı falan kazanmış sanacak.

"Neydi kazandığı? Acton ona kaba davranıyordu ama Dorcas aynı görüşte değildi. Bütün zamanını onun ilgisini üzerinde tutmayı sürdürme yolları düşünerek geçiriyordu. Onu elinden almaya kalkışacak kızlara neler yapacağını... Zaten tanıdığım bütün kızların kafası böyle işliyor: bir erkeği elde etmenin, sonra da elde tutmanın yollarını aramak; bunun büyük bölümü de kızın o erkeği elde etmesini isteyen arkadaşları ve istemeyen düşmanları olmasıyla bağıntılı. Meseleye bu açıdan bakmak gerek, herhalde. Ama ya ben böyle bir şey istemiyorsam?

"Bu gece hava sıcak. Belki hiç bahar gelmeyecek ve doğrudan yaza geçeceğiz. Annem sevinir buna, –soğuğa hiç gelemez– babam da, siyah beyzbolcuları *canlı canlı, hem de gerçek bir sahada,* görmenin heyecanıyla koşuşturan, sonradan maçı arkadaşlarına hoplaya zıplaya anlatmayı seven babam da mutlu olur. Ağaçlarda henüz tomurcuk yok ama hava epey sıcak. Yakında açarlar. Şu karşıdaki ağacın tomurcuklanmak için içi gidiyor. Erkek değil bu ağaç. Çocuk bence. Bilmem ki, dişi de olabilir, aslında.

"Bayan Trace'in pişirdiği pisi balıkları epey lezzetli. Ama büyükannemin, hatta ciğerleri hastalanmazdan önce annemin pişirdiği kadar değil. Bayan Trace balığı bulamak için hazırladığı una çok fazla acı biber katmış. Gücenmesin diye bol bol su içtim. Ağzımın acısını aldı."

Acı. Özel bir ilgim, düşkünlüğüm var sanki acıya. Düşen yıldırımlar, gök gürültüsü derecikleri. Kasırganın çekirdeğinde de ben. Parçalanan ağaçların, damlardaki aç biilaç tavukların yasını tutuyorum. Onları kurtarmanın yollarını arayıp tarıyorum, bu benim kasırgam olduğuna göre kendilerini bensiz kurtaramazlar, öyle değil mi? Yeniden yapıştırıp onarabileceğimi kanıtlamak için. Ve çekilen acılar onların olsa bile ben de paylaşıyorum, öyle değil mi? Elbet. Elbette. Değiştirmek istemezdim bu durumu ama değişti bile. Artık tedirgin hissediyorum. Çok dürüst davranmıyormuşum gibi geliyor. Kafamı meşgul edecek birkaç kızıl kan damlası bulamasam ne olurdu bana, diye düşünüyorum. Hedefi saptayan sonra da ıskalayan sancılı sözcükler olmasa?

Buradan çıkmam gerek. Pencereye yanaşmamam, kendi hayatımı yaşamak yerine başka hayatları içeri buyur etmek için kapıda açtığım delikten uzak durmam gerek. Bu Şehir'i böylesine sevmek kafamı karıştırdı, olmayacak düşüncelere bağlandım. Şehir'in o yüksek sesiyle konuşabileceğime, bu sese insansı tınılar verebileceğime inandırdı beni. Bu yüzden insanları tümüyle gözden kaçırdım.

Onları tanıdığımı sanıyordum; onların gerçekte beni tanımamasına da tasalanmıyordum. Oysa bana her adımda neden ters gittiklerini şimdi açıkça görüyorum: beni baştan beri tanıyorlardı da ondan. Göz ucuyla izliyorlardı beni. Ve ağzı sıkı, suskun, ken-

di halinde biri olduğumdan kendimi görünmez sandığım anlarda, benim hakkımda fısıldaşıyorlardı. Bana güven olmayacağını, o çokbilmişliğimin altında yatan çaresizliğimi örtmekte nasıl beceriksiz nasıl yetersiz kaldığımı biliyorlardı. Haklarında dedikodu çıkardığımda –ki pek bir marifet sayardım bunu– tam anlamıyla avuçlarının içinde olduğumu, insafsızca yönlendirildiğimi biliyorlardı. Onları kapıların, pencerelerin ardından gözler, her fırsatta izlerken ve dedikodularımla yaşamlarına renk katarken kendimi gayet güzel gizlediğimi sanıyordum, meğer en başından beri gözleri benim üstümdeymiş. Kimi zaman bana acıdıkları bile olurmuş; bana acıdıklarını düşündüğümde ölmek istiyorum.

Sonuç olarak gafil avlandım. Birinin diğerini öldüreceğinden emindim. Sonradan anlatabilmek için olayın gerçekleşmesini bekliyordum. Gerçekleşeceğinden adım gibi emindim. Geçmişin, zamanı geldiğinde kendini yinelemek dışında bir seçeneği bulunmayan kırık bir plak olduğuna ve iğneyi tutan kolu dünyada hiçbir gücün kaldıramayacağına inanmıştım. Öylesi inanmıştım ki buna ama onlar dans ederek, yürüyerek beni paspas gibi çiğneyip geçtiler. Onlar kendi işleriyle; özgün, karmaşık, değişken olma... –isterseniz insan olma uğraşıyla diyebilirsiniz...– haşır neşirken durağan olan, tekdüze olan bendim; yalnızlıktan aklım karışarak küstahlaşmış, kendi konumumu, kendi bakış açımı önemli olan tek şey sanmıştım. İşleri karıştırmaya, yoğurup biçimlendirmeye kendimi öyle bir kaptırmıştım ki fazla ileriye giderek burnumun dibindekileri gözden kaçırdım. Taşların sıkıştırdığı, taşları sıkıştıran binaların heyecanıyla içim ürpererek sokakları gözlüyordum; dışarıya bakıp olan biteni izlemekten öylesine mutluyum ki bana kapalı olan yürek kuytularında yaşananlara kayıtsız kaldım.

Üçünü, Felice, Violet ve Joe'yu bir arada gördüğümde, Dorcas, Violet ve Joe'nun, bir aynaya vurmuş yansımalarını görür gibi oldum. Yaptıkları bütün kayda değer şeyleri gördüğümü sanıyor, görmediklerimi de gördüklerime dayandırarak hayalimde canlandırabiliyordum: ne denli tuhaf ve renkli olduklarını,

tutkularına ne denli esir düştüklerini... Tehlikeli birer çocuk gibi. İnanmak istediğim buydu. Onların bambaşka düşüncelere yönelip bambaşka bir hissiyata kapıldığı, yaşamlarına benim hayal bile etmediğim biçimler verdikleri aklıma bile gelmedi. Joe'yu ele alalım. Gözyaşlarını ne uğruna akıttığını bugün bile tam olarak kestiremesem de bunun Dorcas'la sınırlı olmadığını biliyorum. O berbat havada sokaklarda koşuştuğu sırada Dorcas'ı aradığını sanıyordum, Vahşi'nin altın renkli ışıl ışıl barınağını değil. Kayalar arasındaki o yuva, günün hemen her saatinde güneş içinde yüzen o yer. Övünülecek, başkalarına gösterilecek, içinde yaşamaya özenilecek bir yer değil gerçi. Yine de istiyorum; benim için hazırlanmış, hem kuytu hem alabildiğine ferah bir yerde olmak istiyorum. Kapanması asla gerekmeyen kapısıyla, güneşi ve parlak güz yapraklarını içeri alıp yağmuru dışarıda bırakan manzarasıyla. Gök bulutsuz olduğunda ayın ışıyacağına güvenebileceğiniz, yıldızların ışıltısınınsa hiç eksik olmadığı bir yer. Aşağıda, az ötede de, Treason adında bir ırmak.

Orada yaşamış ve herkesi ürkütmüş olan kadının ardında bıraktığı dinginliğe gömülmek isterdim. Görünmeden yaşamıştı çünkü kendini göstermeyecek kadar akıllıydı. Öyle ya, kimin gözleri görürdü ki onu, kaya içinde yaşayan o oyunbaz kadını? Kim bakabilirdi ona korkuya kapılmadan? Onun bakan gözleriyle bakışmaktan korkmadan? Ben korkmazdım. Neden korkayım ki? O beni gördü ama benden korkmadı. Kucaklıyor beni. Anlıyor. Elini verdi bana. Bana dokunuyor. Sonra gizlice salıveriyor.

Artık anlıyorum.

Alice Manfred o ağaçlı sokaktan taşınıp Springfield'a geri döndü. Orada, parlak renkli elbiselere düşkün bir kadın var; göğüsleri artık yumuşak fok derisinden keselere dönmüştür herhalde, bazı eksik gedikleri de olabilir. Örneğin birkaç perde, kışın soğuğunu

geçirmeyecek tok bir palto astarı. Belki de gece için gereken şeyleri tedarik edebilecek birinin neşeli canyoldaşlığı.

Felice hâlâ Felton'un dükkânından Okeh plakları alıyor ve kasaptan eve dönerken öyle yavaş yürüyor ki aldığı etin rengi daha eve varmadan değişiyor. Böylelikle, yakınındaki insanlar koşuyormuş izlenimi yaratacak kadar ağırdan alarak beni yeniden kandırabileceğini sanıyor. Artık yutmam bunları: Kız ağır olabilir ama temposu gelecek yılı haber veriyor. Kalkmış yumruklar onu görünce donsa da, açılıp tokalaşsa da Felice kimsenin mazereti, sopası ya da oyuncağı değil artık.

Joe, Paydirt diye bir gece kulübünde iş buldu; bu da ona Şehir'in o inanılmaz göğünü görme ve öğlen ışıkları altında Violet'le gezme olanağı sunuyor. Güneşin doğmasından hemen sonra evine dönerken El Köprüsü'nden aşağı inecek. Kaldırıma yanaşmış bir sütçü arabası görürse, akşamleyin yediği mısır ekmeğinin hararetini söndürmek için, dünden kalma sütlerin bulunduğu kasadan bir şişe satın alabilir. Apartmana vardığında, geceleyin kapı önüne çıkmış olanların geride bıraktıkları çöpleri toplayıp çöp tenekesine atıyor, çocuk oyuncaklarını da toplayıp merdiven altına koyuyor. Oyuncakların arasında tanıdık bir oyuncak bebek bulursa sırtını duvara dayayıp rahatça oturtuyor. Merdiveni tırmanıyor ve daha kendi kapısına varmadan, Violet'in tencerede kabarıp duran lapayı çeşnilendirmek için kendi yağında kızartmaktan bir türlü vazgeçmediği domuz etinin kokusunu alıyor. Kapıyı ardından kapatırken karısına sesleniyor, karısı da ona ses veriyor: "Vi?" "Joe?" Sanki gelen bir başkası olabilirmiş gibi; arsız bir komşu ya da cildi pürüzlü genç bir hayalet içeri girebilirmiş gibi. Sonra kahvaltı ediyorlar ve çoğunlukla uyuyakalıyorlar. Joe'nun –ve de Violet'in– işi yüzünden, ayrıca başka nedenlerle, gece uykusundan hepten vazgeçtiler; kaybettikleri zamanı, bedenleri diretince kısa şekerlemeler yaparak telafi edi-

yorlar. Bunun onlara ne denli iyi geldiğini fark edince hiç şaşmadılar. Günün geri kalan bölümü, onlar nasıl isterse öyle geçiyor. Örneğin, bir saç randevusundan sonra köşedeki dondurmacıda buluşuyorlar; Violet vanilyalı, maltlı sütünü içiyor, Joe kirazlı dondurmasını yiyor.

125. Cadde'den aşağı yürüyüp 7. Cadde'yi geçiyorlar, yorulurlarsa canlarının istediği kapı önüne oturup dinleniyor ve birinci kat penceresinden eğilen kadınla havadan sudan ve gençlerin başına buyrukluğundan bahsediyorlar. Ya da Köşe'ye gidip, gözleri uzağı gören adamları dinlemekte olan kalabalığa karışıyorlar. (Seviyorlar bu adamları ama Violet onlardan birinin bir gün, üstünde durduğu tahta kasa ya da kırık sandalyeyi devireceğinden ya da kalabalıktan birinin kırıcı bir laf ederek adamı inciteceğinden korkuyor. Onların uzağı gören gözlerine hayran olan Joe ise her zaman yapıcı davranıyor; uygun yerlerde sesini yükseltip yüreklendirici sözler söylüyor.)

Arada bir metroyla ta 42. Cadde'ye kadar gidiyorlar, Joe'nun aslanlı merdiven dediği yeri gezmeye... Ya da 72. Cadde'de durup işçilerin yeni bir bina için temel kazmasını seyrediyorlar. O derin derin çukurlar Violet'i ürkütüyor ama Joe gözlerini bunlardan alamıyor. Bu çukurların açılmasına iyi gözle bakmıyorlar.

Ama çoğu zaman evde oturup başlarından geçenleri çözümlemeye çalışıyor, birbirlerine, tekrar tekrar dinlemekten usanmadıkları kişisel hikâyeler anlatıyor, Violet'in alıp getirdiği kuşla ilgileniyorlar. Bu kuşu hastalıklı olduğu için Violet ucuza aldı. Kuşun ahı gitmiş vahı kalmıştı. Su içiyor ama yem yemiyordu. Violet'in hazırladığı özel yem karışımı da işe yaramadı. Küçük kafesin parmaklıkları arasından ona şakıyıp tatlı sesler çıkaran Violet'in yüzünün hemen yanına bakıyor, başını bile çevirmiyordu. Ama, ta başlangıçta da dediğim gibi, Violet aklına koyduğu şeyden asla vazgeçmez. Kuşun derdinin yalnızlık olmadığını biliyordu çünkü daha aldığı zaman, dükkândaki kuş kalabalığının arasında bile bu kuşu boynu bükük görmüştü.

Violet, eğer yem, arkadaşlık ve kendi kafesi bu kuşun gözünde önem taşımıyorsa, sevip ihtiyaç duyabileceği tek bir şey kalıyor, o da müzik, diye kestirip atmış, Joe da ona hak vermişti. Bir cumartesi günü kafesi alıp dama çıktılar. Hava rüzgârlıydı, çalgıcılar da, gömlekleri arkalarında şişip kabararak müzik rüzgârları estiriyordu. O günden sonra kuş, hem kendisi hem de onlar için bir mutluluk kaynağı olup çıktı.

Joe'nun geceyarısı işte olması gerektiği için akşam yemeğinden sonraki saatleri pek kıymetliydi. Gistan, Stuck ve Stuck'ın yeni karısı Faye'le kâğıt oynamadıkları, birilerinin çocuklarına göz kulak olmaya söz vermedikleri zamanlarda ikisi baş başa poker oynuyor, sonra da yorganı çekip yatıyorlardı. Bu eski yorganı yakında söküp parçalamak ve şöyle saten kenarlı, güzel, yün bir battaniye almak niyetindeydiler. Belki uçuk mavi renkte; gerçi havada isler uçuşurken böyle bir renk seçmek akıl kârı olmayabilirdi ama Joe mavi rengi pek sever. Joe battaniyeyi başına çekip Violet'e sarılmayı hayal ediyor. Karanlıkta onunla yatarken bedenlerinin mavi yün kumaşa verdiği biçimleri gözünde canlandırmak istiyor. Battaniyenin hangi renk olduğu Violet'in umurunda değil; yeter ki çenelerinin altından sorgusuz sualsiz uzanan o saten yol, onlardan fışkıran lavların sonsuza değin ateşini alsın.

Joe, Violet'in yanında, başı pencereye dönük olarak yattığı yerden, camdaki karanlığın, ince ince kanla çizilmiş bir omuz biçimi aldığını görüyor. Bu omuz da, usul usul, kanadında kıpkırmızı bir bıçak bulunan bir kuşa dönüşüyor. Bu sırada Violet elini Joe'nun göğsüne dayıyor, bir kuyunun güneş vurmuş taş kenarına tutunuyormuş ve aşağıda herkese dağıtmak üzere hediye toplayan (kurşun kalemler, Bull Durham kutuları, Jap Rose sabunları) biri varmış gibi.

1906 yılında, Joe ile Violet Şehir'e gelmeden önce, bir akşam vakti Violet sabanı elinden bırakmış ve yaşadıkları küçük kulübeye

kadar yürüyüp içeri girmişti; sıcak insanı o saatte bile serseme çeviriyordu. Violet'in sırtında bir tulumla rengi atmış kolsuz bir gömlek vardı. Giysilerini, başına bağladığı bezle birlikte ağır ağır çıkardı. Kuzinenin yanında bir sandalyede, emaye bir leğen duruyordu, mavi beyaz alacalı, kenarları pul pul olmuş... Böcekler girmesin diye üzerine örtülmüş dört köşe bir havlunun altındaki leğen durgun suyla doluydu. Violet, avuçlarını açıp parmaklarını uzatarak ellerini suyun içine daldırdı, yüzünü yıkadı. Avucuyla aldığı suyu birçok kez yüzüne çarptı, sonunda terle su birbirine karışarak yüzünü serinletti. Ardından Violet havluyu suya batırarak özenle bedenini yıkadı. Pencere pervazından, daha o sabah yıkanmış beyaz bir iç gömlek alarak başından geçirdi. En sonunda da yatağın ucuna oturup saçlarını çözdü. O sabah yaptığı topuzu başörtüsünün altında gevşemiş, parmaklarını zevkle ürperten yün tutumları halinde eline geliyordu. Elleri saçlarının yasak hazzına dalmış, orada otururken, ayağındaki ağır iş ayakkabılarını çıkarmadığını fark etti. Sol ayağının ucunu sağ ayağının topuğuna bastırarak ayakkabıyı itip çıkardı. Aşırı çaba harcamış gibi hissetti; bu denli yorgun olmaktan duyduğu hafif şaşkınlığı, başının üstüne inen, içinde oturduğu oda kadar eski püskü ve loş, kocaman bir şapka dağıttı. Violet başının şilteye değdiğini hissetmedi bile. Bundan çok, çok önce, güven dolu bir uykuya dalmıştı. Rengârenk kuş tüyü rüyalarla kabartılmış, derin, dost bir uyku. Havanın sıcağı acımasız, ve sinsiydi. Civardaki evlerde, "*Go down, go down, way down in Egypt land...*" diye şarkı söyleyen... avludan avluya nakarat ve çeşitlemelerle birbirlerine karşılık veren kadın sesleri gibi.

İki aydan beri Crossland'de olan Joe dönüp kapıdan içeri girdiğinde Violet'in yatağın üzerinde sere serpe uzanan o karanlık, genç kız bedenini gördü. Bu beden incecik, kırılgan göründü gözüne, her yerinden içine girebilirmiş gibi: çalışırken giydiği erkek ayakkabılarını çıkarmamış olan sol ayağı dışında. Joe gülümseyerek hasır şapkasını çıkardı, yatağın ayakucuna oturdu. Violet'in

tek eli yüzünde, diğeriyse kalçasına dayalıydı. Joe onun el ayaları kadar sert olan tırnaklarına baktı ve ellerinin nasıl da biçimli olduğunu ilk olarak o an fark etti. Beyaz giysinin yeninden uzanan kol, tarla işleri yüzünden kaslanmışsa da son derece zayıf ve çocuk kolu gibi pürüzsüzdü. Joe onun ayağındaki ayakkabıyı bağcıklarını çözerek usulca çıkardı. Bu, rüyasında bir şeyleri rahatlatmış olmalı ki Violet güldü hafifçe, Joe'nun daha önce hiç duymadığı mutlu bir gülüştü bu, yine de ona yakıştığını düşündü.

Şimdilerde baktığım zaman, kenarları gelecekteki bir öğleden sonranın ışığıyla solmaya yüz tutmuş olsa da, sararmış bir fotoğraf karesi gibi görmüyorum onları. Oldu ile olmak zorundanın ortasında kalakalmış... Benim gözümde sahiciler. Net, keskin ve şıkır şıkır. Merak ediyorum, cadde kenarlarındaki çınarların altında şaklayan parmakların sesi olduklarını biliyorlar mı acaba? Gürültülü trenler istasyona girdiğinde ve motorlar durduğunda, kulak verenler duyabilir onları. Orada olmadıkları zaman bile; kentin aşağı semtlerinde koca mahalleler, Sag Harbor'daki bahçeleri çim döşeli semtler onları göremese bile, o şıkırtı havadadır. Sosyetik Long Island kızlarının kayışlı sandaletlerinde, başlarını şampanyadan daha çok döndüren müzikle savrulup dalgalanan o kısacık, cüretkâr eteklerinin hışırtısındadır. Bu kızları seyreden yaşlı adamların ve onları sarıp sarmalayan delikanlıların gözlerindedir. Duvarlara yaslanıp ellerini smokin pantolonlarının ceplerine kaydıran beyefendilerin o zarif duruşunda. Dişler parıl parıl, saçlar ortadan ayrılmış, kusursuz. O sandaletleri kayışlı kızları kollarından tutup kalabalıktan, fazla parlak ışıklardan uzağa götürdükleri zamanlarda, loş sundurmalarda bile, salonda çalan gramofonun ezgilerine uyum sağlayıp sallanmalarına yol açan, işte yine bu şıkırtıdır. Şaklayan siyah parmakların şıkırtısı onları Roseland'e, Bunny'nin yerine sürükler, denize uzanan tahta iskelelere. Babalarının, aman ha, diye uyarılarda bulunduğu, annelerininse düşüncesiyle bile ürperdikleri yerlere. Uyarılar da

ürpertiler de o şaklayan parmaklardan kaynaklanır, o şıkırtıdan. Ve o gölgeden. Bazı sokaklara zorla itilmiş, bazılarındansa men edilerek mahalle sakinlerinin rahat bir soluk alıp deliksiz uyumasını sağlamış olan gölge hemen orada... Rüyaların kıyısında bekler ya da yumuşak gülüşlerin çatlaklarından içeri sızar. Orada, cadde boyunca uzanan kurtbağrı çitinin arasındadır. Odaların içinde gezinir, şunu düzeltip bunu yerine koyarcasına. Bacaklarını çaprazlayıp bir kaldırıma çömelir ve gülüşünü çeperi geniş bir şapkanın altında gizler. Gölge. Koruyucu, her an müsait. Ama kimi zaman da bunun tam tersidir; kollayıp kanat germek yerine pusuda bekler gibidir ve gerinmesi bir esneme değil, geri püskürtülmesi gereken bir yükseliştir. Şıkırdamasına, ayaklarını yere vurup parmaklarını şaklatmasına fırsat vermeden.

Kimileri bilir onu. Şanslı olanlar. Bunlar gittikleri her yerde sihirbaz elinden çıkma bir saat gibidirler: akrebiyle yelkovanı aynı boyda olduğundan saatin kaç olduğunu kestiremezsiniz ama tıkırtısını duyabilirsiniz: ayak tıpırtısı, parmak şıkırtısı.

Başlangıçta ben hayatın, dünyaya kendi özü hakkında düşünüp taşınmanın bir yolunu sağlasın diye var edildiğine, sonra insanlar yüzünden sapıttığına çünkü çektiği çilelerle kıskıvrak bağlanan tenin, zamanla bu çilelerden zevk aldığı için onlara sıkı sıkıya tutunduğuna inanırdım. Kuyulara ve çocukların altın rengi saçlarına sımsıkı sarıldıklarını, yangında kavrulan bir kızın tatlı yalazlarını solumayı, evetle hayır arasında bocalayan gevşek elleri tutmaya yeğlediklerini sanırdım. Ama artık böyle düşünmüyorum. Eksik bir şey var burada. Bir aykırılık, çözülebilmesi için önce düğümlenmesi gereken bir şey.

Yaşını başını almış kişilerin yorgan altında fısıldaşmaları ne hoştur! Coşkuları bağırtıdan çok bir yaprak hışırtısı, bir iç geçirmedir, bedenleri ise erek değil, araç. Bu yaşını başını almış kişilerin erişmek istedikleri şey dokuların ötesinde, çok ötesinde ve çok

ama çok derinindedir. Fısıldaşırken bir yandan da karnavallarda kazandıkları bebekleri hatırlar onlar, hiçbir zaman binemedikleri Baltimore gemilerini, dalında bıraktıkları armutları; öyle ya, koparırlarsa o armutları yok etmiş olmayacaklar mıydı ve o zaman o olgunlaşmış hallerini kendilerinden başka kim görebilecekti? Kopardıkları takdirde yoldan geçen biri armutları nasıl görebilir, tatlarının neye benzediğini nasıl hayal edebilirdi? İkisinin birlikte yıkayıp ipte kuruttukları bir çarşafın altında, birlikte seçip birlikte kullandıkları, her gece onları kucaklayıp o yıllanmış sevdalarının mırıltısını bastırmış olan bir yatağın içinde soluyup fısıldaşıyorlar. Bu yatağın bir ayağı 1916 tarihli bir sözlüğün üstünde duruyormuş, şiltenin ortası da Tanrı'ya tanık toplayan bir vaizin avcu gibi çukurmuş, ne yazar? Çarşafın altındalar çünkü kendilerini görmek zorunda değiller artık; onları yıkabilecek ne bir bıçkın bakış var ne de cilveli süzgün bir göz. Artık içe, birbirlerine dönükler, karnaval bebekleriyle, hiç görmedikleri limanlardan kalkmış gemilerle bağlılar birbirlerine. Çarşaf altındaki fısıldaşmalarının örttüğü şey işte tam da bu.

Diğer yandan bu kadar da gizli olmayan bir başka şey daha var. Biri, kahve fincanıyla tabağını öbürüne uzattığında parmaklara değen şey. Tramvayı beklerken kadının yaka çıtçıtını kapatan, sinemadan gün ışığına çıkıldığında erkeğin mavi serj ceketinin yakasındaki ipliği çekip alan şey.

Ortaya serdikleri aşka imreniyorum. Ben aşkı ancak gizlilik içinde tadabildim ama dışa vurabilmeyi istedim oldum olası, evet can attım buna, onların söylemeye gerek bile duymadıkları şeyi yüksek sesle dile getirebilmeye susadım: *Yalnızca seni sevdim, varlığımı tümüyle, pervasızca, yalnızca sana teslim ettim, başka hiç kimseye değil. Senin de beni sevmeni ve bunu bana göstermeni istiyorum. Bayılıyorum beni kucaklamana, sana bu denli yaklaşmama izin verişine. Parmaklarının süregiden teması, o yükselen, o dönen... içimi eritiyor. Nice zamandır yüzüne dalıp gidiyorum, uzaklara gittiğinde gözlerini özlüyorum. Sana bir şey söylemek ve senin karşılık verdiğini duymak... içimi hoplatan şey bu işte.*

Gel gör ki yüksek sesle söyleyemem tüm bunları. Ömrümce bunu bekleyip durduğumu kimseye söyleyemem: beklemek için seçilmiş olduğumu bildiğimden bekleyebildiğimi. Söyleyebilsem söylerdim. Yarat beni, derdim, yeniden yarat. Özgürsün bunu yapmakta, ben de senin yapmana izin vermekte özgürüm; çünkü, bak, baksana. Bak, nerede ellerin? Şimdi. Şu anda.

Avın tedirginliği boşuna değil... Avcının durgun havada belki de kimsenin duyamayacağı kadar sessiz hışırtılara, çıtırtılara kulak kabartıp tetiğe bastığı o an gibi birden kararıveriyor her şey. Genç kız omzunda keskin bir sancı, dehşetli bir solukla yere kapaklanıyor, ahşap zemin tamamlanmamış bir ömrün hüznüyle kızıla boyanıyor...

Nobel ve Pulitzer Ödüllü Toni Morrison, pamuk tarlalarından, bitimsiz sancılardan ve taşranın karanlığından vadedilmiş topraklara, New York'a göçen siyah bir çiftin yarım kalmış öyküsünü anlatıyor. "Harlem Rönesansı" şehrin semalarını caz melodileriyle dolduradursun, karlı, buzlu yollardan bata çıka ilerleyen bir cenaze sessiz sedasız toprağa veriliyor. Geriye sersefil kuşlar, büyük pişmanlıklar, çerçeveye hapsolmuş bir fotoğraf ve yersiz yurtsuz bir aşk kalıyor.

Siyah Amerika'nın umuda, ışığa hasret hikâyesi biteviye bir ezgi tutturuyor: *Hayat için Tanrı'ya şükürler olsun, ölüm için de hayata şükürler olsun.*

ISBN 978-625-737-085-1
9 786257 370851

selyayincilik selyayin selyayincil
www.selyayincilik.com